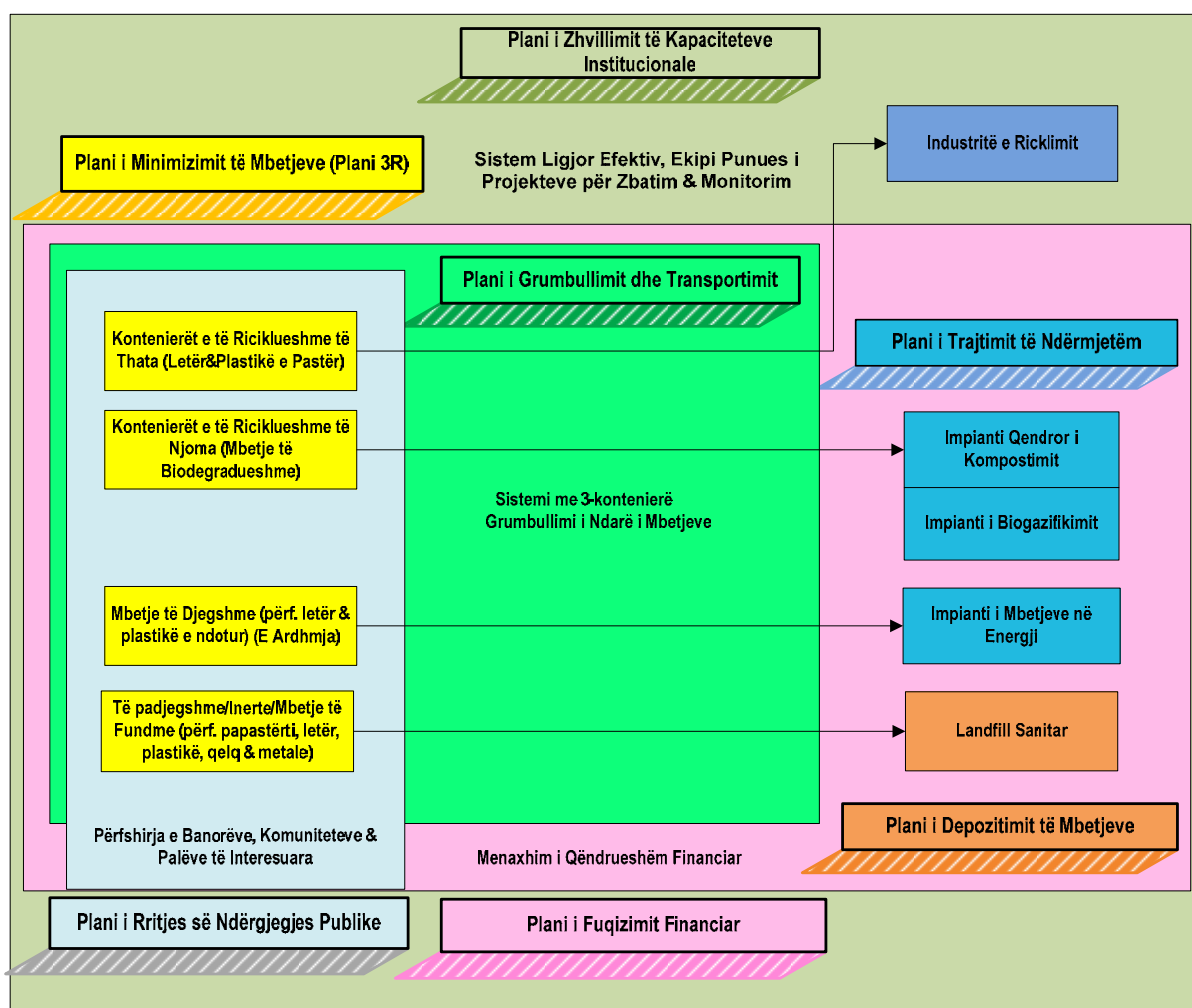

12. Plan i Veprimit për Planin e MIMN

12.1 Të Përgjithshme (Zgjedhja e Projekteve Parësore, Hamendësimet dhe Kushtet)

12.1.1 Ndërlidhja e Zërave të Projektit

Planet, programet dhe projektet e përmendura në seksionin e mësipërm janë të lidhura me njëri-tjetrin, siç është ilustruar në Figurën 12.1.1. Për shembull, aktivitetet e planit 3R qëndrojnë në role të qarta po ashtu, edhe përgjegjësitë e prodhuesve të mbetjeve të përcaktuara në planin e zhvillimit të kapaciteteve institucionale. Rikuperimi i materialeve të riciklueshme përmes planit 3R është mbështetur në futjen e grumbullimit të ndarë dhe ndërtimin e impianteve të përshtatshme të trajtimit të ndërmjetëm për lloje të ndryshme të mbetjeve. Për më tepër, të gjitha planet, programet dhe projektet janë zbatuar në bazë të financimit të mjaftueshëm dhe menaxhimit të qëndrueshëm financiar në bazë të planit të fuqizimit financiar. Shkëputja ose ndarja e disa prej zërave të pjesës përbërëse nuk është e frytshme për zbatimin e masterplanit. Pra, planet, projektet dhe programet e ndërlidhura, në shtatë zëra, do të quhen një paketë e projektit, që do të zbatohen së bashku nën përpjesëtim të projektit..

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 12.1.1 Ndërlidhja e Zërave të Propozuar në Planin e Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve të Ngurta

12.1.2 Mbikëqyrja Paraprake e Planeve të Veprimit

- Mbikëqyrja paraprake e planeve, programeve dhe projekteve parësore është kryer në bazë të këtyre koncepteve:
- Nevojës së ngutshme për largimin e problemeve publike dhe mbajtjen e një mjedisi të pastër dhe të shëndetshëm;
- Fillimi i aktiviteteve nëpërmjet aktiviteteve afatgjata për të përfutur bashkëpunimin e grupeve të interesit në shërbimet e MMN;
- Fillimi i punës përgatitore për projektet, që kërkojnë një kohë të gjatë për proceset e studimit të fizibilitetit, VNM, projektimin inxhinierik, punën ndërtimore etj. deri në nisjen e funksionimit;
- Zbatimi i planeve, programeve dhe projekteve në përputhje me nivelin e synuar të kërkuar dhe afatin kohor të normës së riciklimit, landfillit dhe normën e rikuperimit të energjisë të shpallur në Ligj dhe në Planin Kombëtar të Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve;
- Përdorimi i rezultateve të projektit për përmirësime në fazën fillestare të shërbimeve të MMN, pakësimin e problemeve publike dhe përmirësimin e higjienës dhe estetikës publike.

Për të kryer mbikëqyrjen fillestare, faktorët, si i) ngutshmëria, ii) përputhshmëria, dhe iii) efektet janë zgjedhur për vlerësimin e elementëve dhe përgatitjen e listës së gjatë të përparësive paraprake, siç paraqiten në Tabelën 12.1.1

Përcaktimi i përparësive të projekteve me sektorët e tjerë, si rrugët dhe trafiku, furnizimi me ujë, kanalizimet, dhe menaxhimi i mbetjeve të ngurta, do të kryhet më vete sipas përparësive në këtë seksion.

Tabela 12.2.1 Mbikëqyrja Paraprake e Projekteve të Propozuara në Planin e MIMN

Planet, Programet, dhe Projektet e Propozuara		Ngutshmëria	Përputhshmëria	Efektet	Pikët
MMN-1 Plani i Grumbullimit dhe Transportimit të Mbetjeve					
MMN-1-1	Hartimi i Planit të Zbatimit për Grumbullimin dhe Transportimin e Mbetjeve	4	3	4	11
MMN-1-2	Vrojtimi i Venddepozitimeve Ilegale dhe Përgatitja e projektit të Pastrimit	5	1	5	11
MMN-1-3	Zbatimi i Projektit të Pastrimit të Venddepozitimeve të paligjshme përmes Kontraktimit	5	1	5	11
MMN-1-4	Zbatimi i Studimit Pilot për Përmirësimin e Shërbimit të Grumbullimit të Mbetjeve				
MMN-1-4-1	Studimi për Zgjerimin e Zonës së Shërbimit me Sistemin e 3-koshave	4	3	4	11
MMN-1-4-2	Studimi i Grumbullimit të Ndarë të Mbetjeve për Mbetjet e Veçanta	3	3	3	9
MMN-1-4-3	Zbatimi i Grumbullimit të Ndarë në Zonat Pilot të Studimit	4	5	4	13
MMN-1-5	/Funksionimi i Grumbullimit të Ndarë sipas Sistemit me 3-kosha	4	5	4	13
MMN-1-6	Monitorimi/Inspektimi i Aktiviteteve të Grumbullimit të Mbetjeve	3	3	3	9
MMN-1-7	Vlerësimi i Performancës dhe Nivelit/Objektivave të Synuar në Planin e Grumbullimit të Mbetjeve	3	3	3	9
MMN-2 Plani i Pakësimit të Mbetjeve (Plani 3R)					
MMN-2-1	Hartimi i Planit të Zbatimit për Aktivitetet 3R				
MMN-2-1-1	Hartimi i Planit të Zbatimit për Uljen e Mbetjeve	5	4	3	12
MMN-2-1-2	Hartimi i Planit të Zbatimit për Rikuperimin, Ripërdorimin, Riciklimin e Mbetjeve	5	4	3	12
Planet, Programet, dhe Projektet e Propozuara		urgjenca	Përputhshmëria	Efektet	Pikët
MMN-2-2	Zbatimi i Aktiviteteve 3R				

MMN-2-2-1	Nxjtja e Kontrollit të Burimit të Prodhimit të Mbetjeve	4	3	3	10
MMN-2-2-2	Nxjtja e Kontrollit të Shkarkimit të Mbetjeve	4	3	3	10
MMN-2-2-3	Nxjtja e Rikuperimit të Materialeve të Riciklueshme	4	4	4	12
MMN-2-2-4	Nxjtja e Ripërdorimit dhe Riciklimit të Materialeve të Riciklueshme	4	4	4	12
MMN-2-2-5	Ndërtimi i Impiantit Qendror të Rikuperimit të Materialeve në Sharrë	4	4	4	12
MMN-2-2-6	Funksionimi i Impiantit Qendror të Rikuperimit të Materialeve në Sharrë	4	4	4	12
MMN-2-3	Monitorimi i Zbatimit të Aktiviteteve 3R	3	3	3	9
MMN-2-4	Vlerësimi i Performancës dhe Nivelit/Objektivave të Synuar në Planin e Pakësimit të Mbetjeve	3	3	3	9
MMN-3 Plani i Trajtimit të Ndërmjetëm					
MMN-3-1	Hartimi i Planit të Zbatimit për Planin e Trajtimit të Ndërmjetëm				
MMN-3-1-1	Hartimi i Planit të Zbatimit për Trajtimin e Mbetjeve Organike	5	4	4	13
MMN-3-1-2	Hartimi i Planit të Zbatimit për Mbetjet-në-Energji	5	4	4	13
MMN-3-2	Zbatimi i Planit të Trajtimit të Mbetjeve Organike				
MMN-3-2-1	Organizimi i Kompostimit në Shtëpi dhe Grupeve Komunitare të Kompostimit	4	3	4	11
MMN-3-2-2	Zbatimi i Projektit Pilot të Kompostimit në Shtëpi dhe Komunitet	4	3	4	11
MMN-3-2-3	Zgjerimi/Shtrirja e Praktikës së Kompostimit në Shtëpi dhe Komunitet	4	3	3	10
MMN-3-2-4	Përzgjedhja e Burimit të Madh të Prodhimit të Mbetjeve të Biodegradueshme	4	3	3	10
MMN-3-2-5	Ndërtimi i Impiantit të Kompostimit i Shkallës Pilot	5	4	4	13
MMN-3-2-6	Funksionimi dhe Mirëmbajtja e Impiantit të Kompostimit i Shkallës Pilot	5	4	4	13
MMN-3-2-7	Ndërtimi i Impiantit Qendror të Kompostimit/Biogazifikimit	5	4	5	14
MMN-3-2-8	Funksionimi dhe Mirëmbajtja e Impiantit Qendror të Kompostimit / Biogazifikimit	5	4	5	14
MMN-3-3	Vlerësimi i Performancës dhe Nivelit/Objektivave të Synuar në Planin e Trajtimit të Mbetjeve Organike	3	3	3	9
MMN-3-4	Zbatimi i Planit të Mbetjeve në Energji				
MMN-3-4-1	Përzgjedhja e Vendit të Ndërtimit dhe Prokurimi	4	3	4	11
MMN-3-4-2	Ndërtimi i Impiantit të Mbetjeve-në-Energji	5	4	5	14
MMN-3-4-3	Funksionimi dhe Mirëmbajtja e Impiantit të Mbetjeve-në-Energji	5	4	5	14
MMN-3-5	Vlerësimi i Performancës dhe Nivelit/Objektivave të Synuar në Planin e Mbetjeve-në-Energji	3	3	3	9
MMN-4 Plani i Depozitimit të Mbetjeve					
MMN-4-1	Hartimi i Planit të Zbatimit për Depozitimin e Mbetjeve	5	3	4	12
MMN-4-2	Koordinimi me Planin Rajonal të Depozitimit të Mbetjeve	4	2	3	9
MMN-4-3	Përzgjedhja e Vendit të Ndërtimit dhe Prokurimi	5	3	3	11
MMN-4-4	Zbatimi i Projektit të Depozitimit të Mbetjeve				
MMN-4-4-1	Ndërtimi i Landfillit Sanitar	5	3	5	13
MMN-4-4-2	Operimi/Funksionimi dhe Mirëmbajtja e Landfillit Sanitar	5	3	5	13
MMN-4-4-3	Mbyllja e Landfillit Ekzistues	3	3	3	9
Planet, Programet, dhe Projektet e Propozuara		Ngutshmëria	Përputhshmëria	Efektet	Pikët
MMN-4-5	Vlerësimi i Performancës dhe Nivelit/Objektivave të Synuar në Planin e Depozitimit të Mbetjeve	3	3	3	9
MMN-5 Plani i Zhvillimit të Kapaciteteve Institucionale					
MMN-5-1	Ngritja/Krijimi i Ekipi Punues të Projekteve dhe Zbatimin e Projekteve Parësore				

MMN-5-1-1	Rekrutimi i Stafit të Sektorit të Projekteve	5	3	5	13
MMN-5-1-2	Orientimi i Plan-Veprimeve të Planit të MIMN, Modifikimi dhe Finalizimi	5	3	5	13
MMN-5-1-3	Përgatitja e Planit të Zbatimit të Projekteve Parësore	5	3	5	13
MMN-5-1-4	Buxhetimi për Zbatimin e Projekteve Parësore	5	3	5	13
MMN-5-2	Hartimi i Planit të Zbatimit për Zhvillimin e Kapaciteteve Institucionale	4	4	4	12
MMN-5-3	Ngritja e një Sistemi Institucional Shtesë				
MMN-5-3-1	Miratimi i akteve nënligjore në përputhje me Ligjin e MIMN	4	5	3	12
MMN-5-3-2	Përgatitja e rregullave, rregulloreve, kritereve, standardeve, etj	4	5	3	12
MMN-5-3-3	Studimi dhe Ngritja e Kompanisë ALB të Rikuperimit dhe Ricklimit të Burimeve	5	3	4	12
MMN-5-4	Hartimi dhe Miratimi i Planit të MIMN				
MMN-5-4-1	Rishikimi, Modifikimi dhe Inspektimi i Planit të MIMN	5	5	3	13
MMN-5-4-2	Miratimi Zyrtar i Masterplanit të MIMN	5	5	3	13
MMN-5-5	Vrojtimi i të Dhënave Bazë për Indikatorët e Performancës dhe Raportimin				
MMN-5-5-1	Përgatitja e Raportit Mijor dhe Vjetor	3	3	3	9
MMN-5-5-2	Ndërgjegjësimi Publik / Sondazhet e Opinioneve mbi Aktivitetet e MMN	4	4	4	12
MMN-5-5-3	Vrojtimi i Sasisë dhe Përbërjes së Mbetjeve Familjare	3	3	3	9
MMN-5-5-4	Vrojtimi i Sasisë dhe Përbërjes së Mbetjeve Tregtare/Biznesit	3	3	3	9
MMN-5-6	Vlerësimi i Performancës dhe Nivelit/Objektivave të Synuar në Planin e Zhvillimit të Kapaciteteve Institucionale	3	3	3	9
MMN-6 Plani i Fuqizimit Financiar					
MMN-6-1	Hartimi i Planit të Zbatimit për Forcimin Financiar	4	3	4	11
MMN-6-2	Studim i Kostos për Njësi të MMN dhe Rishikimi i Tarifave të Mbetjeve	4	3	4	11
MMN-6-3	Zbatimi i Planit të Forcimit Financiar				
MMN-6-3-1	Hapja e Llogarisë së Veçuar të MMN	5	2	3	10
MMN-6-3-2	Përgatitja dhe Ngritja e Sistemit të Tarifimit të Mbetjeve	5	3	4	12
MMN-6-3-3	Zbatimi dhe Ngritja e Llogarisë së duhur të MMN	5	3	5	13
MMN-6-4	Vlerësimi i Performancës dhe Nivelit/Objektivave të Synuar në Planin e Forcimit Financiar	3	2	3	8
MMN-7 Plani i Rritjes së Ndërgjegjes Publike					
MMN-7-1	Formulimi i Planit të Zbatimit të Rritjes së Ndërgjegjes së Publikut	5	4	4	13
MMN-7-2	Zbatimi i Planit të Rritjes së Ndërgjegjes Publike				
MMN-7-2-1	Zbatimi i Planit të Marrëdhënieve me Publikun	4	3	2	9
MMN-7-2-2	Zbatimi i Planit të Edukimit në Shkollë	4	3	4	11
MMN-7-2-3	Zbatimi i Planit të Zbatimit Joformal	4	3	4	11
MMN-7-2-4	Zbatimi i Planit të Përfshirjes së Komunitetit	5	4	4	13
MMN-7-3	Vlerësimi i Performancës dhe Nivelit/Objektivave të Synuar në Planin e Rritjes së Ndërgjegjes Publike	3	3	3	9

Shënim: Legjenda e Pikëve

E Lartë: 5, Mesatar i Lartë: 4, Mesatare: 3, Mesatar i Ulët: 2, i Ulët: 1

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.1.3 Supozimet dhe Kushtet e Projektit Parësor

Një zbatim i butë i Planit të MIMN është bazuar në materializimin e politikave të planifikimit të cituara më herët, për konceptet kryesore si dhe në disa supozime dhe kushtet konkrete në seksionet përkaktëse për planifikim. Këto kërkime janë pasqyruar përsëri në Tabelën 12.1.2 për secilën kategori të punës, për kushtet e rëndësishme të zbatimit të Projekteve Parësore si dhe të Planit të MIMN.

Tabela 12.2.2 Supozimet dhe Kushtet për Zbatimin e Projekteve Parësore

Kategoria e Punës	Supozimet, Premisat dhe Kushtet
Pastrimi i Venddepozitimeve të Paligjshme	- Pastrimi është kryer për venddepozitimet në tokën publike. - Venddepozitimet e mëdha pastrohen duke përdorur mjete të mëdha dhe të hapura. - Venddepozitimet e vogla pastrohen me karroca dore dhe kamion të vogël.
Grumbullimi i Ndarë i Mbetjeve	- Pjesëmarrja e prodhuesve të mbetjeve përfshirë: banorët dhe subjektet tregtare dhe të biznesit, është rregullu bazë për grumbullimin e ndarë të mbetjeve, dhe për t'i depozituar në mënyrë të ndarë në pikat e caktuara. - Prodhuesit e mbetjeve duhet të ndjekin rregullat e grumbullimit të mbetjeve, të vendosur nga BT. - Kontejnerët e rinj të mbetjeve janë vendosur dhe kryhet rregullisht grumbullimi i mbetjeve në rrethinat e lokalizuara pak larg nga kontejnerët e tanishëm të mbetjeve.
Aktivitetet 3R	- BT merr nismën për krijimin e aktiviteteve të duhura të 3R me pjesëmarrjen prodhuesve të mbetjeve duke përfshirë banorët dhe subjektet tregtare, të biznesit dhe institucionet, grumbulluesit e mbetjeve, tregtarët e të riciklueshmeve dhe industrinë e riciklimit. - Grumbullimi i materialeve të riciklueshme kryhet në burimet e prodhimit të mbetjeve. - Materialet e riciklueshme të rikuperuara shkarkohen në kontejnerët e caktuar për këtë arsye ose të çohen në impiantet e rikuperimit të materialeve në qytet, ose të grumbullohen nga grumbulluesit e materialeve të riciklueshme.
Trajtimi i Mbetjeve Organike	- Prodhuesit e mëdhenj të mbetjeve bashkëpunojnë me BT për ndarjen e duhur të mbetjeve të biodegradueshme për grumbullimin e drejtpërdrejtë. - Mbetjet e biodegradueshme, të ndara, shkarkohen në mënyrën e duhur të kontejnerët e mbetjeve të njoma për grumbullimin e mbetjeve të biodegradueshme, nga sistemi me 3-kontejnerë.
Projekti i Mbetjeve në Energji	- Ndarja e mbetjeve të djegshme kryhet në burim të prodhimit të mbetjeve dhe depozitohen siç duhen në kontejnerët e përcaktuar të mbetjeve të djegshme për grumbullimin e sistemit me 4-kontejnerë, që do të kalohet kur të zbatohet projekti i Mbetjeve në Energji. - Sigurimi i burimit(ve) është çështja e lancimit të projektit përmes subvencioneve të qeverisë qendrore ose investimeve të sektorit publik, si projekt PPP. - Futja e teknologjisë nga BE ose Japonia është çelësi i suksesit.
Depozitimi i Mbetjeve	- Projektet 3R dhe të trajtimit të ndërmjetëm zbatohen siç propozohen për të ulur sasinë e mbetjeve në landfill. - Zona ngjitur vendit të propozuar për landfill është e gjerë mjaftueshëm për vendin e ndërtimit të impianteve të tjera të menaxhimit të mbetjeve, sipas planit të përdorimit të tokës të Planit Rregullator të Bashkisë së Tiranës, dhe të miratohet nga autoritetet përkatëse. - Landfilli sanitar ndërtohet dhe vepron në mënyrën e duhur, sipas manualit të funksionimit dhe mirëmbajtjes.
Fuqizimi Institucionale dhe Organizativ	- BT krijon Ekipin Punues të Projekteve dhe cakton personelin e BT të drejtojnë ekipin dhe/ose punësojë/kontraktojë një person me përvojë nga burime të jashtme. - Personeli i ngarkuar, veçanërisht ai i Ekipit Punues të Projekteve, duhet të kuptoj plotësisht përmbajtjen e Projekteve Parësore dhe Planin e MIMN. - Zhvillimi i burimeve njerëzore ose trajtimi kryhet për të rritur kapacitetin profesional të personelit teknik dhe menaxhues.
Të dhënat e Aktiviteteve të MMN	- Personeli i ngarkuar duhet të kuptoj qartë rëndësinë e grumbullimit dhe analizës së të dhënave për aktivitetet e MMN. - Raportet mujore/vjetore të përgatiten nga analizat e të dhënave për vlerësimin e aktiviteteve të MMN. - BT alokon buxhetin vjetor të mjaftueshëm për të kryer vërtetimet dhe detyrat që lidhen me të.
Fuqizimi Financiar	BT vendos nivelin e mbulimit të koston nga prodhuesit të mbetjeve dhe përcakton tarifën e duhur të mbetjeve dhe taksën.

	- Llogaria e pavarur dhe transparente e MMN krijohet gjatë krijimit të sistemit të drejtë të taksës dhe tarifës së mbetjeve. - BT merr masa të përkohshme për të siguruar buxhetin e mjaftueshëm për koston e përmirësimit të shërbimeve të MMN, në fazën fillestare. - Mbulimi i plotë i koston për shërbimet e MMN parashikohet në të ardhmen.
Rritja e Ndërgjegjes së Publikut	- BT kupton qartë rëndësinë e rritjes së ndërgjegjes së publikut për arritje të suksesshme të Planit të MIMN. - Ministria e Arsimit dhe e Shkencës merr pjesë në hartimin e programeve të edukimit në shkolla. - Grupet komunitare krijohen në zonat pilot të studimit. - BT alokon buxhetin vjetor të mjaftueshëm për aktivitetet.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.2 Zërat e Projekteve Parësore të Planit të MIMN

Projektet parësore janë zgjedhur ndërmjet planeve, programeve dhe projekteve, të formuluar në Planin MIMN bazuar në studimin e mbikëqyrjes paraprake të përshkruar në seksionin 12.1.2, më parë. Kriteri i analizës përgatitet nga faktorët kryesorë, veçanërisht për "ngutjen", "pajtueshmërinë", dhe "efektet", të cilat i atribuohen çdo projekti, përveç rrethanave të përfshirë në zhvillimin e impianteve moderne të MMN. Në vijim janë dhënë paketat e Projekteve Parësore të propozuara për planet e veprimeve për krijimin e një sistemi të suksesshëm të MMN për kryeqytetin e Shqipërisë.

- Projekti për Pastrimin e Venddepozitimeve të Paligjshme të Mbetjeve
- Shërbimet e Grumbullimit dhe Transportimit të Ndarë të Mbetjeve
- Paraqitja e Programeve të 3R-ve
- Projekti i Trajtimit të Mbetjeve Organike
- Projekti i Mbetjeve në Energji
- Projekti i Zgjerimit të Strukturave të Depozitimit të Mbetjeve
- Fuqizimi Organizativ
- Fuqizimi i Monitorimit dhe Vlerësimit
- Fuqizimi Financiar
- Programet e Rritjes së Ndërgjegjes së Publikut

12.3 Përshkrimet dhe Propozimet Teknike të Projektit

12.3.1. Projekti për Pastrimin e Venddepozitimeve të Paligjshme të Mbetjeve

(1) Objektivat e Projektit

Projekti synon pastrimin e mbetjeve të grumbulluara nga shkarkimet e mbetjeve në vendet publike, veçanërisht në rrethinat e qytetit dhe zonat përgjatë brigjeve të lumit. Gjatë dhe pas punës për pastrimin, kontejnerët e mbetjeve duhet të vendosen për të përfshirë ato zona në shërbimin e rregullt të grumbullimit të mbetjeve. Zbukurimi i kryeqytetit të Shqipërisë duhet të mirëmbahet përmes zbatimit të Projektit. BT po zbaton Projektin e Rehabilitimit të Lumit Tirana së bashku me Projektin e Unazës së Madhe, për të ndërtuar një rrugë të ngushtë rreth 7 km në të dyja anët e brigjeve të lumit. Projekti nuk është përfunduar ende, por kostoja e rehabilitimit të lumit është vlerësuar rreth 2,5 miliardë lekë. Projekti i pastrimit të venddepozitimeve të paligjshme përgjatë Lumit Tirana duhet të zbatohet në linjë me projektin e rehabilitimit të lumit të sipërpërmendur.

(2) Vendndodhja e Projektit ose Zona e Mbulimit

Vrojtimi i kryer nga Ekipi Studimor identifikoi 46 venddepozitime të hapura mbetjesh, në zonën e qytetit dhe disa nga vendet tipike janë treguar në Figurën 12.3.1. Projekti mbulon pastrimin e mbetjeve të shkarkuara në territore publike të BT-së duke përfshirë, por jo duke u kufizuar vetëm te 46 venddepozitimet e përmendura.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 12.3.1 Venddepozitime të hapura, tipike për Projektin e Pastrimit

(3) Zërat e Projektit

Projekti është planifikuar të përfundojë në tri vite. Projekti, që përfshin nënprojektet, përfshin këto aktivitete:

- MMN 1-2: Vrojtimin e Venddepozitimeve të paligjshme dhe Përgatitjen e Projekteve të Pastrimit;
- MMN 1-3: Zbatimin e Projektit të Pastrimit të Venddepozitimeve të Paligjshme, përmes Kontraktimit.

Si shtesë e skicës së aktiviteteve, që përshkruhet në seksionin 5.7: Plani i Grumbullimit dhe Transportimit të Mbetjeve, Projekti do të kryej këto aktivitete:

- Kryerjen e vërtetimit të venddepozitimeve të hapura të paligjshme, përpara fillimit të punës;
- Vlerësimin e kostove bazuar në rezultatet e vërtetimit dhe përcaktimin e objektivave për pastrimin e vendeve, duke marrë parasysh mundësinë e buxhetit për vitin fiskal;
- Përgatitjen e termave të referencës dhe specifikimet për kryerjen e punës, si përmes ofruesve ekzistues të shërbimit të grumbullimit të mbetjeve (si punë shtesë) ose përmes kontraktimit me ofruesit e tjerë të shërbimit;
- Mbikëqyrjen e ofruesit të shërbimit të kontraktuar në kryerjen e pastrimit dhe vendosjes së kontejnerëve të mbetjeve të ofruar nga BT gjatë pastrimit;

- BT duhet të kryej monitorimin dhe inspektimin, për të siguruar performancën e ofruesve të shërbimit;
- BT duhet të caktoj vendin ose kontejnerët e rinj të mbetjeve për shërbimin e rregullt të grumbullimit të mbetjeve,
- Ofruesit e shërbimit përgatisin raportin e përfundimit të punës për miratim; dhe
- Përgatit aktivitetin e pastrimit për vitin e ardhshëm fiskal.

Tabela në vijim 12.3.1 tregon listën e venddepozitimeve të hapura të paligjshme, të vrojtuar nga Ekipi Studimor i JICA nga janari në shkurt 2012. U identifikuan 46 venddepozitime gjithsej me një sasi mbetjesh prej 16 000m³. Puna për pastrimin duhet të përfundojë në tri vite. Prandaj, sasia e mbetjeve për pastrim është vlerësuar rreth 5 000 m³ në vit.

Tabela 12.3.1 Venddepozitimet e Hapura të Identifikuara në Zonën e BT

Nr.	Koordinatat		Sasia e Vlerësuar e Mbetjeve	Mbetjet
1	41°21'29.33"N	19°50'45.30"E	30	Mbetje familjare + Inerte
2	41°21'6.51"N	19°49'50.80"E	5000	Inerte + Mbetje familjare
3	41°21'4.07"N	19°48'30.17"E	3000	Inerte + Mbetje familjare
4	41°21'7.90"N	19°48'39.85"E	5	Mbetje familjare
5	41°21'7.16"N	19°48'35.27"E	50	Inerte + Mbetje familjare
6	41°21'2.28"N	19°48'17.26"E	2000	Inerte + Mbetje familjare
7	41°21'0.72"N	19°48'11.98"E	2500	Inerte + Mbetje familjare
8	41°20'59.96"N	19°48'6.11"E	1400	Inerte + Mbetje familjare
9	41°20'56.83"N	19°47'58.95"E	150	Inerte + Mbetje familjare
10	41°18'45.9"N	19°48'13.7"E	5	Inerte
11	41°18'46.4"N	19°48'11.9"E	50	Inerte
12	41°18'44.1"N	19°48'16.8"E	3	Inerte + Mbetje familjare
13	41°18'46.0"N	19°48'9.6"E	10	Inerte + dru
14	41°18'48.2"N	19°48'4.9"E	5	Inerte
15	41°18'50.6"N	19°48'0.0"E	80	Inerte
16	41°18'51.7"N	19°47'51.7"E	5	Inerte
17	41°18'52.8"N	19°47'57.5"E	60	Inerte + Mbetje familjare
18	41°20'02.6"N	19°51'47.8"E	30	Inerte
19	41°20'04.4"N	19°51'37.2"E	32	Inerte
20	41°19'08.3"N	19°49'54.4"E	4	Inerte + Mbetje familjare
21	41°18'48.6"N	19°48'44.5"E	600	Inerte + Mbetje familjare
22	41°18'50.6"N	19°48'44.2"E	2	Inerte + Mbetje familjare
23	41°18'52.4"N	19°48'47.0"E	1	Inerte + Mbetje familjare
24	41°19'00.9"N	19°50'00.1"E	4	Inerte
25	41°19'48.2"N	19°50'16.2"E	4	Inerte
26	41°19'55.4"N	19°52'24.8"E	2	Mbetje familjare
27	41°18'58.9"N	19°50'20.7"E	80	Inerte
28	41°19'00.8"N	19°50'38.7"E	4	Inerte + Mbetje familjare
29	41°19'05.2"N	19°50'00.1"E	4	Inerte
30	41°19'39.04"N	19°48'42.42"E	8	Inerte
31	41°20'41.88"N	19°46'49.83"E	25	Inerte
32	41°21'23.76"N	19°46'9.73"E	55	Inerte + Mbetje familjare
33	41°21'31.92"N	19°45'50.67"E	150	Inerte + Mbetje familjare
34	41°21'36.65"N	19°45'44.92"E	300	Inerte + Mbetje familjare

35	41°20'57.44"N	19°46'51.73"E	110	Inerte + Mbetje familjare
36	41°20'20.98"N	19°50'19.04"E	2	Inerte + Mbetje familjare
37	41°20'38.73"N	19°50'47.76"E	1	Mbetje familjare
38	41°21'2.44"N	19°50'38.50"E	4	Mbetje familjare
39	41°20'48.23"N	19°49'19.50"E	150	Mbetje familjare
40	41°20'38.14"N	19°50'45.18"E	5	Inerte
41	41°20'37.49"N	19°50'50.75"E	10	Inerte + Mbetje familjare
42	41°20'34.35"N	19°48'37.12"E	150	Inerte + Mbetje familjare
43	41°20'31.95"N	19°48'51.88"E	40	Inerte + Mbetje familjare
44	41°21'13.20"N	19°51'3.23"E	20	Inerte + Mbetje familjare
45	41°20'2.57"N	19°50'45.85"E	25	Inerte + Mbetje familjare
46	41°21'27.02"N	19°45'54.19"E	120	Inerte + Mbetje familjare
Gjithsej			16295 m ³	

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(4) Programi Kohor i Zbatimit të Projektit

Sipas programit të zbatimit në Tabelën 12.3.2 më poshtë, Projekti pritet të përfundoj gjatë një periudhe trevjeçare në Periudhën e Ngutshme dhe Afatshkurtër.

Tabela 12.3.2 Afati kohor i Zbatimit të Projektit të Pastrimit

Plan Veprimet		Periudha Emergjente dhe Afat-Shkurtër					Periudha Afat-Mesme					Periudha Afat-Gjatë				
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
MMN-1	Plani i Grumbullimit dhe Transportimit të Mbetjeve															
MMN-1-2	Vrojimi i Vendepozitimeve ilegale dhe Përgatitja e projektit të Pastrimit															
MMN-1-3	Zbatimi i Projektit të Pastrimit të Vendepozitimeve ilegale përmes Kontraktimit															

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.3.2. Shërbimet e Grumbullimit dhe Transportimit të Ndarë të Mbetjeve

(1) Objektivat e Projektit

Objektivi i përgjithshëm i projektit është të ruajë pastërtinë e qytetit përmes përmirësimit të grumbullimit të mbetjeve, zgjerimit të zonës së shërbimit, si dhe futjen e sistemit të grumbullimit të ndarë të mbetjeve. Futja e grumbullimit të ndarë, synon rritjen e sasisë të rimëkëmbjes së materialeve të riciklueshme për ripërdorimin dhe riciklimin duke kursyer burimet dhe ulur sasinë e mbetjeve të fundme për depozitim përfundimtar.

(2) Vendndodhja e Projektit ose Zona e Mbulimit

Zona e projektit përfshin të gjithë zonën e BT. Projekti do të fillojë në të njëjtat zonat pilot kandidate të programeve 3R, si dhe praktikatat e mira të nxjerra nga zonat pilot të studimit do të zgjerohen në zonat fqinje dhe në të gjithë zonën e BT.

(3) Komponentët dhe Përbërja e Projektit

1) Komponentët e Projektit

Ky projekt është mbështetur nga shumë nënprojekte dhe programe të tjera. Grumbullimi i ndarë, përfshin disa aktivitete, që lidhen me pjesëmarrjen e prodhuesve të mbetjeve në ndarjen e materialeve të riciklueshme në burim, metodës së shkarkimit të mbetjeve, përfshirjen e grumbulluesve të mbetjeve dhe industrive ricikluese, etj. Këto aktivitete

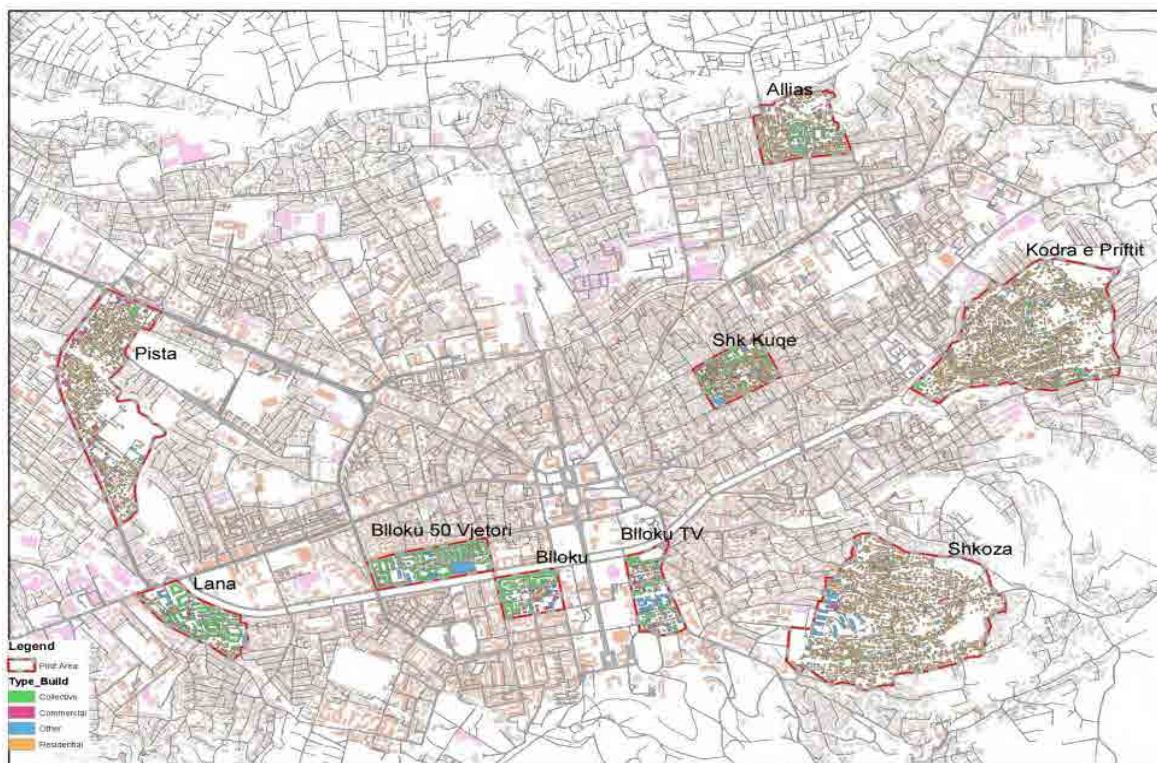
sfiduese janë për t'u praktikuar në nënprojektet në vijim dhe do të shpërndahen në zonat fqinje.

- MMN. 1-4: Zbatimi i Studimit Pilot për Përmirësimin e Shërbimit të Grumbullimit të Mbetjeve
- MMN. 1-4-1: Studimi për Zgjerimin e Zonës së Shërbimit për Grumbullim të Ndarë
- MMN. 1-4-2: Studimi i Grumbullimit të Ndarë të Mbetjeve për Mbetjet e veçanta
- MMN. 1-4-3: Zbatimi i Grumbullimit të Ndarë në Zonën Pilot të Studimit.

Si shtesë e nënprojekteve të listuara më sipër, përmbajtjet e programeve janë të përshkruara si në seksionin 5.7, Plani i Grumbullimit dhe Transportimit të Mbetjeve. Përshkrime shtesë janë dhënë në vijim.

2) Zonat Kandidate të Studimit Pilot

Projekti është ndërmarr fillimisht në zonat e studimit pilot, për të studiuar metodën praktike dhe të frytshme për grumbullimin e ndarë duke përdorur sistemin me 3 kontejnerë. Zonat e studimit pilot do të zgjidhen nga tri lloje përfaqësuesish, 1) zona e vilave/ shtëpive private, 2) zona e apartamenteve/pallateve, 3) zona tregtare. Metodat ose rasti model, që duhet zhvillohet në zonën pilot të studimit do të përdoren në gjithë zonën e shërbimit të grumbullimit, për futjen e sistemit më të mirë të grumbullimit të mbetjeve në BT. Figura 12.3.2 tregon vendet kandidatë të propozuara, të zonës së studimit pilot.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 12.3.2 Zonat Kandidatë për Studimin Pilot

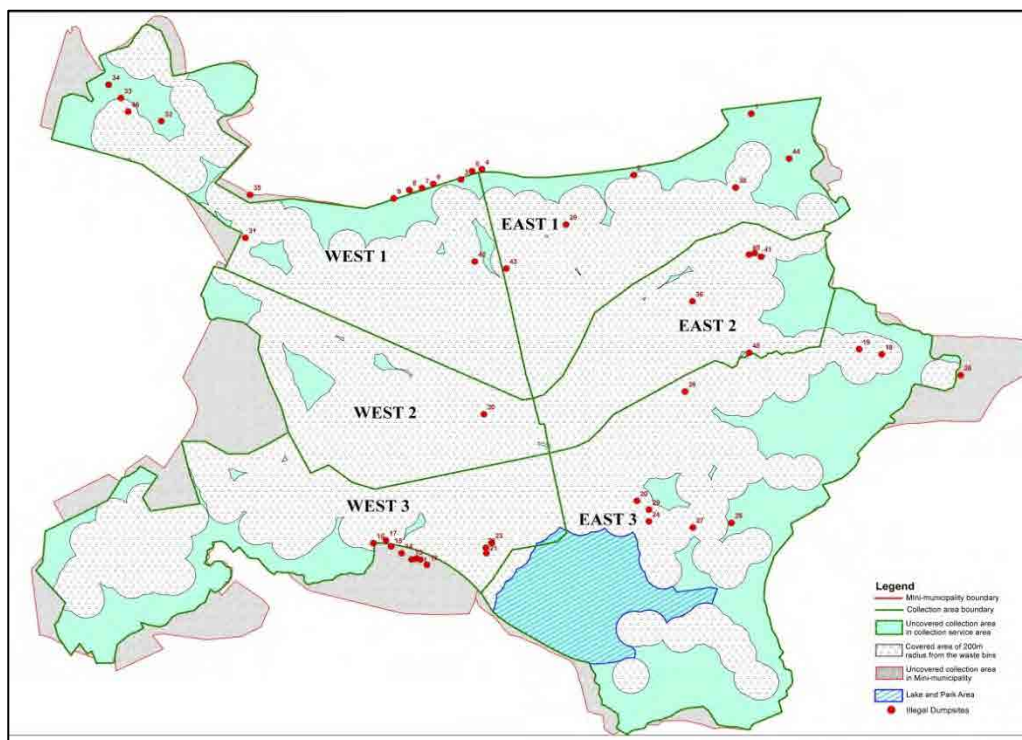
3) Zbatimi i Programeve dhe Parakushtet

Projekti zbatohet në bashkëpunim me programet 3R për këto aktivitetet: i) zgjerimin e zonës së grumbullimit të mbetjeve, ii) ndarjen në burim të materialeve të riciklueshme, iii) vendosjen e sistemit të 3-kontejnerëve (kontejnerët e të riciklueshmeve të thata, kontejnerët e të riciklueshmeve të njoma dhe të fundmet), iv) shkarkimin e mbetjeve dhe materialeve të riciklueshme në kontejnerët e caktuar, v) rritjen e ndërgjegjes së publikut për aktivitetet 3R. Për zbatimin e suksesshëm të aktiviteteve, çështjet në vijim bëhen parakusht. Ekipi i Punës së Projekteve, në bashkëpunim me sektorët përkatës dhe palët e interesuara duhet të organizojnë pjesëmarrjen e grupit në aktivitete dhe të japin udhëzime për ecuritë e programeve, të cilat janë:

- Pjesëmarrja e prodhuesve të mbetjeve, përfshirë banorët, subjektet tregtare dhe të biznesit për ndarjen dhe shkarkimin e mbetjeve, vendosjen e materialeve të riciklueshme, siç duhet në kontejnerët e caktuar të mbetjeve dhe/ose qendrat e rikuperimit të materialeve,
- Pjesëmarrja e grumbulluesve të mbetjeve në qytet, tregtarët e materialeve të riciklueshme, industrinë e riciklimit për rikuperim dhe riciklim,
- Ndarja e materialeve të riciklueshme në burim dhe hedhja e tyre në kontejnerët e caktuar të mbetjeve, të sistemit me 3-kontejnerë dhe/ose t'i sjellë ato në FRM të qytetit ose në qendra të tjera të rikuperimit të materialeve.

4) Zonat e Shtrirjes së Grumbullimit të Mbetjeve

Grumbullimi i ndarë duhet zbatuar në tërë zonën e BT, përfshirë rrethinat e BT, ku shërbimi i grumbullimit të mbetjeve nuk arrin dhe ka venddepozitime të hapura, siç tregohet në Figurën 12.3.3.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 12.3.3 Zonat e Pambuluara me Shërbimin e Grumbullimit

(4) Programi Kohor i Zbatimit të Projektit

Tabela 12.3.3 tregon programin kohor të zbatimit të Shërbimeve të Grumbullimit dhe Transportimit të Ndarë të Mbetjeve. Projekti është programuar për 2013, duke i dhënë kohë BT të përgatisë programet, që do të ndërmarrë në zonën pilot të studimit. Projekti duhet ndërmarrë në vijimësi, në mënyrë që modeli(et) praktike të mira mund të shpërndahen gradualisht në zonat fqinje dhe në tërë zonën e BT, përmes periudhës së masterplanit.

Tabela 12.3.3 Programi Kohor i Projektit të Grumbullimit të Ndarë të Mbetjeve

Plan Veprimet		Periudha Emergjente dhe Afat-Shkurtër					Periudha Afat-Mesme					Periudha Afat-Gjatë				
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
MMN-1	Plani i Grumbullimit dhe Transportimit të Mbetjeve															
MMN-1-4	Zbatimi i Studimit Pilot për Përmirësimin e Shërbimit të Grumbullimit të Mbetjeve															
MMN-1-4-1	Studimi për zgjerimin e zonës së shërbimit me sistemin e 3-koshave															
MMN-1-4-2	Studimi i Grumbullimit të Ndarë të Mbetjeve për Mbetjet Speciale															
MMN-1-4-3	Zbatimi i Grumbullimit të Ndarë në Zonat Pilot të Studimit															
MMN-1-5	Operimi/Funksionimi i Grumbullimit të Ndarë sipas Sistemit me 3-kosha															

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.3.3. Paraqitja e Programeve “3R”

(1) Objektivat e Projektit

Objekti i Projektit është të zbatojë aktivitetet 3R dhe kështu të ndihmojë në ruajtjen e burimeve natyrore të fundme, pakësimin e mbetjeve të shkarkuara në mjedis dhe uljen e barrës fiskale të BT për menaxhimin e mbetjeve të ngurta.

(2) Vendndodhja e Projektit ose Zona e Mbulimit

Zona e projektit mbulon tërë zonën e BT. Projekti duhet të fillojë në të njëjtat zona të studimit pilot, për të zbatuar grumbullimin e ndarë të mbetjeve siç tregohet në Figurën 12.3.2 dhe praktikatat e mira nga zonat pilot të studimit duhet të shtrihen në zonat fqinje dhe në tërë zonën e BT.

(3) Përbërësit e Projektit

1) Përbërësit e Projektit

Ky Projekt mbështetet në shumë nënprojekte dhe programe të tjera, që përmenden më poshtë.

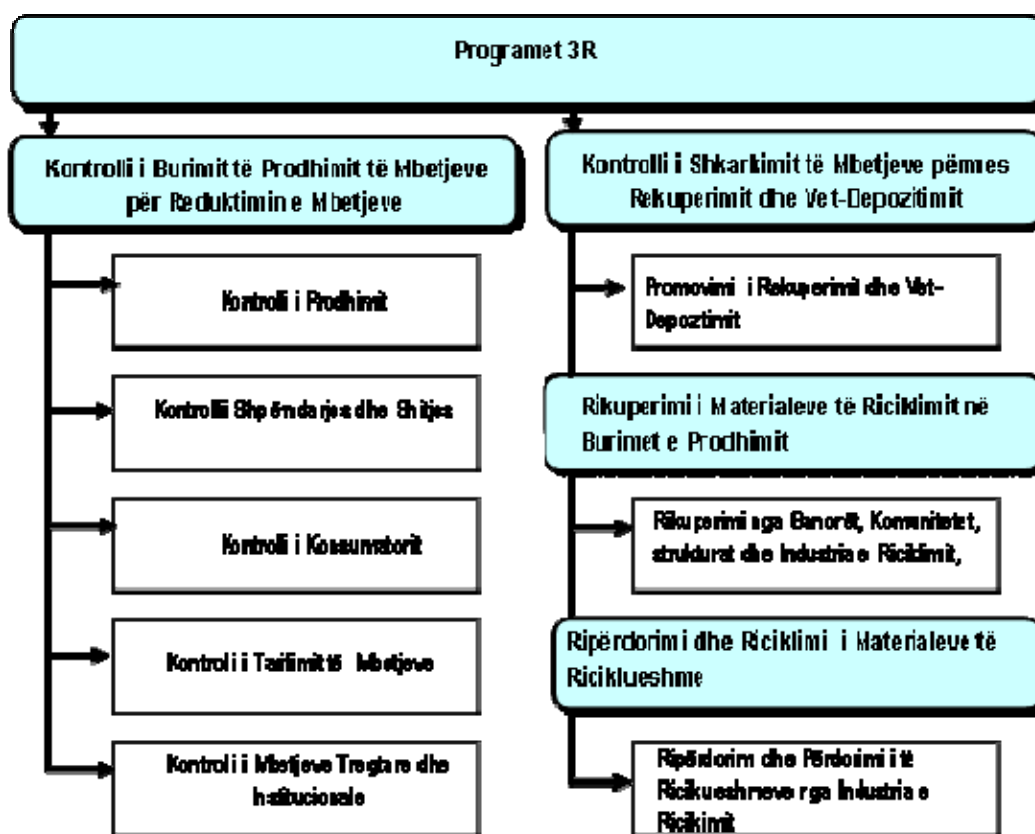
- MMN 2-2: Zbatimi i Aktiviteteve 3R
- MMN 2-2-1: Nxitja e Kontrollit të Burimit të Prodhimit të Mbetjeve
- MMN 2-2-2: Nxitja e Kontrollit të Shkarkimit të Mbetjeve
- MMN 2-2-3: Nxitja e Rikuperimit të Materialeve të Riciklueshme
- MMN 2-2-4: Nxitja e Ripërdorimit dhe Riciklimit të Materialeve të Riciklueshme
- MMN 2-2-5: Ndërtimi i Impiantit Qendror të Rikuperimit të Materialeve në Sharrë
- MMN 2-2-6: Funksionimi i Impiantit Qendror të Rikuperimit të Materialeve në Sharrë

Veç nënprojekteve të listuara më poshtë, aktivitetet e studimit pilot përfshijnë aktivitetet

sfiduese për grumbullimin e ndarë të mbetjeve, kompostimin në familje dhe në komunitet, që duhet kryer paralel me aktivitetet 3R. Përbërësit e programeve janë siç përshkruhen nën seksionin 5.8, Plani i Pakësimit të Mbetjeve (3R) me përshkrime shtesë të siguruara më poshtë.

2) Zërat e programeve 3R

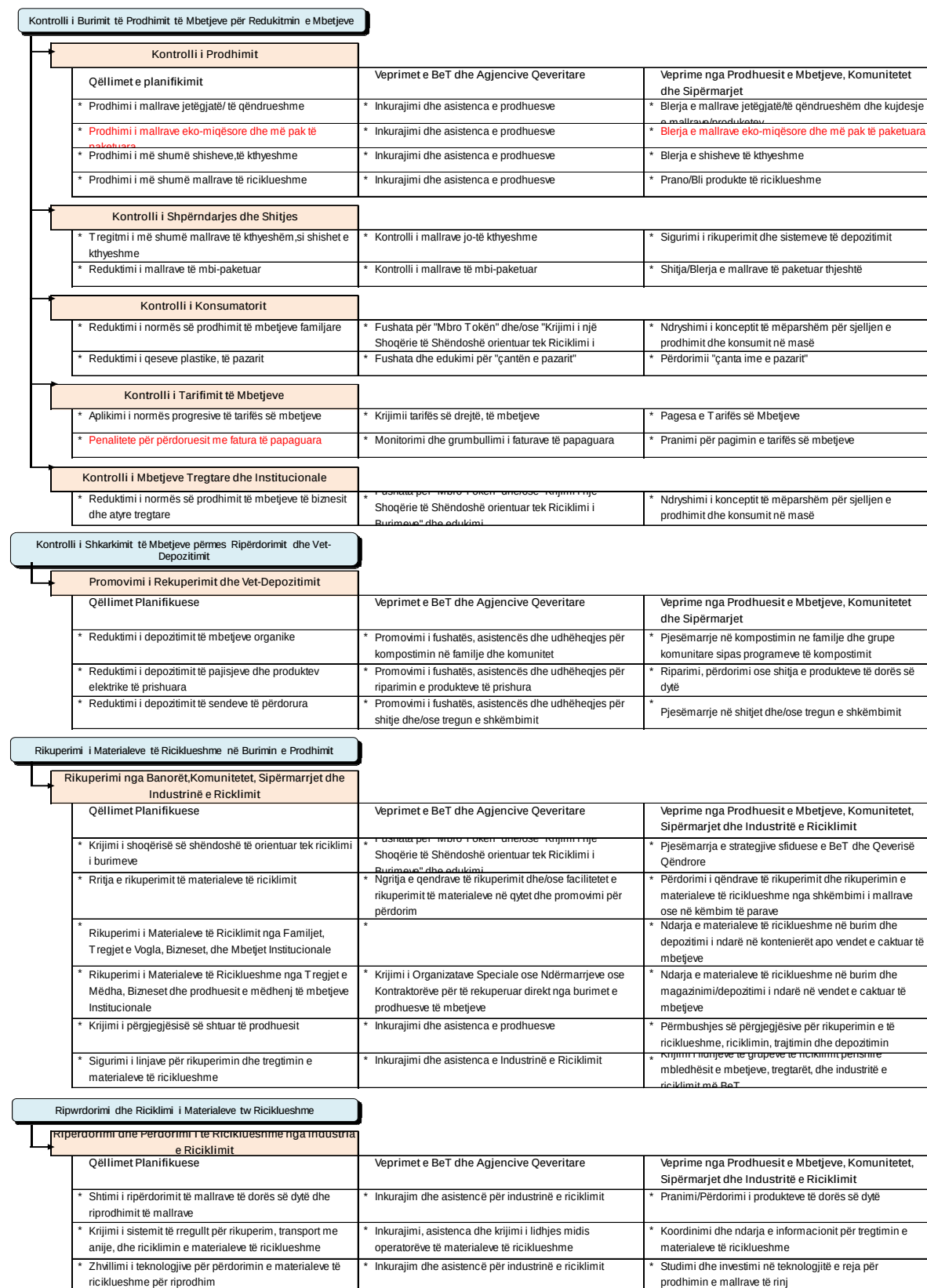
Programet e aktiviteteve 3R përfshijnë: i) kontrollin e burimit të prodhimit të mbetjeve, ii) kontrollin e shkarkimit të mbetjeve, iii) rikuperimin e materialeve të riciklueshme, dhe iv) ripërdorimi dhe riciklimi, të cilat tregohen në Figurën 12.3.4.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 12.3.4 Përbërësit e Programeve 3R

Secili program, që kompozon aktivitetet 3R është ndarë më tej në nënprograme për tu ndërmarrë me përfshirjen e të gjitha palëve të interesuara për t'i zhvilluar në aktivitete sociale. Qëllimi i çdo programi dhe roli i BT/Qeverisë dhe palëve të interesuara janë përmbledhur dhe treguar në Figurën 12.3.5 për aktivitetet kyç, që do të zbatojnë programet 3R.

Burimi Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 12.3.5 Qëllimi i Secilit Program dhe Roli i Palëve të Interesuara për Zbatimin e Programeve 3R

3) Rikuperimi i Materialeve të Riciklueshme

Rikuperimi i burimeve dhe riciklimi mund të shmangin sasi të ndjeshme të materialeve të riciklueshme, që mund të jenë dorëzuar në depozitimin përfundimtar. Mënyra më e mirë për të rimarrë një sasi të madhe të mbetjeve të riciklueshme është në burim krahasuar me sasinë e përfutueshme në mbetjet e përziera. Rikuperimi në burim do të përmirësojë cilësinë e materialeve të gjetura dhe të përmirësojë frytshmërinë e programit. Kjo metodë përfshin praktikën e ndarjes së mbetjeve nga prodhuesit individualë të mbetjeve dhe vendosjen e tyre në kontejnerët e mbetjeve të sistemit me 3-kontejnerë, e që më pas do të mblidhen veças, ose prodhuesi individual i mbetjeve do të sjellë materialet e riciklueshme në stacionet e grumbullimit, të tilla si FRM në Qytet. Shndërrimi i mbetjeve është një tjetër lloj i rikuperimit të burimeve dhe riciklimit, dhe ky proces ka nevojë për impiantet e trajtimit të ndërmjetëm, si një impiant kompostimi dhe biogazifikimi, dhe impiantet e mbetjeve në energji, të cilat do të shndërrojnë të biodegradueshmet, mbetjet organike, dhe të djegshme në kompost, biogas, dhe në energji elektrike, respektivisht. Shndërrimi i mbetjeve mund të fillojë pas përfundimit të ndërtimit të impianteve të ndërmjetme. Në përmbledhje, sistemi për rikuperimin e materialeve të riciklueshme përfshin:

- Rikuperimi i letrës, plastikës, qelqit dhe metalet nga kontejnerët e mbetjeve të riciklueshme të thata të sistemit me 3-kontejnerë;
- Rikuperimi i mbetjeve të biodegradueshme/organike nga kontejnerët e mbetjeve të riciklueshme të njoma nga sistemi me 3-kontejnerë;
- Rikuperimi i mbetjeve të djegshme nga kontejnerët e mbetjeve të djegshme, kur të ndërrohet me sistemin me 4 kontejnerë në të ardhmen;
- Rikuperimi i letrës, plastikës, qelqit dhe metaleve në qendrat e shlyerjes si FRM në Qytet në këmbim të parave ose të mallrave;
- Rikuperimi i letrës dhe plastikës nga prodhuesit të mëdhenj të mbetjeve nga ofruesit e rikuperimit dhe/ose Sipërmarrjes ALB të Rikuperimit dhe Riciklimit.

4) Programet e Ripërdorimit dhe Riciklimit

Programi i ripërdorimit do të përbëhet nga:

- Ripërdorimi i pajisjeve, që funksionojnë mirë, veglave dhe pajisjeve elektrike pas riparimit;
- Tregu i hapur për shkëmbimin/shitjen e komoditeteve të rikuperuara;
- Nxitja e fjalës dhe praktikës së “*Mendimi Mottainai*” (japonisht përkthehet “do të jetë një mbetje për të ardhur keq...”) për të ruajtur të gjitha materialet që janë të përdorshme.

Programi i riciklimit duhet të kryhet nga riciklimi dhe rikuperimi i materialeve burimore dhe shndërrimi i mbetjeve organike dhe të djegshme nga trajtimi i ndërmjetëm, që përmbledhet në këto aktivitete bashkë me aktorët:

- Riciklimi i letrës, plastikës, qelqit dhe metaleve nga industritë e riciklimit përfaqësuar nga organizata(t) ekzistuese si Shoqata Shqiptare e Riciklimit (ARA) dhe/ose Sipërmarrja ALB e Rikuperimit dhe Riciklimit;
- Kompostimi i mbetjeve të biodegradueshme nga rolet e BT dhe/ose kontraktorit;

- Biogazifikimi i mbetjeve të biodegradueshme nga rolet e BT dhe/ose kontraktorit;
- Shndërrimi i mbetjeve të djegshme në energji nga rolet e BT dhe/ose kontraktorit.

5) Funksionet e Impiantit të Materialeve të Riciklueshme

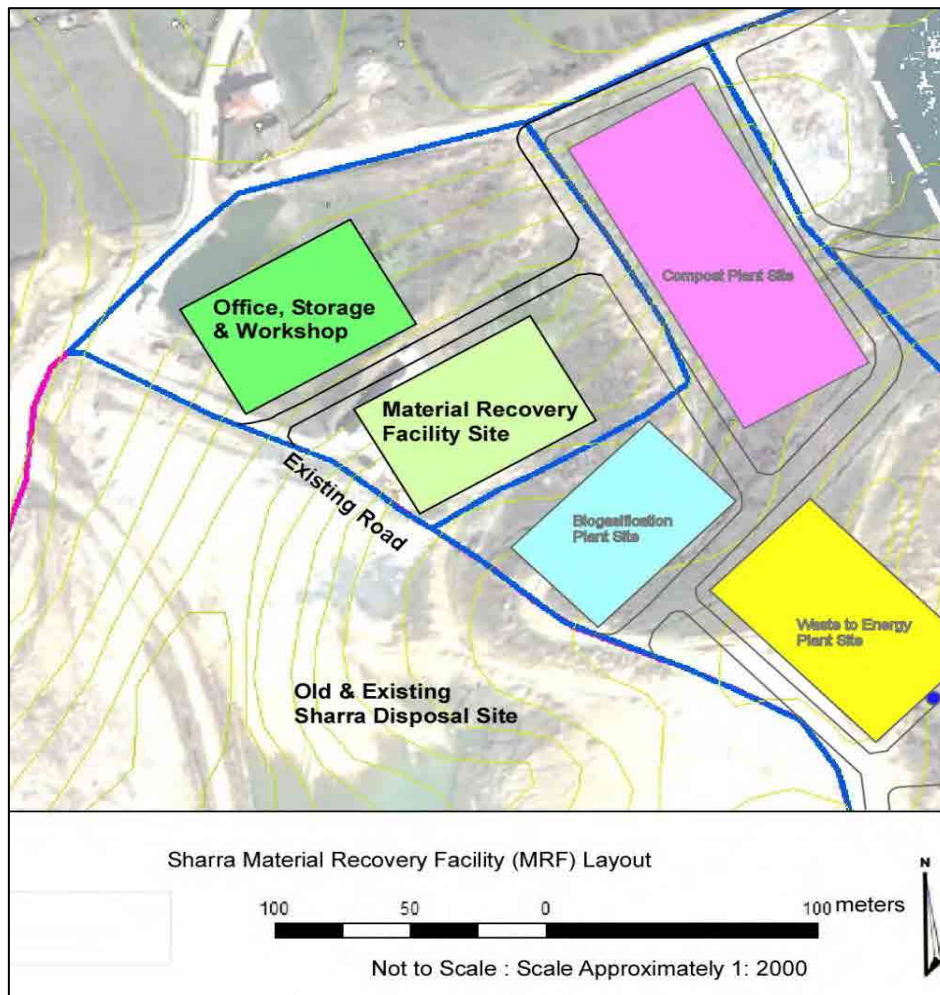
Plani bazë për rikuperimin e materialeve burimore është propozuar me dy opsione. Të dyja opsionet kanë nevojë për ndarjen e materialeve të riciklueshme në burimin e prodhimit të mbetjeve. Opsioni i parë është rikuperimi i letrës, plastikës, qelqit dhe metaleve të ndara në qendrën e grumbullimit përfaqësuar nga FRM në Qytet në shkëmbim të parave ose mallrave. Opsioni i dytë është rikuperimi i materialeve të riciklueshme të ndara shkarkuar në kontejnerët e mbetjeve të materialeve të riciklueshme të thata nën skemën e sistemit me 3 kontejnerë. FRM Qendror ndërtohet për të patur funksionin e ndarjes dytësore vetëm për materialet e riciklueshme të thata të sistemit me 3-kontejnerë dhe kundërshtimi i materialeve të papërshtatshme për depozitim përfundimtar. FRM Qendror i projektuar në thelb për procesin manual të ndarjes mund të ofrojë një masë lehtësuese për rreth 50-100 mbledhës mbetjesh, të cilët do të humbasin burimin e të ardhurave pas ndalimit të grumbullimit të mbetjeve në zonën e landfillit. Në përfundim, FRM Qendror duhet të kryejë funksionet e mëtejshme.

- FRM Qendror duhet të kryejë funksionet kryesore për marrjen e materialeve të thata të riciklueshme të sistemit me 3-kontejnerë për ndarjen dytësore, procesin dhe transportimin të ricikluesit/industrisë përmes hapjes së një faqeje elektronike të informacionit të magazinuar.
- FRM Qendror është propozuar si një qendër shpërndarjeje e materialeve të riciklueshme për t'u kryer dhe mirëmbajtur nga grupe të organizuara të mbledhësve të mbetjeve, tregtarët, ricikluesit/industrinë dhe/ose kontraktorët PPP në lidhje me BT nëpërmjet Ndërmarrjes së Menaxhimit të Mbetjeve të Tiranës..
- FRM Qendror është propozuar të jetë në zonën ngjitur venddepozitimit ekzistues të Sharrës, siç tregohet në planin e Figurës 12.3.6.

6) Ndërtimi i FRM

Funksionimi i FRM duhet të regjistrojë:

- Sasinë e materialeve të riciklueshme të hyra dhe të shitura, si letrën, plastikën, qelqin dhe metalet;
- Sasinë e shitur të materialeve të riciklueshme;
- Të dhënat ditore të forcës punëtore;
- Llogaritjen e funksionimit dhe mirëmbajtjes së FRM Qendror.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 12.3.6 Plani i Propozuar i FRM Qendror dhe Ndërtimi i Godinave të Zyrave

(4) Programi kohor i Zbatimit të Projektit

Tabela 12.3.4 tregon programin kohor të zbatimit të programeve 3R. Në tabelë tregohet viti i fillimit të Projektit, që është 2014 në Periudhën e Ngutshme dhe Afatshkurtër dhe vazhdon deri në fund të periudhës së Masterplanit.

Tabela 12.3.4 Programi kohor i Zbatimit të Programeve 3R

Plan Veprimet		Periudha Emergjente dhe Afat-Shkurtër					Periudha Afat-Mesme					Periudha Afat-Gjatë				
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
MMN-2	Plani i Minimimit të Mbejeve (Plani 3R)															
MMN-2-2	Zbatimi i Aktiviteteve 3R															
MMN-2-2-1	Promovimi i Kontrollit të Burimit të Prodimit të Mbejeve															
MMN-2-2-2	Promovimi i Kontrollit të Shkarkimit të Mbejeve															
MMN-2-2-3	Promovimi i Rekuperimit të Materialeve të Rickueshme															
MMN-2-2-4	Promovimi i Ripërdorimit dhe Rickimit të Materialeve të Rickueshme															
MMN-2-2-5	Ndërtimi i Implantit Qendror të Rekuperimit të Materialeve në Sharë															
	Puna Civile															
	Puna e Ndërtimit															
	Punimet Mekanike&Elektrike															
	Punimet Inxhinierike (Projekim 5% : Supervizim 5%)															
MMN-2-2-6	Operimi/Funksionimi i Implantit Qendror të Rekuperimit të Materialeve në Sharë															

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

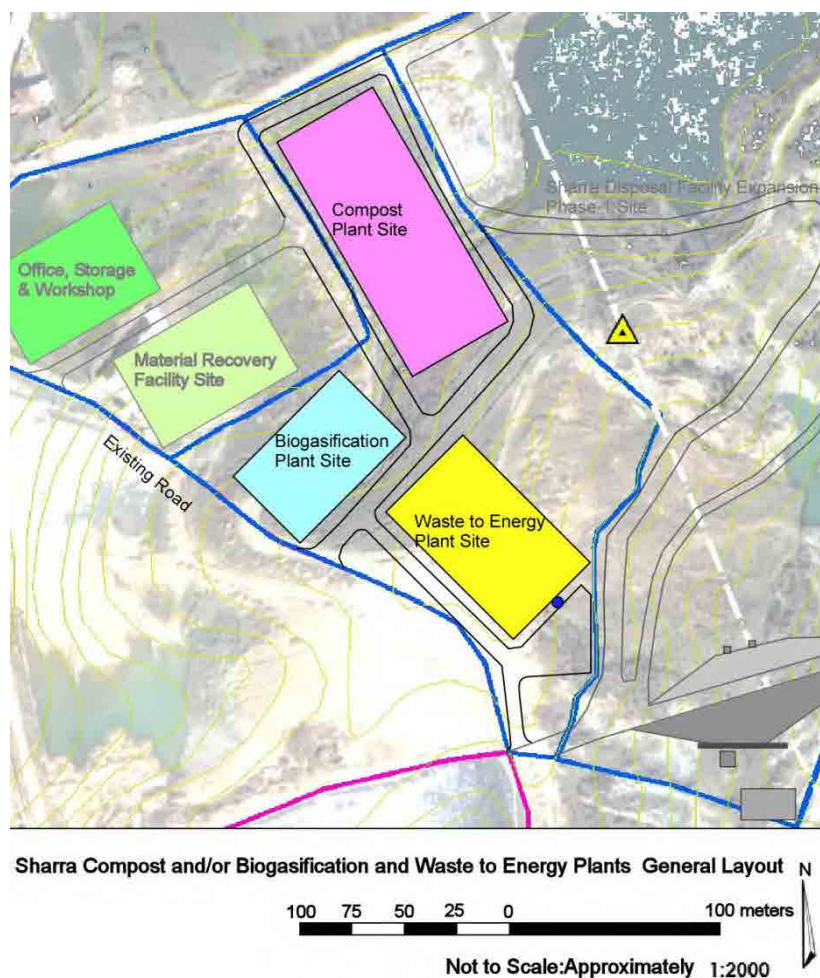
12.3.4. Projekti i Trajtimit të Mbetjeve Organike

(1) Objektivat e Projektit

Projekti synon trajtimin e mbetjeve të biodegradueshme përmes përdorimit të burimeve të mundshme për biomasë. Ndërkohë, me zbatimin e Projektit, niveli i synuar nga Direktiva e BE-së për të pakësuar sasinë e mbetjeve organike të sjella në landfill me më pak se 35% në 2016, që duhet arritur.

(2) Vendndodhja e Projektit ose Zona e Mbulimit

Kompostimi në familje dhe në komunitet do të kryhet fillimisht në zonat e studimit pilot, së bashku me programet pilot për grumbullimin e ndarë të mbetjeve, aktiviteteve 3R, dhe aktiviteteve të rritjes së ndërgjegjes. Modelet e praktikave më të mira duhet të shpërndahen shkallë-shkallë në zonat fqinje dhe në tërë zonën e BT. Vendi i ndërtimit të impianteve të trajtimit të mbetjeve organike përfshirë impiantin pilot të kompostimit, impiantin qendror të kompostimit, dhe/ose impiantin e biogazifikimit janë propozuar të alokohen në zonën ngjitur impianit të mbetjeve në energji dhe vendit për impiantet e venddepozitimit të Sharrës Faza 1, siç tregohet në Figurën 12.3.7.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 12.3.7 Vendi i Propozuar i Ndërtimit të Impianteve të Kompostimit dhe/ose Biogazifikimit

(3) Përbërësit e Projektit

1) Përbërësit e Projektit

Projekti përmban këto nënprojekte:

- MMN 3-2-1: Organizimin e Kompostimit në Shtëpi dhe Grupeve Komunitare të Kompostimi
- MMN 3-2-2: Zbatimin e Projektit Pilot të Kompostimit në Shtëpi dhe Komunitet
- MMN 3-2-3: Zgjerimin/Shtrirjen e Praktikës së Kompostimit në Shtëpi dhe Komunitet
- MMN 3-2-4: Përzgjedhjen e Burimit të Madh të Prodhimit të Mbetjeve të Biodegradueshme
- MMN 3-2-5: Ndërtimin e Impiantit të Kompostimit i Shkallës Pilot
- MMN 3-2-6: Funksionimin dhe Mirëmbajtjen e Impiantit të Kompostimit të Shkallës Pilot
- MMN 3-2-7: Ndërtimin e Impiantit Qendror të Kompostimit/Biogazifikimit
- MMN 3-2-8: Funksionimin dhe Mirëmbajtjen e Impiantit Qendror të Kompostimit / Biogazifikimit

Përbërësit e programeve janë skicuar në seksionin 5.9, Planit të Trajtimit të Ndërmjetëm, dhe përshkrimet shtesë janë dhënë në vijim.

2) Metoda e Grumbullimit të Mbetjeve të Biodegradueshme

Materialet e para për kompostimin dhe biogazifikimin e mbetjeve të biodegradueshme, janë grumbulluar në dy rrugë: grumbullimit të drejtpërdrejtë nga burimet e prodhuesve të mbetjeve dhe grumbullimit nga kontejnerët e mbetjeve të riciklueshme të njoma të sistemit me 3 kontejnerë. Ecuria për grumbullimin e tyre tregohet në Figurën 12.3.8.

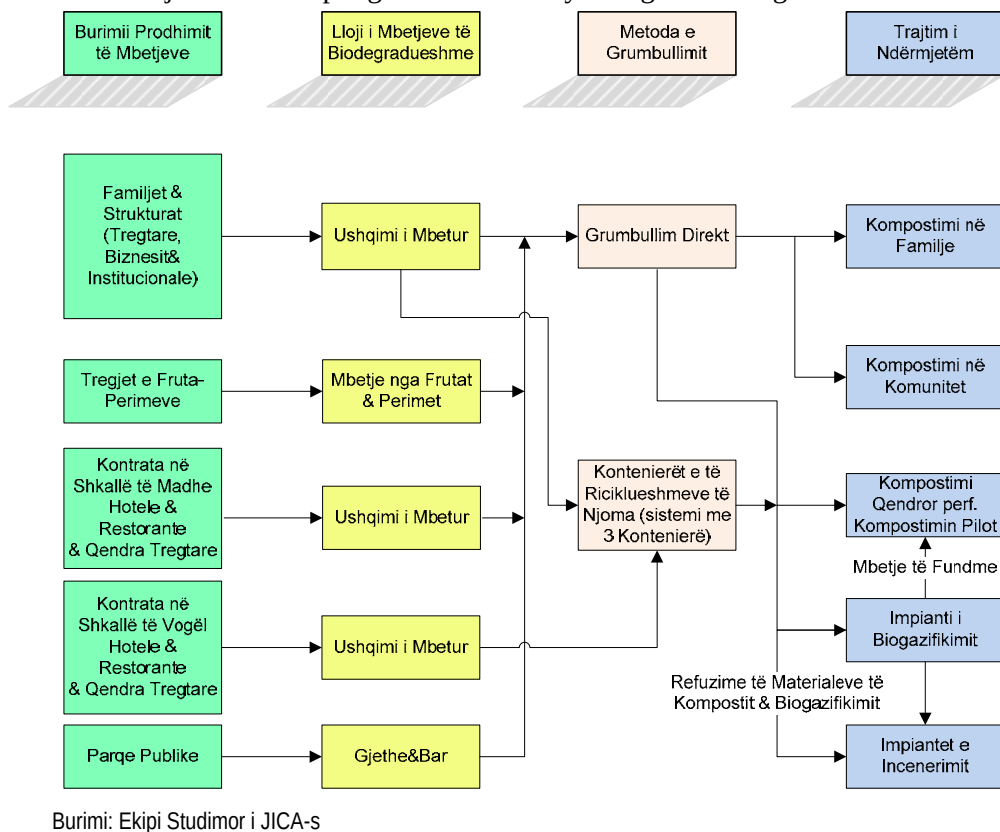

Figura 12.3.8 Rrjedha e Grumbullimit të Materialeve të Para për Kompostim dhe/ose Biogazifikim

3) Metoda e Kompostimit në Shtëpi dhe Kompostimi në Komunitet

Ka disa alternativa për kompostimin në shkallë të vogël, si kompostimi në shtëpi dhe në komunitet. Siç propozohet më herët, metodat në vijim janë vlerësuar si metodat alternative të praktikimit në zonat e studimit pilot.

Alternativat e Kompostimit në Shtëpi

- Kompostimi në Kontejnerë Plastikë
- Kompostimi me shtresa toke

Alternativat e Kompostimit në Komunitet

- Duke kombinuar/shtuar kontejnerët plastikë me llojin e kompostimit “Windrow” (shtesa në tokë)
- Kompostimi i Llojit “Windrow”

Këto alternativa duhet të praktikohen dhe përmirësohen gjatë studimit pilot për të gjetur metodën e parapëlqyeshme për kompostimin në shtëpi dhe komunitet. Pas përmirësimit, nëse është e nevojshme, procedurat e kompostimit do të shpërndahen në zonat fqinje.

4) Qëllimi dhe Funksionet e Impiantit të Kompostimit dhe/ose Biogazifikimit në Shkallë Pilot

Kompostimi dhe/ose biogazifikimi në shkallë pilot, si trajtimi i mbetjeve një ton në ditë duhet të ndërtohet për qëllime dhe funksione të cituara më sipër. Rezultatet e impianteve në shkallë pilot duhet të reflektohen për projektimin e impianteve qendrore të kompostimit dhe/ose biogazifikimit.

- Impiantet duhet të kenë funksionet për testimin e proceseve për kompostimin dhe/ose metanizimin, për të studiuar suksesin e procesit të projektimit dhe funksionimit.
- Mbetjet e biodegradueshme nga kontejneri i të riciklueshmeve të njoma, janë pranuar në impiantin pilot të kompostimit, ose mbetjet e biodegradueshme të ndara nga prodhuesit e mëdhenj të mbetjeve mund të përdoren për lëndë të para
- Mbetjet e ndara të biodegradueshme nga prodhuesit e mëdhenj të mbetjeve pranohen/futen në impiantin pilot të biogazifikimit.
- Impianti pilot i kompostimit do të projektohet kryesisht për kompostimin e llojit “Windrow” me/ose ajrim dhe një seri procesesh për marrjen, para-trajtimin, largimin e mbetjeve të papërshtatshme, para-tharmimin, pas-tharmimin, maturimin, magazinimin, transportimin dhe testimin e kompostit në kopsht.
- Impianti pilot i kompostimit duhet të projektohet për proces me dorë sa më shumë të jetë e mundur, për të patur mundësinë e punësimit të mbledhësve të mbetjeve si forcë punëtore për kompostimin.
- Impianti pilot i biogazifikimit do të projektohet me sisteme të llojit të njomë ose llojit të thatë, me një seri procesesh për marrjen, metanizimin, ngrohjen, desulfurimin, magazinimin, furnizimin me ujë të ngrohtë ose djegien e gazit, dhe/ose impiante të tjera shtesë.

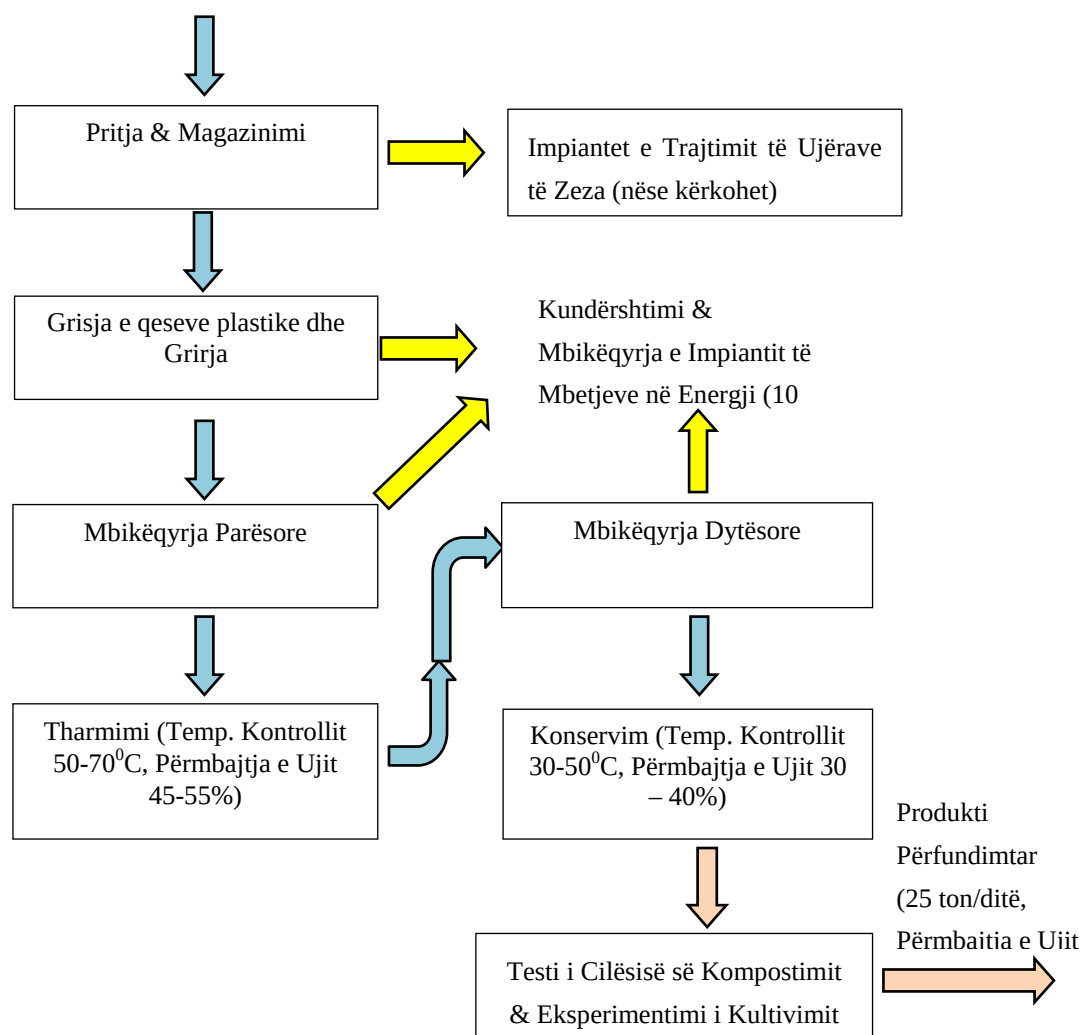
5) Regjistrimet e Funksionimit të Punës së Impianteve të Kompostimit dhe/ose Biogazifikimit në Shkallën Pilot

Gjatë funksionimit të impiantit të kompostimit dhe/ose biogazifikimit në shkallën pilot, të paktën veprimet në vijim duhet të regjistrohen dhe analizohen për të verifikuar suksesin e procesit të projektimit, si referencë për të projektuar impiantet e qendrore të kompostimit dhe/ose biogazifikimit.

- Sasia ditore e hyrjes dhe daljes për secilin impiant;
- Temperatura, përmbajtja e lagështisë, përqendrimi i oksigjenit, oksigjeni i tretur, etj., në proceset e kompostimit dhe biogazifikimi;
- Cilësia e kompostit përfshirë përqendrimin NPK, Ph, EC, C/N, përmbajtjen e lagështirës, dendësisë, metaleve të rënda, etj.;
- Përqendrimi i metanit, dioksidit të karbonit dhe i sulfidit të hidrogjenit;
- Të dhëna për testimin e kompostit në ferma përfshirë sasinë e përdorur të kompostit, regjistrimin e rritjes së bimës me dhe pa kompost, etj.;
- Regjistrime mujore për konsumin e energjisë elektrike, ujit dhe forcës punëtore të përdorur;
- Regjistrimi ditor dhe mujor i mirëmbajtjes së pajisjeve dhe sistemeve;
- Përgatitja e raporteve 4 mujore për gjendjen e funksionimit të secilit impiant.

6) Rrjedha e Procesit të Impiantit Qendror të Kompostimit

Rrjedha tipike e procesit të trajtimit, të llojit “Windrow” të kompostimit tregohet në Figurën 12.3.9. Rrjedha e procesit është bazuar në kapacitetin e trajtimit prej 50t/ditë të mbetjeve të biodegradueshme. Rrjedha e trajtimit mund të modifikohet sipas rezultateve të funksionimit të eksperimentimit të kompostimit në shkallë pilot.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

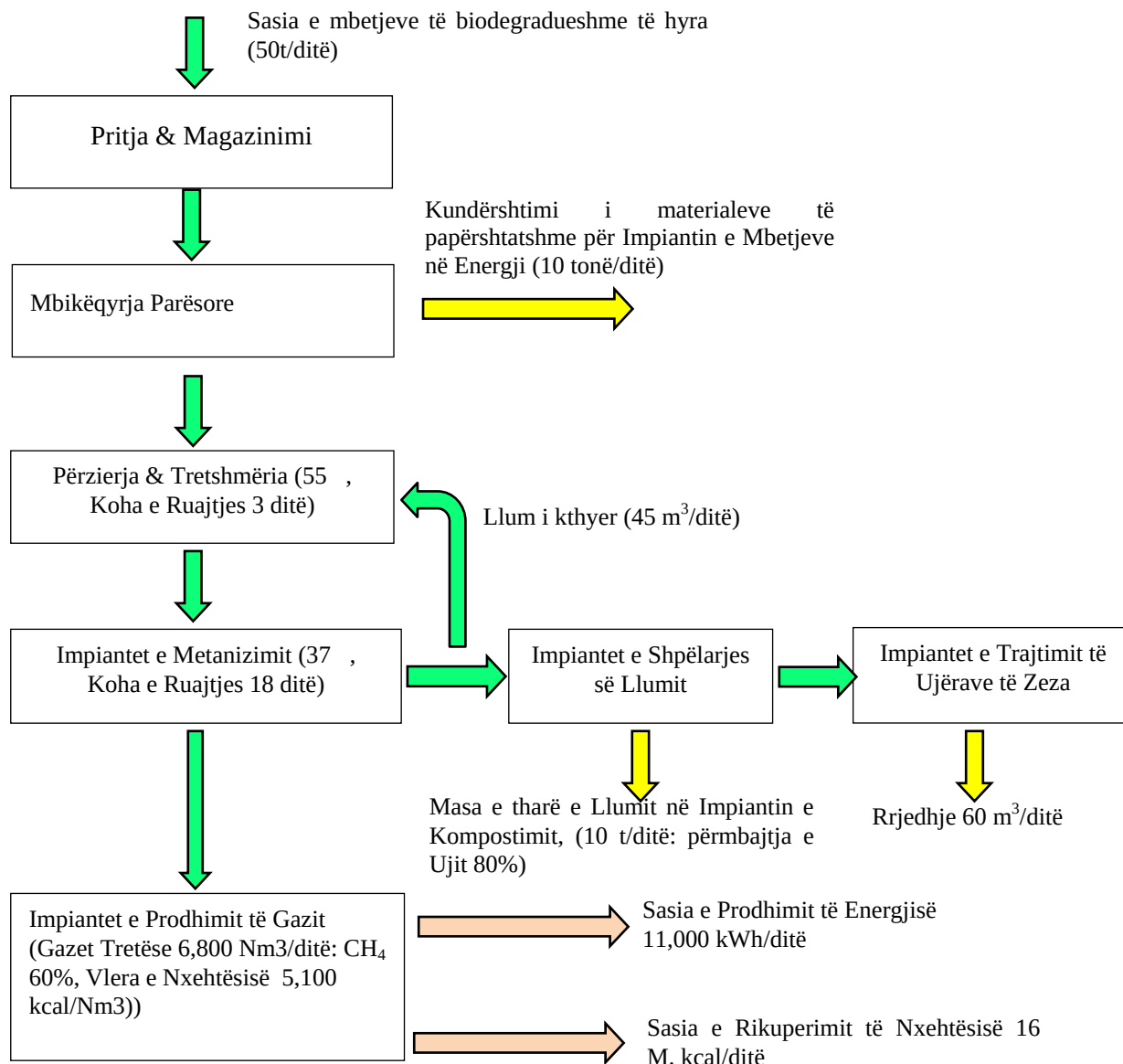
Figure 12.3.9 Skema e Procesit të Impiantit të Kompostimit Qendror të Propozuar (50 tonë/ditë)

7) Rrjedha e Procesit të Impiantit Qendror të Biogazifikimit

Rrjedha tipike e procesit të trajtimit, të llojit të biogazifikimit të njomë tregohet në Figurën 12.3.10. Rrjedha e procesit është bazuar në kapacitetin e trajtimit prej 50t/ditë të mbetjeve të biodegradueshme, të ndara. Rrjedha e trajtimit mund të korrigjohet sipas rezultateve të funksionimit të eksperimentimit të biogazifikimit në shkallë pilot.

8) Afati Kohor i Zbatimit të Projektit

Tabela 12.3.5 tregon zbatimin e programit kohor të Projekteve të Trajtimit të Mbetjeve Organike. Siç duket nga tabela, kompostimi në shkallë pilot është planifikuar të fillojë punën në 2013. Faza e parë e funksionimit të impianteve qendrore për kompostimin dhe biogazifikimin është programuar në 2017 dhe impiantet e fazave të dyta janë planifikuar të fillojnë në 2022.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 12.3.10 Skema e Procesit të Impiantit të Biogazifikimit Qendror të Propozuar (50 tonë/ditë)

Tabela 12.3.5 Programi kohor i zbatimit të Projektit të Trajtimit të Mbetjeve Organike

Plan Veprimet		Periodha Emergjente dhe Afat-Shkurtër					Periodha Afat-Mesme					Periodha Afat-Gatë				
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
MMN-3	Plan i Trajtimit të Ndërmjetëm															
MMN-3-2	Zbatimi i Planit të Trajtimit të Mbetjeve Organike															
MMN-3-2-1	Organizimi i Kompostimit në Shëpi dhe Grupeve Komunitare të Kompostimit															
MMN-3-2-2	Zbatimi i Projektit Pilot të Kompostimit në Shëpi dhe Komunitet															
MMN-3-2-3	Zgjerimi/Shitja e Praktikës së Kompostimit në Shëpi dhe Komunitet															
MMN-3-2-4	Përzgjedhja e Burimit të Madh të Prodhimit të Mbetjeve të Biodegradueshme															
MMN-3-2-5	Ndërtimi i Impiantit të Kompostimit i Shkalës Pilot															
	Puna Civile															
	Puna e Ndërtimit															
	Punimet Mekanike&Elektrike															
	Punimet Inxhinierike (Projekim 5% : Supervizim 5%)															
MMN-3-2-6	Operimi/Funksionimi dhe Mirëmbajtja e Impiantit të Kompostimit i Shkalës Pilot															
	Kosto Operative (Kosto e Personelit)															
	Kosto Operative (Energjia Elektrike & Shpërdorime)															
	Kostoja e Mirëmbajtjes															
MMN-3-2-7	Ndërtimi i Impiantit Qendror të Kompostimit/Biogazifikimit															
	Puna Civile															
	Puna e Ndërtimit															
	Punimet Mekanike&Elektrike															
	Punimet Inxhinierike (Projekim 5% : Supervizim 5%)															
MMN-3-2-8	Operimi/Funksionimi dhe Mirëmbajtja e Impiantit Qendror të Kompostimit / Biogazifikimit															

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.3.5. Projekti i Mbetjeve në Energji

(1) Objektivat e Projektit

Projekti synon të ulë vëllimin në landfill, stabilizimin e mbetjeve dhe rritjen e normës së riciklimit për të qenë në përputhje me nivelin përfundimtar të synuar % të normës së rikuperimit dhe riciklimit, të përcaktuar në Planin Kombëtar të Menaxhimit të Mbetjeve. Shkalla e impiantit të mbetjeve në energji duhet të projektohet mjaft e madhe për të rikuperuar energji në formë elektriciteti për ta përdorur në impiant dhe sasisë shtesë së elektricitetit për ta shitur te kompania energjetike. Ndërkohë, shkalla e impiantit duhet të ulët për të ulur koston e investimit të Projektit. Shkalla e impiantit të 360 t/ditë do të jetë shkalla e duhur për zhvillimin e impiantit të mbetjeve në energji, në përputhje me normën e rikuperimit dhe riciklimit, sasinë së rikuperuar të energjisë, marrëdhënien me shkallën e impiantit të kompostimit dhe biogazifikimit, dhe sasinë e cilësinë e mbetjeve të BT.

(2) Vendndodhja e Projektit ose Zona e Mbulimit

Vendi i impiantit të mbetjeve në energji është propozuar të lokalizohet midis venddepozitimit të Sharrës Faza 1, dhe vendit të impiantit qendror të kompostimit dhe/ose biogazifikimit siç tregohet në Figurën 12.3.11.

(3) Përbërësit e Projektit

1) Përbërësit e Projektit

Projekti është i përbërë nga nënprojektet e mëposhtme:

- MMN 3-4-1: Përzgjedhja e Vendit të Ndërtimit dhe Prokurimi
- MMN 3-4-2: Ndërtimi i Impiantit të kthimit të Mbetjeve-në-Energji
- MMN 3-4-3: Funkionimi dhe Mirëmbajtja e Impiantit të Mbetjeve-në-Energji

Përbërësit e Programeve përshkruhen në seksionin 5.9; Plani i Trajtimit të Ndërmjetëm

2) Zgjedhja e Vendit dhe Prokurimi

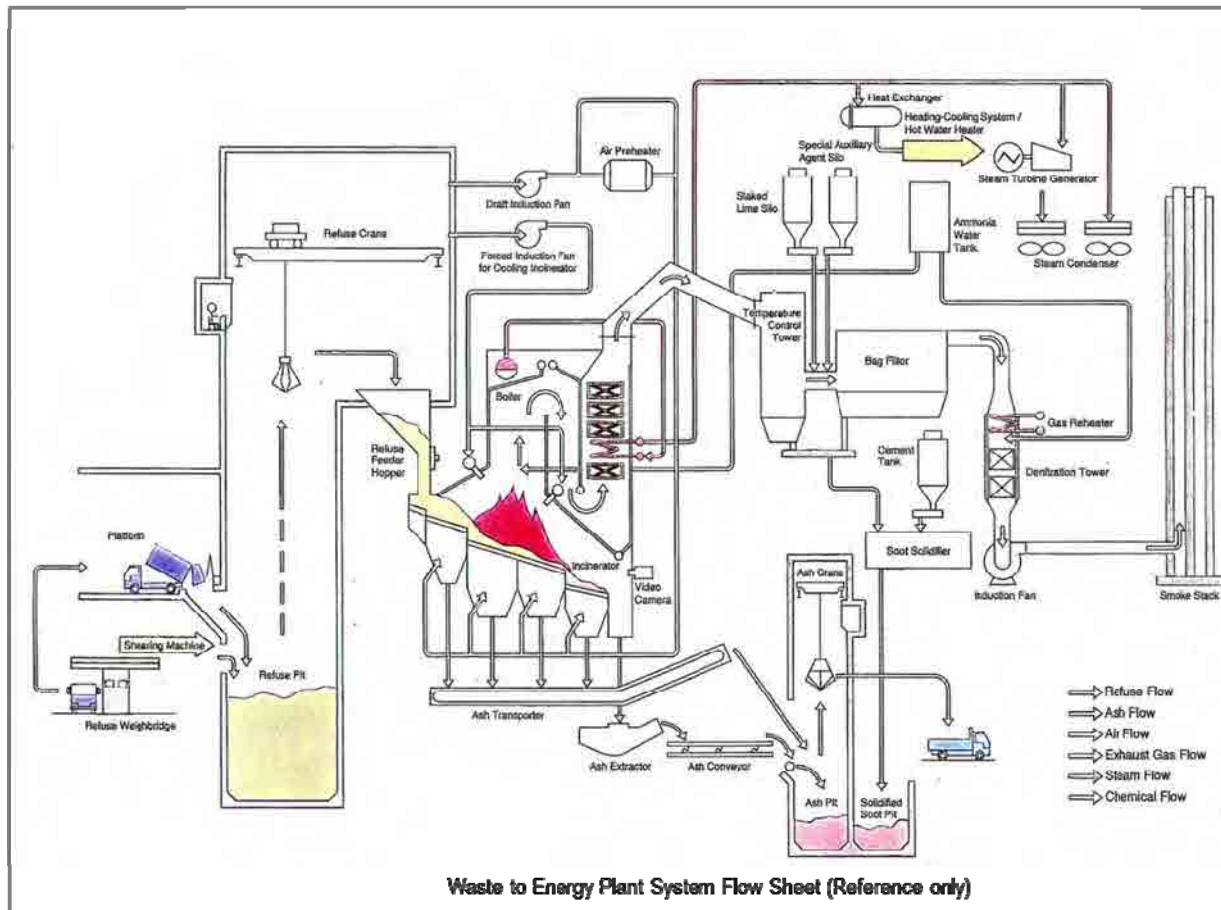
Vendi i ndërtimit të impiantit të trajtimit të ndërmjetëm është propozuar në zonën ngjitur të venddepozitimit të mbetjeve Sharrë. Vendi për impiantin e mbetjeve në energji duhet të alokohet në lidhje me vendin e ndërtimit të impiantit të kompostimit, biogazifikimit dhe impianteve të tjera. Alokimi i vendit përfundimtar duhet të fillojë menjëherë për të verifikuar përshtatshmërinë e vendit të propozuar, në konsultim me Komunën Vaqarr dhe agjencitë përkatëse. Dhe në vijim po japim hapat, që duhen ndërmarrë, por që nuk janë të limituara.

- Zbatimi i studimit të zgjedhjes së vendit, përgatitja e raportit, dhe vendimi i BT-së;
- Konsultimi me Komunën Vaqarr për përdorim të zonës ngjitur me venddepozitimin e Sharrës;
- Shënimi i minutave të marrëveshjes midis BT dhe Komunës Vaqarr për përdorimin e vendit të propozuar për zhvillimin e impianteve gjithëpërfshirëse të MMN
- Projektimi i vendit të propozuar për vendin e impianteve të MMN sipas planit të përdorimit të tokës të planit të zhvillimit urban të BT;
- Përgatitja e studimit të VNM-së, zbatimi dhe miratimi nga MMPAU

Të gjitha proceset e zgjedhjes së vendit, të përmendura më sipër duhet të kompletëhet në fund të 2014 përpara fillimit të ndërtimit që nga fillimi i 2015.

3) Rrjedha e Impiantit të Mbetjeve në Energji (360 t/ditë)

Rrjedha tipike e procesit të implantit të mbetjeve në energji është ilustruar në Figurën 12.3.11. Rrjedha e procesit është bazuar në kapacitetin e futjes së mbetjeve të para prej 360 t/ditë.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figure 12.3.11 Rrjedha e Procesit të Implantit të Mbetjeve në Energji (360 t/ditë)

4) Regjistrimi i Informacionit dhe të Dhënave të Funksionimit

Në funksionimin e implantit të mbetjeve në energji, operatorët duhet të regjistrojnë së paku të dhënat dhe informacionet e punës dhe të aktiviteteve në vijim për të matur rezultatin e funksionimit të implantit dhe vlerësimit të kostos së trajtimit për ton.

- Sasia ditore e mbetjeve të hyra dhe sasi të daljes së hirit;
- Sasia ditore e prodhimit të energjisë elektrike;
- Sasia ditore e konsumit të energjisë, kimikateve dhe ujit;
- Numri ditor i punonjësve për funksionim dhe mirëmbajtje;
- Të dhënat ditore dhe/ose mujore të mirëmbajtjes së pajisjeve dhe sistemeve;
- Libri i llogarisë mujore për implantin e mbetjeve në energji;
- Përgatitja e raportit 4 mujor për gjendjen e funksionimit të implantit.

5) Programi Kohor i Zbatimit të Projektit

Tabela 12.3.6 tregon programin kohor të zbatimit të Projektit të Kthimit të Mbetjeve në Energji. Projekti, sipas tabelës, duhet të fillojë në 2014 në Periudhën e Ngutshme dhe Afatshkurtër, dhe ndërtimi duhet të përfundojë në fund të 2018 për të filluar punën në fillim të 2019.

Tabela 12.3.6 Programi kohor i Zbatimit të Projektit të Mbetjeve në Energji

Plan Veprimet		Periudha Emergjente dhe Afat-Shkurtër					Periudha Afat-Mesme					Periudha Afat-Gjatë				
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
MMN-3	Plani i Trajtimit të Ndërmjetëm															
MMN-3-4	Zbatimi i Planit të Mbetjeve-në-Energji															
MMN-3-4-1	Përzgjedhja e Vendit të Ndërtimit dhe Prokurimi															
MMN-3-4-2	Ndërtimi i Mbetjeve-në-Energji															
	Puna Civile															
	Puna e Ndërtimit															
	Punimet Mekanike&Elektrike															
	Punimet Inxhinierike (Projekim 5% : Supervizim 5%)															
MMN-3-4-3	Operimi/Funksionimi dhe Mirëmbajtja e Impianit të Mbetjeve-në-Energji															

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.3.6. Projekti i Zgjerimit të Impianteve të Depozitimit të Mbetjeve

(1) Objektivat e Projektit

Projekti synon sigurimin e landfillit sanitar pas fundit të jetës së venddepozitimit ekzistues të Sharrës. Impiantet e depozitimit të mbetjeve duhet të kenë vëllim magazinimi të mjaftueshëm për të marrë mbetjet e fundme të grumbulluara nga BT dhe komunat, të cilat sot i depozitojnë mbetjet në impiantet ekzistuese të depozitimit të mbetjeve, Sharrë.

(2) Vendndodhja e Projektit ose Zona e Mbulimit

Vendi i ndërtimit të propozuar lokalizohet në zonën ngjitur venddepozitimit ekzistues të Sharrës dhe vendit të propozuar të ndërtimit të impianteve të trajtimit të ndërmjetëm. Zona e luginës, ngjitur është rezervuar për ngritjen e impianteve të depozitimit të mbetjeve, Sharrë Faza 2, siç tregohet në Figurën 12.3.12.

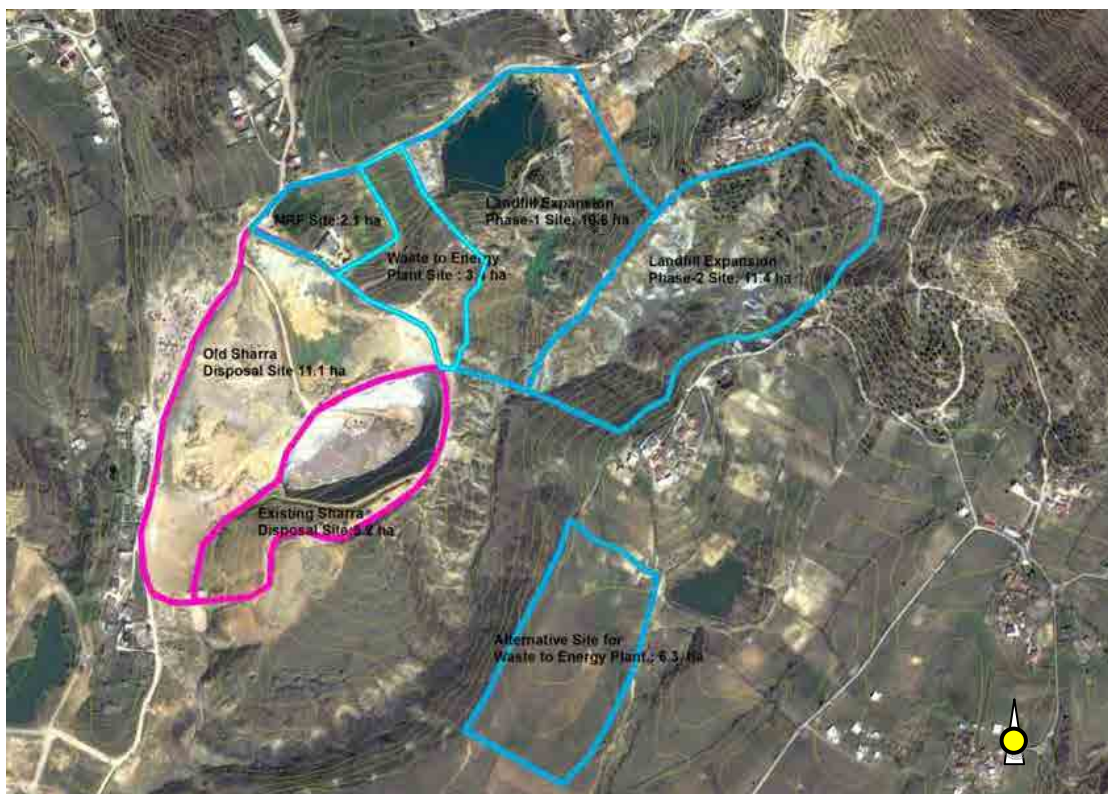
(3) Përbërësit e Projektit

1) Përbërësit e Projektit

Projekti përfshin këto nënprojekte:

- MMN 4-2: Koordinimi me Planin Rajonal të Depozitimit të Mbetjeve
- MMN 4-3: Përzgjedhja e Vendit të Ndërtimit dhe Prokurimi
- MMN 4-4-1: Ndërtimi i Landfillit Sanitar
- MMN 4-4-2: Operimi/Funksionimi dhe Mirëmbajtja e Landfillit Sanitar
- MMN 4-4-3: Mbyllja e Landfillit Ekzistues

Përbërësit e Programeve janë përshkruar në seksionin 5.10; Plani i Zhvillimit të Impiantit të Depozitimit Përfundimtar.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 12.3.12 Alokimi i Vendeve për Zhvillimin e Impianteve të MMN në Sharrë

2) Ecuritë e Projektit të Zgjerimit të Impianteve të Depozitimit të Mbetjeve

Agjencia e zbatimit duhet të ndërmarrë Projektin në bazë të hapave në vijim:

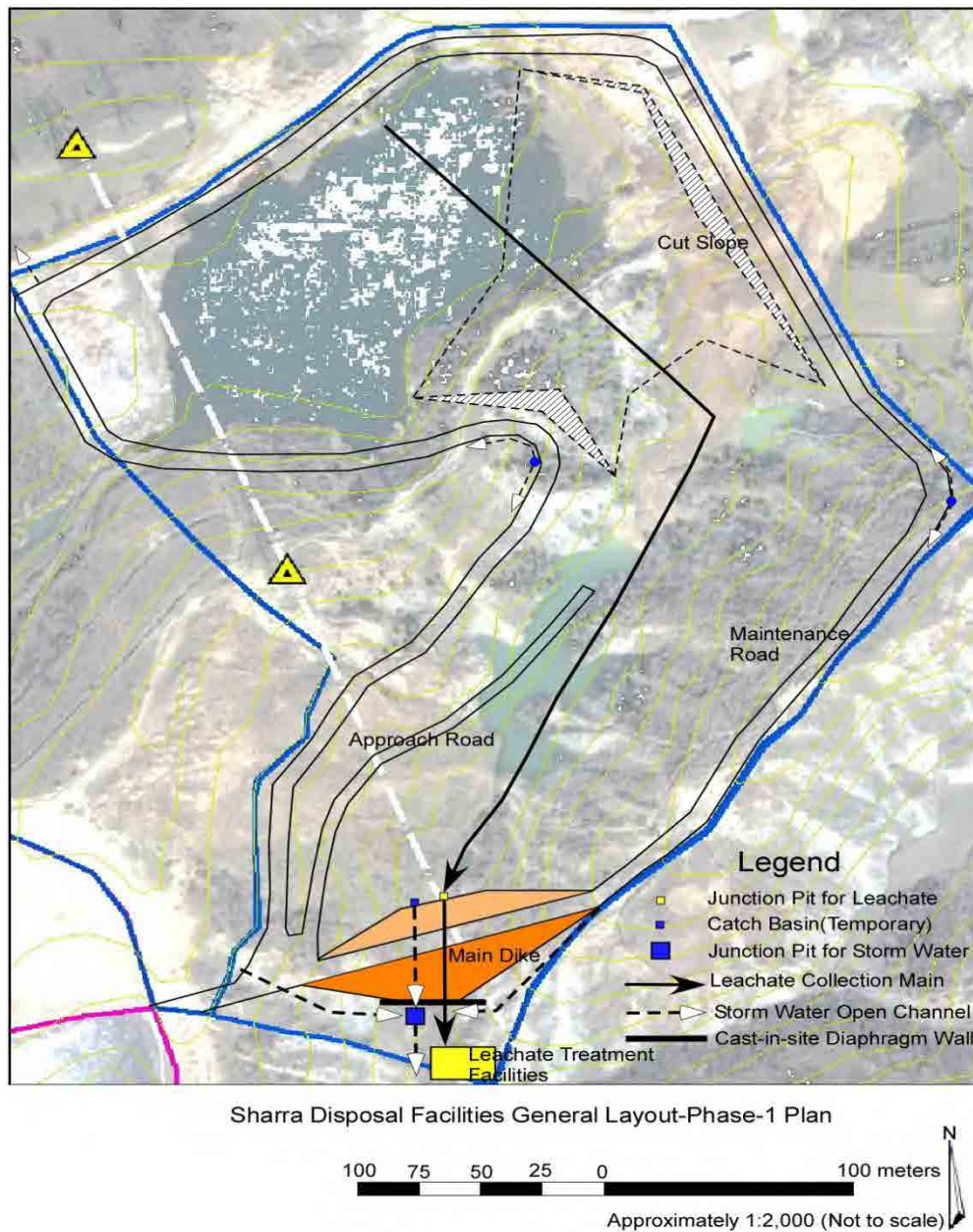
- Përcaktimi i metodës së kontratës për ndërtimin dhe funksionimin;
- Zgjedhja, kontraktimi dhe bashkëveprimi me kompaninë inxhinierike;
- Projektimi inxhinierik i impianteve të landfillit sanitar;
- Përgatitja e dokumenteve të tenderit
- Përgatitja e tenderit;
- Vlerësimi i tenderit, miratimi, deklarimi i fituesit dhe firmosja e kontratës;
- Ndërtimi;
- Mbikëqyrja e Punimeve të Ndërtimit
- Inspektimi i punimeve të ndërtimit dhe mjeshtëria;
- Dorëzimi i impianteve dhe përfundimi i punimeve të ndërtimit;
- Fillimi i funksionimit dhe mirëmbajtjes së landfillit sanitar.

3) Plani i Përgjithshëm i Impianteve të Depozitimit të Mbetjeve në Sharrë, Faza 1

Landfilli duhet të ndërtohet për të patur një vëllim landfilli në 2 milionë m³ ose më shumë, për t'i shërbyer landfillit më tepër se viti 2027. Objektet kryesore, që përbëjnë impiantet e depozitimit të mbetjeve janë treguar në Figurën 12.3.13 dhe listuar më poshtë.

- Diga kryesore dhe Muri i diafragmës mbledhëse

- Rruga e Mirëmbajtjes dhe Qasjes
- Impiantet e Grumbullimit dhe Trajtimit të Shllamit
- Impiantet e Drenazhimit të Ujërave të Shiut
- Rrethimi i Rrethinave
- OXHaku/Pishtari i Gazit të Landfillit
- Të tjera

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 12.3.13 Plani i Përgjithshëm i Impianteve të Depozitimit të Mbetjeve në Sharrë (Faza, 1)

4) Funksionimi dhe Mirëmbajtja e Landfillit

Funksionimi i Landfillit dhe mirëmbajtja duhet të kryhet në bazë të manualeve, të cilat duhet të standardizohen nga të paktën këto aktivitete:

Kushtet Bazë për Funksionimin dhe Mirëmbajtjen

- Llojin e mbetjeve të pranueshme
- Orët e marrjes së mbetjeve
- Orët e punës të landfillit
- Personeli teknik dhe administrativ i landfillit
- Pajisjet e landfillit dhe mjetet
- Burimi i materialit të mbulimit dhe magazinimi i përkohshëm në vendin e depozitimit të mbetjeve

Peshimi i Sasisë së Mbetjeve të Hyra

Mbetjet duhet të maten dhe të regjistrohen:

- Sasia e mbetjeve të ardhura nga zona e grumbullimit, burimet e prodhimit të mbetjeve, lloji i mbetjeve, mbetjet e veçanta ose mbetjet e rrezikshme familjare nga secili mjet;
- Sasia e materialit të mbulimit i shpërndarë në vend dhe ai i magazinuar në oborr.

Tërë sasia e mbetjeve dhe materialet e grumbullimit duhet të vendosen në rend, si një bazë të dhënash, për të analizuar performancën e aktiviteteve të depozitimit të mbetjeve dhe/ose aktiviteteve të grumbullimit dhe transportimit.

Menaxhimi në vija të Përgjithshme i Punës në Landfill

- Përfundimi i punimeve në landfill brenda orarit të punës, për aktivitetet e shpërndarjes, kompaktimit, nivelimit dhe mbulimit me dhë;
- Punimet në Landfill duhet të kryhen si rregull, ditën;
- Zona e Landfillit duhet të ketë të instaluar tabela shënjuese për të treguar thellësinë e mbushjes të mbetjeve dhe tokën mbuluese, siç kërkohet;
- Zona e Landfillit nuk duhet të gërmohet ose mbushet me mbetje duke tejkaluar lartësitë e paracaktuar në landfill, nëse nuk është planifikuar më parë;
- Përparimi i punimeve në landfill duhet të regjistrohet rregullisht nga plane, projekte, dhe vërtetime topografike dhe/ose fotografi. Bërja e fotove çdo tre muaj nga të njëjtat pika monitorimi, do jetë e rëndësishme për regjistrimin e ecurisë së mirë të punës në landfill dhe normën e landfilli, për të vlerësuar vëllimin e mbetur në landfill si dhe jetëgjatësinë.

Funksionimi i Landfillit

Landfilli ekzistues i Sharrës formon një mur luge dhe punimi në landfill kryhet nga pjesa e sipërme e zonës së landfillit. Mund të vijojë të ndjekë të njëjtën sekuencë të punimeve në landfill, por sekuenca e punimeve në zonën e landfillit të ri mund të sugjerohet të fillojë nga pjesa e ulët ose në anën e drejtimit të rrymës së zonës së landfillit. Sipërfaqja e ekspozuar e impianteve të grumbullimit të shllamit brenda zonës së caktuar të landfillit, duhet të mbulohet me përafërsisht një (1) m shtresë të lartë mbetjesh, për të shmangur dëmtimin nga trafiku i mjeteve të landfillit.

Zonat e shkarkimit të mbetjeve të ngurta duhet të kufizohet në një sipërfaqe të vogël, por me hapësirë të mjaftueshme për të akomoduar trafik tjetër mbetjesh. Zona e shkarkimit për atë ditë duhet të përcaktohet dhe drejtohet nga një mbikëqyrës. Shkarkimi i mbetjeve duhet të bëhet normalisht në gishtin/majën e mbushjes, në përputhje të lëvizjeve dhe frytshmërisë së punës së mjeteve të landfillit.

Mbetjet e shkarkuara për ditë pune duhet të shpërndahen, nivelohen dhe ngjeshen brenda zonës së landfillit, në përputhje me planin e landfillit.

Në mënyrë që të shmangen lirshmëritë e shtresave, duhen ulur zbrazëtitat dhe të rritet ngjeshja, thellësia e mbetjeve prej 30cm për shtresë të shpërndarë/niveluar duhet të jetë efektive. Shtresa e lirshme nuk duhet të tejkaloj një thellësi të përafërt me 0,60m përpara kompaktimit. Shpërndarja dhe ngjeshja e mbetjeve duhet të kryhet sa më shpejt të jetë e mundur për të përfunduar punën në landfill brenda orarit të punës.

Regjistrimet e Funksionimit në Landfill dhe Raportet

Puna në landfill përfshin regjistrimin dhe raportimin e këtyre informacioneve :

- Peshat ditore ose vëllimi dhe lloji i mbetjeve të fundme të ardhura, mbetjet e veçanta dhe mbetjet e pranueshme të sjella nga grumbullime individuale dhe operator privatë;
- Regjistri i udhëtimeve javore dhe mujore ose dosjet për lëvizjen e mjeteve të landfillit dhe pajisjeve dhe sasisë së mbetjeve, vëllimit dhe sipërfaqes së landfillit dhe dheut mbulues;
- Regjistri i udhëtimeve ditore ose dosja e kushteve të vendit përfshirë dëmtimet nga zjarri, shpërthimi, rrëshqitjet e tokës, tërmetet, përmbytjet dhe fatkeqësi të tjera.

Në landfill të dhënat e punës duhet të përmbledhen dhe përfshihen si pjesë e Raportit Vjetor të MMN dhe për raportet e kërkuara nga autoritetet e interesuara.

Plani i Inspektimit

Të gjitha objektet dhe pajisjet e impianteve të depozitimit të mbetjeve duhet të kontrollohen rregullisht për të siguruar informacion për masat parandaluese dhe/ose punës riparuese për mirëmbajtjen e funksionimit të secilit implant dhe/ose pajisjeje. Inspektimet javore dhe mujore duhet të kryhen në rregull sipas listës standarde të kontrollit. Impiantet kryesore dhe pajisjet për inspektimin e rregullt duhet të përfshijnë:

- Impiantet mbajtëse të mbetjeve të ngurta (digë dhe shtresë PE);
- Impiantet e kullimit të ujit të shiut;
- Impiantet e grumbullimit të shllamit;
- Pellgu i shllamit dhe impiantet e trajtimit;
- Rrugët hyrëse dhe Rruga e qasjes;
- Peshorja e Mjeteve (ura e peshës);
- OXHAKU i gazit të landfillit dhe / ose tubacionet e mbledhjes;
- Impiante të tjera .

Veç inspektimit të rregullt, ngutshmëria e inspektimit duhet të kryhet pas ndodhjes së reshjeve të rënda, përmbytjeve, stuhive, zjarreve, shpërthimit, rrëshqitjeve të tokës, tërmeteve dhe fatkeqësive të tjera.

Monitorimi i Cilësisë së Ujit

Cilësia e ujit të shllamit, monitorimi i pusit dhe ujit në sipërfaqe do të monitorohet periodikisht për të analizuar ndikimin e mundshëm mjedisor të ujit të pranuar. Të dhënat e cilësisë së ujit të monitoruar duhet të vlerësohen në pajtim me standardin e zbatueshëm të rrjedhës dhe / ose standardit të cilësisë mjedisore të ujit. Të dhënat e cilësisë së ujit të rrjedhave mund të përdoren edhe për të vlerësuar gjendjen e stabilizimit të landfillit. Monitorimi i cilësisë së ujit do të kryhet në pikat e rregullta të monitorimit dhe në përputhje me parametrat e cilësisë së ujit, të pranueshme për autoritetet e interesuara.

Monitorimi i Elementeve të tjera për Sigurinë në Punë dhe Cilësinë e Mjedisit

Gazet e landfillit duhet të monitorohen në zonën e punës në landfill, zonat e rrethinave të venddepozitimit të mbetjeve, daljes së oxhakut të gazit të landfillit, dhe në vendet e tjera të kërkuara. Monitorimi i gazeve të landfillit do të kryhet çdo muaj për gazet e djegshme, të përfaqësuar nga gazi metan (CH₄). Është gjithashtu i detyrueshëm edhe monitorimi i veçantë në një ditë të qetë pas shiut. Nëse përqendrimi i gazit metan arrin 1,5% operatorët dhe punimet duhet të evakohen nga vendi dhe të shuhet zjarret e mundshëm. Puna mund të rifillojë pasi të arrihet niveli i sigurisë të përqendrimit të gazit metan. Veç kësaj, observimi ditor i erërave të këqija nëpërmjet nuhatjes është i rëndësishëm për operatorët, për t'i kushtuar vëmendje zbatimit të punimeve në landfill. Monitorimi i llojeve të tjera të gazrave, si hidrosulfidit (H₂S) dhe amoniakut (NH₃) duhet të kryhet sipas kërkesës.

(4) Programi kohor i zbatimit të Projektit

Tabela 12.3.7 tregon programin kohor të zbatimit të Projektit për Zgjerimin e Impianteve të Depozitimit të Mbetjeve. Projekti duhet të fillojë në 2013, të përfundojë punimet në fund të 2016 dhe puna në landfillin e ri të fillojë në 2017. Vendi ekzistues depozitimit të mbetjeve, Sharrë, duhet të mbyllet në 2017, me fillimin e punës në landfillin e ri.

Tabela 12.3.7 Afati i Zbatimit të Projektit për Zgjerimin e Impianteve të Depozitimit të Mbetjeve

Plan Veprimet		Periodha Emergjente dhe Afat-Shkurtër					Periodha Afat-Mesme					Periodha Afat-Gjatë				
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
MMN-4	Plani i Depozitimit të Mbetjeve															
MMN-4-2	Koordinim me Planin Rajonal të Depozitimit të Mbetjeve															
MMN-4-3	Përzgjedhja e Vendi të Ndërtimit dhe Prokurimi															
MMN-4-4	Zbatimi i Projektit të Depozitimit të Mbetjeve															
MMN-4-4-1	Ndërtimi i Landfillit Sanitar															
	Puna Civile															
	Puna e Ndërtimit															
	Punimet Mekanike/Elektrike															
	Punimet Inxhinierike (Projektim 5%: Supervizim 5%)															
MMN-4-4-2	Operimi/Funksionimi dhe Mirëmbajtja e Landfillit Sanitar															
	Kostb Operative (Kostb e Personelit)															
	Kostb Operative (Kostbja e Karburantit)															
	Kostb Operative (Ujë dhe Lëndë Kimike)															
	Kostbja e Mirëmbajtjes															
MMN-4-4-3	Mbyllja e Landfillit Ekzistues															

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.3.7. Fuqizimi Organizativ dhe Institucional

(1) Objektivat e Projektit

Projekti ka për synim organizimin e një njësie menaxhimi të projektit të quajtur “Ekipi Punues i Projekteve”, i cili duhet të marrë nisma për zbatimin e planeve dhe projekteve të formuluar në Planin e MIMN të Bashkisë së Tiranës. Ky Ekip, duhet të ketë rolin dhe përgjegjësitë kryesor e për formulimin dhe përditësimin e Planit të MIMN, zbatimin e projekteve parësore, përshtatjen e kostos së projektit, prokurimin e burimeve të kërkuara, të koordinojë me autoritetet përkatëse /

palët, dhe funksione të tjera të nevojshme për arritjen e Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranë, siç është qëllimi dhe planifikimi.

(2) Vendndodhja e Projektit ose Zona e Mbulimit

Anëtarët e Ekipit Punues të Projekteve emërohen nga personeli i BT dhe specialistët mund të rekrutohen nga burimet e jashtme. Ekipi Punues i Projekteve përqendrohet në planet e menaxhimit të mbetjeve të ngurta dhe të projektit në zonën BT si edhe në projektet rajonale dhe kombëtare, ku merr pjesë BT.

(3) Përbërësit e Projektit

1) Përbërësit e Projektit

Projekti përbëhet nga këto nënprojekte:

- MMN 5-1-1: Rekrutimi i Personelit të Sektorit të Projekteve
- MMN 5-1-2: Orientimi i Plan-Veprimeve të Planit të MIMN, Modifikimi dhe Përfundimi
- MMN 5-1-3: Përgatitja e Planit të Zbatimit të Projekteve Parësore
- MMN 5-1-4: Buxhetimi për Zbatimin e Projekteve Parësore

Përmbajtjet e Programeve janë përshkruar nën seksionin 5.11, Plani i Zhvillimit të Kapaciteteve Institucionale, përshkrimet shtesë janë ofruar si më poshtë :

2) Detyrat Kryesore të Ekipit Punues të Projekteve

Ekipi Punues i Projekteve duhet të ndërmarrë këto detyra:

- Formulimin, përditësimin dhe rishikimin e Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranës;
- Përgatitjen e planeve të zbatimit, planeve të veprimit dhe programeve të propozuara;
- Vlerësimin e kostos së planeve të veprimit e programeve dhe kërkesave për buxhetimin;
- Dokumentacionin për marrjen e miratimit zyrtar për zbatimin e planeve të veprimit dhe programeve;
- Organizimin dhe propozimin për njësinë e menaxhimit të projektit/ve për secilin projekt/program;
- Mbikëqyrjen e aktiviteteve të planeve të veprimit dhe programeve;
- Vlerësimin e performancës dhe nivelit të synuar të çdo plani të veprimit dhe programit; dhe
- Përgatitjen e raportit vjetor të aktiviteteve të MMN.

3) Buxhetimi i Projekteve Parësore

Ekipi Punues i Projekteve duhet të fillojë planifikimin/kërkimin e burimeve financiare gjatë përgatitjes së planit të zbatimit, të projekteve parësore dhe të zbatojë financimin menjëherë pas përfundimit të dokumentit, duke përfshirë planin e zbatimit, raportin studimor të VNM, raportin e studimit të fizibilitetit dhe formularin e zbatimit për projektin e caktuar. Burimi financiar i projekteve parësore mund të përzgjidhet nga këto mundësi:

- Subvencionimi nga Qeveria Qendrore
- Buxheti vjetor i BT
- Projekt-kredi nga agjencia e ndihmës ndërkombëtare ose agjenci të tjera
- Sektori privat nëpërmjet skemës PPP
- Kombinimi i burimeve të mësipërme financiare

4) Programi Kohor i Projektit

Tabela 12.3.8 tregon programin kohor të zbatimit të Fuqizimit Organizativ në fushën e aktiviteteve të menaxhimit të mbetjeve në BT. Ekipi Punues i Projekteve në fillim të 2013 duhet të organizojë e të promovojë zbatimin e projekteve parësore në përputhje me programin kohor të zbatimit. Fuqizimi institucional duhet të ndërmerret në vijimësi përmes periudhës së masterplanit.

Tabela 12.3.8 Programi Kohor i Fuqizimit Organizativ

Plan Veprimet		Periudha Emergjente dhe Afat-Shkurtër					Periudha Afat-Mesme					Periudha Afat-Gjatë				
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
MMN-5	Plani i Zhvillimit të Kapaciteteve Institucionale															
MMN-5-1	Ngrija/Krijimi i Ekipit të ngarkuar me Projektet dhe Zbatimin e Projekteve Prioritare															
MMN-5-1-1	Rekrutimi i Stafit të Sektorit të Projekteve															
MMN-5-1-2	Orientimi i Plan-Veprimeve të Planit të MIMN, Modifikimi dhe Finalizimi															
MMN-5-1-3	Pregatitja e Planit të Zbatimit të Projekteve Prioritare															
MMN-5-1-4	Buxhetimi për Zbatimin e Projekteve Prioritare															

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.3.8. Fuqizimi i Monitorimit dhe Vlerësimit

(1) Objektivat e Projektit

Projekti synon forcimin e rolit të aktiviteteve dhe aftësive për raportimin, monitorimin dhe vlerësimin e saktë e të vijueshëm të aktiviteteve të MMN përmes grumbullimit dhe analizimit të të dhënave bazë, që lidhen me aktivitetet e MMN. Këtu përfshihen të dhënat për ndërgjegjësimin publik si dhe informacione të tilla, si niveli i të ardhurave, gatishmëria për të paguar, mendimet, ankesat dhe/ose kërkesat e prodhuesve të mbetjeve për BT. Sasia e prodhimit të mbetjeve dhe përbërja e tyre janë të rëndësishme për të mbledhur dhe analizuar karakteristikat e mbetjeve shtëpiake dhe tregtare, biznesit dhe mbetjet institucionale. Përveç kësaj, edhe sistemi i raportimit duhet të rregullohet për përgatitjen e raportit mujor dhe vjetor, që përshkruan rezultatet e aktiviteteve në muaj/vit së bashku me analizën e nivelit të arritjeve të aktiviteteve.

(2) Vendndodhja e Projektit ose Zona e Mbulimit

Projekti duhet të kryhet nga personeli i BT në ngarkim të shërbimeve të MMN, veçanërisht të anëtarëve të Ekipit Punues të Projekteve.

(3) Përbërësit e Projektit

1) Përbërësit e Projektit

Projekti përbëhet nga nënprojektet në vijim:

- MMN 5-5-1: Përgatitja e Raportit Mujor dhe Vjetor
- MMN 5-5-2: Ndërgjegjësimi Publik/Anketimet e Opinioneve për Aktivitetet e MMN
- MMN 5-5-3: Vrojtimi i Sasisë dhe Përbërjes së Mbetjeve Familjare
- MMN 5-5-4: Vrojtimi i Sasisë dhe Përbërjes së Mbetjeve Tregtare/Biznesit

Përmbajtjet e Programeve janë përshkruar nën seksionin 5.11, Plani i Zhvillimit të Kapaciteteve Institucionale, kurse përshkrimet shtesë janë në vijim:

2) Vrojtimi i Ndërgjegjësimi/Opinionit Publik

Task-Team i projektit në bashkëpunim me agjencitë përkatëse kryen anketimin e ndërgjegjësimit publik për prodhuesit e mbetjeve: familjare, tregtare, të biznesit dhe

institucionale. Pikat e anketës për prodhuesit e mbetjeve familjare nuk duhet të kufizohen. Anketa për prodhuesit e mbetjeve tregtare, biznesit dhe institucioneve do të kryhet me të njëjtat kërkesa si në anketën e prodhuesve të mbetjeve familjare. Vrojtimi i rritjes së vetëdijes/opinionit publik do të kryhet në bashkëpunim me vrojtimin e sasisë dhe përbërjes së mbetjeve të ngurta.

- Emri i pronarit të shtëpisë, emri i të intervistuarit, adresa dhe nr. i telefonit,
- Numri i anëtarëve të familjes dhe banorët,
- Lloji i shtëpisë dhe sipërfaqja e ndërtimit,
- Të ardhurat mujore e shpenzimet,
- Ankesat / Komentet për shërbimet e grumbullimit të mbetjeve, etj.
- Vullneti për të Paguar,

3) Rezultati i Vrojtimit të Sasisë dhe Përbërjes së Mbetjeve

Rezultati i vrojtimit duhet të përmbledhet sipas pikave të njëjta në analizën e përshkruar në Raportin e Vrojtimit të VSPMN, siç tregohet në vijim.

- Sasia e mbetjeve të prodhuara për familje, për frymë për grup të ardhurash dhe/ose për zonë të shërbimit të pastrimit për mbetjet familjare;
- Përbërja e mbetjeve për grup banorësh dhe/ose zonë të shërbimit të grumbullimit për mbetjet familjare;
- Sasia e prodhimit të mbetjeve për vend, për subjekt dhe/ose për m2 për mbetjet tregtare, biznesit dhe institucionale;
- Përqindja e materialit të ricikluar për grup të ardhurash, për zonë grumbullimi dhe për lloj subjekti;
- Përmbajtja e lagështirës, dendësia dhe llogaritja e vlerës së ulët kalorifike të mbetjeve për grup të ardhurash, për zonë grumbullimi dhe për lloj subjekti;
- Ndryshimet historike të karakteristikave të mbetjeve.

4) Programi kohor i Zbatimit të Projektit

Tabela 12.3.9 tregon programin kohor të zbatimit të Planit të Fuqizimit të Monitorimit dhe Vlerësimit. Detyrat, sipas programit, duhet të fillojnë menjëherë në 2013. Raportet mujore dhe ditore duhet të përgatiten vazhdimisht prej 2013. Gjithashtu, vrojtimet e para duhet të kryhen në gjysmën e dytë të 2013 dhe të paktën një herë në 5 vjet edhe sipas qëllimit të kërkuar.

Tabela 12.3.9 Programi kohor i Zbatimit të Fuqizimit të Monitorimit dhe Vlerësimit

Plan Veprimet		Periodha Emergjente dhe Afat-Shkurtër					Periodha Afat-Mesme					Periodha Afat-Gjatë				
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
MMN-5	Plani i Zhvillimit të Kapaciteteve Institucionale															
MMN-5-5	Vrojtimi i të Dhënave Bazë për Indikatorët e Performancës dhe Raportimin															
MMN-5-5-1	Përgatitja e Raportit Muor dhe Vjetor															
MMN-5-5-2	Ndërgjegjësimi Publik / Sondazhet e Opinioneve mbi Aktivitetet e MMN															
MMN-5-5-3	Vrojtimi i Sasisë dhe Përbërjes së Mbetjeve Familjare															
MMN-5-5-4	Vrojtimi i Sasisë dhe Përbërjes së Mbetjeve Tregtare/Biznesit															

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.3.9. Fuqizimi Financiar

(1) Objektivat e Projektit

Projekti synon krijimin e një kapacitet financiar jetik të MMN përmes një sërë detyrash për uljen e kostos, alokimin e buxheti të mjaftueshëm, rritjen e mbulimit të tarifës së mbetjeve, vendosjen e një tarife mbetjesh të drejtë, praktikimin e një sistemi llogaritës transparent dhe të pavarur.

(2) Vendndodhja e Projektit dhe Zona e Mbulimit

Projekti duhet të zbatohet nga personeli që merret me menaxhimin financiar, Ekipin Punues të Projekteve, dhe personelin menaxherial të BT-së.

(3) Përbërësit e Projektit

1) Përbërësit e Projektit

Projekti përbëhet nga këto veprimtari kryesore:

- MMN 6-3-1: Hapja e Llogarisë Qëllimore të MMN
- MMN 6-3-2: Përgatitja dhe Ngritja e Sistemit të Tarifimit të drejtë të Mbetjeve
- MMN 6-3-3: Zbatimi dhe Hapja e Llogarisë Qëllimore të MMN

Përmbajtjet e programeve janë përshkruar në seksionin 5.12, Plani i Fuqizimit Financiar, kurse përshkrimet shtesë janë ofruar si në vijim.

2) Llogaria e Menaxhimit të Mbetjeve të Ngurta

Në mënyrë që të krijojë një sistem jetik dhe të përgjegjshëm financiar, llogaria e menaxhimit të mbetjeve të ngurta duhet të bëhet në bazë të veprimeve, duke përfshirë (por jo kufizuar), si vijon:

- Llogaritjen e kostos dhe analizës për grumbullimin e mbetjeve, trajtimin e ndërmjetëm, dhe aktivitetet e depozitimit të mbetjeve;
- Krijimin e një sistemi të njëjtë të llogarisë së biznesit duke përfshirë përgatitjen e bilancit, pasqyrën e rrjedhjes së parave, pasqyrën e fitimeve dhe humbjeve
- Bërjen publike të gjendjes financiare.

3) Programi kohor i Zbatimit të Projektit

Tabela 12.3.10 tregon programin kohor për zbatimin e Programit të Fuqizimit Financiar. Sipas programit kohor, Programet duhet të fillojnë menjëherë në 2013 dhe të zbatohen në vijimësi gjatë periudhës së masterplanit.

Tabela 12.3.10 Programi kohor i Zbatimit të Fuqizimit Financiar

Plan Veprimet		Periudha Emergjente dhe Afat-Shkurtër					Periudha Afat-Mesme					Periudha Afat-Gjatë				
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
MMN-6	Plani i Forcimit Financiar															
MMN-6-3	Zbatimi i Planit të Forcimit Financiar															
MMN-6-3-1	Përgatitja e Llogarisë së Veçantë të MMN															
MMN-6-3-2	Përgatitja dhe Ngritja e Sistemit të Tarifimit të duhur të Mbetjeve															
MMN-6-3-3	Zbatimi dhe Ngritja e Llogarisë së duhur të MMN															

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.3.10. Programi i Rritjes së Ndërgjegjes së Publikut

(1) Objektivat e Projektit

Projekti synon rritjen e ndërgjegjësimit të publikut dhe të gjitha grupeve të interesit për të zbatuar aktivitete të frytshme të MMN, ruajtjen e mjedisit, krijimin e një shoqërie të shëndoshë orientuar te riciklimi i burimeve etj., që mund të arrihen me përmbushjen e përgjegjësi të çdo prodhuesi mbetjesh ose grupi interesi.

(2) Vendndodhja e Projektit dhe Zona e Mbulimit

Programet janë synuar të përpilohen nga prodhuesit e mbetjeve dhe palët e interesuar në zonën e BT, dhe informacioni për to do të shpërndahet në gjithë vendin.

(3) Përbërja e Projektit

1) Përbërja e Projektit

Projekti është i përbërë nga këto veprimtari:

- MMN 7-2-1: Zbatimi i Planit të Marrëdhënieve me Publikun
- MMN 7-2-2: Zbatimi i Planit të Edukimit në Shkolla
- MMN 7-2-3: Zbatimi i Planit të Zbatimit Joformal
- MMN 7-2-4: Zbatimi i Planit të Përfshirjes së Komunitetit

Përmbajtjet e Programeve janë përshkruar nën seksionin 5.13, Plan i Rritjes së Ndërgjegjes Publike, kurse përshkrimet shtesë janë ofruar si në vijim.

2) Përmbajtjet e Marrëdhënieve me Publikun

Përmbajtja e programit të marrëdhënieve me publikun do të përfshijë: (por nuk kufizohen)

- Përmbledhjen e Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranës paraqit katër qasjet teknike dhe tri qasjet institucionale dhe financiare për të përballuar rritjen e mbetjeve bashkiake.
- Të kryejë si duhet menaxhimin e mbetjeve, uljen e tyre, ndarjen e tyre në burime shkarkimi e mbetjeve në kontejnerët e caktuar të mbetjeve, Kompostimit në shtëpi, në komunitet etj, nuk janë vetëm përgjegjësi e qeverive vendore dhe qeverisë qendrore, por edhe përgjegjësi e banorëve, dyqaneve tregtare, qendrave tregtare, restoranteve, hoteleve, kafeneve dhe bareve, shkollave, zyrave, dhe aktorëve të tjerë për të përmbushur rolin e tyre.
- Fushata e Informimit-Edukimit-Komunikimit (IEK) kryhet për pakësimin e prodhimit të mbetjeve, ndarjen në burim të materialeve të riciklueshme, metodën e shkarkimit të materialeve të riciklueshme dhe mbetjeve të fundme në sistemin me 3 kontejnerë, përdorimin e FRM në Qytet për materialet e riciklueshme, grumbullimin e ndarë, kompostimin në familje dhe komunitet, ripërdorimin, riparimin, riciklimin etj., për të përftuar planveprimet e Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranës, me shpjegim të kuptimit të aktiviteteve si një shërbim publik.
- Menaxhimi i duhur i mbetjeve të ngurta përmes planveprimeve të propozuara mund të ulë sasinë e mbetjeve të grumbulluara dhe sasinë e mbetjeve në depozitimin përfundimtar.

- Prodhimi i mbetjeve është pasojë e jetës së përditshme të njerëzve dhe konsumit të burimeve natyrore të fundme. Popullarizimi i fjalës shpirtërore “Mendimi *Mottainai*” për të ruajtur gjithçka që përdoret do të sjellë një normë të re shoqërore, duke ndihmuar kështu në shëndoshjen e shoqërisë dhe të orientuar te riciklimi i burimeve (ShShOR) në Shqipëri, përmes aktiviteteve të MMN.
- Depozitimi i paligjshëm i mbetjeve shkakton kushte johigjienike në zonat përreth. Hedhja e mbetjeve shkakton ndotje të ujit dhe tokës në seksionet e poshtme të rrjedhës së lumenjve. Depozitimi i paligjshëm i mbetjeve në hapësirat e hapura dhe në rrjedhat e lumenjve, jo vetëm shkakton dëmtim të thellë mjedisor dhe kushte jo-higjienike, por gjithashtu nuk i nderon qytetarët dhe kryeqytetin e Shqipërisë.

3) Përmbajtja e Edukimit në Shkollë

Kurrikula për edukimin në shkollë ose edukimi formal kryesisht duhet të përfshijë këto çështje:

- Ndikimin e mbetjeve të hedhura në mjedis, shëndetin & higjienën publike;
- Statusin e aktiviteteve aktuale të MMN;
- Përshkrimin e planeve të veprimit dhe programet e Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranës;
- Rolet dhe përgjegjësitë e banorëve dhe palëve të interesuara për zbatimin e Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranës
- Diskutimet e shumta për bashkëpunimin e prodhuesve të mbetjeve në aktivitetet e MMN.
- Demonstrimet për pakësimin e mbetjeve dhe ndarjes së materialeve të riciklueshme në shkollë;
- Vizitat në terren për grumbullimin e mbetjeve, trajtimin e ndërmjetëm dhe depozitimin e tyre;
- Hartimin dhe shkrimin për MMN dhe përfshirjen e fëmijëve.

4) Elementët e Edukimit Publik

Për të filluar zbatimin e planit të edukimit publik ose edukimit jo-formal në vitin 2015, materialet e mëposhtme arsimore dhe programet, që lidhen me aktivitetet 3R do të përgatiten nga Ekipi Punues i Projekteve të mbështetur nga Ministria e linjës për institucionet e vartësisë. Edukimi i publikut do të përfshijë:

- Statusin e aktiviteteve të MMN;
- Përshkrimin e planveprimeve dhe programeve të Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranës;
- Rolet dhe përgjegjësitë e secilit grup të prodhuesve të mbetjeve për të zbatuar kërkesat e përcaktuara në ligje, rregulla dhe rregullore;
- Vizitat në terren për grumbullimin e mbetjeve, trajtimin e ndërmjetëm dhe depozitimin e tyre;
- Projekti(et) pilot për demonstrimin e pakësimit të sasisë së mbetjeve, ndarjen e materialeve të riciklueshme në vendet e punës, dhe riciklimin;
- Vlerësimin e aktiviteteve të 3R nga çdo prodhues mbetjesh.

5) Përfshirja e Komunitetit

Plani i përfshirjes së komunitetit përfshin programe për t'u përshtatur me problemin e tanishëm të grumbullimit të mbetjeve, dhe gjykimin për aktivitete të reja, që kanë të bëjnë me mbledhjen e veçantë të mbetjeve dhe aktivitetet 3R që do të përfshijë, (por nuk kufizohet), për veprimtaritë e mëposhtme:

- Statusi i aktiviteteve të MMN;
- Përshkrimi i planveprimeve dhe programeve të Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranës;
- Rolet dhe Përgjegjësitë e banorëve për të bashkëpunuar për planveprimet dhe programet që, do të zbatohen nga BT;
- Vizitat në terren për grumbullimin e mbetjeve, trajtimin e ndërmjetëm dhe depozitimin e mbetjeve;
- Projekte pilot për demonstrimin e pakësimit të sasisë së mbetjeve, ndarjen në burim të materialeve të riciklueshme dhe rikuperimin e materialeve të riciklueshme përmes sistemit me 3-kontejnerë dhe FRM në Qytet;
- Projekt pilot për demonstrimin e kompostimit në familje dhe komunitet;
- Takime periodike komunitare për të përballuar problemet e dala dhe përmirësimin e projekteve pilot.

(4) Programi kohor i Zbatimit të Projektit

Tabela 12.3.11 tregon programin kohor të zbatimit të Programeve të Rritjes së Ndërgjegjes së Publikut. Siç tregohet në tabelë, Programet për planin e marrëdhënieve me publikun duhet të fillojnë në 2013, ndërsa Programet e edukimit dhe përfshirjes së komunitetit duhet të fillojnë në fillimvitin 2014. Të gjitha programet duhet të fillojnë gjatë periudhës së zbatimit të masterplanit deri në vitin 2017.

Tabela 12.3.11 Programi kohor i Zbatimit të Programeve të Rritjes së Ndërgjegjes së Publikut

Plan Veprimet		Periudha Emergjente dhe Afat-Shkurtër					Periudha Afat-Mesme					Periudha Afat-Gjatë				
		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
MMN-7	Plani i Rritjes së Ndërgjegjes Publike															
MMN-7-2	Zbatimi i Planit të Rritjes së Ndërgjegjes Publike															
MMN-7-2-1	Zbatimi i Planit të Marrëdhënieve me Publikun															
MMN-7-2-2	Zbatimi i Planit të Edukimit në Shkollë															
MMN-7-2-3	Zbatimi i Planit të Zbatimit Jo-Formal															
MMN-7-2-4	Zbatimi i Planit të Përfshirjes së Komunitetit															

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.3.11. Kostoja e Projekteve Parësore

(1) Kostoja Vjetore

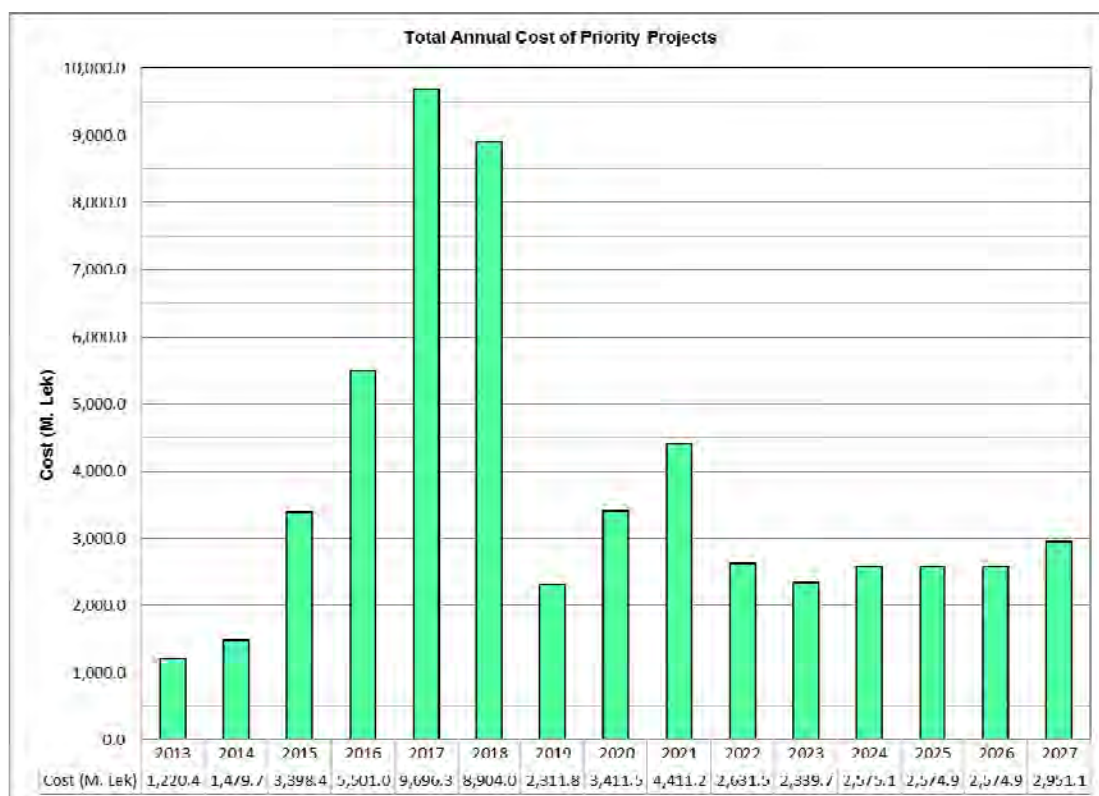
Figura 12.3.12 tregon koston vjetore të parashikuar për investimet, kostot e funksionimit dhe mirëmbajtjes të projekteve parësore përkatëse.

Tabela 12.3.12 Investimi Vjetor dhe Kostot F&M të Projekteve Parësore

Action Plans		Funding sources		Primary Implementing Body	Urgent and Short-term Period					Mid-term Period					Long-term Period				
		MOT	External/ Loan		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027
SWM-1	Waste Collection and Transportation Plan																		
SWM-1-3	Implementation of Illegal Dump Site Clean-up Project through Contract	150.0		Contract		50.0	50.0	50.0											
SWM-1-5	Operation of Separate Collection by 3-bins System	21,764.4		Contract	1,100.0	1,257.1	1,257.1	1,257.1	1,257.1	1,492.9	1,492.9	1,492.9	1,492.9	1,492.9	1,492.9	1,728.6	1,728.6	1,728.6	1,728.6
	Procurement of Waste Containers	995.0			110.0				242.0					291.5					291.5
SWM-2	Waste Minimization Plan (3R Plan)																		
SWM-2-2-5	Construction of Central Material Recovery Facilities at Sharra																		
	Civil Work		20.0	Contract			10.0	10.0											
	Building Work		34.6	Contract			17.3	17.3											
	Mechanical & Electrical Works		20.0	Contract				20.0											
	Engineering (Design 5% Supervision 5%)		7.5	Contract		2.5	2.5	2.5											
SWM-2-2-6	Operation of Central Material Recovery Facilities at Sharra																		
	Operation Cost (Personnel Cost)	112.2		Contract					10.2	10.2	10.2	10.2	10.2	10.2	10.2	10.2	10.2	10.2	10.2
	Operation Cost (Electricity & Water)	3.3		Contract					0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3	0.3
	Maintenance Cost	7.8		Contract					0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
SWM-3	Intermediate Treatment Plan																		
SWM-3-2	Implementation of Organic Waste Treatment Plan																		
SWM-3-2-1	Organizing Home Composting and Community Composting Groups	MOT																	
SWM-3-2-2	Implementation of Pilot Project of Home and Community Composting	7.2		DWM/MOT	2.4	2.4	2.4												
SWM-3-2-3	Expansion of Home Composting and Community Composting	156.0		DWM/MOT			12.0	12.0	12.0	12.0	12.0	12.0	12.0	12.0	12.0	12.0	12.0	12.0	12.0
SWM-3-2-5	Construction of Pilot Scale Composting Facilities																		
	Civil Work		10.0	Contract	5.0	5.0													
	Building Work		2.8	Contract	1.4	1.4													
	Mechanical & Electrical Works		20.0	Contract		20.0													
	Engineering (Design 5% Supervision 5%)		3.2	Contract	1.6	1.6													
SWM-3-2-6	Operation and Maintenance of Pilot Scale Composting Facilities																		
	Operation Cost (Personnel Cost)	48.6		Contract	1.8	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6	3.6
	Operation Cost (Water & Chemicals)	7.0		Contract	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5	0.5
	Maintenance Cost	9.8		Contract	0.4	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7	0.7
SWM-3-2-7	Construction of Central Biogasification and Composting Facilities																		
	Civil Work		400.0	Contract			100.0	100.0				100.0	100.0						
	Building Work		11.6	Contract			5.8	5.8				0.0	0.0						
	Mechanical & Electrical Works		6,000.0	Contract			1,000.0	2,000.0				1,000.0	2,000.0						
	Engineering (Design 5% Supervision 5%)		641.2	Contract			106.9	106.9				106.9	106.9						
SWM-3-2-8	Operation and Maintenance of Central Biogasification and Compost Plant																		
	Operation Cost (Personnel Cost)	144		Contract					10.3	10.3	10.3	10.3	10.3	15.4	15.4	15.4	15.4	15.4	15.4
	Operation Cost (Water & Chemicals)	658		Contract					38.7	38.7	38.7	38.7	38.7	77.4	77.4	77.4	77.4	77.4	77.4
	Maintenance Cost	1,565		Contract					92.1	92.1	92.1	92.1	92.1	184.1	184.1	184.1	184.1	184.1	184.1
SWM-3-4-2	Construction of Waste to Energy Plant																		
	Civil Work		2,500.0	Contract			1,000.0	1,000.0	500.0										
	Building Work		480.0	Contract				240.0	240.0										
	Mechanical & Electrical Works		12,600.0	Contract				6,300.0	6,300.0										
	Engineering (Design 5% Supervision 5%)		1,558.0	Contract			389.5	389.5	389.5										
SWM-3-4-3	Operation and Maintenance of Waste to Energy Plant																		
	Operation Cost (Personnel Cost)	149.4		Contract						16.6	16.6	16.6	16.6	16.6	16.6	16.6	16.6	16.6	16.6
	Operation Cost (Chemical)	36.4		Contract						39.6	39.6	39.6	39.6	39.6	39.6	39.6	39.6	39.6	39.6
	Operation Cost (Fuel)	270.0								30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0	30.0
	Operation Cost (Water)	7.2								0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8	0.8
	Maintenance Cost	3,670.2		Contract						407.8	407.8	407.8	407.8	407.8	407.8	407.8	407.8	407.8	407.8
SWM-4	Waste Disposal Plan																		
SWM-4-4	Implementation of Waste Disposal Project																		
SWM-4-4-1	Construction of Sanitary Landfill																		
	Civil Work		820.0	Contract			410.0	410.0											
	Building Work		0.0	Contract			0.0	0.0											
	Mechanical & Electrical Works		170.0	Contract				85.0											85.0
	Engineering (Design 5% Supervision 5%)		90.5	Contract		30.2	30.2	30.2											
SWM-4-4-2	Operation and Maintenance of Sanitary Landfill																		
	Operation Cost (Personnel Cost)	81.4		Contract					7.4	7.4	7.4	7.4	7.4	7.4	7.4	7.4	7.4	7.4	7.4
	Operation Cost (Fuel Cost)	253.0		Contract					23.0	23.0	23.0	23.0	23.0	23.0	23.0	23.0	23.0	23.0	23.0
	Operation Cost (Cover Soil)	39.8		Contract					4.9	4.6	4.4	4.1	3.8	3.6	3.3	3.0	2.8	2.8	2.5
	Maintenance Cost	146.3		Contract					13.3	13.3	13.3	13.3	13.3	13.3	13.3	13.3	13.3	13.3	13.3
SWM-4-4-3	Closure of Existing Landfill																		
	Civil Work		50.0	DWM/MOT					50.0										
	Total Cost	30,591.8	25,389.3		1,220.4	1,479.7	3,396.4	5,501.0	9,696.3	8,904.0	2,311.8	3,411.5	4,411.2	2,631.5	2,339.7	2,575.1	2,574.9	2,574.9	2,951.1
Summary-1	Summary of Priority Project Cost																		
SWM 1-3	Illegal Dump Site Clean-up Project	150.0	0.0	150.0	0.0	50.0	50.0	50.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
SWM 1-5	Waste Collection and Transportation Service	22,699.4	0.0	22,699.4	1,210.0	1,257.1	1,257.1	1,257.1	1,499.1	1,257.1	1,492.9	1,492.9	1,492.9	1,784.4	1,492.9	1,728.6	1,728.6	1,728.6	2,020.1
SWM 2-2	Material Recovery Facilities at Sharra	123.3	82.1	205.4	0.0	2.5	29.8	49.8	11.2	11.2	11.2	11.2	11.2	11.2	11.2	11.2	11.2	11.2	11.2
SWM 3-2	Composting and Biogasification Project	2,595.4	7,088.8	9,684.2	10.4	139.9	1,231.9	2,229.5	157.9	157.9	264.7	1,364.7	2,364.7	293.7	293.7	293.7	293.7	293.7	293.7
SWM 3-4	Waste to Energy Project	4,453.2	17,136.0	21,591.2	0.0	0.0	389.5	1,389.5	7,929.5	7,429.5	494.8	494.8	494.8	494.8	494.8	494.8	494.8	494.8	494.8
SWM 4-4	Waste Disposal Facilities Expansion Project	570.5	1,080.5	1,651.0	0.0	30.2	440.2	525.2	98.6	48.3	48.1	47.8	47.5	47.3	47.0	46.7	46.5	46.5	131.2
Summary-2	Summary of Investment, Operation and Maintenance Cost																		
	Investment Cost	23,062.6	23,179.5	46,242.1	1,218.8	1,335.9	2,864.6	4,967.2	9,101.1	8,309.1	1,504.9	2,604.9	3,604.9	1,796.4	1,504.9	1,740.6	1,740.6	1,740.6	2,117.1
	Engineering Cost	0.0	2,209.8	2,209.8	1.6	110.9	498.8	498.8	389.5	389.5	106.9	106.9	106.9	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0	0.0
	Operation Cost	2,130.1	0.0	2,130.1	0.0	2.3	4.1	4.1	98.9	98.6	185.4	184.8	228.4	228.1	227.8	227.8	227.8	227.8	227.3
	Maintenance Cost	5,399.1	0.0	5,399.1	0.0	0.4	0.7	0.7	106.8	106.8	514.6	514.6	514.6	606.7	606.7	606.7	606.7	606.7	606.7
	Total	30,591.8	25,389.3	55,981.1	1,220.4	1,479.7	3,396.4	5,501.0	9,696.3	8,904.0	2,311.8	3,411.5	4,411.2	2,631.5	2,339.7	2,575.1	2,574.9	2,574.9	2,951.1
Summary-3	Summary of Waste Collection, Intermediate Treatment and Waste Disposal Cost																		
	Waste Collection and Transportation Cost	22,849.4	0.0	22,849.4	1,210.0	1,307.1	1,307.1	1,307.1	1,499.1	1,257.1	1,492.9	1,492.9	1,492.9	1,784.4	1,492.9	1,728.6	1,728.6	1,728.6	2,020.1
	3R & Intermediate Treatment Cost	7,171.9	24,309.8	31,480.7	10.4	142.4	1,651.2	3,668.8	8,098.6	7,598.6	770.8	1,870.8	2,870.8	799.9	799.9	799.9	799.9	799.9	799.9
	Waste Disposal Cost	570.5	1,080.5	1,651.0	0.0	30.2	440.2	525.2	98.6	48.3	48.1	47.8	47.5	47.3	47.0	46.7	46.5	46.5	131.2
	Total	30,591.8	25,389.3	55,981.1	1,220.4	1,479.7	3,396.4	5,501.0	9,696.3	8,904.0	2,311.8	3,411.5	4,411.2	2,631.5	2,339.7	2,575.1	2,574.9	2,574.9	2,951.1

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Kostoja gjithsej e Projekteve Parësore është vlerësuar për periudhën 2013-2017 në 55,981 milionë lekë. Burimet e financimit të treguara në tabelë janë përcaktuar nga Ekipi Studimor i JICA-s për referencë. Kostoja e tokës dhe kostoja e administrimit të BT nuk janë të përfshira në vlerësimet e koston. Kostot vjetore për shkak të periudhës së pikut të punës ndërtimore luhaten nga 1,220 milionë lekë në vitin 2013, në 9,700 milionë lekë në 2017. Në mesatare, kostoja është vlerësuar në 3,730 milionë lekë në vit. Figura 12.3.14 tregon prirjen e Kostos Vjetore për Planin e MIMN.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figure 12.3.14 Pirja e Kostos Vjetore për Zbatimin e Planit të MIMN

(2) Përmbledhje e Kostos së Projekteve Parësore

Tabela 12.3.13 tregon koston gjithsej të Projekteve Parësore të derivuara nga Përmbledhja-1 Tabela 12.3.12. Kostoja gjithsej e shërbimit të grumbullimit dhe transportimit të mbetjeve është vlerësuar si kostoja më e lartë në 22,700 milionë lekë, pra 41%, e ndjekur nga kostoja e projektit të mbetjeve për energji me 21,600 milionë lekë, pra 39%, të koston së përgjithshme të menaxhimit të mbetjeve. Shuma e këtyre kostove të projekteve zënë 80% të koston së përgjithshme. Kostoja e kompostimit dhe biogazifikimit është vlerësuar në 9,700 milionë lekë, pra rreth 17% të koston së përgjithshme. Kostoja e depozitimit të mbetjeve është vlerësuar në 1,700 milionë lekë dhe zë vetëm 3% të koston së përgjithshme.

Tabela 12.3.13 Përmbledhje e Kostove të Projekteve Parësore

Përmbledhje-1 : Përmbledhje e Koston së Projekteve Parësore (M. lekë)		BT	Burime të Jashtme	Shuma	Përqindja (%)
MMN 1-3	Projekti për pastrimin e venddepozitimeve të paligjshme të mbetjeve	150,0	0,0	150,0	0,3
MMN 1-5	Shërbimet e grumbullimit dhe transportimit të ndarë të mbetjeve	22 699,4	0,0	22 699,4	40,5
MMN 2-2	Implantet e rikuperimit të materialeve	123,3	82,1	205,4	0,4
MMN 3-2	Implantet e kompostimit dhe biogazifikimit	2 595,4	7 088,8	9 684,2	17,3
MMN 3-4	Implantet e mbetjeve për energji	4 453,2	17 138,0	21 591,2	38,6
MMN 4-4	Zgjerimi i impianteve të depozitimit	570,5	1 080,5	1 651,0	2,9
Gjithsej		30,591,8	25 389,3	55 981,1	100,0

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(3) Investimet, Kostot e Funkcionimit dhe Mirëmbajtjes

Tabela 12.3.14 tregon koston gjithsej të investimeve, punimeve inxhinierike, funksionimin dhe mirëmbajtjen për Projektet parësore, derivuar nga Përmbledhje-2 në Tabelën 12.3.12. Kostoja e investimit të përgjithshëm arrin 46 240 milionë lekë për periudhën 2013-2027 dhe zë 83% të koston gjithsej, ndjekur nga kostoja e mirëmbajtjes e vlerësuar në 5 400 milionë lekë dhe zë më pak se 10%. Kostoja e funksionimit dhe inxhinierike janë pothuajse në të njëjtën sasi, që do të thotë në nivelin e 2 130-2 210 milionë lekë, duke llogaritur përafërsisht 4%.

Tabela 12.3.14 Investimet, Kostot e Funkcionimit dhe të Mirëmbajtjes

Përmbledhje-2: Përmbledhje e investimeve, koston e Operimit dhe Mirëmbajtjes: (M. Lek)	BT	Burime të Jashtme	Shuma	Përqindja (%)
Kostoja e Investimit	23 062,6	23 179,5	46 242,1	82,6
Kostoja Inxhinierike	0,0	2 209,8	2 209,8	3,9
Kostoja Operative	2 130,1	0,0	2 130,1	3,9
Kostoja e Mirëmbajtjes	5 399,1	0,0	5 399,1	9,6
Gjithsej	30 591,8	25 389,3	55 981,1	100,0

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(4) Kostot e Grumbullimit të Mbetjeve, Trajtimit të Ndërmjetëm dhe Depozitimit të Mbetjeve

Tabela 12.3.15 tregon ndarjen e koston për shërbimet e grumbullimit dhe transportimit, trajtimit të ndërmjetëm përfshirë aktivitetet 3R, dhe depozitimin e mbetjeve të derivuara nga Përmbledhja-3 në Tabelën 12.3.12. Kostoja e përgjithshme e trajtimit të ndërmjetëm dhe aktiviteteve 3R është vlerësuar 31 480 milion Lek për periudhën 2013-2027 dhe llogaritet 56% e koston gjithsej, ndjekur nga kostoja e grumbullimit dhe transportimit të mbetjeve vlerësuar 22 850 milionë lekë dhe llogaritet 41%. Kostoja gjithsej e depozitimit të mbetjeve është vlerësuar 1 700 milionë lekë dhe llogaritet përafërsisht 4%, siç përmendet më herët në nënseksionet e mëparshme.

Tabela 12.3.15 Kostot për Njësi të Shërbimeve Përkatese

Përmbledhje -3: Përmbledhje e Koston së Grumbullimit të Mbetjeve, Trajtimit të Ndërmjetëm dhe Depozitimit të Mbetjeve (M. Lek)	BT	Burime të Jashtme	Totali	Përqindja (%)
Kostoja e grumbullimit dhe transportimit të mbetjeve	22,849.4	0.0	22,849.4	40.8
Kostoja e trajtimit të ndërmjetëm & aktiviteteve 3R	7,171.9	24,308.8	31,480.7	56.3
Kostoja e depozitimit të mbetjeve	570.5	1,080.5	1,651.0	2.9
Gjithsej	30,591.8	25,389.3	55,981.1	100.0

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(5) Kostoja Njësi e Menaxhimit të Integruar të Mbetjeve

Tabela 12.3.16 tregon koston njësi të vlerësuar për aktivitetet e ndryshme të grumbullimit dhe transportimit të mbetjeve, trajtimit të ndërmjetëm, aktivitetet 3R dhe depozitimin e mbetjeve. Kostot për njësi janë përfutur nga ndarja e koston totale nga sasia e akumuluar e mbetjeve të marrë nga secili aktivitet. Siç tregohet në tabelë, kostot për njësi të grumbullimit të mbetjeve, trajtimit të ndërmjetëm dhe depozitimit të mbetjeve janë vlerësuar respektivisht në 4 300 lekë/ton, 17,500 lekë/ton dhe 800 lekë/ton. Dhe kostoja për njësi mesatare për të gjithë

aktivitetet është vlerësuar në 10 600 lekë/ton. Kostoja për njësi e trajtimit të ndërmjetëm është e lartë, edhe pse kostoja është vlerësuar në nivel të moderuar në krahasim me koston e praktikuar në vendet e zhvilluara.

Tabela 12.3.16 Kostot për Njësi për Shërbimet Përkatëse

Emërtimi	Kostoja gjithsej (M. lekë)	Sasia vjetore e mbetjeve (M. ton)	Kostoja për Njësi (lekë/ton)
Kostoja e grumbullimit dhe transportimit të mbetjeve	22 849	5,3	4 300
Kostoja e trajtimit të ndërmjetëm & aktiviteteve 3R	31 481	1,8	17 500
Kostoja e depozitimit të mbetjeve	1 651	2,1	800
Gjithsej/Mesatare	55 981	5,3	10 600

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.3.12. Agjencia e Zbatimit

Agjencia e zbatimit dhe organizmat e tjera janë propozuar për projektin përkatës ose programin, siç tregohet në Tabelën 12.3.17. Ekipi i Punës për Projektet i propozuar për t'u organizuar në Drejtorinë e Menaxhimit të Mbetjeve, duhet të marrë nismën për zbatimin e të gjitha Projekteve Parësore. Puna për projektet e ndërtimit mund të kryhet nga njësia e menaxhimit të projektit ad hoc (s) për t'u organizuar sapo projekti i ndërtimit të fillojë. Organizatat e listuar në shtyllën e Organizatave Përkatëse janë për organizatat, që kërkohen të marrin miratimin, lejen apo koordinimin, funksionimin dhe mirëmbajtjen e sistemit/impianitit.

Tabela 12.3.17 Agjencia e Zbatimit dhe Organizatat Përkatëse

Kodi	Titulli i Projektit	Agjencia e Zbatimit	Organizatave Përkatëse
MMN 1-3	Projekti për Pastrimin e Venddepozitimeve të paligjshme të Mbetjeve	Drejtoria e Menaxhimit të Mbetjeve, BT	Ofrues(it) e Shërbimit të Grumbullimit të Mbetjeve ose Ndërmarrja e Menaxhimit të Mbetjeve e BT ose Kontraktori i Punës së Pastrimit.
MMN 1-5	Shërbimet e Grumbullimit dhe Transportimit të Ndarë të Mbetjeve	Drejtoria e Menaxhimit të Mbetjeve, BT	Ofrues(it) e Shërbimit të Grumbullimit të Mbetjeve ose Ndërmarrja e Menaxhimit të Mbetjeve e BT, Industria e Riciklimit, Minibashkitë
MMN 2-2	Paraqitja e Programeve të 3R-ve	Drejtoria e Menaxhimit të Mbetjeve, BT	Ofrues(it) e Shërbimit të Grumbullimit të Mbetjeve ose Ndërmarrja e Menaxhimit të Mbetjeve e BT, Industria e Riciklimit, Grupet e Komunitetit, Minibashkitë, Ministria e Mjedisit Pyjeve dhe Administrimit të Ujrave - MMPAU (VNM), Komuna Vaqarr (Leja e Ndërtimit)
MMN 3-2	Projekti i Trajtimit të Mbetjeve Organike	Drejtoria e Menaxhimit të Mbetjeve, BT	Kontraktorët e Punimeve të Ndërtimit dhe për Funksionimin& Mirëmbajtjen, Ndërmarrja e Menaxhimit të Mbetjeve e BT, MMPAU (VNM), Komuna Vaqarr (Leja e Ndërtimit)
MMN 3-4	Projekti i kthimit të Mbetjeve në Energji	Drejtoria e Menaxhimit të Mbetjeve, BT	Kontraktorët e Punimeve të Ndërtimit dhe për Funksionimin& Mirëmbajtjen, MMPAU (VNM), Komuna Vaqarr (Leja e Ndërtimit)
MMN 4-4	Projekti i Zgjerimit të Strukturave të Depozitimit të Mbetjeve	Drejtoria e Menaxhimit të Mbetjeve, BT	Kontraktorët e Punimeve të Ndërtimit dhe për Funksionimin& Mirëmbajtjen, MMPAU (VNM), Komuna Vaqarr (Leja e Ndërtimit)
MMN 5-1	Fuqizimi Organizativ	Drejtoria e Menaxhimit të Mbetjeve, BT	Këshilli i BT, Ministria e Brendshme – Drejtoria e Pushtetit Vendor
MMN 5-5	Fuqizimi i Monitorimit dhe Vlerësimit	Drejtoria e Menaxhimit të Mbetjeve, BT	Minibashkitë, BT
MMN 6-3	Fuqizimi Financiar	Drejtoria e Planifikimit Strategjik, Drejtoria e Menaxhimit të Mbetjeve, BT	Ministria e Financës, Ministria e Punëve Publike dhe Transportit
MMN 7-2	Programet e Rritjes së Ndërgjegjes së Publikut	Drejtoria e Menaxhimit të Mbetjeve, BT	Minibashkitë, MMPAU, Ministria e Arsimit dhe Shkencës(MASH)

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.4 Analiza Financiare dhe Ekonomike

12.4.1. Analiza Financiare

Në këtë seksion është kryer një analizë financiare për landfillin sanitar të ri, me impiantet e kompostimit/djegësit të mbetjeve/impiantit të prodhimit të energjisë duke krahasuar kostot financiare dhe të ardhurat e projektit. Është përgatitur një përshkrim i rrjedhës së parave (cashflow) bazuar në supozimet e mëposhtme dhe është llogaritur për vlerësim Norma e Brendshme e Kthimit Financiar (NBKF) të Projektit.

(1) Supozimet Bazë

Supozimet themelore në vijim janë përdorur për analizën financiare, e cila gjithashtu zbatohet për analizat ekonomike, vetëm nëse përcaktohet ndryshe.

1) Rasti i Projektit

Landfilli i ri sanitar do të ndërtohet në 2016 për të filluar funksionimin në 2017. Impiantet e landfillit do të zgjerohen në 2026.

Do të ndërtohen impiantet e kompostimit dhe të djegies së mbetjeve si dhe impianti i prodhimit të energjisë, shitja e kompostit e energjisë do të nisnin respektivisht në 2017 dhe 2019.

2) Periudha e Vlerësimit të Projektit

Jetëgjatësia e projektit është 34 vite nga 2013 në 2046, duke përfshirë periudhën e ndërtimit nga 2013-2018 dhe periudhën e vlerësimit të 2017-2046.

3) Baza e Çmimit dhe Kursi i Ndërrimit

Viti bazë i projektit është 2012. Të gjitha kostot dhe të ardhurat janë shprehur në nivelin e çmimit të 2012. Studimi parashikon 3,0% normën vjetore të inflacionit gjatë jetës së projektit, e cila është shkalla e inflacionit objektiv përcaktuar nga Banka e Shqipërisë për vitin 2012.

Kurset e ndërrimit janë $1 \text{ lek} = \text{JPY} = 0,788 \text{ Euro}$ $0,007 = 0,009 \text{ USD}$, të cilat janë normat mbizotëruese në kohën e anketimit.

4) Të paparashikuarat

Të paparashikuarat fizike prej 10% janë përfshirë në analizën financiare. Paparashikimi në çmim nuk është i pritshëm.

5) Taksat

Për analizën financiare, janë përfshirë Taksa mbi Vlerën e Shtuar (TVSH) prej 20% dhe tarifatat doganore përkatëse, ndërkohë taksa e korporatave është përjashtuar.

6) Norma e Brendshme e Kthimit Financiar të Synuar (NBKF)

NBKF e synuar luhet në varësi të ndarjes së investimit midis investitorëve të ndryshëm, me norma kthimi të pritshme, të ndryshme për projekt.

Supozohet se investitorët privatë, vendor ose të huaj, do të kenë nevojë për kredi bankare për të financuar projektin. Normat e kreditimit afatgjatë të korporatave që mbizotërojnë në bankat e Shqipërisë janë rreth 13,0%, në kohën e studimit. Norma e vërtetë e interesit është llogaritur 3,0% për 2012 ($1,13/1,03(\text{norma e inflacionit}) - 1 = 0,097$). NBKF e synuar e

investitorëve privatë vendor është caktuar në 13,5% në varësi të kostos së kredisë administrative, fitimeve dhe rreziqeve.

Ndërkohë, norma e synuar e investitorëve të huaj duhet të jetë më e ulët. Investitorët japonezë, për shembull, mund të kenë akses në kredi me një normë interesi prej 1,55% apo më shumë. Kështu, norma e synuar e investitorëve të huaj është supozuar në 7% në varësi me kostot e kredisë administrative, fitimeve dhe rreziqeve.

Meqë për BT, NBKF e synuar është caktuar në 0%. Kjo do të thotë se, BT do të marrë të ardhura, të cilat janë vetëm, sa për të mbuluar kostot e investimit.

Studimi supozon pjesën e investimit të BT në një shifër më të ulët se 10% përse kohë është për tu kompensuar tarifa e pambledhur. Ndarja midis investitorëve privatë të huaj dhe vendor është vendosur në 80% dhe 20%, bazuar në ndarjen e sasisë së investimit të huaj dhe atij vendor të projektit. Bazuar në këtë ndarje investimi, pesha mesatare e NBKF së synuar do të jetë 7,5%.

Tabela 12.3.18 NBKF e synuar sipas Investitorëve

Investitorët privatë vendorë	13,5%
Investitorët privatë të Huaj	7,0%
BT	0,0%
Bashkëinvestim (BT 10%, Investitorë të Huaj 72% dhe Privatë vendorë 18%)	7,5%

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(2) Kostot Financiare të Projekti

Kostot financiare të projektit përfshijnë shpenzimet për investime dhe kostot për funksionimin dhe mirëmbajtjen (F&M).

1) Kostot e Investimit

Kostot e investimeve financiare të projekteve janë llogaritur bazuar në kostot gjithsej të investimeve inxhinierike siç paraqiten në seksionet e mëparshëm.

Kostot Fillestare të Investimit

Tabela 12.3.19 Kostot Fillestare të Investimit (milionë lekë)

Toka	1,449
Punimet Civile	2,967
Ndërtesa	443
Makineritë dhe Pajisjet	71
Kapaciteti i Ndërtimit	13,252
Gjithsej	18,182
Shërbimi i Konsulencës (10%)	1,673
TVSH (20%)	3,681
Kostoja Bazë	23,536
Të paparashikuarat (10%)	2,354
Kostoja gjithsej e Investimit Financiar	25,889

*Kostoja e tokës nuk përfshin TVSH ose shërbimet konsultative.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Kostot e Investimit për Zëvendësimet

Kostot e investimit për zëvendësimet, nëse janë të nevojshme, janë të përfshira në vitet përkatëse bazuar në jetëgjatësinë e aseteve, siç tregohet në tabelë:

Tabela 12.3.20 Jetëgjatësia e Pritshme e Aseteve me Kosto Investimi për Zëvendësim

Punimet Civile	50 vjet
Ndërtesat	40 vjet
Makineritë dhe Pajisjet	20 vjet
Makineritë	10 vjet

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Vlera e shpëtuar e pasurisë neto është shpërfillur në analizë.

2) Kostot Operative

Kostot financiare të operimit janë treguar në tabelë e janë llogaritur si në seksionet e mëparshme.

Tabela 12.3.21 Kostot Vjetore të Funksionimit & Mirëmbajtjes në 2028-2046

(milionë lekë)

Personeli	43,0
Shërbimet & Dheu Mbulues	8,8
Karburanti	167,4
Mirëmbajtja	603,4
Grumbullimi i Mbetjeve, Ndërmarrja e BT & Stafi i Drejtorisë së MM	1 892,3
Shuma	2 714,9

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(3) Të Ardhurat Financiare të Projektit

1) Prodhimi i Mbetjeve

Prodhimi i mbetjeve është vlerësuar të ulet me 10% me zbatimin e projektit.

Tabela 12.3.22 Tabela e Prodhimit të Mbetjeve (ton)

	2017	2022	2027-2046
Familjet	87 679	99 825	115 836
Spektori i Biznesit	169 287	192 737	223 652
Hapësirat Publike (parqet, lagjet, etj.)	14 276	16 253	18 860
Të sjella drejtpërdrejt në Landfill	14 276	16 253	18 860
Prodhimi i përgjithshëm i Mbetjeve	285 518	325 069	377 209

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

2) Grumbullimi i Mbetjeve

Të gjitha mbetjet e prodhuara do të grumbullohen dhe depozitohen nga projekti.

3) Tarifat e Mbetjes

Tarifa e sotme e mbetjeve për familje është 5000 lekë në vit, pavarësisht vëllimit të mbetjeve. Tarifa për përdoruesit e tjerë luhet, në varësi të grupit të industrisë dhe llojit të biznesit.

Për analizën bazë, tarifat bazë janë vlerësuar të qëndrojnë në shifrën e pandryshuar të inflacionit, përmes periudhës së projektit, vetëm nëse shpjegohet ndryshe.

4) Norma e Mbledhjes së Tarifës

Në janar 2012, UKT-ja filloi mbledhjen e tarifës së mbetjeve nga familjet, në zonën e tij të shërbimit me një normë komisioni prej 5% për BT. Tabela në vijim tregon përqindjen e grumbullimit për familjet e mbuluara me shërbimin e ujësjellës/kanalizimeve nga UKT-ja.

Tabela 12.3.23 Përqindja e Grumbullimit të Tarifës së Mbetjeve nga Familjet në 2012

Muaji/2012	UKT dhe Përdoruesit (Përafërsisht 125,000 Familje)				Përdoruesit e Përgjithshëm të Grumbullimit të Mbetjeve (185,000 Familje*)
	Paguar Familjet	Pa-Paguar Familje	Familjet gjithsej	Përqindja e Grumbullimit	Përqindja e Grumbullimit
Janar	94,274	31,651	125,925	74.9%	51.0%
Shkurt	90,920	33,951	124,871	72.8%	49.1%
Mars	78,107	40,535	118,642	65.8%	42.2%

Burimi: BT dhe Ekipi Studimor i JICA-s

Edhe pse norma e grumbullimit për familjet brenda zonës së mbulimit me shërbim të UKT-së është përafërsisht 70%, shifra mesatare e përqindjes së grumbullimit, përfshirë familjet jashtë zonës së shërbimit nga UKT-ja, është vetëm 50%.

Analiza financiare vlerëson përqindjen e grumbullimit në 50% gjatë gjithë periudhës së projektit dhe supozon se sasia e pagrumbulluar do të kompensohet nga BT (ose organizata e zbatimit). Kjo për shkak të përdoruesit, që paguajnë nuk janë në gjendje të paguajnë para shtesë për të kompensuar për humbjet e shkaktuara nga përdoruesit që nuk paguajnë. Ajo, gjithashtu, duhet të japë një nxitje për BT, për të përmirësuar përqindjen e grumbullimit.

5) Të Ardhurat nga Grumbullimi dhe Depozitimi i Mbetjeve

Tabela në vijim tregon parashikimin e hyrjeve për 12 muajt e 2012, bërë në bazë të gjysmës së parë të vitit 2012.

Tabela 12.3.24 Të Ardhurat nga Tarifa e Mbetjeve për 2012 (Lekë)

Kategoria e Përdoruesve	2010	2011	2012 (Familjet deri në 30 qershor, Bizneset deri në 20 korrik)	2012 Vlerësimi
Familjet	68 837 625	49 004 088	173 560 582	364 477 222
Bizneset	401 670 213	397 815 444	400 000 000	450 000 000
Restorantet	19 302 026	18 579 775		
Gjithsej	489 809 864	465 399 307	573 560 582	814 477 222

Burimi: BT dhe Ekipi Studimor i JICA-s

Të ardhurat nga tarifa e mbetjeve nga 2013 e tutje është parashikuar në linjë me rritjen e popullsisë të kryer nga Ekipi Studimor i JICA-s

6) Të Ardhura të Tjera

Supozohet se projekti do të prodhojë energji dhe kompost, të cilat priten të shiten në treg. Të ardhurat nga shitja e energjisë dhe kompostit janë pasqyruar në tabelën më poshtë, me supozimet e përdorura.

Tabela 12.3.25 të Ardhurat nga Shitjet e Energjisë dhe Kompostit (milionë lekë)

	2017	2019	2022-2046*
Komposti	38	38	74
Energjia Elektrike	0	55	504

*2024-2046 në rastin e kompostit

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Tabela 12.3.26 Supozimet për Çmimin e Shitjes së Energjisë dhe Kompostit

	Energjia	Komposti
Sasia e gjenerimit/prodhimit	6,0 Megawatt	102 tonë për ditë
Ditët e punës së funksionimit në vit	330 ditë	–
Rendimenti	-	50%
Çmimi për njësi i shitjes (pa TVSH)	10,6 lekë/kWh	6,9 lekë/kg

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s dhe KESH

(4) Vlerësimi Financiar

1) Rezultati i NBKF

Në bazë të supozimeve të mësipërme një rrjedhë financiare e parave (cashflow) dhe projekti NBKF është llogaritur siç tregohet në tabelën në vijim.

NBKF është negative me tarifën e tanishme prej 417 lekë (Rasti 1). Nuk është e mundur të ftohen investitorët të huaj për projektin, me tarifën e sotme. Gjithsesi, do të përmirësohet me 7,5% (=NBKF e synuar për investitorët përfshirë BT dhe investitorët privatë të huaj/vendorë) nëse tarifa mujore e familjeve është rritur në 951 lekë në Rastin 2.

Tarifat për lloje të tjera përdoruesish janë vlerësuar të rriten me të njëjtën përqindje si ajo e familjeve, duke supozuar se struktura e tarifës aktuale midis gjithë përdoruesve (familjet, subjektet private, institucionet publike) të jetë mjaftueshëm njësoj/e barabartë.

Tabela 12.3.27 NBKF e Përmbledhur e Projektit

	Kostoja e Investimit Gjithsej (MN Lek)				Buxheti i BT për të mbuluar të ardhurat nga tarifat e pagrumbulluara (2017-2046)	Tarifa Mujore e Familjeve (lekë) në 2017	NBKF e synuar për investitorët	NBKF e Projektit (Për Investitorët)
	Gjithsej	BT	Investitorët e Huaj	Investitorët Vendorë				
Rasti 1 (tarifa sot)	25,889	25,889			22,833	417	0%	Deficit
Rasti 2 (tarifë rentabël)	25,889	2,589	18,640	4,660	52,060	951	7.5%	7.5%

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Si përfundim, projekti do të jetë fizibël me rritjen e tarifës në Rastin 2. Gjithsesi, është shumë e rëndësishme, nëse BT përmirëson normën e grumbullimit të mbetjeve familjare, pasi në të kundërt ajo duhet të akordojë një sasi të madhe të buxhetit për të kompesuar humbjet.

Rrjedha financiare e parave (cashflow) e projektit nën Rastin 2 të skenarit tregohet si Shtojca 6.

12.1.4 Analiza Ekonomike

Analiza ekonomike e projekteve të menaxhimit të mbetjeve kryhet në seksionet e mëposhtme.

(1) Supozimet për Analizën Ekonomike

Veç supozimeve bazë të përmendura më sipër për analizën financiare, janë përdorur edhe këto supozime.

1) Rregullime për Kostot dhe Përfitimet Financiare

Në parim, kostot dhe përfitimet ekonomike nuk përfshijnë shtrembërimet fiskale si taksat, dhe subvencionet. Kostot e tanishme të projektit dhe përfitimet përjashtojnë Taksën mbi Vlerën e Shtuar (TVSH) prej 20% dhe taksat doganore dhe tarifa të tjera shtetërore si ajo mbi karburantin (66,6%)

2) Norma e Brendshme e Kthimit Ekonomik të synuar (NBKE)

EIRR është një indeks efikasiteti për përdorimin e kapitalit të pakët, duke treguar përqindjen mesatare të kthimit, që mund të pritët çdo vit për ekonominë kombëtare përmes investimeve të planifikuara. Institucionet financiare ndërkombëtare, si Banka Botërore dhe Banka Aziatike e Zhvillimit zbatojnë 10% në 12% normë zbritje sociale në vendet në zhvillim.

Projekti vendos NBKE të synuar në 10%. Kjo nënkupton se, nëse NBKE e projektit është më e madhe se 10%, projekti do të sjellë përfitime neto në ekonominë rajonale, ose është ekonomikisht fizibël.

3) Gatishmëria për të Paguar si Përfitime Ekonomike

Gatishmëria për të Paguar (GPP)

Gatishmëria për të Paguar (GPP) është një masë prokure me një vlerë ekonomike të shprehur si “suficit konsumatorësh” dhe si rrjedhim, është sasia e përfituesve, që janë të gatshëm të paguajnë në këmbim të produktit ose shërbimeve që marrin. Koncepti i GPP është gjerësisht i përdorur si një shprehje numerike e përfitimeve ekonomike në vlerësimin e projekteve. Nëse çmimi, ose tarifa në këtë rast, është vendosur më e lartë se GPP, përdoruesit nuk do të marrin shërbimin dhe mund të përdorin paratë për produkte ose shërbime të tjera. Për këtë arsye, GPP quhet si kënaqësia më e madhe që përdoruesit mund të përfitojnë në forma të ndryshme nga projektet në fjalë. Prandaj, metodologjia “Gatishmëria Për të Paguar” është përdorur për të llogaritur përfitimet ekonomike të projektit të tanishëm.

Banka Botërore dhe Banka Aziatike e Zhvillimit e kanë si pikë referimi në aspektin e përqindjes së të ardhurave si dhe për sa përdoruesit janë të gatshëm të paguajnë për shërbimet e infrastrukturës. Sipas tyre, GPP për depozitimin e mbetjeve të ngurta është 2% e të ardhurave të zotërueshme të përdoruesve. Supozohet, se 2,0% e të ardhurave të zotërueshme të familjeve (60 000 lekë në muaj në vitin 2012) është shuma e GPP së përdoruesve familjarë të projektit.

Sasia GPP e përdoruesve të tjerë nga familjet janë vlerësuar të jenë në linjë me atë të familjeve.

Të Ardhurat e Zotërueshme

Të ardhurat mesatare familjare të Prefekturës së Tiranës janë marrë nga Vrojtimi i të Ardhurave Mujore sipas Prefekturave 2006-2007 (Instituti i Statistikave, Shqipëri). Sasia rregullohet për inflacionin dhe taksën e të ardhurave dhe është llogaritur të jetë 60 000 lekë për muaj në 2012.

(2) Vlerësimi Ekonomik

NBKE e projektit është llogaritur bazuar në supozimet e mësipërme dhe është përmbledhur në tabelën në vijim.

NBKE i projektit është 26.3%, më e lartë se norma e synuar prej 10%. Për këtë arsye mund të thuhet se projekti do të jetë ekonomikisht i realizueshëm.

Deklarata ekonomike cashflow e projektit është treguar si Shtojca 7.

Tabela 12.3.28 Përmbledhja e NBKE së Projektit

	Gatishmëria Për të Paguar si Përfitimet Ekonomike (2% e të ardhurave të zotërueshme; 1,290 lekë në 2017)
NBKE e Projektit	26.3%

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.4.3 Përfundime

Projekti do të jetë financiarisht i qëndrueshëm, mjaftueshëm për t'u zbatuar si një PPP, nëse tarifa për familjet është rritur nga ajo e tanishme nga 417 lekë në 951 lekë. (Tarifat për lloje të tjera të përdoruesve janë vlerësuar të rriten me të njëjtin ritëm si ajo e familjeve).

Projekti do të sjellë përfitime ekonomike të mjaftueshme neto në rajon, përse NBKE e saj është 26.3%, duke tejkaluar qetësisht normën e synuar prej 10%.

Në vijim janë dhënë rekomandimet në zbatimin e projektit.

- BT duhet të konfirmojë numrin e përdoruesve;
- BT duhet të përmirësojë normën e grumbullimit të mbetjeve, veçanërisht atë të familjeve (sot 50%), përpara zbatimit të tij si një PPP. Në të kundërt, do t'i duhet të kompensojë një sasi të madhe humbjeje;
- Rekomandohet që tarifa mujore e familjeve të rritet nga 417 lekë në 951 lekë, bazuar në supozimet që struktura tarifore e sotme midis përdoruesve (familjet, subjektet private, institucionet publike) të jetë e barabartë.
- Barazia në tarifë midis grupeve të ndryshme të përdoruesve duhet të analizojë në hollësi fazat në vijim të vërtetimit, në mënyrë që përdoruesve t'u faturohet tarifa në bazë të parimit "Ndotësi Pagan"
- Analiza ekonomike e projektit duhet të studiohet më tej, duke përfshirë ndikimet mjedisore si pakësimin e emetimeve të metanit.

12.5 Vlerësimet Mjedisore

12.5.1 Masat Zbutëse në Fazën Parandërtimore

Lista e masave zbutëse në fazën para-ndërtimore tregohet në Tabelën 12.5.1.

Çështjet e Tokës/Zhvendosjet

Projektet e propozuara lidhen me punën ndërtimore të impianteve qendrore të rikuperimit të materialeve, impiantet e kompostimit dhe/ose biogazifikimit, impiantin e kthimit të mbetjeve në energji dhe impiantet e depozitimit të mbetjeve. Vendi i ndërtimit të këtyre impianteve propozohen në zonat ngjitur impianteve ekzistuese të Sharrës. Këto vende lokalizohen brenda zonës administrative të Komunës Vaqarr dhe BT do të prokurojë/blejë vendin në konsulencë/negociata me Komunën Vaqarr. Nuk ka shtëpi banimi brenda vendit të propozuar për ndërtim. Gjithsesi, gjatë prokurimit të tokës, BT duhet të marrë parasysh masat për kompensimin, për shtëpitë fqinje dhe pronarët e tokës.

Tabela 12.5.1 Lista e Masave Zbutëse në Fazën Parandërtimore

Sektori	Plani / Projekti	Parametrat	Ndikimi Potencial Negativ	Masat Zbutëse të Rekomanduara	Organi Përgjegjës
Sektori i Menaxhimit të Mbetjeve të Ngurta					
1.1 Trajtimi i Ndërmjetëm					
	1.1.1	Çështjet e Tokës/Zhvendosjet	Ndikime të shtëpitë fqinje dhe për pronarin(ët) e tokës të shkaktuara nga blerja e tokës për vendin e projektit	Përgatitja e PVZh (Plani i Veprimit të Zhvendosjes) Njoftim Paraprak për pronarin(ët) e tokës dhe banorët fqinje dhe institucionet Mbajtja e takimeve konsultative me banorët e prekur dhe Institucionet përkatëse. Marrëveshja ndërmjet propozuesit të projektit dhe banorët e prekur, struktura dhe pronari(ët) i/e tokës. Përgatitja e planit të menaxhimit mjedisor dhe monitorimit dhe marrëveshje me banorët e prekur dhe institucionet përkatëse.	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit, BT
1.2 Zhvillimi i Impiantit të Depozitimit Përfundimtar					
	1.2.1	Çështjet e Tokës/Zhvendosjet	Kopje/Njësoj	Kopje/Njësoj	Kopje/Njësoj

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.5.2 Masat Zbutëse të Rekomanduara në Fazën Para-Ndërtimore

Elementet mjedisore, të cilat mund të shkaktojnë ndikime negative në ajër, ujë, zhurma, erë etj. duhet të zbuten me anë të projektimit inxhinierik dhe metodës së ndërtimit. Masat duhet të merren përmes shqyrtimit të metodave alternative për projektimin inxhinierik dhe mënyrën e ndërtimit të kontrolluar në mënyrë të rreptë kundër këtyre ndikimeve. Përveç kësaj, duhet të përgatitet Plani i Monitorimit dhe Menaxhimit Mjedisore dhe duhet të ndërmerren masat zbutëse në përputhje me procedurat e miratuara në bazë të sistemit ligjvënës shqiptar të VNM.

Lista e masave lehtësuese në fazën e ndërtimit tregohet në Tabelën 12.5.2 dhe hollësitë janë përshkruar në paragrafët e mëposhtëm.

Çështjet e tokës / Zhvendosjes

Zbatimi i tanishëm i PVZh-së duhet të konfirmohet në mënyrë që të qartësojë objektet, që mund të ndërhyjnë në fillimin e punimeve të ndërtimit dhe monitorimi i tij do të jetë i nevojshëm.

Shëndeti Publik, HIV / AIDS

Kontraktori duhet të përgatisë një program për sigurinë dhe menaxhimin shëndetësor, që do të thotë që punonjësit të kryejnë një kontroll të rregullt shëndetësor dhe të raportojë rezultatet në qendrën e kujdesit shëndetësor e cila ka juridiksion mbi vendin e projektit. Përveç kësaj, Kontraktori duhet të caktojë një mbikëqyrës shëndetësor dhe të punojë në vijimësi me edukimin shëndetësor të punonjësve për të rritur ndërgjegjësimin e punëtorëve për higjienën e tyre.

Rreziqet

Kjo çështje mbulon fatkeqësitë dhe aksidentet e shkaktuara nga punimet e ndërtimit. Kontraktori duhet të vlerësojë rreziqet e mundshme të punimeve të ndërtimit dhe të përcaktojë masa për të shmangur këto rreziqe gjatë fazës së ndërtimit. Kontraktori duhet të përgatisë edhe një program për menaxhimin e sigurisë dhe gatishmërisë të ngutshme. Programi duhet të ndahet mes të gjitha shtabeve të angazhuara në punimet e ndërtimit. Për aksidentet e trafikut të shkaktuara nga punimet e ndërtimit, Kontraktori gjithashtu, merr masa duke vendosur kontrolluesit e trafikut për të kontrolluar automjetet e ndërtimit dhe makinat për të shmangur shqetësime të trafikeve të tjera në vendet e projektit.

Ujërat nëntokësore

Zhvillimi i objekteve të depozitimit përfundimtar mund të ndikojnë ujërat nëntokësore për shkak të infiltrimit të mundshëm të shllamit në nëntokë. Kontraktori duhet të përgatisë një plan ndërtimi për të shmangur ndikimin negativ kundër ujërave nëntokësore dhe të monitorojë tabelën e ujërave nëntokësore si dhe cilësinë e ujit në pusët fqinje.

Ndotja e ajrit

Prodhimi i pluhurit dhe ndotësve të ajrit, si NO_x, SO_x, dhe PM₁₀ vijnë për shkak të punimeve të ndërtimit dhe funksionimit të makinave të rënda, pajisjeve dhe automjeteve të ndërtimit. Rreziku i ndotjes së ajrit nga puna e ndërtimit është i vogël, por kontraktori duhet të përgatisë një plan ndërtimi për zbutjen e ndotjes së ajrit gjatë ndërtimit, duke përfshirë masat për të përdorur automjete sa më miqësore me mjedisin, makineri dhe pajisje të veçanta për larjen e rregullt të vendit të ndërtimit për të shmangur retë e pluhurit. Monitorimi periodik i ndotësve të ajrit dhe pluhurit është i rekomanduar për të shmangur ndotjen e ajrit gjatë fazës së ndërtimit.

Ndotja e ujit

Ndotja e ujit supozohet në punët ndërtimore nga prodhimi i ujit të turbullt ose ujë me baltë gjatë punimeve të tokës. Kontraktori duhet të përgatisë një plan ndërtimi për të marrë masa për ujin e turbullt nga puna e ndërtimit dhe të trajtimit të ujërave të zeza për ndërtimin e kampit.

Gjithashtu duhet të kryhen:

- Duhet të shmangët shkarkimi i drejtpërdrejtë i mbetjeve të ndërtimit në trupat ujorë përreth.
- Mirëmbajtja e mirë e kampit për të ulur prodhimin e mbetjeve të ndërtimit
- Duhet të sigurohen perdet për baltën/dherat për të kufizuar përhapjen e shtëllungave të sedimenteve

- Kanalet e kullimit duhet të sigurohen për të përcjellë ujërat e shiut në vendet e rërës / baltës.
- Punimet e ndërtimit duhet të programohen siç duhet për të pakësuar gërmimet e tokës në stinët me shi për të parandaluar gërryerjen e tokës
- Këshillohet ripërdorimi i ujit rrjedhës i përpunuar nga automjetet e pastrimit, makinat, pajisje etj.,

Monitorimi i rregullt është e rekomanduar gjatë fazës së ndërtimit.

Mbetjet e ngurta

Prodhimi i mbetjeve të ngurta dhe mbetjeve të ndërtimit është supozuar në zyrat e ndërtimit, punishtet dhe kantieret e ndërtimit

Kontraktori, gjithashtu duhet të përgatisë një program për sigurinë dhe menaxhimin shëndetësor, që mbulon këto masa lehtësuese për prodhimin e supozuar të mbetjeve të ngurta dhe mbetjeve të ndërtimit gjatë fazës së ndërtimit. Në thelb, mbetjet e ndërtimit do të mblidhen, rikuperohen, ripërdoren dhe riciklohen sa më shumë të jetë e mundur për të ulur sasinë e mbetjeve të prodhuara.

Për mbetjet e përgjithshme të krijuara në zyrat e ndërtimit dhe seminare;

- Mbetjet duhet të grumbullohen nga grumbulluesit e caktuar të mbetjeve dhe të hidhen në impiantet e caktuara të trajtimit/depozitimit të mbetjeve

Për mbetjet e ndërtimit dhe të mbetjeve nga punishtet;

- Nafta e përdorur dhe vendet e llumrave të grasove duhet të mblidhen dhe ruhen në një rezervuar(ë) dhe transportohen me transportues të licencuar në një strukturë të licencuar,
- Dheu i tepërt duhet të rimbushet, hidhet ose ripërdoret duke ndjekur veçoritë e punës ndërtimore.

Rekomandohet monitorim i rregullt gjatë fazës së ndërtimit.

Zhurma dhe Dridhjet

Prodhimi i zhurmës dhe dridhjeve është supozuar nga funksionimi i pajisjeve të rënda dhe lëvizjeve të automjeteve të ndërtimit. Kontraktori duhet të përgatisë një plan ndërtimi për uljen e zhurmës dhe nivelet e dridhjeve sipas këtyre masave:

- Kontrollë Inxhinierike, si: 1) shfrytëzimin i automjeteve, makinave dhe pajisjeve të tipit të ulët të zhurmës; 2) përdorimi i aparatit për pakësimin e zhurmës, 3) Rrethimi i shesheve të ndërtimit dhe 4) montimi i pengesave
- Kontrolli administrativ, si 1) marrëveshja e rotacionit të punës, 2) shmangien e punimeve gjatë natës veçanërisht në afërsi të zonës të ndjeshme ndaj zhurmës, p.sh. spitalet, shkollat)

Monitorimi i rregullt rekomandohet gjatë fazës së ndërtimit.

Tabela 12.5.2 Lista e Masave Zbutëse të Rekomanduara në Fazën Parandërtimore

Sektori	Plani / Projekti	Parametrat	Ndikimi i Mundshëm Negativ	Masat Zbutëse të Rekomanduara	Organi Përgjegjës
Sektori i Menaxhimit të Mbetjeve					
1.1 Trajtimi i Ndërmjetëm					
	1.1.1	Çështjet e tokës / Zhvendosjes	Ndikime në shtëpitë fqinje dhe pronar(ët) e tokës për sigurimin e DERr (E drejta e rrugës) për punimet e ndërtimit	Zbatimi i Monitorimit	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit BT
	1.1.2	Shëndeti Publik, HIV / AIDS	Ndikime nga punëtorët e ndërtimit gjatë ndërtimit	Njësoj si 1.1.1	Kontraktorë
	1.1.3	Rreziqet	Aksidentet nga punimet e ndërtimit	Njësoj si 1.1.1	Kontraktorë
	1.1.4	Ndotja e ajrit	Ndikimi nga prodhimi i pluhurit dhe ndotësve të ajrit nga punimet e ndërtimit	Njësoj si 1.1.1	Kontraktorë
	1.1.5	Ujërat nëntokësore	Ndikimi për shkak të ujërave të zeza, që përmbajnë shkarkime të baltës dhe ujërave me vaj nga puna e ndërtimit	Përgatitje e detyrueshme e planit të ndërtimit për trajtimin e ujërave të zeza Mbikëqyrja e planit të dërgimit të automjeteve e të ndërtimit, e Kontraktorit Zbatimi i Monitorimit	
	1.1.6	Mbetjet e ngurta	Ndikimi nga mbetjet e ngurta të krijuara në kampin e ndërtimit dhe zyrat	Njësoj si 1.1.1	Kontraktorë
	1.1.7	Zhurma dhe Vibrimet	Ndikimi nga prodhimi i zhurmës dhe vibrimeve nga veprat e ndërtimit	Njësoj si 1.1.1	Kontraktorë
1.2 Zhvillimi i Impianteve të Depozitimit Përfundimtar					
	1.2.1	Çështjet e tokës / Zhvendosjes	Ndikime në shtëpitë fqinje dhe pronar(ët) e tokës për sigurimin e DERr (E drejta e Rrugës) për punimet e ndërtimit	Zbatimi i Monitorimit	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit (Palë e Tretë)
	1.2.2	Shëndeti Publik, HIV / AIDS	Ndikime nga punëtorët e ndërtimit gjatë ndërtimit	Njësoj si 1.2.1	Kontraktorë
	1.2.3	Rreziqet	Aksidentet nga punimet e ndërtimit	Njësoj si 1.2.1	Kopje/Njësoj -
	1.2.4	Topografia & Gjeografia	Ndikimet nga rrëshqitja e tokës në vendet e ndërtimit	Përgatitje e detyrueshme e menaxhimit të sigurisë dhe programit të Gatishmërisë së menjëhershme nga Kontraktori	Kopje/Njësoj -
	1.2.5	Ujërat nëntokësore	Ndikimet në ujërat nëntokësore për shkak të punimeve nëntokësore	Njësoj si 1.2.1	Kopje/Njësoj -
	1.2.6	Gërryerja e Tokës	Ndikimet në gërryerjen e tokës për shkak të punimeve të gërmimit.	Përgatitje e detyrueshme e planit të ndërtimit	Kopje/Njësoj -
	1.2.7	Ndotja e ajrit	Ndikimi nga prodhimi i pluhurit dhe ndotësve të ajrit nga punimet e ndërtimit	Njësoj si 1.2.1	Kopje/Njësoj -
	1.2.8	Ndotja e Ujit	Ndikimi për shkak të ujërave të zeza, që përmbajnë shkarkime të baltës dhe ujërave me vaj nga puna e ndërtimit	Njësoj si 1.2.1	Kopje/Njësoj -
	1.2.9	Mbetjet e ngurta	Ndikimi nga mbetjet e	Njësoj si 1.2.1	Kopje/Njësoj -

			ngurta të krijuara në kampin e ndërtimit, zyra, punishtet dhe faqet e ndërtimit		
	1.2.10	Zhurma dhe Vibrimet	Ndikimi nga prodhimi i zhurmës dhe vibrimeve nga veprat e ndërtimit	Njësoj si 1.2.1	Kopje/Njësoj -

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.5.3 Masat Zbutëse të Rekomanduara në Fazën e Operimit

Ashtu si masat zbutëse të rekomanduara për fazën e ndërtimit, masa zbutëse do të merren edhe në fazën e funksionimit dhe mirëmbajtjes. Operatorët do të ndjekin procedurat e parashikuara në manualin e funksionimit dhe mirëmbajtjes, jo vetëm për të vepruar dhe ruajtur objektet, por edhe për të ndërmarrë veprime për zbutjen e ndikimeve mjedisore. Përveç kësaj, operatorët dhe personeli administrativ duhet të marrë masat zbutëse të parashikuara në Planin e Menaxhimit Mjedisor dhe Monitorimit.

Lista e masave lehtësuese në fazën e funksionimit është treguar në tabelën 12.5.3 dhe të dhënat e tyre janë treguar si më poshtë.

Pakicat me të ardhura të ulëta ose Etnike

Në sektorin e menaxhimit të mbetjeve të ngurta, nxitja e 3R, grumbullimit të ndarë dhe zhvillimin e impianteve të trajtimit të ndërmjetëm, si FRrM, Kthimi i Mbetjeve në Energji, Biogazifikimit dhe Kompostimit mund të shkaktojë ndikim negativ në një farë mase të mbledhësive të mbetjeve, të cilët sigurojnë jetesën duke mbledhur mbetjet në vendin ekzistues të landfillit të Sharrës. Shumica e mbledhësive të mbetjeve janë romët. Për jetesën e tyre janë supozuar disa humbje të fitimeve nga planet e propozuara në sektorin e menaxhimit të mbetjeve të ngurta.

Prandaj, masat zbutëse në vijim rekomandohen;

- Formulimi i programeve mbështetëse për jetesën për mbledhësit e mbetjeve,
- Mbajtjen e takimeve konsultative me mbledhësit e mbetjeve (grupet e prekura)
- Nxitja për punësimin e mbledhësve të mbetjeve FRrM në qytet, FRrM qendrore, impiantet e trajtimit të ndërmjetëm dhe të impianteve të depozitimit përfundimtar

Shëndeti Publik, HIV / AIDS

Në sektorin e menaxhimit të mbetjeve të ngurta (zhvillimi i trajtimit të ndërmjetëm dhe i impianteve të depozitimit përfundimtar), të punësuarit në këto objekte do të ekspozohen ndaj mjedisit të rëndë të punës me pluhur dhe erë të rëndë. Disa kushte të pashëndetshme supozohen në këto objekte për shkak të prodhimit të mundshëm të parazitëve të tillë, si minjtë, mizat, dhe mushkonjat.

Prandaj, duhet të ndërmerren këto masa zbutëse;

- Përgatitja e manualit të sigurisë dhe mjedisit të punës për funksionimin e impianteve të trajtimit të mbetjeve të ngurta, duke përfshirë trajtimin e ndërmjetëm dhe impianteve të depozitimit përfundimtar.
- Zbatimi i kontrollit të rregullt të insekteve,
- Zbatimi i edukimit dhe trajnimit për higjienën

- Menaxhimi i cilësisë së ujit, të ujit rrjedhës të trajtuar
- Zbatimi i monitorimit dhe inspektimit

Vlera Vizive apo e Peizazhit

Në peizazhin përreth mund të ketë disa ndikime negative për shkak të paraqitjes së peizazhit të ri të implantit të kthimit të mbetjeve në energji me një oxhak/strukturë.

Prandaj, duhet të ndërmerren këto masa zbutëse;

- Lartësia, forma dhe ngjyrat e oxhakut/strukturës duhet të merren parasysh në fazën e projektimit për të ulur ndikimin e pamjes;
- Takimet konsultative me banorët e prekur nga kjo veprimtari.

Rreziqet

Në sektorin e të menaxhimit të mbetjeve të ngurta, shkëputja e energjisë supozohet të shkaktojë rreziqe në implantet e mbetjeve-në-energjisë, implantit të kompostimit dhe biogazifikimit në varësi të gjendjes së funksionimit. Gjithashtu, prodhimi i gazrave të rrezikshme, si: metani, hidrogjeni sulfide, amoniaku etj, janë të mundshëm në vendin të landfillit dhe paraqesin rrezik shpërthimi dhe rrezik për shëndetin e punëtorëve.

Prandaj, në vijim janë rekomanduar masat lehtësuese:

- Identifikimi më parë i rreziqeve të mundshme për funksionimin e të gjitha objekteve të menaxhimit të mbetjeve,
- Paraqitja e sistemit avari-siguri, instalimi i gjeneratorit(ëve) të ngutshmërisë, sistemin automatik të ngutshmërisë së ndërprerjes së funksionimit etj.;
- Përgatitja e manualeve të funksionimit, mirëmbajtjes dhe vendosjen e masave parandaluese,
- Përgatitja e masave të ngutshmërisë, duke përfshirë masat fillestare të reagimit, masat e reagimit të menjëhershëm, rivendosjen e sistemit,
- Manuali i funksionimit në landfill përfshirë planin e menjëhershëm, i cili do të përpilohet për të marrë masa për gazrat e landfillit për të shmangur rrezikun e shpërthimit dhe të shëndetit të punëtorëve,
- Praktikimi i trajnimit të rregullt të funksionimit gjatë rasteve të emergjencës,
- Krijimi i organizatës për të përballuar reagimin e menjëhershëm, për rreziqet e mësipërme.

Ujërat nëntokësore

Ndikimi në ujërat nëntokësore përreth supozohet nga filtrimet e rrjedhave nga vendi i landfillit. Kontrolli i kullimit/filtrimit i masave, si astar shtrimi të padepërtueshëm dhe/ose strukturave të padepërtueshëm murale duhet të merren parasysh për projektimin e impianteve të depozitimit të mbetjeve të kontrollit. Monitorimi i rregullt i cilësisë së ujërave të pusit(ëve) të monitoruar dhe puseve përreth është gjithashtu i nevojshëm.

Ngrohja Globale

Rritja e GHG të tilla, si gazi CO₂ dhe gazit metan supozohet që do prodhohen nga implantet e menaxhimit të mbetjeve të ngurta, veçanërisht nga implantet e depozitimit përfundimtar. Trajtimi i mbetjeve organike do të jetë një nga masat lehtësuese në këtë sektor.

Për këtë rekomandohen masat e mëposhtme ;

- Ndërtimi i impianteve të trajtimit të mbetjeve organike, si impiantet e kompostimit dhe biogazifikimit për të ulur sasinë e mbetjeve organike në landfill për të pakësuar prodhimin e gazrave të landfillit,
- Shqyrtimi për të miratuar projektimin dhe funksionimin për të ruajtur kushtet aerobe në masën më të lartë për të ulur prodhimin e gazit metan nga vendi i landfillit.

Ndotja e ajrit

Puna e impiantit të mbetjeve-në-energji mund të shkaktojë emetimin e ndotësve të ajrit të tilla si NO_x, SO_x, CO, HCL, SPM dhe dioksinat.

Masat lehtësuese që rekomandohen janë;

- Studim për instalimin e pajisjeve të trajtimit të gazit të shkarkimit për NO_x, SO_x, HCL, SPM dhe dioksinat në fazën e projektimit;
- Kontrolli i temperaturës së përshtatshme për djegien e mbetjeve të ngurta për të ulur prodhimin e dioksinave
- Shmangia e pranimit të mbetjeve të polivinil klorurit dhe mbetjeve familjare të rrezikshme si bateri, përmes zbatimit të grumbullimit të ndarë të mbetjeve për të shmangur rritjen e ndotësve të ajrit, si HCL, dioksinat dhe metalet e rënda
- Zbatimi i monitorimit të shkarkimeve të gazrave në oxhaqet dhe atmosferën e zonave përreth të banuara

Aromat e këqija

Aromat e këqija do të krijohen gjatë trajtimit të ndërmjetëm dhe nga impiantet e depozitimit përfundimtar.

Për të zbutur aromën e keqe rekomandohen masat e mëposhtme;

- Shqyrtimi për hartimin e instalimit të impianteve të largimit të erës së keqe;
- Shqyrtimi i masave për të parandaluar rrjedhjen e erës së keqe nga ndërtesat e impianteve gjatë projektimit të tyre;
- Shqyrtimi i vendndodhjes së objekteve dhe drejtimi i erës mbizotëruese drejt zonave rezidenciale përreth;
- Shqyrtimi për përdorimin e deodorantit në gropat e pritjes së mbetjeve dhe në landfill;
- Mbulim ditor me dhe për mbetjet në landfill;
- Kryerja e monitorimit dhe inspektimit.

Tabela 12.5.3 Lista e Masave Zbutëse në Fazën e Funksionimit

Spektori	Plani / Projekti	Parametrat	Ndikimi i Mundshëm Negativ	Masat Zbutëse të Rekomanduara	Organi Përgjegjës
Spektori i Menaxhimit të Mbetjeve					
1.1 Trajtimi i Ndërmjetëm					
	1.1.1	Pakicat në nevojë ose Etnike	Ndikimi mbi pakicat etnike (Rome) që është shkaktuar nga zhvillimi i Impianteve të Rikuperimit	Formulimi i programit të mbështetës për jetesën Takime publike konsultative me	Operatori të impianteve të trajtimit të ndërmjetëm

			të Materialeve) FRrM	mbledhësit e mbetjeve Punësimi i mbledhësve të mbetjeve për personelin e funksionimit të impianteve të trajtimit të ndërmjetëm/, përfshirë FRrM, kthimit të mbetjeve në energji, impianteve të biogazifikimit, kompostimit, dhe objektet e depozitimit përfundimtar	
	1.1.2	Shëndeti Publik, HIV / AIDS	Ndikimi në mjedisin e punës për funksionimin e trajtimit të ndërmjetëm	Përgatitja e manualit të sigurisë dhe të operimit dhe mjedisit të punës Kontrolli për insekte, minj etj. Zbatimi i kontrollit mjekësor	Kopje/Njësoj -
	1.1.3	Rreziqet	Ndikimi në rreziqet që do shkaktohen nga mosfunksionimi i impianteve të trajtimit të ndërmjetëm/ të sistemit	Përgatitje e detyrueshme e programit të menaxhimit të sigurisë dhe gatishmërisë së ngutshme	Kopje/Njësoj -
	1.1.4	Vlera Vizive apo e Peizazhit	Ndikimi në ndryshimin vizual i shkaktuar nga pamja e impianteve të ndërmjetëm p.sh. një oxhak/turrë)	Pasqyrimi i projektimit të peizazhit për objektet dhe oxhakun	Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit
	1.1.5	Ndotja e ajrit	Ndikimi në ndotjen e ajrit që do shkaktohet nga prodhimi i ndotësve të ajrit në impiantet e mbetjeve në energji-(kremetor), biogazifikimit dhe lëvizjeve të automjeteve të grumbullimit	Reflektimi për projektimin për parandalimin e emetimit të ndotësve të ajrit Instalimi i pajisjes së trajtimit të gazit që shkarkohet; Zbatimi i Monitorimit	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit, Operatori të impianteve të trajtimit të ndërmjetëm
	1.1.6	Ndotja e Ujit	Ndikimi në ndotjen e ujit që do shkaktohet nga impiantet e ujërave të zeza	Reflektim për projektimin për parandalimin e ujërave të zeza Instalimi i impianteve për trajtimin e ujërave të zeza Zbatimi i Monitorimit	Kopje/Njësoj -
	1.1.7	Zhurmat dhe Vibrimet	Ndikimi në zhurmën që do shkaktohet nga funksionimi i objekteve	Reflektim për projektimin për parandalimin e zhurmës Zbatimi i Monitorimit	Kopje/Njësoj -
	1.1.8	Aromat e këqija	Prodhimi i aromës nga përpunimi i mbetjeve për trajtim	Reflektim për projektimin për parandalimin e aromës Kontrolli për insekte, minj, etj. Zbatimi i Monitorimit	Kopje/Njësoj -
1.2 Zhvillimi i Impianteve të Depozitimit Përfundimtar					
	1.2.1	Rreziqet	Prodhimi i rreziqeve që do shkaktohet nga depozitimi i mbetjeve në landfill që tejkalon kapacitetin e depozitimit	Përgatitja e detyrueshme e programeve të menaxhimit të sigurisë dhe gatishmërisë emergjente, në manualin e operimit	Operatorët e trajtimit të ndërmjetëm dhe depozitimit përfundimtar
	1.2.2	Ujërat Nëntokësor	Ndikimi në ujërat nëntokësore të shkaktuar nga filtrimet e rrjedhave në nëntokë	Reflektimi në projektimin për parandalimin e infiltrimit nënujor të shllamit Hedhjen e astarit ose strukturave të padepërtueshme për parandalimin e infiltrimit të shllamit Zbatimi i Monitorimit të puseve përreth	Ministria e Punëve Publike, dhe Transportit, Operatori i impiantit të depozitimit përfundimtar

	1.2.3	Ngrohja Globale	Ndikimi mbi ngrohjen globale që do shkaktohet nga gazrat e GHG (p.sh. gazit metan)	Reflektimi në projektimin për uljen e sasisë së prodhimit të GHG. Zbatimi i Monitorimit	Kopje/Njësoj
	1.2.4	Ndotja e Ajrit	Ndikimi në ajër nga zjarret spontane në vendin e landfillit	Reflektimi në projektim për ventilim të gazit metan për të shmangur shkaktimin e zjarreve spontane Zbatimi i Monitorimit	Kopje/Njësoj
	1.2.5	Uji i Ndotur	Ndikimi mbi trupat ujorë, nga prodhimi i ujërave të zeza	Reflektimi në projektimin e impianteve të trajtimit të shllamit Zbatimi i Monitorimit	Kopje/Njësoj
	1.2.6	Zhurmat dhe Dridhjet	Ndikimi prej zhurmës nga funksionimi i makinave të rënda dhe lëvizjeve prej automjeteve të grumbullimit	Reflektimi në projektim për ventilim të gazit metan për të shmangur shkaktimin e zjarreve spontane Zbatimi i Monitorimit	Kopje/Njësoj
	1.2.7	Aromat e këqija	Ndikimi në aromë nga puna në landfill	Përdorimi i deodorantit në vendin e landfillit, Mbulimin e rregullt me dhë. Zbatimi i Monitorimit	Kopje/Njësoj -

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.5.4 Plan i Menaxhimit dhe Monitorimit Mjedisor

(1) Plan i Menaxhimit Mjedisor

Çështjet sociale për lehtësimin e të pambrojturve socialë shkaktuar nga zbatimi i projekteve janë parashikuar në të gjithë sektorët. Propozuesit e projektit duhet të përgatisin programe për lehtësimin e njerëzve të cënueshëm nga aspekti social, si programet për mbështetjen e programit të jetesës, veçanërisht për romët siç tregohet në Tabelën 12.5.4. Rritja e tarifës së mbetjeve në të ardhmen do të ndikojë në buxhetin e familjes. Masat janë të nevojshme për vendosjen e një tarife të mirëstudiuar të mbetjeve dhe mendimin e njerëzve të cënueshëm nga aspekti social, të cilët nuk e përballojnë pagesën.

Zhvillimi i impianteve të MMN supozohet të shkaktojë përkeqësimin e mjedisit nëse masat mbrojtëse/lehtësuese nuk janë marrë si duhet. Ndotja e ajrit dhe ndotja e ujit do të jenë çështje të rëndësishme midis disa elementëve ndaj ndikimeve mjedisore shkaktuar nga impiantet e trajtimit të ndërmjetëm dhe impianteve të depozitimit të mbetjeve. Tabela 12.5.4 gjithashtu tregon rekomandimet për përgatitjen e planit të menaxhimit mjedisor për t'u përballur me ndotjen e ajrit dhe të ujit.

Tabela 12.5.4 Plan i Rekomanduar i Menaxhimit Mjedisor

Elementet Mjedisore/Sociale	Çështjet	Veprimet e Rekomanduara	Përmbytja që duhet të Mbulojë	Organet Përgjegjëse
Çështjet e tokës / Zhvendosjes	Ndikimet të pronarët e tokës	Përgatitja e manualit PVZh (të Planin e Veprimit të Zhvendosjes)	Përshkrimi i projektit Kudri ligjor Kudri institucional Vlerësimi i kompensimit të humbjeve Procedura e kompensimit në vlerë të plotë të zëvendësimit	BT, Ministria e Punëve Publike dhe Transportit
Njerëzit e cënueshëm nga	Ndikimet të njerëzit e cënueshëm nga	Formulimi dhe zbatimi i programit të	Trajnimi drejt punës me aftësi të lartë Mbështetje për punësim	BT

aspekti social/ Minoritetet Etnike	aspekti social të prekur nga zhvillimi i impianteve të MMN	mbështetjes së jetesës	Plani i punësimit të mbledhësve të mbetjeve për funksionimin e impianteve përkatëse të MMN (p.sh. FRrM, fshirja e rrugëve, etj.)	
Standardi i jetesës	Ndikimi në jetën qytetare për shkak të rritjes së tarifave të shërbimit	Krijimi i tarifës të duhur Për të bërë të kuptojnë gjerësisht publikun	Ofrimi i informacionit për publikun nëpërmjet TV, radios, broshurave, billboard, etj. Krijimi i tarifave të veçanta për grupin me të ardhura të ulëta/pakta.	BT
Ndotja e ajrit, Aromat e këqija dhe Ngrohja globale	Ndotja e ajrit dhe era e rëndë, e keqe e shkaktuar nga impiantet e trajtimit të mbetjeve	Reflektoni në hartimin e impianteve Përgatitja e manualit të veprimit dhe zbatimit	Instalimi i impianteve të largimit të gazit të rrezikshme, Instalimi i impianteve të mbledhjes dhe largimit të aromës, Kontrolli i Temperaturës së djegies Funksionimi dhe mirëmbajtja e rregullt e impianteve duke iu përgjigjur manualit të funksionimit	BT, Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Pyjeve
Ndotja e ajrit, Aromat e këqija dhe Ngrohja globale	Ndotja e ajrit dhe era e rëndë, e keqe shkaktuar nga impiantet e trajtimit të mbetjeve	Reflekton në hartimin e impianteve Përgatitja e manualit të operimit dhe zbatimit	Ndërtimi i landfillit sanitar pothuaj- aerobik, Instalimi i impianteve të ventilimit të gazit, Zbatimi i mbulimit të rregullt me dhë. Instalimi i impianteve / sistem zjarrfikësve Operimi dhe mirëmbajtja e rregullt e impianteve duke iu përgjigjur manualit të veprimit	Kopje/Njësoj
Ndotja e Ujit	Ndotje e Ujit e shkaktuar nga impiantet e trajtimit të ndërmjetëm	Reflekton në hartimin e impianteve Përgatitja e manualit të operimit dhe zbatimit	Ndërtimi i impianteve të trajtimit të mbetjeve, Operimi dhe mirëmbajtja e rregullt e impianteve duke iu përgjigjur manualit të funksionimit	Kopje/Njësoj
Ndotja e Ujit	Ndotje e Ujit e shkaktuar nga prodhimi i shllamit nga vendi i landfillit	Reflekton në hartimin e impianteve Përgatitja e manualit të veprimit dhe zbatimit	Ndërtimi i impianteve të trajtimit të shllamit, Ndërtimi i pusit(eve) të monitorimit Funksionimi dhe mirëmbajtja e rregullt e impianteve duke iu përgjigjur manualit të funksionimit	Kopje/Njësoj

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(2) Plani i Monitorimit Mjedisor

Plani i rekomanduar i monitorimit social dhe mjedisor është paraqitur në Tabelën 12.5.5. Në fazën, parandërtimit monitorimi duhet të kryhet për prokurimin e vendit të projektit dhe kompensimin për banorët e zonave të prekura dhe pronarët e tokës. Në fazën e ndërtimit, rezultati i masave zbutëse për kontrollin e ndotjes, që lidhet me ajrin, ujërat sipërfaqësore, ujërat nëntokësore dhe zhurmën duhet të monitorohet. Në fazën e funksionimit duhet të monitorohet mjedisi i punës për funksionimin e impianteve të menaxhimit të mbetjeve të ngurta. Kjo duhet të bëhet për shkarkimin e gazrave nga impianti i mbetjeve në energji, ujërat e zeza dhe zhurmat nga impiantet e trajtimit të ndërmjetëm, si dhe kontrollit të gazit të landfillit, impiantet e trajtimit të shllamit dhe erë së keqe veçanërisht në objektin e depozitimit përfundimtar.

Tabela 12.5.5 Plani i Rekomanduar i Monitorimit Mjedisor

Faza e Projektit	Elementët Mjedisor/Social	Parametrat	Vendndodhja e Projektit	Dendësia	Organi Përgjegjës
Para-ndërtimit	Çështjet e tokës / Zhvendosjes	Përparimi për rregullimin e kompensimit Numri i ankesave të regjistruara dhe prirjet e tyre Pagesa e kompensimit	Toka Private e prekur nga DERr (E drejta e Rrugës) së Projektit	Një herë në 3 muaj	Ministria e Punëve Publike, Transportit dhe Telekomunikacionit (Palë e Tretë)
Faza e Ndërtimit					
	Shëndeti Publik, HIV / AIDS	Numri i pacientit Lloji i sëmundjes Prania ose mungesa e HIV / AIDS Veprimet e marra	Punonjësit/Personeli i Kontraktorit	Një herë në muaj	Kontraktorë
	Gjendja Hidrologjike	Gjendja e punës së kullimit	Vendi i Ndërtimit	Një herë në muaj	Kontraktorë
	Cilësia e Ajrit	PM ₁₀	Zonat e banuara pranë vendeve të projektit	Një herë në muaj	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit, Kontraktorë
	Uji i Ndotur	pH, BOD, Materiet e ngurta pezulluar, (SS), n-Hexane extracts	Zonat e ujit në rrjedhat e poshtme tek vendet e ndërtimit	Një herë në muaj	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit, Kontraktorë
	Mbetjet e Ngurta	Burim i prodhimit Sasia e shkarkimit Metodat e grumbullimit Kushtet e mbetjeve Lloji i mbetjeve Sasia e Prodhimit	Zonat e shkarkimit të mbetjeve	Një herë në muaj	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit, Kontraktorë
	Zhurmat dhe Dridhjet	Niveli i Zhurmës (dB)	Zonat e banuara pranë vendeve të projektit	Një herë në muaj	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit, Kontraktorë
Faza e Funksionimit					
	Shëndeti Publik, HIV / AIDS	Orët e Punës Pyetësor për punonjësit Pluhuri Era Prania ose mungesa e rreziqeve Kushtet e kontrollit të insekteve, minjve, etj.	Impiantet e Brendshme	Dy herë në vit	Operatori i impianteve të trajtimit të ndërmjetëm dhe të depozitimit përfundimtar
	Ujërat Nëntokësore	Parametrat për mjedisin jetësor (pH, Temperatura, fenoli, Cu, Zn, Fe, BOD, SS, ekstrakte HEXANE, etj) Substancat e rrezikshme (Hg, Pb, Cyanide, etj)	Shllami në zonën e landfillit, Pusi i monitorimi mirë rrjedhën e poshtme të zonës së landfillit.	Në çdo 3 muaj	Operatori i impianteve të trajtimit të ndërmjetëm dhe të depozitimit përfundimtar
	Ngrohja globale	Gazi Metan	Vendi i Landfillit Zonat periferike të impianteve të depozitimit	Në çdo 3 muaj	Ministria e Mjedisit, Pyjeve dhe Administrimit të Ujërave

	Cilësia e Ajrit	NO _x , SO _x , CO, PM ₁₀ , HCl, Dioksinat, etj.	Shkarkimi i gazit në oxhaku Zonat e banuara pranë vendeve të projektit	Në çdo 3 muaj	Operatori i impiantit të trajtimit të ndërmjetëm
	Uji i Ndotur	Parametrat për mjedisin jetësor (pH, Temperatura, fenoli, Cu, Zn, Fe, BOD, SS, ekstrakte HEXANE, etj) Substancat e rrezikshme (Hg, Pb, Cyanide, etj)	Impiantet e trajtimit të ujërave të zeza Impiantet e trajtimit të shllamit Trupat ujqorë përreth (Lumi i Erzenit)	Në çdo 3 muaj	Operatori i impiantit të trajtimit të ndërmjetëm
	Zhurmat dhe Dridhjet	Niveli i Zhurmës (dB)	Zonat e banuara pranë vendeve të projektit	Një herë në vit	Operatori i impiantit të trajtimit të ndërmjetëm
	Erërat e Këqija	Amoniaku Methyl mercaptan H ₂ S Metil sulfide Metil disulfide Trimethylamine	Kufiri i Impianteve	Një herë në vit	Operatori i impiantit të trajtimit të ndërmjetëm dhe depozitimit përfundimtar

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.5.5 TeR të Rekomanduar për Procesin Mjedisor për Planet e Propozuara

(1) Kërkesat e përgjithshme në Sistemin shqiptar të VNM

Projektet e propozuara përfshijnë zhvillimin e impiantit të kthimit të mbeturinave në energji, që tejkalon kapacitetin e 50 tonë/ditë dhe zhvillimin e impianteve të reja të depozitimit të mbetjeve me sasinë e mbetjeve hyrëse, që tejkalojnë 50 t/ditë. Në sistemin ligjvënës shqiptar, mjedisor të VNM, VNM e Thelluar është e nevojshme për impiantin e kthimit të mbetjeve në energji, ndërkohë, që VNM paraprake është e nevojshme për impiantet e depozitimit të mbetjeve.

TeR për përgatitjen e VNM së Thelluar është propozuar në paragrafin vijues.

(2) Kërkesat themelore të Dokumentit të VNM të Thelluar

Informacioni i mëposhtëm duhet të mbulohet në përmbajtjen e dokumentit të VNM së Thelluar.

- Objektivi i projektit dhe përshkrimi i hollësishëm i tij;
- Të dhënat themelore shoqërore dhe mjedisore në vendin e projektit dhe zonën në afërsi të saj;
- Përshkrimi i hollësishëm i përbërës të projektit (impianteve dhe pajisjet);
- Plani i ndërtimit dhe afati;
- Përshkrimi i punimeve të ndërtimit;
- Ndikimet e mundshme sociale dhe mjedisore si dhe masat e tyre lehtësuese për të parandaluar efektet jo të mira;
- Programi i Monitorimit;
- Përputhshmëria me planet kombëtare dhe planin e zhvillimit ekonomik;
- Të dhënat e konsultimit me palët e interesuara;
- Masat rehabilituese për ndotjen e mjedisit ose dëmtimin, dhe kostoja e tyre;
- Procedurat dhe arsyet e përzgjedhjes së vendit të projektit;
- Ndikimi i drejtpërdrejtë dhe jo i drejtpërdrejtë në mjedis;

- Opsionet e projektit dhe ndikimi i tyre;
- Mundësia e rrezeve për shëndetin dhe mjedisin dhe masat lehtësuese;
- Ndikimet Ndërkufitare në mjedis, nëse ka ndonjë;
- Përshkrimi i hollësishëm për planin e kursimit të energjisë dhe burimeve natyrore

(3) Konsultimi me Palët e Interesuara

Palët e Interesuara duhet të përfshihen në procesin e formulimit të VNM-së dhe përgatitjes së dokumenteve të VNM-së

Spektori i Menaxhimit të Mbetjeve të Ngurta

- Propozuesi i Projektit: Ministria e Punëve Publike dhe Transportit, BT
- Agjencia Mbikëqyrëse për VNM-në: Ministria e Mjedisit
- Bashkitë: Komuna, Minibashkitë
- Përfituesit: Qytetarët
- Banorët e Prekur: Banorët Vendorë, grumbulluesit e mbetjeve (komuniteti Romë)
- Të tjerë: Universitetet, shoqatat e ricikluesve, grupet e OJQ-ve

(4) Konsideratat e Qëllimit të Punës për Dokumentet e VNM-së së Thelluar

Projekti i propozuar zbatohet bazuar në sistemin ligjor shqiptar, të VNM. Në rast se burimi financiar është marrë nga donatorë ndërkombëtarë, si Banka Botërore, JICA apo KFW, dokumentet e VNM duhet të përgatiten sipas udhëzimeve të donatorëve për shqyrtimin dhe trajtimin mjedisor dhe shoqëror.

Për përgatitjen e dokumenteve të VNM-së, duhet të studiohen së paku pikat e paraqitura në Tabelën 12.5.6.

Tabela 12.5.6 Konsideratat e Rekomanduara për Përgatitjen e Dokumenteve të VNM-së

Emërtimi	Çështjet	Veprimi i Kërkuar
Gjendja Sociale dhe Mjedisore	Toka / Zhvendosjet Grupet në nevojë, minoritetet etnike Ujërat nëntokësore Ndotja e ajrit ; Ngrohja globale Ndotja e ujit Zhurma	Përgatitja e PVZh Identifikimi i aktiviteteve të mbledhësve të mbetjeve Përgatitja e planit të rindërtimit të jetesës dhe punësimit për mbledhësit e mbetjeve Konsultim me palët e interesuara Identifikimi i mjedisit ekzistues shoqëror Identifikimi i mjedisit ekzistues natyror Monitorimi i ujërave nëntokësore në vendin e depozitimit përfundimtar Monitorimi i cilësisë së ajrit Monitorimi i cilësisë së ujit Monitorimi i nivelit të zhurmës
Konsultim me Palët e Interesit	Publikimi i Informacionit	Takime konsultative me publikun Përfshirja e mendimit të publik Regjistrimi i rezultateve të takimit
Plani i Ndërtimit	Problemet mjedisore gjatë fazës së ndërtimit	Përgatitja e dokumenteve të tenderit duke mbuluar dhe masat lehtësuese të kërkuara gjatë ndërtimit Kërkesa e përgatitjes së një plani të ndërtimit & programit ndërtimor me masa të hollësishme lehtësuese dhe planin e monitorimit

Ndikimet e Mundshme	Të gjitha çështjet mjedisore	Vlerësimi i ndikimeve të mundshme të drejtpërdrejta dhe të tërthorta
Masat Lehtësuese	Toka / Zhvendosjet Rreziqet Ujërat Nëntokësor Ndotja e ajrit/ngrohja globale Ndotja e Ujit Zhurmat Erërat e Këqija	Informacion shpjegues për banorët e prekur dhe marrëveshjet Kompensimi për banorët e prekur Njoftimi i autoriteteve përkatëse dhe miratimi i tyre Përgatitja e planit të sigurisë dhe menaxhimit shëndetësor për rreziqet gjatë ndërtimit dhe funksionimit Shqyrtimi i pajisjeve të trajtimit të gazit të shkarkuar për projektimin e impiantit të kthimit të mbetjeve në energji. Shqyrtimi i sistemit të trajtimit të shllamit për projektimin e impiantit të depozitimit përfundimtar Parandalimi i ndotjes gjatë ndërtimit Përgatitja e planit të monitorimit të mjedisit
Plani i Monitorimit të Mjedisit	Toka / Zhvendosjet Grupet në nevojë, minoritetet etnike Trashëgimia kulturore Infrastruktura Sociale Rreziqet Shëndeti Publik Ndotja e ajrit/ngrohja globale Ndotja e Ujit Zhurma	Përgatitja e Planit të Monitorimit Zbatimi i Monitorimit përpara, gjatë ndërtimit dhe në fazën e funksionimit.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

12.6 Rekomandime dhe Përfundime

Paragrafët në vijim përmbledhin rekomandimet dhe përfundimet për zbatimin e Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranës dhe projekteve parësore. Për të modernizuar kryeqytetin e Shqipërisë, për BT është një mundësi e mirë të fillojë planet e menaxhimit të mbetjeve të ngurta dhe projektet në përputhje me arsyetimet, rekomandimet dhe përfundimet e dhëna në vijim

Rëndësia për Zbatimin e Planeve dhe Projekteve

Në vitet e fundit, përmirësimi apo ndryshimi i veprimtarive të menaxhimit të mbetjeve të ngurta ka qenë një çështje e rëndësishme. Përballja e organeve administrative me këto shqetësime janë krijuar nga pasojat e jetës së përditshme. Zbatimi i një menaxhimi të integruar të mbetjeve të ngurta me përfshirjen e palëve të interesuara është quajtur si një nga zgjidhjet për përmirësimin e gjendjes dhe qeveritë vendore në të gjithë botën po fillojnë përpjekjet për të përballuar këtë detyrë sfiduese. Në Shqipëri, kushtet për zbatimin janë duke u përgatitur për fillimin e planit të menaxhimit të integruar të mbetjeve të ngurta. Rëndësia apo arsyetimi për zbatimin e Planit të MIMN të Bashkisë Tiranë dhe projekteve parësore janë përmbledhur si më poshtë.

- Pajtueshmëria në nivelin e kërkuar të synuar përcaktuar në Ligjin për “Menaxhimin e Integruar të Mbetjeve të Ngurta”, Strategjinë Kombëtare të Mbetjeve, Planin Kombëtar të Menaxhimit të Mbetjeve, Planin e Menaxhimit të Zonës së Mbetjeve Tiranë dhe direktivat e BE.
- Modernizimi i infrastrukturës urbane për kryeqytetin e Shqipërisë dhe për anëtarësim në BE.
- Rënia e trashëgimisë pozitive për ruajtjen e mjedisit dhe burimeve natyrore ndaj brezave të ardhshëm.

Rezultatet e pritshme të Projekteve Parësore

Projektet parësore janë zgjedhur në bazë të kriterëve të shqyrtimit të përcaktuara nga elementet e ngutshmërisë, pajtueshmërisë dhe efektet sa projekti është realizuar siç duhet. Efektet janë rezultat i zbatimit të projekteve parësore dhe përmirësimeve të thella e të rrepta që, priten pasi planet dhe projektet të jenë zbatuar. Këto ndryshime të dukshme dhe përmirësimi themelor në aktivitetet MMN janë sjellë në lidhje me zbatimin e Projekteve Parësore si më poshtë:

- Pastrimi i mbetjeve të depozituara në venddepozitimet e hapura, në mënyrë shumë të ndjeshme ndryshon peizazhin, zbukuron qytetin, dhe përmirëson cilësinë e mjedisit fqinj.
- Zbatimi i grumbullimit të ndarë është një pikënisje për rikuperimin e më shumë materialeve të riciklueshme.
- Zgjerimi i shërbimit të grumbullimit të mbetjeve, në zonat e pambuluara është një kusht themelor për mbajtjen e pastërtisë së qytetit dhe për të shmangur depozitimin e paligjshëm;
- Aktivitetet 3R nga nismat e BT dhe përfshirja e prodhuesve, mbledhësit e mbetjeve, tregtarët, industria e riciklimit dhe aktorëve është zgjidhja e fundit për të ruajtur burimet natyrore për krijimin e një shoqërie të shëndoshë të orientuar drejt burimeve të riciklimit në Tiranë dhe Shqipëri.
- Trajtimi i e mbetjeve bashkiake, që përbëjnë problem (mbetjet organike) është i rëndësishëm për të përmirësuar problemet me erën e rëndë dhe rikuperimin e nënprodukteve të dobishme nga kompostimi dhe biogazi.

- Trajtimi i mbeturinave organike ndihmon për të arritur nivelin e synuar të BE-së, 35% e mbetjeve organike në landfill.
- Impianti i kthimit të mbetjeve në energji është mjeti më i mirë për uljen e madhe të vëllimit të mbetjeve dhe stabilizimin e mbetjeve për në landfill, përveç rikuperimit të energjisë elektrike për uljen e kostos së funksionimit dhe përfitimit të të ardhurave nga shitja e sasive të tepërta të energjisë elektrike për kompaninë elektrike.
- Niveli përfundimtar i synuar prej 75% për rikuperimin dhe riciklimin do të bëhet i arritshëm me funksionimin e “impianit të kthimit të mbetjeve në energji” në një shkallë të duhur.
- Zgjerimi i impianteve të depozitimit të Sharrës është një kusht themelor për të siguruar qëllimin përfundimtar të mbetjeve të mbetura dhe të fillojë funksionimin në fillim të vitit 2017.
- Anëtarët e Ekipit të Punës së Projekteve, të propozuar dhe sektorin shtesë nën Drejtorinë e Menaxhimit të Mbetjeve do të ketë përgjegjësinë kryesore për të nxitur zbatimin e Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranës dhe projekteve parësore.
- Grumbullimi dhe analiza e të dhënave bazike të aktiviteteve të MMN, vrojtimi i sasisë së dhe përbërjes së mbetjeve, dhe sondazhi i ndërgjegjësimit janë të nevojshme për vlerësimin e aktiviteteve të MMN.
- Krijimi i sistemit llogaritës të pavarur dhe transparent për aktivitetet e MMN është bazë e rëndësishme për forcimin e kapaciteteve financiare nëpërmjet vendosjes së një sistemi tarifar të drejtë për mbetjet, ndarjen dhe alokimin e buxhetit të përshtatshëm, dhe zbatimin e subvencionit të qeverisë.
- Rritja e vetëdijes publike është kusht i domosdoshëm për futjen e aktiviteteve 3R dhe grumbullimin e ndarë përmes ndarjes së materialeve të riciklueshme në burim, depozitimin e mbetjeve në kontejnerët e caktuar dhe nxitjen e industrisë së riciklimit.

Pjesëmarrja e Sektorit Privat

Sot, shërbimi i mbledhjes së mbetjeve kryhet nga ofruesit të shërbimeve private përmes kontratës me BT. Përveç kësaj, pastrimi i hapësirave publike, si parqet janë kryer nga ndërmarrja në pronësi të BT, e quajtur Drejtoria e Përgjithshme Nr. 1 ose Ndërmarrja e Menaxhimit të Mbetjeve. Përfshirja e sektorit privat në aktivitetet e MMN do të jetë kërkesë e nevojshme edhe në të ardhmen. Ka disa opsione për përfshirjen e sektorit privat për të zbatuar projektet parësore sidomos në shërbimet e grumbullimit dhe të transportit të ndarë të mbetjeve, impianteve të kompostimit dhe biogazifikimit dhe kthimit të mbetjeve në energji, si depozitimin e mbetjeve. Opsionet për kontraktimin e shërbimeve dhe metodat e kontratës duhet të diskutohen dhe studiuar mjaftueshëm në mënyrë të përsëritur për të përcaktuar opsionet më të mira nisur nga propozimet e rekomanduara në seksionet e mëparshme dhe diskutimin e mëposhtëm dhe pikat e studimit.

- Kryerja e pavarur e shërbimit për grumbullimin dhe transportin e ndarë të impiantet e kompostimit dhe biogazifikimit dhe impianteve të mbetjeve në energji dhe depozitimin e mbetjeve, respektivisht nga kontraktuesi individual privat ose të kombinimi i më shumë se një shërbim;
- Integrimi i të gjitha shërbimeve në një kontraktues privat;
- Ndërtuar dhe zotëruar nga BT dhe rekrutimi i personelit të funksionimit dhe mirëmbajtjes;

- Ndërtuar dhe zotëruar nga BT dhe kontraktimi i funksionimit dhe mirëmbajtjes;
- Kontrata e koncensionit sipas Build-Oën-Operate (BOO) or Build-Operate-Transfer (BOT) or Build-Transfer-Operate (BTO);
- Periudha e kontratës për çdo kontratë;
- Metoda e pagesës me çmim fiks ose çmim fiks plus tarifën e përhershme ose koston plus tarifën e përhershme ose kosto plus tarifë fikse;
- Rishikimi i aktiviteteve të caktuara, të Ndërmarrjes së BT për Menaxhimin e Mbetjeve, ristrukturimi i kërkuar, nëse paraqitet i nevojshëm për zbatimin e Planit të MMN të Bashkisë së Tiranës;
- Ofruesit e mundshëm/të interesuar të shërbimit për BT, të jenë teknikisht e financiarisht të besueshëm krahasuar me shkallën e shërbimeve për kontraktim;
- Ofruesit e huaj të mundshëm/të interesuar të shërbimit, të jenë teknikisht e financiarisht të besueshëm krahasuar me shkallën e shërbimeve për kontraktim.

Konceptet e Ndarjes së Kostos

Buxheti i MMN në 2012 u propozua rreth 850 milionë lekë. Sasia e mbetjeve gjithsej në 2012 është vlerësuar në 150 000 t/vit (683 t/ditë x 366 ditë) Nga relacioni më sipër, kostoja e MMN për ton mbetje është vlerësuar 3 400 lekë/ton. Ndërkohë, kostoja njësi për zbatimin e Planit të MMN të Bashkisë së Tiranës është vlerësuar në 10 600 lekë/ton pa përfitim, siç tregohet në Tabelën 3.11.15. Në të ardhmen, kostoja për ton mbetje do të jetë tri më shumë se kostoja e tanishme. Në rrethanat e rritjes së kostos së MMN në të ardhmen, kërkohet që BT të racionalizojë aktivitetet e MMN për të ulur koston dhe rrisë të ardhurat nga konceptet e ndarjes-së kostove, të përmbledhura më poshtë:

- Ngritja e një sistemi llogaritës transparent dhe të pavaruar, të MMN për vlerësimin e gjendjes financiare të aktiviteteve të MMN;
- Vendosja e një sistemi të drejtë tarifor për mbetjet familjare dhe të biznesit, mbetjet tregtare dhe të institucioneve
- Tarifatat e mbetjeve duhet të strukturohen nga llogaritja e kostos së grumbullimit dhe transportimit të mbetjeve, aktiviteteve 3R dhe trajtimit të ndërmjetëm, dhe depozitimit përfundimtar.
- Tarifa e depozitimit ose tarifa e hyrjes së landfill duhet të paraqitet për mjetet e depozitimit/teknologjike drejtpërdrejt në venddepozitimin e mbetjeve;
- Në thelb, parimi “Përfituesi paguan” (PPP) duhet të zbatohet për të vendosur një tarifë mbetjeje dhe taksë.
- Taksa dhe tarifa e mbetjeve duhet të vendoset në nivelin e duhur duke marrë parasysh dëshirën për të paguar, përballueshmërinë për të paguar, nivelin e të ardhurave për prodhuesit e mbetjeve, dhe rritja hap pas hapi e tarifës së mbetjeve;
- Tarifa dhe Taksa e mbetjeve duhet të vendoset në nivelin e duhur duke vlerësuar se shërbimi publik nuk duhet të jetë biznes i orientuar nga përfitimi.

Çështje të rëndësishme për Zbatimin e Projekteve Parësore

Në përmbledhje, janë përcaktuar disa çështje të rëndësishme për të tejkaluar në rrjedhën e zbatimit të Projekteve Parësore siç është treguar më poshtë.

- Ngritja e Ekipit të Punës së Projektit në vitin 2013 për të filluar detyrat fillimisht për studimin e fizibilitetit, planin e zbatimit, vlerësimin e ndikimit mjedisor etj për të nxitur zbatimin e Projekteve Parësore.
- Organizimi i banorëve, grupeve të komunitetit dhe palët e interesuara për ngritjen e vetëdijes publike për të filluar grumbullimin e ndarë dhe aktivitetet 3R në zonën e studimit pilot në vitin 2014.
- Blerja e terrenit për zgjerimin e Sharrës, për të siguruar vendin e ndërtimit për impiantet e menaxhimit të integruar të mbetjeve.
- Ndarja e buxhetit për vitin fiskal 2013 për të nisur zbatimin e Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranës dhe Projekteve Parësore.

Përfundime

BT-ës është përgjegjëse për realizimin e Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranës në përputhje me kërkesat e përcaktuara në ligjet, strategjitë dhe planet mbizotëruese për këtë problem. Faktori më i rëndësishëm për zbatimin e projekteve të integruara është: pjesëmarrja e banorëve, komunitetit dhe palët e interesuara për nisjen e punës për grumbullimin e ndarë dhe aktivitetet 3R. Prandaj, programet për të rritur ndërgjegjësimin e publikut do të nisin menjëherë duke bërë të njohur planet për publikun dhe/ ose kryerjen e dëgjësive publike për zbatimin e projekteve për të marrë mbështetje nga shoqëria. Duke pasur parasysh gjendjen e sotme, të brishtë financiare, të alokimit të një sasive të ndjeshme, të madhe të buxhetit për punën e ndërtimit, burimet alternative financiare nga burimet e jashtme, si një hua për projektin, subvencion nga qeveria qendrore dhe/ose investime nga sektori privat do të jenë zgjidhja e duhur. Përmirësimi dhe/ose përditësimi i sistemit të MMN do të arrihet nëpërmjet zbatimit të Planit të MIMN të Bashkisë së Tiranës. Rezultatet do të ndihmojnë në modernizimin e infrastrukturës urbane, të cilat janë kërkuara për anëtarësimin e Shqipërisë në BE.

13. Planet e Veprimit për Zhvillimin e Sistemit të Furnizimit me Ujë

13.1 Të Përgjithshme (Përzgjedhja e Projekteve Parësore, Hamendësimet dhe Kushtet)

(1) Politika Bazë për Përzgjedhjen e Projektit Parësor

Krijimi i sistemit të qëndrueshëm të furnizimit me ujë është çështje e domosdoshme dhe e ngutshme për zhvillimin e qëndrueshëm të territorit nën administrimin e Bashkisë së Tiranës. Sistemi i furnizimit me ujë është i nevojshëm për të siguruar ujë të vazhdueshëm për 24 orë. Këtu janë propozuar projektet parësore për të zgjidhur çështjet e tanishme të sistemit të furnizimit me ujë të UKT, agjencisë së zbatimit për furnizim me ujë në Bashkinë e Tiranës dhe zonat përreth. Më poshtë është treguar politika bazë për përparësitë.

- Përzgjedhja e projekteve me ndikim të shpejtë, efektet e të cilave shfaqen në afat të shkurtër si projekte parësore.
- Përfshirja e projekteve, që UKT-ja është duke zbatuar aktualisht ose është duke planifikuar ti zbatojë në të ardhmen e afërt.

(2) Përzgjedhje e Projekteve Parësore

Projektet parësore përfshijnë: (1) Zgjerimin e ITU së Bovillës dhe shtrirjen e linjës së ujit shtesë të patrajtuar për të shfrytëzuar tepricën e ujit, që del nga Diga e Bovillës, (2) Planin e kursimit të energjisë elektrike për të ulur koston e energjisë elektrike, e cila zë një të katërtën e kostos së përgjithshme të F&M së UKT, (3) Planin e pakësimit të Ujit Pa të Ardhura, (4) Futja e sistemit të hartës së tubacioneve për të ndihmuar punën e F&M për shpërndarjen e rrjetit dhe (5) Zhvillimin e kapaciteteve për forcimin e organizimit të UKT.

Ndërtimi i rezervuarëve të shpërndarjes së ujit, montimi i tubacioneve kryesore të transmetimit/shpërndarjes dhe instalimi/zëvendësimi i matësve të ujit janë përjashtuar nga projektet parësore meqë UKT-ja ka nisur tashmë këto projekte si projekte të ngutshme.

13.2 Zërat e Projektit të Menaxhimit të Integruar të Ujit

Në Tabelën 13.2.1 janë paraqitur zërat kryesorë të projekteve parësore.

Tabela 13.2.1 Zërat Kryesorë të Projekteve Parësore (1/3)

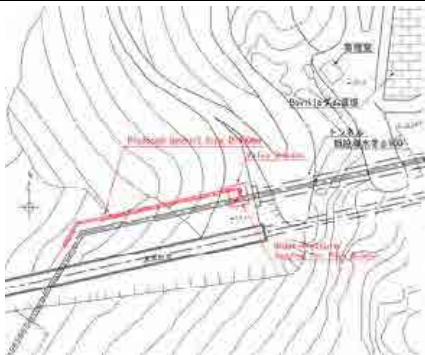
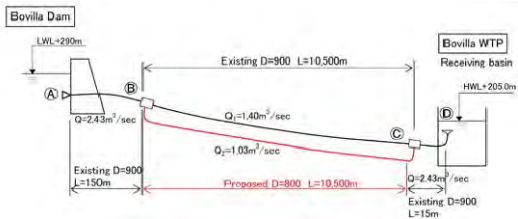
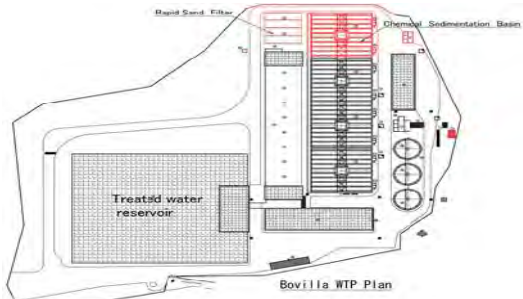
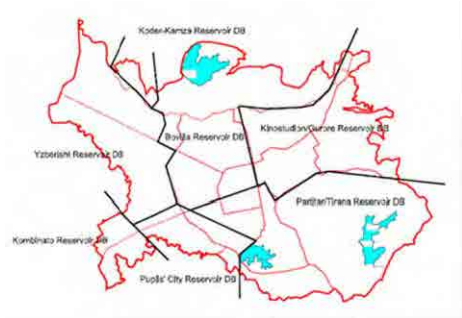
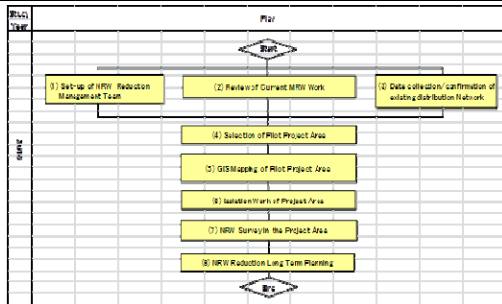
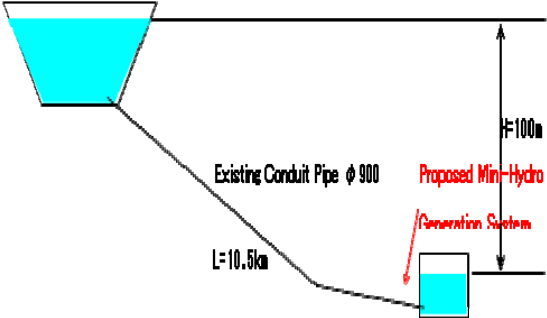
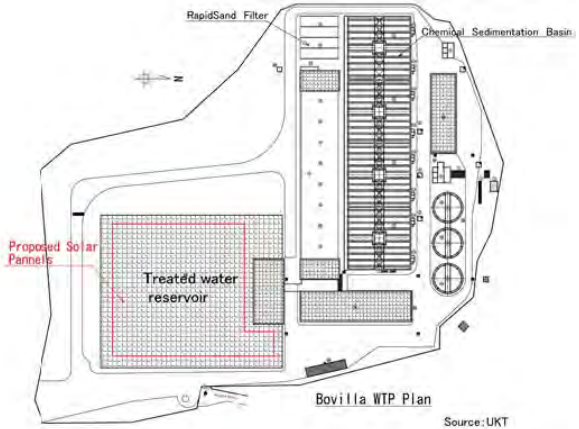
Nr.	Emri	Koncepti/Figura	Zëri Kryesor	Afati
FU-1	Shfrytëzimi i ujit të tepërt, që del nga Diga e Bovillës (Rritja e sasisë në hyrje të impiantit të Bovillës)		Degëzimi shtesë i tubacionit me presion për linjën kryesore të ujit të pa trajtuar me dia. 800 mm përgjatë linjës ekzistuese kryesore me dia. 900 mm	2018-2019
FU 1-2	Shtrimi i linjës kryesore së ujit të patrajtuar nga Diga e Bovillës tek ITU së Bovillës		Shtrimi i tubacionit shtesë me dia.800mm dhe gjatësi 10,5 km në aksin ekzistues të linjës kryesore të ujit të patrajtuar	2018-2021
FU 2-1	Zgjerimi i kapaciteteve të pastrimit të ITU së Bovillës		Rritja e kapacitetit të pastrimit i ITU të Bovillës me 50 000 m³/d. Kapaciteti gjithsej i pastrimit do të shkojë në 206 000 m³/d nga 156.000 m³/d ekzistuese pas përfundimit të projektit.	2020-2022

Tabela 13.2.1 Zërat Kryesore të Projekteve Parësore (2/3)

Nr.	Emri	Koncepti/Figura	Zëri Kryesor	Afati
FU4-7	Futja e sistemit të hartës së tubacioneve		Për përgatitjen zgjerimit të zonës së furnizimit me ujë është rekomanduar sistemi i hartës së tubacioneve duke përdorur të dhënat e GIS-it, plani i riparimit dhe zëvendësimit, që përkon me rritjen e kërkesës për ujë dhe urbanizimin e zonës. Personeli i UKT duhet të zotërojnë njohuritë profesionale të sistemit përmes trajnimit gjatë punës	2020-2021
FU5-1	Zvogëlimi i ujit pa të ardhura		Projekti i asistencës teknike për zbulimin dhe riparimin e humbjeve nga personeli i JICA-s. Ekspertët do të kryejnë anketim në terren dhe do të hartojnë Planin Afatgjatë të Zvogëlimit të Ujit Pa të Ardhura.	2016
FU6-1	Instalimi i sistemit të mini-hidrogeneratorit në linjën kryesore të ujit të patrajtuar		Instalimi i pajisjeve të mini-hidrogeneratorit me kapacitet 200kW në linjën kryesore të ujit të patrajtuar nga Diga e Bovillës në ITU e Bovillës për të ulur koston e energjisë së UKT.	2013-2014

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Tabela 13.2.1 Zërat Kryesorë të Projekteve Parësore (3/3)

Nr.	Emri	Koncepti/Figura	Zëri Kryesor	Afati
FU6-2	Instalimi i paneleve diellore ne ITU e Bovillës		Instalimi i paneleve diellore në hapësirë të hapur të ITU së Bovillës për shembull mbi rezervuarin e ujit të pastër për të ulur koston e energjisë së UKT.	2015-2016
FU7-1	Rritja e kapacitetit të ndërtesës së UKT		Pjesëmarrja në Kursin e Trajnimit të JICA në Japoni për të rritur ngritjen e kapaciteteve të personelit të UKT.	2017

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

13.3 Përmbledhje dhe Propozime Teknike të Projektit

(1) Përmbledhjet e Projekteve

Një përmbledhje e 8 projekteve parësore të përzgjedhura jepet në Tabelën 13.3.1.

Tabela 13.3.1 Objektivat dhe Përmbajtja e Projekteve Parësore

Kodi	Titulli i Projektit	Objektivi dhe Përmbajtja
FU 1-1	Shfrytëzimi i Tepricës së Ujit të Digës së Bovillës	Rritja e prurjes në hyrje të ITU nga Diga e Bovillës bazuar në prurjen prej 20 milionë metër ³ në vit. Ndërtimi i linjës së re kryesore të ujit të patrajtuar me dia. 800 mm nga linja ekzistuese e ujit të patrajtuar me dia. 900 mm në dalje nga Diga.
FU 1-2	Shtrimi i Linjës Kryesore shtesë të Ujit të pa Trajtuar nga Diga e Bovillës në ITU të Bovillës	Instalimi i linjave kryesore të ujit të pa trajtuar me dia. 800 mm dhe 10,5 km e gjatë së bashku me linjën kryesore ekzistuese të ujit të pa trajtuar për të përcjellë prurjen shtesë prej 20 milion m ³ /vit ose 0,63 m ³ /sek nga Diga e Bovillës në ITU e Bovillës.
FU 2-1	Zgjerimi i Kapacitetit të Pastrimit të ITU së Bovillës	Rritja e kapacitetit të pastrimit të ITU së Bovillës për të trajtuar prurjen shtesë prej 0,63 m ³ /sek. Ndërtimi i një serie filtrash të pastrimit të ujit, duke përfshirë procesin e sedimentimit kimik të pellgut dhe filtrat e shpejtë të rërës.
FU 4-7	Futja e Sistemit të Hartës së Tubacioneve	Informacioni mbi tubacionet do të jetë i integruar për të bërë të mundur përdorimin e informacionit për qëllime riparimi, zëvendësimi dhe mirëmbajtje. Për të instaluar sistemin e hartës GIS të tubacioneve në ITU Bovillës ose në zyrën qendrore të UKT.
FU 5-1	Zvogëlimi i Ujit Pa të Ardhura	Për të zvogëluar sasinë e ujit pa të ardhura për të rritur të ardhurat për stabilizimin e gjendjes financiare të ujësjellësit. Plani do të përgatitet nga ekipi i menaxhimit të propozuar Ujit Pa të Ardhura për të kryer vrojtimin dhe studimin në zonën e caktuar të projektit pilot dhe zbatojnë modelin në tërë zonën e shërbimit të ujit.
FU 6-1	Instalimi i Pajisjes së Mini-Hidrogjeneratorit në Linjën Kryesore të Ujit të Patrajtuar.	Për të ulur koston e energjisë elektrike të paguar te kompania elektrike nga instalimi i objekteve vetë gjeneruese të energjisë elektrike Instalimi i pajisjeve për mini-hidrogjeneratorin e energjisë për kapacitet prej 200 kE në linjën kryesore të ujit të patrajtuar nga Diga Bovillës.
FU 6-2	Instalimi i Paneleve Diellore në ITU e Bovillës	Për të ulur koston e energjisë elektrike të paguar tek kompania elektrike nga instalimi i objekteve vetë prodhuese të energjisë elektrike. Instalimi i paneleve diellore në hapësirën e ITU të Bovillës për shembull mbi rezervuarin e ujit të pastër, etj.
FU 7-1	Ngritja e Kapacitetit të Personelit të UKT	Për të rritur aftësitë e personelit për përmirësimin e shërbimeve të përgjithshme të ujësjellësit. Dërgimi i personelit të Departamentit të Inxhinierëve, Financës etj. me kursin e trajnimit të JICA-s për të mësuar teknologjinë moderne dhe praktikat e menaxhimit dhe ti zbatojnë njohuritë e mësuara për shërbimin e ujit.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(2) Kostoja e Projektit

Kostoja e planveprimit të furnizimit me ujë është vlerësuar në 3 480,0 milionë lekë siç tregohet së bashku me zërat në Tabelën 13.3.2.

Tabela 13.3.2 Kostoja e Projekteve Parësore

Kodi	Titulli i Projektit	Kostoja e Projektit (milionë lekë)
FU 1-1	Shfrytëzimi i Tepricës së Ujit të Digës së Bovillës	84,0
FU 1-2	Shtrimi i linjës së re të Ujit të Patrajtuar nga Diga e Bovillës në ITU të Bovillës	1 080,0
FU 2-1	Zgjerimi i Kapacitetit të Pastrimit të ITU së Bovillës	1 890,0
FU 4-7	Futja e Sistemit të Hartës së Tubacioneve	3,0

Kodi	Titulli i Projektit	Kostoja e Projektit (milionë lekë)
FU 5-1	Zvogëlimi i Ujit Pa të Ardhura	83,0
FU 6-1	Instalimi i Pajisjes së Mini Hidrogjeneratorit në Linjave Kryesore të Ujit të Patrajtuar	262,0
FU 6-2	Instalimi i Paneleve Diellore në ITU e Bovillës	76,0
FU 7-1	Zhvillimi i Kapacitetit të Personelit të UKT	2,0
Gjithsej		3 480,0

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

13.4 Analiza Financiare dhe Ekonomike

13.4.1 Analiza Financiare

Vlerësimi financiar i projektit të menaxhimit të ujit është kryer duke krahasuar kostot financiare dhe të ardhurat ndërmjet Rastit Me Projekt dhe Rastit Pa Projekt. Rritja e fluksit të financimit (ndryshesa ndërmjet Rastit Me Projekt dhe Rastit Pa Projekt) është përgatitur mbështetur në supozimet e mëposhtme. Norma e Brendshme e Rikthimit të Financimit (NBRF në Rastin e Projektit (ndryshesa ndërmjet Rastit Me Projekt dhe Rastit Pa Projekt) është llogaritur për vlerësim.

(1) Hamendësimet Kryesore

Hamendësimet kryesore të përdorura për analizën financiare të projektit të menaxhimit të ujit, janë dhënë në vijim. Kjo vlen edhe për analizën ekonomike të projektit, përveç rasteve kur thuhet ndryshe.

- Periudha e Projektit

Periudha e projektit është 39 vjet nga 2013-2051, duke përfshirë periudhën e ndërtimit nga 2014-2022 dhe periudhën e vlerësimit nga 2017-2051.

- Çmimet Bazë dhe Kursi i Ndërrimit

Viti bazë i projektit është 2012. Të gjitha shpenzimet dhe të ardhurat janë shprehur në nivelin e çmimeve të vitit 2012. Studimi e hamendëson normën vjetore të inflacionit përgjatë projektit 3,0%, shkallë inflacioni e përcaktuar nga Banka e Shqipërisë për vitin 2012.

Kurset e ndërrimit të përdorura janë 1 lek = JPY 0,788 = Euro 0,007 = USD 0,009, të cilat janë normat mbizotëruese në kohën e studimit.

- Kontigjencat

Në analiza janë përfshirë edhe punime të paparashikuara prej 10%. Çmimi nuk është përfshirë.

- Taksat

Tatimi mbi vlerën e shtuar (TVSH) prej 20% është i përfshirë, ndërsa taksa e korporatave është përjashtuar.

- Norma e Brendshme e Rikthimit të Financimit (NBRF) e Synuar për Projektin

Është supozuar se UKT-ja ose do të përfitoj kredi bankare dhe/ose do të përdorë paratë e saj për të paguar për projektin e menaxhimit të ujit. Normat mbizotëruese afatgjata të kreditimit të korporatave nga bankat tregtare në Shqipëri shkojnë deri në 13,0% në kohën e Studimit. Norma

reale e interesit është llogaritur në 9,7%, duke zbritur normën e pritur të inflacionit prej 3,0% për vitin 2012 (1,13/1,03 (norma e inflacionit) - 1 = 0,097).

NBRF e synuar e projektit të menaxhimit të ujit, duhet të ndryshojnë në varësi të peshës së burimeve financiare ndërmjet parave të vetë UKT dhe kredisë bankare. Megjithatë, NBRF më e lartë e synuar është 9,7%.

(2) Kostoja Financiare e Projektit

Kostot financiare të projektit përfshijnë shpenzimet për investime dhe kostot e funksionimit dhe mirëmbajtjes (F&M).

- Kostot e Investimit

Kostot financiare të investimeve e projekteve janë llogaritur në bazë të kostos inxhinierike të investimit të paraqitura në nënkapitujt e mëparshëm.

Kostot Fillestare të Investimit

Tabela 13.4.1 Kostot Fillestare Financiare të Investimit të Projekteve

(milionë lekë)

Punët Civile	1 521
Ndërtesë	218
Makineri & Pajisje	1 090
Ngritja e Kapaciteteve	69
Shuma	2 898
Shërbimi i Konsulencës (10%)	96
TVSH (20%)	599
Kostot Bazë	3 594
Kontigjenca (10%)	359
Kostoja e Përgjithshme Financiare e Investimit	3 953

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Kostot e Amortizimit

Kostot e amortizimit, nëse është e nevojshme, janë të përfshira në vitet përkatëse bazuar në jetëgjatësinë ose amortizimin e aseteve përkatëse, siç jepet në Tabelën 13.4.2.

Tabela 13.4.2 Jetëgjatësia e Pritshme e Aseteve

Punët Civile	50 vjet
Makineri & Pajisje	15 vjet

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Në analizë nuk është marrë parasysh vlera e rikuperimit nga shitja e aseteve në fund të jetës.

- Kostot e Funksionimit

Në Tabelën 13.4.3 janë paraqitur kostot financiare të funksionimit të Rastit të Projektit, si llogaritet më sipër.

Tabela13.4.3 Kostot Vjetore të Funksionimit & Mirëmbajtjes së Projektit në 2030-2046

(milionë lekë)

Kostot e Personelit	298,4
Shërbime	5,5
Lënda e Djegshme dhe Kostot e Energjisë	117,4
Kostot e Mirëmbajtjes	60,9
Kostot e Materialeve (përfshirë kimikatet)	50,3
Gjithsej	532,5

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(3) Të Ardhurat Financiare të Projektit

- Vëllimi i Shitjes së Ujit

Vëllimi i shitjes së ujit është llogaritur bazuar në të dhënat e sotme të UKT-së të vitit 2011 dhe është treguar në Tabelën13.4.4.

Tabela13.4.4 Vëllimi i Ujit të Shitur i Rastit të Projektit (000 m³)

Vitet	2017	2020	2023	2030-2051
Vëllimi i Shitjes së Ujit	920	3 580	13 230	17 630

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

- Numri i Përdoruesve

Numri në rritje i përdoruesve nga projekti është llogaritur në bazë të vëllimit të mësipërm të shitjes së ujit dhe nga numri i përdoruesve në vitin 2012 të ofruara nga ERRU (Enti Rregullator i Sektorit të Furnizimit me Ujë dhe Largimit e Përpunimit të Ujërave të Ndotur). Supozohet se norma e përdorimit të ujit për përdoruesit do të mbetet e pandryshueshme nga viti 2012 e në vijim.

Tabela13.4.5 Numri i Rritur i Përdoruesve sipas Rastit të Projektit

	2017	2020	2023	2030
Familje	3 539	13 770	50 887	67 811
Përdorues të Tjerë	521	2 026	7 486	9 976

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

- Tarifa e Ujit

Në Tabëlën13.4.6 është treguar ecuria e tarifës.

Tabela13.4.6 Historiku i Ecurisë së Tarifës*

(lekë/m³)

	2008-2009	2010-2011	2012
Familje	20	33	45
Ndërmarrjet Private	95	120	135
Institucionet Publike	75	110	120

*Shifrat janë në çmimet e tanishme.

Burimi: ERRU

Në vitin 2014 është planifikuar që UKT do të rrisë tarifën, siç tregohet në Tabelën 13.4.7

Tabela 13.4.7 Faktorët e Strukturës së Tarifës për Blloqe të Ndryshme të Konsumimit dhe të Përdoruesve

Kategoria e Përdoruesit	Blloqet e Strukturës së Tarifës (metër kub/muaj)			
	< 4,5	4.5 to 20	20 to 30	> 30
Familje	1,0*	1,0 deri në 3,0	1,5 deri në 4,0	2,5 deri në 6,0
Institucionet Publike	1,0 deri në 2,0	1,0 deri në 3,0	1,5 deri në 5,0	2,5 deri në 10,0
Ndërmarrjet Private	1,0 deri në 2,0	1,5 deri në 4,0	2,0 deri në 6,0	3,0 deri në 12,0

* faktori = shumëzim me tarifën e sotme
Burimi: ERRU

- Normat e Mbledhjes së Tarifës sipas Projektit të Menaxhimit të Ujit

Norma e mbledhjes e përmirësuar është llogaritur si në Tabelën 13.4.8.

Tabela 13.4.8 Norma Mesatare e Mbledhjes së Tarifës

2011	2012	2022	2026	2030
90,0%	92,0%	94,7%	95,9%	97,0%

Burimi: ERRU dhe Ekipi Studimor

Megjithatë, analiza financiare përdor normën e mbledhjes prej 100% dhe supozon se shuma e pambledhur do të kompensohet nga UKT-ja dhe jo duke u paguar nga përdoruesit.

- Të Ardhurat e Rastit të Projektit

Të ardhurat e rastit të projektit janë llogaritur bazuar në supozimet e mësipërme dhe janë pasqyruar në Tabelën 13.4.9.

Tabela 13.4.9 Të Ardhurat e Rastit të Projektit

	(milionë lekë)	
	2022	2030-2051
Tarifa e Ujit nga Familjet	312	1 076
Tarifa e Ujit nga Përdorues të Tjerë	491	1 652
Të Ardhura të Tjera	12	42
Gjithsej	815	2 770

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(4) Vlerësimi Financiar

NBRF e projektit të menaxhimit të ujit për dy tarifatat e ndryshme të mëposhtme është llogaritur bazuar në supozimet sa më sipër dhe jepen në Tabelën 13.4.10. NBRF është shumë më e lartë se norma e synuar më e lartë prej 9,7%, si për Rastin 1 (tarifa sot) ashtu edhe Rastin 2 (tarifa e rritur në vitin 2014).

Lidhur me këtë, UKT-ja duhet të jetë në gjendje të përfitojë shumë.

Tabela 13.4.10 Përmbledhja e NBRF të Projektit të Menaxhimit të Ujit

	Shuma Fillestare e Investimit (MN Lekë)	Tarifa Mujore sipas Familjeve në 2022 (Lekë)	NBKF
Rasti 1 (Tarifa e sotme)	3 953	745	20,4%
Rasti 2 (rritja e planifikuar në 2014)	3 953	1 188	65,6%

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Grafiku i lëvizjes së financimit të projektit të menaxhimit të ujit nën skenarin e Rastit 2 është bashkangjitur në Shtojca 4.

13.4.2 Analiza Ekonomike

Në këtë nënkapitull është kryer analiza ekonomike e projektit të menaxhimit të ujit.

(1) Hamendësimet për Analizën Ekonomike

Përveç hamendësimeve bazë të përmendura më sipër për analizën financiare, në analizën ekonomike janë përdorur edhe hamendësimet e mëposhtme.

- Përllogaritja e Kostove Financiare dhe Përfitimet

Në parim, detyrimet fiskale si taksat dhe subvencionet duhen përjashtuar nga kostot ekonomike dhe përfitimet. Në projekt, është përjashtuar tatimi mbi vlerën e shtuar (TVSH) prej 20% mbi kostot dhe përfitimet.

- Norma e Brendshme e Rikthimit Ekonomik e Synuar (NBRE)

NBRE është një indeks i frytshmërisë së përdorimit të kapitalit të pamjaftueshëm, duke treguar përqindjen mesatare të kthimit, që mund të pritët çdo vit për ekonominë kombëtare përmes investimeve të planifikuara. Institucionet financiare ndërkombëtare, si Banka Botërore dhe Banka Aziatike e Zhvillimit zbatojnë normën e zbritjes sociale prej 10% deri në 12% në vendet në zhvillim.

Projekti përcakton NBRE e synuar në 10%. Kjo do të thotë, nëse NBRE e projektit është më e madhe se 10%, projekti është ekonomikisht i mundshëm dhe duhet të sjellë përfitime neto për ekonominë rajonale.

- Gatishmëria për të Paguar si Përfitim Ekonomik.

Gatishmëria për të Paguar (GPP)

Gatishmëria për të Paguar (GPP) është matja zëvendësuese e vlerës ekonomike e shprehur si “teprica e konsumatorëve” dhe për këtë arsye është shuma, që përfituesit janë të gatshëm të paguajnë në këmbim të produktit apo shërbimeve që marrin. Koncepti GPP është përdorur gjerësisht si shprehje numerike e përfitimeve ekonomike në projektin e vlerësimit. Nëse çmimi, ose tarifa në këtë rast, është më e lartë se GPP, përdoruesit nuk do ta marrin shërbimin dhe do të përdorin paratë për produkte apo shërbime të tjera. Prandaj, GPP është quajtur si kënaqësia më e madhe, që përdoruesit mund të arrijnë në forma të ndryshme nga projekti në fjalë. Kështu që, metodologjia e “Gatishmërisë për të Paguar” është përdorur për të llogaritur përfitimet ekonomike të projektit.

Banka Botërore dhe Banka Aziatike e Zhvillimit kanë një nivel për përqindjen e të ardhurave

që janë të gatshme të paguajnë përdoruesit për shërbimet e infrastrukturës. Sipas tyre, GPP për ujin është 4% e të ardhurave të zotërueshme të përdoruesve.

Pra, supozohet se 4,0% e të ardhurave të zotërueshme të familjeve (60 000 lekë në muaj në vitin 2012), të jetë GPP e klientëve familjarë të projektit të tanishëm të furnizimit me ujë.

Të Ardhurat në Zotërim

Të dhënat e të ardhurave mesatare të familjeve të Prefekturës Tiranë është marrë nga Vrojtimi i të Ardhurave Mjore sipas Prefekturës, 2006-2007 (Instituti i Statistikave, Shqipëri). Shuma është korrigjuar me inflacionin dhe tatimin mbi të ardhurat dhe është llogaritur të jetë 60 000 lekë në muaj në vitin 2012.

(2) Vlerësimi Ekonomik

Gjendja e lëvizjes ekonomike (Economic Cashflow Statement) për projektin e menaxhimit të ujit është përgatitur dhe është bashkangjitur si Shtojca 5. Megjithatë, NBRE e projektit të menaxhimit të ujit është e pallogaritshme për shkak të përfitimit jashtëzakonisht të lartë. Vlera e tanishme ekonomike neto (VTEN) dhe raporti përfitim-kosto (P/K) duke pranuar normën e zbritjes prej 10%, janë 11 704 milionë lekë dhe 4,7. Të dyja bashkë, e kalojnë shumë objektivin e synuar, respektivisht "0" dhe "1".

Mbi këtë bazë, arrihet në përfundimin se projekti është i realizueshëm.

13.4.3 Përfundim

Projekti i menaxhimit të ujit, me rritjen e tarifës së programuar të vitit 2014, pritet të ketë një NBRF shumë të lartë prej 65,6% dhe në këtë mënyrë UKT-ja duhet të jetë në gjendje ta vetëfinancojë atë.

Meqenëse VTEN dhe P/K e projektit janë të mëdha, përkatësisht 11 704 000 lekë dhe 4,7, ajo duhet të sjellë përfitime neto shumë të larta në rajon.

Sa më sipër, arrihet në përfundimin se zbatimi i projektit është i vlershëm.

13.5 Vlerësimet Mjedisore

13.5.1 Masat Lehtësuese të Këshilluara

Masat e mëposhtme lehtësuese janë të këshilluara për secilën fazë të projektit të planit të zhvillimit në çdo sektor.

13.5.2 Masat Lehtësuese në Fazën e Përgatitore

Në Tabelën 13.5.1 është treguar lista e masave lehtësuese në fazën përgatitore.

Çështja e Truallit / Plan Zhvendosja

Projektet e propozuara do të kërkojnë sheshin për ndërtimin e tubacioneve të ujit dhe rezervuarët e shpërndarjes. Projektet do të kërkojnë blerjen e truallit për të siguruar këto zona të projektit. Blerja e truallit duhet të përfshijë edhe masat e kërkuara për kompensimin e pronarëve të tokës.

Infrastruktura Sociale

Sektori i furnizimit me ujë do të përfshijë punët nëntokësore të ndërtimit. Këto punime mund të ndikojnë në objektet nëntokësore, si: energjia elektrike, linjat telefonike, tubacionet e furnizimit me ujë dhe të kanalizimeve. Identifikimi i këtyre shërbimeve përpara ndërtimit do të jetë i nevojshëm për t'u pasqyruar në dokumentet e tenderit ose dokumentet e kontratës së këtyre punimeve.

Tabela13.5.1 Lista e Masave Lehtësuese në Fazën Përgatitore

Spektori	Plani / Projekti	Parametrat	Ndikimi Negativ i Mundshëm	Masat Lehtësuese të Rekomanduara	Strukturat Përgjegjëse
Sektori i Furnizimit me Ujë					
	1.1	Çështja e Truallit/Plan Zhvendosja (Në rastin e ndërtimit të Digës)	Ndikimet të pronarët e truallit, shkaktuar nga blerja e tokës së sheshit të projektit	Njoftim paraprak tek pronarët e truallit, qiradhënësi dhe pronari i objekteve Mbajtja e takimeve konsultative me banorët e prekur Marrëveshja ndërmjet propozuesit të projektit dhe banorëve të prekur Përgatitja e planit të monitorimit Zbatimi i Monitorimit	Ministria e Punëve Publike e Transportit
	1.2	Infrastruktura Sociale	Ndikimet në objektet ekzistuese (linjat telefonike, tubacionet e kanalizimeve, tubacionet e furnizimit me ujë, etj.)	Vrojtimi bazë i objekteve ekzistuese sociale Përgatitja e dokumentit të tenderit ose kontratës në lidhje me dëmshpërblimin për rastin e dëmtimit të objekteve sociale Përgatitja e planit të monitorimit	Ministria e Punëve Publike e Transportit

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

13.5.3 Masat Lehtësuese të Rekomanduara në Fazën e Ndërtimit

Në Tabelën13.5.2 tregohet lista e masave lehtësuese në fazën e ndërtimit dhe në vijim po japim hollësitë e tyre.

Çështja e Truallit / Plan Zhvendosja

Zbatimi i PVPZh sot duhet të rishikohet në mënyrë që të saktësohen objektet, që mund të ndërhyjnë në fillimin e punimeve të ndërtimit do të jetë i nevojshëm dhe monitorimi i tij.

Infrastruktura Social

Kontraktuesi duhet të marrë miratimin për punimet e ndërtimit nga autoritetet përkatëse (furnizimi me ujë, kanalizime, linjat telefonike dhe të energjisë elektrike), duke paraqitur planin e ndërhyrjes së punimeve të ndërtimit në objektet e cituara dhe mënyrën si do të bëhet dëmshpërblimi për dëmet e paparashikuara. Për këtë, një monitorim i rregullt do të jetë i nevojshëm.

Shëndeti Publik, HIV / SIDA

Kontraktori duhet të përgatisë një program të sigurisë dhe menaxhimit shëndetësor për punëtorët,

të kryejë kontroll të rregullt shëndetësor dhe të raportojë rezultatet në një qendër të kujdesit shëndetësor, e cila ka juridiksion në vendin e projektit. Përveç kësaj, kontraktori duhet të caktojë një mbikëqyrës shëndetësor dhe të kryejë një edukim shëndetësor për të rritur ndërgjegjësimin e punëtorëve për higjienën e tyre në mënyrë që të mos ndikojë në mjedisin përreth.

Rreziqet

Kjo çështje mbulon fatkeqësitë dhe aksidentet e shkaktuara nga punimet e ndërtimit. Kontraktori duhet të vlerësojnë rreziqet e mundshme gjatë ndërtimit, të vendosë masat, që do të merren për shmangien e rreziqeve gjatë ndërtimit dhe të përgatisë një program për menaxhimin e sigurisë dhe gatishmërisë në rast ngutshmërie. Programi duhet ti bëhet i ditur të gjithë personelit duke përfshirë punëtorët e ndërtimit. Për aksidentet e shkaktuara nga punimet e ndërtimit, kontraktori merr masa për të caktuar personat, që drejtojnë dhe kontrollojnë automjetet e ndërtimit dhe pajisjet në mënyrë që të mos të pengojnë trafikun e automjeteve të tjera në vendin e projektit.

Ujërat Nëntokësore

Punimet e shtrirjes së tubacionit të furnizimit me ujë do të përfshijë edhe punimet nëntokësore, të cilat mund të ndikojnë në ujërat ekzistues të nivelit nëntokësor. Kontraktori duhet të përgatisë një plan ndërtimi për të shmangur ndikimin negativ në ujërat nëntokësore ekzistuese. Gjithashtu, rekomandohet monitorimi nga kontraktori i ujërave nëntokësore nëpërmjet puseve përreth zonës së ndërtimit.

Ndotja e Ajrit

Nga punimet e ndërtimit dhe funksionimi i pajisjeve të rënda dhe automjeteve të ndërtimit, është vlerësuar, prodhimi i pluhuri dhe ndotësve të ajrit si NO_x, SO_x dhe SPM. Kontraktuesi duhet të përgatisë një plan ndërtimi, duke patur parasysh zvogëlimin e ndotjes së ajrit gjatë punimeve të ndërtimit. Ai duhet të monitorojë orarin e lëvizjes së automjeteve, pajisjeve të rënda si dhe të kryejë spërkatjen e rregullt me ujë në vendet e ndërtimit. Për të shmangur ndotjen e ajrit gjatë fazës së ndërtimit rekomandohet edhe monitorimi periodik i ndotësve të ajrit të mësipërm.

Ndotja e Ujit

Ndotja e ujit ndodh nga krijimi i ujit të turbullt ose me baltë gjatë punimeve tokësore. Kontraktuesi duhet të përgatisë edhe një plan ndërtimi, që ka të bëjë me trajtimin e ujërave të zeza.

Duhet të merren parasysh:

- Shmangia e hedhjes së drejtpërdrejtë të mbetjeve të ndërtimit në ujë;
- Zvogëlimi i mbetjeve të ndërtimit duke shmangur rikonstruksionin e shtëpive;
- Të sigurohet shtresë zhavorri për të ndaluar shpërndarjen e sedimenteve;
- Të parashikohen kanale për largimin e ujërave të shiut
- Punimet e ndërtimit duhet të programohen në mënyrë të tillë që të shmangin gërmimet në kohë shiu për të parandaluar shkarjen e dherave
- Ripërdorimi i ujit të larjes së mjeteve dhe largimi i pluhurit

Gjatë fazës së ndërtimit rekomandohet monitorimi i rregullt.

Mbetjet e Ngurta

Në përgjithësi, mbetjet e ngurta dhe mbetjet e ndërtimit vlerësohen në zyrat e ndërtimit, seminarët dhe vendet e ndërtimit. Kontraktuesi duhet të përgatisë një program për sigurinë dhe menaxhimin shëndetësor gjatë fazës së ndërtimit, që mbulon lehtësimet në vijim për vlerësimin e prodhimit të mbetjeve të ngurta dhe atyre të ndërtimit.

Përgjithësisht, për prodhimin e mbetjeve në zyrat e ndërtimit dhe seminare;

- Mbetjet duhet të mblidhen nga grumbulluesit e përcaktuar dhe të vendosen në vendet e caktuara.
- Për mbetjet nga ndërtimi dhe nga seminarët.
- Vaji i përdorur dhe graso duhet të mblidhen dhe të ruhen në një depozitë të veçantë dhe të transportohen nga transportues të autorizuar, në një impiant të licencuar
- Uji me vaj duhet të ndahet nga uji pa vaj dhe të transportohet në një impiant të licencuar;
- Mbetjet e gërmimit duhet të rimbushen në punimet e argjinaturës;
- Prodhimi i betonit duhet të jetë vetëm në sasinë më të vogël të kërkuar.

Gjatë fazës së ndërtimit rekomandohet monitorimi i rregullt.

Zhurmat & Dridhjet

Zhurmat dhe dridhjet vijnë nga funksionimi i pajisjeve të rënda dhe lëvizjet e automjeteve të ndërtimit.

Kontraktuesi duhet të përgatisë një plan për pakësimin e zhurmës dhe dridhjeve gjatë fazës së ndërtimit, i cili të përmbajë këto masa :

- Kontrolli inxhinierik, si: 1) përdorimi i pajisjeve të tipit me zhurmë të ulët, 2) përdorimi i zhurmëmbytësve, 3) mbyllja e shesheve të ndërtimit, dhe 4) montimi i barrierave;
- Kontrolli administrativ, si: 1) marrëveshja për përcaktimin dhe miratimin e numrit të ndërresave të punës dhe 2) shmangia e punës gjatë natës, veçanërisht pranë zonave të ndjeshme ndaj zhurmës (P.sh., spitaleve dhe shkollave).

Gjatë fazës së ndërtimit rekomandohet monitorim i rregullt.

Tabela13.5.2 Lista e Masave Lehtësuese në Fazën e Ndërtimit

Sektori	Plani / Projekti	Parametrat	Ndikimi Negativ i Mundshëm	Masat Lehtësuese të Rekomanduara	Struktura Përgjegjëse
Furnizimi me Ujë					
	1.1	Çështja e Truallit / Plan Zhvendosja	Ndikimi i shkaktuar nga blerja e tokës	Zbatimi i monitorimit	Ministria e Punëve Publike e Transportit
	1.2	Infrastruktura Sociale	Ndikimet në objektet ekzistuese sociale (linjat telefonike, tubacionet e kanalizimeve, tubacionet e furnizimit me ujë, etj.)	Njoftim paraprak tek agjencitë ose autoritetet përkatëse Aplikimi për leje nga autoritetet përkatëse Zbatimi i monitorimit	Ministria e Punëve Publike e Transportit Drejtoria e Projekteve dhe e Rrjetit Inxhinierik, BT

Sektori	Plani / Projekti	Parametrat	Ndikimi Negativ i Mundshëm	Masat Lehtësuese të Rekomanduara	Struktura Përgjegjëse
	1.3	Përdorimi i Ujit ose e Drejta për Furnizim me Ujë	Ndikimet në të drejtën e tanishme për të pasur ujë për ujin shtesë	Konsultimi me autoritetet përkatëse Marra e të drejtës së ujit	Ministria e Punëve Publike e Transportit MMPAU
	1.4	Shëndeti Publik, HIV/SIDA	Ndikimet mbi punëtorët e ndërtimit gjatë ndërtimit	Përgatitja e detyrueshme e sigurisë dhe e programit të menaxhimit të shëndetit nga kontraktuesi Caktimi i një mbikëqyrësi shëndetësor Zbatimi i edukimit shëndetësor Zbatimi i monitorimit	Kontraktuesi
	1.5	Rreziqet	Aksidente nga punët ndërtimore duke përfshirë aksidentet e trafikut	Përgatitja e detyrueshme e programit të sigurisë dhe të menaxhimit të shëndetit nga kontraktuesi Vendosja e personave ,që kontrollojnë trafikun në vendet e ndërtimit	Kontraktuesi
	1.6	Topografia dhe Gjeografia	Ndikimet e shkaktuara nga shkarjet e dheut gjatë punimeve të ndërtimit (sipërfaqja, nëntokë)	Përgatitja e detyrueshme e programit të sigurisë dhe të gatishmërisë për emergjenca nga kontraktuesi	Kontraktuesi
	1.7	Ujërat Nëntokësore	Ndikimi në ujërat nëntokësore të shkaktuara nga nxjerrja e ujit nëntokësor	Studimin bazë i ujërave ekzistuese nëntokësore dhe i puseve përreth Pasqyrimi në projektimin e sasisë të ujërave nëntokësore për të shmangur uljen e kësaj sasive Zbatimi i monitorimit	Ministria e Punëve Publike e Transportit
	1.8	Gjendja Hidrologjike (Në rastin e Digës së Rezervuarit)	Ndikimi në regjimin e rrjedhjes së poshtme e shkaktuar nga diga	Vlerësimi mbi përdornin e ujit për mirëmbajtjen e rrjedhës së poshtme	Ministria e Punëve Publike e Transportit
	1.9	Flora & Fauna (-E njëjta gjë-)	Ndikimi në florën dhe faunën, shkaktuar nga prerja e pemëve	Studimi bazë i florës, bimësisë dhe faunës ekzistuese Transplantimi i specieve të rëndësishme	Ministria e Punëve Publike e Transportit
	1.10	Ndotja e Ajrit	Ndikimi i shkaktuar nga prodhimi i pluhurave dhe i ndotësve të ajrit nga punimet ndërtimore	Përgatitja e detyrueshme e një plani për parandalimin e ndotjes së ajrit nga kontraktuesi Spërkatje e detyrueshme me ujë në sheshet e ndërtimit Përgatitja e detyrueshme e planit të alokimit të duhur të mjeteve të ndërtimit Mbikëqyrja e planit të kontraktuesit për alokimin e mjeteve të ndërtimit Zbatimi i monitorimit	Kontraktuesi
	1.11	Ndotja e Ujit	Ndikimi i shkaktuar nga ujërat e zeza që përmbajnë llumra dhe vajra	Përgatitja e detyrueshme e një plani për trajtimin e ujërave të zeza Zbatimi i monitorimit	Kontraktuesi

Sektori	Plani / Projekti	Parametrat	Ndikimi Negativ i Mundshëm	Masat Lehtësuese të Rekomanduara	Struktura Përgjegjëse
	1.12	Zhurmat dhe Dridhjet	Ndikimi i shkaktuar nga krijimi i zhurmës dhe dridhjeve nga punët ndërtimore	Përgatitja e detyrueshme e një plani për zvogëlimin e zhurmës dhe dridhjeve Përshtatja e makinerive të ndërtimit dhe pajisjeve për parandalimin e zhurmës dhe dridhjeve Zbatimi i monitorimit	Kontraktuesi
	1.13	Rrëshqitja e Terrenit	Fundosja e terrenit për shkak të largimit të ujërave nëntokësorë	Përgatitja e detyrueshme e një plani të ndërtimit Mbikëqyrja e punimeve të ndërtimit të kontraktuesit Zbatimi i monitorimit	Kontraktuesi

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

13.5.4 Masat Lehtësuese të Rekomanduara në Fazën e Funksionimit

Në Tabelën 13.5.3 tregohet lista e masave lehtësuese në fazën e funksionimit dhe hollësitë e tyre janë paraqitur në vijim.

Shëndeti Publik, HIV / SIDA

Në sektorin e furnizimit me ujë, rreziqet e ndotjes nga bakteret dhe metalet e rënda gjatë procesit të trajtimit dhe shpërndarjes së ujit priten dhe mund të shkaktojnë ndikim negativ për qytetarët.

Prandaj, duhet të merren këto masa lehtësuese;

- Zbatimi i edukimit dhe i trajtimit
- Menaxhimi i cilësisë së ujit të trajtuar në sektorin e furnizimit me ujë
- Zbatimi i monitorimit

Rreziqet

Në sektorin e furnizimit me ujë, mund të ketë aksidente të mosfunksionimit të sistemit, që ndodhin nga ngjarje të papritura, si: ndërprerja e energjisë elektrike apo fatkeqësitë natyrore.

Prandaj, rekomandohen këto lehtësimet e mëposhtme lidhur me mosfunksionimin e sistemit,

- Identifikimi paraprak i rreziqeve të mundshme
- Krijimi i një organizmi për përgjigje të menjëhershme për rreziqet e mësipërme
- Marrja e masave parandaluese dhe krijimi i strukturës për zbatimin e tyre (organizimi i strukturës, përgatitja e manualeve për masat e ngutshmërisë, bashkëpunimi me autoritetet përkatëse, zbatimi i edukimit / trajnimit, instalimi i pajisjeve rezervë, si gjenerator të energjisë)
- Përgatitja e masave të reagimit të menjëhershëm (masa fillestare reaguese, masat e përgjigjes së menjëhershme, rivendosja e sistemit)

Ujërat Nëntokësorë

Në këtë sektor ndikimi mbi ujërat nëntokësorë përreth vlerësohet nga ndryshimi i nivelit të ujërave nëntokësore. Në përgatitjen e planit të furnizimit me ujë, rekomandohet trajtimi i përshtatshëm i ujërave nëntokësorë dhe monitorimi i vazhdueshëm për të shmangur ndikimin në ujërat nëntokësore përreth.

Mbetjet e Ngurta

Procesi i flokulimit vlerësohet se mund të prodhojë llumra, që vijnë nga përdorimi i preparateve shtesë.

Duhet marrë këto masa lehtësuese:

- Trajtimi i duhur dhe asgjësimi i llumit të trajtuar
- Mbrojtja e vendeve të asgjësimit përfundimtar të llumit të trajtuar

Zhurma dhe Dridhjet

Në këtë sektor, në fazën e funksionimit mund të krijohen zhurma nga puna e pompave dhe ventilatorëve.

Për këtë, rekomandohen këto masa:

Për sektorin e furnizimit me ujë dhe kanalizimeve, në anën tjetër;

- Realizimi i punimeve të ndërtimit bazuar në një studim të mbrojtjes nga zhurmat nëpërmjet pengesave zanore
- Zbatimi i monitorimit në zonat e banimit përreth

Të tjera

Në sektorin e furnizimit me ujë dhe kanalizimeve, kostoja e funksionimit dhe mirëmbajtjes do të rritet për shkak të numrit në rritje të personelit dhe mirëmbajtjes së objekteve, që kërkojnë lëndë të djegshme dhe energji elektrike.

Rritja e koston për funksionimin dhe mirëmbajtjen mund të shkaktojë ndikim negativ mbi gjendjen psikologjike në kushtet e jetesës.

Rekomandohen këto masa:

- Identifikimi i dëshirës së qytetarëve dhe i mundësisë për të paguar shërbimin
- Realizimi i aktiviteteve të ndjeshmërisë përmes mediave
- Përmirësimi i shërbimit të përputhet me rritjen e tarifave

Tabela13.5.3 Lista e Masave Lehtësuese në Fazën e Funksionimit

Sektori	Plani / Projekti	Parametrat	Ndikimi Negativ i Mundshëm	Masat Lehtësuese të Rekomanduara	Struktura Përgjegjëse
Furnizimi me Ujë					
	1.1	E drejta e Ujit ose e Drejta e Përdorimit të Ujit	Ndikimet në të drejtën ekzistuese të ujit për ujin shtesë	Konsultimi me autoritetet përkatëse Marrja e një të drejte të ujit	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit UKT

	1.2	Shëndeti Publik	Ndikimi në cilësinë e ujit nga uji i trajtuar në procesin e trajtimit	Pasqyrimi i dezinfektimit të ujit të patrajtuar në projektimin e objektit Mirëmbajtja e tubacioneve të ujit për parandalimit e ndotjes Monitorimi dhe analiza e cilësisë së ujit në përputhje me standardet e cilësisë së ujit	Ministria e Punëve Publike e Transportit UKT
	1.3	Rreziku	Ndikimi i shkaktuar nga mos funksionimi i furnizimit me ujë dhe sistemit të trajtimit	Përgatitja e detyrueshme e një programi menaxhimit të sigurisë dhe të gatishmërisë së ngutshme në manualin e funksionimit	UKT
	1.4	Topografia dhe Gjeografia	Ndikimi i ndryshimit topografik ose gjeografik	Pasqyrimi i uljes së ndryshimit të topografisë dhe gjeografisë në projektimin e objektit	Ministria e Punëve Publike e Transportit
	1.5	Ujërat Nëntokësore	Ndikimi i pakësimit të ujërave nëntokësore i shkaktuar nga largimi i ujit nëntokësor	Zbatimi i monitorimit	UKT
	1.6	Gjendja Hidrologjike	Ndikimi në regjimin e rrjedhjes së poshtme e shkaktuar nga diga	Pasqyrimi i mirëmbajtjes së prurjeve në planifikimin e objektit ose të projektit	Ministria e Punëve Publike e Transportit
	1.7	Flora dhe Fauna	Ndikimi në ekosistem shkaktuar nga ulja e rrjedhës së lumit	Pasqyrimi gjatë projektimit të mirëmbajtjes së florës dhe faunës në rrjedhën e poshtme të lumit	Ministria e Punëve Publike e Transportit
	1.8	Vlera Pamore dhe Peizazhi	Ndikimi në ndryshimin pamor i shkaktuar nga paraqitja e rezervuarit	Pasqyrimi në projektin e peizazhit	Ministria e Punëve Publike e Transportit
	1.9	Ndotja e Ujit	Ndotja e ujit e shkaktuar nga bimët parazite (eutrofikimi)	Kontrolli i aktiviteteve të njeriut, si përdorimi i plehrave në rrjedhën e sipërme Zbatimi i monitorimit	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit UKT
	1.10	Mbetjet e Ngurta	Ndikimi, që do të shkatohet nga krijimi i llumit të trajtuar dhe asgjësimi i tyre	Trajtimi i duhur dhe asgjësimi i llumit të trajtuar Sigurimi i vendeve të asgjësimit të llumit të trajtuar	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit UKT
	1.11	Zhurma e Dridhje	Ndikimi i zhurmës që do të shkatohet nga	Pasqyrimi në projekt i papërshkueshmërisë nga zëri për ndërtesat dhe pajisjet	Ministria e Punëve Publike e

			puna e pompave dhe ventilatorëve	Përputhshmëria me standardet mjedisore Zbatimi i monitorimit	Transportit UKT
	1.12	Rrëshqitja e Terrenit	Rrëshqitjet për shkak të ujit nëntokësor	Pasqyrimi në projekt i sasisë së ujit të larguar për të shmangur rrëshqitjen e terrenit Zbatimi i monitorimit	Ministria e Punëve Publike e Transportit UKT
	1.13	Sedimentet e Lumit	Gërryerja e prurjes së poshtme për shkak të largimit të ujit të lumit me pompa	Pasqyrimi në projektin e kanalizimit të sedimenteve të rrjedhës së poshtme	Ministria e Punëve Publike e Transportit

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

13.5.5 Plani i Menaxhimit Mjedisor dhe i Monitorimit

(1) Plani i Menaxhimit Mjedisor

Rritja në të ardhmen e tarifave për shërbimin e furnizimit me ujë dhe kanalizimeve do të ndikojë në buxhetin e familjes. Programi i menaxhimit në drejtim të vendosjes së tarifës përkatëse dhe marrja parasysh e shtresave në nevojë, të cilat nuk do të kenë mundësi për të paguar. Plani i menaxhimit mjedisor është treguar në Tabelën 13.5.4.

Tabela 13.5.4 Plani i Rekomanduar i Menaxhimit Mjedisor

Elemente Mjedisore / Sociale	Çështja	Veprimi i Rekomanduar	Duhet Mbuluar	Struktura Përgjegjëse
Jetesa	Ndikimi në jetën civile që do të shkaktohet nga rritja e shërbimit të tarifës	Vendosja e tarifës përkatëse Për ta bërë plotësisht të kuptueshëm për publikun	Ofrimi i informacionit për publikun nëpërmjet TV, radios, broshurave dhe fletëpalosjeve Vendosja e tarifës së veçantë për shtresat në nevojë	Bashkia e Tiranës

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(2) Plani i Monitorimit Mjedisor

Në Tabelën 13.5.5 është treguar plani i rekomanduar i monitorimit social dhe mjedisor.

Në fazën e parandërtimit, duhet të kryhet monitorimi për sigurimin e trullit për zbatimin e projektit dhe kompensimin e pronarit të tokës. Në fazën e ndërtimit, objektet sociale, (shërbimet) si linjat elektrike, rrugët, linjat telefonike që do të preken nga ndërtimi duhet të monitorohen për fillimin e punimeve të ndërtimit. Duhet të monitorohet gjithashtu edhe ndotja e ujit nëntokësor në rrjedhën e poshtme dhe ndotja nga zhurmat. Në fazën e funksionimit duhet të monitorohet cilësia e ujit pas trajtimit, si dhe zhurma e krijuar nga funksionimi i pompave.

Tabela13.5.5 Plan i Monitorimit Mjedisor i Rekomanduar

Faza e Projektit	Elementë Mjedisor / Social	Parametrat	Vendndodhja ose Objekti	Dendësia	Struktura Përgjegjëse
Parandërtimi	Çështja e Truallit / Plan Zhvendosja	Përparimi për marrëveshjen e kompensimit Numri i ankesave të regjistruara dhe pritjet e tyre Pagesa e kompensimit	Tokat private të prekura nga DeK e projektit	Një herë çdo 3 muaj	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit
Faza e Ndërtimit					
	Infrastruktura Sociale	Shkalla ose zona e objektit që preket Përparimi në kërkesën ndaj autoriteteve përkatëse për fillimin e punimeve ndërtimore Progresi në miratimin nga autoritetet përkatëse	Objektet sociale të prekura nga projekti	Një herë çdo 3 muaj	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit Kontraktuesi
	Shëndeti Publik, HIV / SIDA	Numri i të sëmurëve Tipi i sëmundjes Prania ose mungesa e veprimeve të marra për HIV / SIDA Veprimet e marra	Punonjësit e kontraktuesit	Një herë në muaj	Kontraktuesi
	Ujërat Nëntokësore	Tabela e ujit	Puset përreth	Një herë në vit	Kontraktuesi
	Cilësia e Ajrit	NO _x , SO ₂ , CO, PM, PM ₁₀	Zonat e banuara pranë sheshit të ndërtimit	Një herë në muaj	Kontraktuesi
	Ndotja e ujit	pH, Mbetjet BOD, ekstraktet n-Hexane	Zona e rrjedhës së poshtme të ujit e sheshit të ndërtimit	Një herë në muaj	Kontraktuesi
	Mbetjet e ngurta	Burimet e krijimit Sasia e shkarkimit Metodat e mbledhjes Kushtet e hedhjes së mbetjeve Lloji i mbetjeve të krijuara Sasia e krijuar	Zonat e shkarkimit të mbetjeve	Një herë në muaj	Kontraktuesi
	Zhurma dhe Dridhjet	Niveli i zhurmës (dB)	Zonat e banuara pranë sheshit të ndërtimit	Një herë në muaj	Kontraktuesi
	Rrëshqitja e terrenit	Niveli i ujit Kuotat e tokës	Sheshi i ndërtimit	Një herë në muaj	Kontraktuesi
Faza e Funksionimit					
	Shëndeti Publik, HIV / SIDA	Parametrat për ujin e patrajtuar dhe të trajtuar, që rekomandohen për ujin	Uji i pa trajtuar Uji pas trajtimit	Një herë në muaj	UKT

		e pishëm nga manuali i WHO	Uji në dalje të tubacionit		
	Ujërat nëntokësore	Niveli i ujit	Puset përreth	Një herë në vit	UKT
	Ndotja e ujit	Parametrat e mëposhtëm të rezervuarit: Niveli i ujit Temperatura Turbullira DO Klorofili i një COD Shuma e Azotit Shuma e Fosforit Sedimentet në fund	Rezervuar	Një herë në vit	UKT
	Zhurma dhe dridhjet	Niveli i zhurmës (dB)	Zonat e banuara pranë sheshit të ndërtimit	Një herë në vit	Operatorët e impianteve

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

13.5.6 TeR të Rekomanduara për Planet e Propozuara

(1) Kërkesa e Përgjithshme në Sistemin Shqiptar të VNM

Projektet e propozuara në këtë sektor do të zhvillojnë objektet e furnizimit me ujë me kapacitetin e tyre duke tejkaluar me 100 milionë m³/vit, e cila kërkon VNM e Thelluar në bazë të sistemit ligjvënës shqiptar. Megjithatë, impianti i pastrimit të ujit do të zgjerohet në impiantin ekzistues të Bovillës dhe mund të ketë ndikim më të vogël në mjedis. Vendimi i lejes mjedisore, nëse VNM e Thelluar ose IEE është e nevojshme varet nga autoriteti shqiptar i mjedisit. Në këtë seksion, TeR për kryerjen e një VNM të thelluar duhet të përgatiten në supozimin se kjo është e nevojshme

(2) Kërkesat Bazë e Dokumentit të VNM së Thelluar

Të njëjtat kërkesa, që tashmë janë përmendur në sektorët të mëparshëm duhet të përfshihen edhe në dokumentet e VNM-së.

(3) Konsultimi me Palët e Interesuara

Palët e interesuara në vijim duhet të përfshihen në procesin e hartimit të miratimit të VNM dhe përgatitjen e dokumenteve të VNM në këtë sektor.

- Propozuesi i Projektit: Ministria e Punëve Publike dhe Transportit, UKT(DPUK)
- Agjencia mbikëqyrëse për VNM: Ministria e Mjedisit
- Bashkitë: Bashkitë, minibashkitë
- Përfituesit: Qytetarët
- Banorët e prekur: Banorët vendas
- Të tjera: Universiteti ose grupet e OJQ-ve

(4) Shqyrtimi i Qëllimit të Punës së Vlerësuar në Dokumentet e VNM së Thelluar

Projekti i propozuar është bazuar kryesisht në sistemin ligjor shqiptar të VNM do të zbatohet duke shfrytëzuar fondet e donatorëve ndërkombëtarë, si: Banka Botërore apo JICA. Prandaj, dokumentet e VNM duhet të ndjekin manualin operacional të donatorëve apo udhëzimet për shqyrtimin mjedisor dhe social.

Për përgatitjen e dokumenteve të VNM për secilin sektor duhet të merren këto konsiderata, siç tregohet në Tabelën 13.5.6 .

Tabela 13.5.6 Çështjet e Rekomanduara për Përgatitjen e Dokumentit të VNM

Tema	Çështja	Veprimi që do të Kërkohej
Situata Sociale & Mjedisore Bazë	Infrastruktura Sociale Ujërat nëntokësore Ndotja e Ajrit / Ngrohja Globale Ndotja e ujit Zhurma	Konsultimi me palët e interesuara Identifikimi i shërbimeve sociale të prekura (psh. uji, energjia elektrike, linjat telefonike) Identifikimi i mjedisit ekzistues shoqëror Identifikimi i mjedisit ekzistues natyror Monitorimi i ujërave nëntokësore Monitorimi i cilësisë së ajrit Monitorimi i cilësisë së ujit Monitorimi i nivelit të zhurmës
Konsultimi me palët e interesuara	Shpërndarja e informacionit	Takimet konsultative me publikun Përfshirja e opinionit publik Regjistrimi i rezultateve të takimit
Plani i ndërtimit	Problemet mjedisore gjatë fazës së ndërtimit	Përgatitja e dokumenteve të tenderit, që mbulojnë masat zbutëse gjatë ndërtimit Kërkesë për të përgatitur një plan ndërtimi & afatin e përcaktuar të masave lehtësuese dhe plani i monitorimit
Ndikimet e mundshme	Të gjitha çështjet mjedisore	Vlerësimi i ndikimeve të mundshme të drejtpërdrejta dhe të tërthorta
Masat lehtësuese	Infrastruktura sociale Rreziku Ujërat nëntokësore Mbetjet e ngurta Ndotja e Ajrit / Ngrohja Globale Ndotja e ujit Zhurma	Njoftimi i autoriteteve përkatëse dhe miratimi i tyre Përgatitja e sigurisë dhe planit të menaxhimit shëndetësor Përgatitja e trajtimit dhe asgjësimit të llumrave të trajtuar Parandalimi i ndotjes gjatë ndërtimit Përgatitja e planit të monitorimit të mjedisit
Plani i monitorimit mjedisor	Toka / Plan Zhvendosja Minoritetet etnike në nevojë Trashëgimia kulturore Infrastruktura Sociale Rreziku Shëndeti Publik Ndotja e Ajrit / Ngrohja Globale Ndotja e ujit Zhurma	Përgatitja e planit të monitorimit Zbatimi i monitorimit të para, gjatë ndërtimit dhe në fazën e funksionimit

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

13.6 Rekomandimet për Veprime

(1) Çështjet që do të merren parasysh në zbatim

Përpara se të vazhdohet me zbatimin e projekteve parësore duhet të merren parasysh këto çështje:

- Vëllimi vjetor, që del nga Diga e Bovillës, sipas personelit të UKT është 20 000 000 m³. Ky vëllim uji duhet të riverifikohet përpara fillimit të projektit. Përmasat e linjës kryesore të ujit të patrajtuar dhe zgjerimi i Digës së Bovillës duhet të përcaktohen saktësisht.
- Para futjes së sistemit të hartës, UKT duhet të kryejë hulumtime të hollësishme dhe analizimin e veçorive të tubacioneve (materiali, diametri, koha e përdorimit, vendndodhja dhe të dhënat e prurjeve) duke përfshirë valvulat dhe hidrantët e zjarrit.
- Sistemi i mini-hidrogjeneratorit të energjisë për shkak të efektit të tij të shpejtë është propozuar si projekti i parë parësor. Përveç sistemit të propozuar në ITU e Bovillës, e cila prodhon 200 kW energji elektrike, instalimi shtesë i të njëjtit sistem të ri në tubacionin e transportimit të ujit me diametër 800mm, mund të prodhojë edhe 70kË më shumë energji elektrike, duke bërë të mundur edhe më tepër uljen e kostos.
- Meqë monitorimi dhe menaxhimi i të dhënave të cilësisë së ujit si, psh: mbetjet e klorit, turbullira dhe trysnia e ujit në qendrën e kontrollit të UKT ose ITU së Bovillës është e dobishme për kontrollin e saktë të shpërndarjes së ujit dhe përmirësimin e nivelit të shërbimit, futja e sistemit automatik të monitorimit të cilësisë së ujit duhet të merret parasysh për tu realizuar në një të ardhme të afërt.

14. Planveprimi për Zhvillimin e Sistemit të Kanalizimit dhe Largimit të Ujërave të Shiut

14.1 Të përgjithshme

(1) Rëndësia e Plan Veprimit të Zgjedhur

Një plan veprimi për zhvillimin e sistemit të largimit të ujërave të shiut nuk është propozuar duke pasur parasysh se sistemi ekzistues i largimit të ujërave të shiut është në fakt pjesë e kombinuar e sistemit të kanalizimeve dhe do të jetë e vështirë që të ketë një diskutim të veçantë të saj.

Në listën e projekteve që përbëjnë projektin parësor në Pjesën I të këtij raporti, ekzistojnë dy projekte të njëpasnjëshme si për Zonën e Rajonit të Kanalizimit, nga e cila Faza I është në punë e sipër dhe zona e shërbimit të Fazës II është përcaktuar si vijon:

- 1) Zona qendrore dhe veriore e Bashkisë së Tiranës, tani të mbuluara nga dy kolektorë të mëdhenj, kolektori i Tiranës dhe ai i rrugës së Dibrës;
- 2) Zona përfundimtare strategjike e rëndësishme e Bashkisë së Tiranës; dhe
- 3) Komuna e Paskuqanit, e cila pritet të zhvillohet së bashku me Bashkinë e Tiranës përgjatë bulevardit qendror dhe lumit të Tiranës.

Këto zona ndodhen në qendër të Zonës së Tiranës së Madhe dhe përmirësimi i mjedisit të zonës është një përparësi e lartë.

(2) Përmirësimet e Projektit

Nga karakteristikat e punimeve të kanalizimeve, trajtimi i ujërave të zeza është një projekt i përmirësimit të mjedisit nga i cili do të përfitojnë një numër i madh banorësh, që jetojnë rreth aksit pritës të ujit, ndërsa projekti i mbledhjes së ujërave të zeza, kryesisht punimet e montimit të tubacioneve të kanalizimeve, ndikon drejtpërdrejt tek banorët vendas dhe ky Projekt mund të identifikojë lehtë përfituesit për mbledhjen e tarifës së ujërave të zeza. Në analizën ekonomike dhe financiare, projekti parësor është i ndarë në dy projekte, që janë, projekti i trajtimit të ujërave të zeza dhe ai i grumbullimit të ujërave të zeza i bazuar në karakteret e tyre të ndryshme. Edhe kostoja e projektit është e ndarë në këto dy projekte para analizës.

14.2 Zërat e Projekteve Parësore

(1) Përmbledhje e Përbërësve të Projektit Parësor

Përbërësit e projektit Parësor janë përshkruar në Tabelën 14.2.1 respektivisht sipas fazës.

Periudha e ndërtimit për Fazën II të projektit të Kasharit pritet të jetë nga 2016 - 2021 (6 vjet) dhe projekti i zgjerimit është 2024-2026 (3 vjet).

Impianti i Trajtimit të Ujërave të Zeza (ITUZ) për Fazën II të projektit nuk ka asnjë dhomë rëre meqë ujërat e zeza pompohen nga SP Kashar dhe në stacionin e pompimit është hequr tashmë një pjesë e madhe e zhavorrit. Në figurën 14.2.1 është treguar një organigramë e procesit të trajtimit në ITUZ.

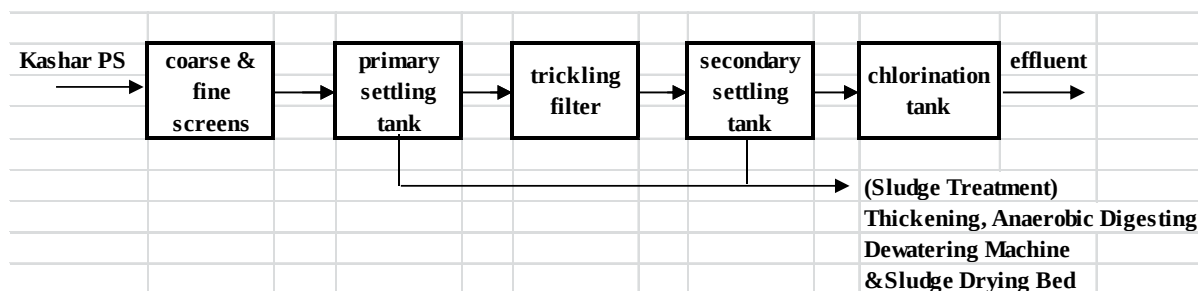
Projekti parësor i hartës së zonës dhe vendit të ITUZ janë paraqitur në Figurën 14.2.2 dhe 14.2.3. Në figurën 14.2.4 është treguar konfigurimi i linjës kryesore të kanalizimeve.

Zgjerimi i vëllimit përfshin vëllimin e tepërt nga ITUZ i Fazës I, kapaciteti i të cilit është projektuar për vitin e synuar të 2013.

Tabela 14.2.1 Përbërësit e Projektit Parësor

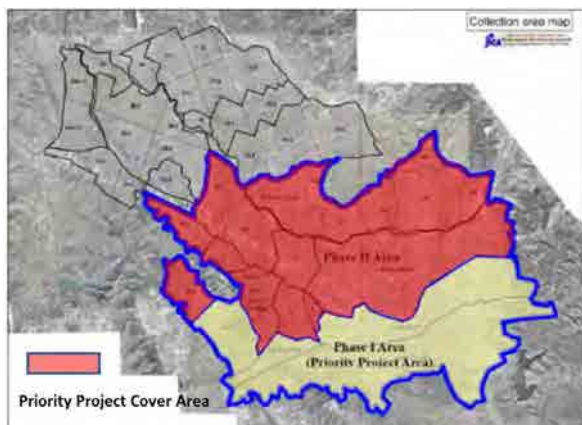
Projekti	Faza II e Projektit RK Kashar	Projekti i Zgjerimit RK Kashar
Periodha e Ndërtimit	2016 deri në 2021	2024 deri në 2026
Impianti i Trajtimt të Ujërave të Zeza Kashar	Zgjerimi i vëllimit: 159 200 m ³ /d (Maksimumi ditor) Metoda dytësore e trajtimit është Filtri Rrjedhës Metoda e trajtimit të llumit Trashësia, Tretja, Shtrati i tharjes së llumit dhe Procesi i largimit të ujit.	Zgjerimi i vëllimit: 67 400 m ³ /d (Maksimumi ditor) Metoda e trajtimit është e njëjtë si në planin e Fazës II
Stacioni i Pompimit Kashar	SP Kashar: 141 m ³ /min (Maksimumi i orës)	Zgjerimi i stacionit të pompimit Kashar 65m ³ /min (Maksimumi i orës)
Kolektori kryesor	Kolektori kryesor 250 mm – 2 000 mm 10,3 km (përfshirë 2,9 km x 2 prej 1 000 mm tubacion nën presion)	Kolektori kryesor (Tubacion nën presion) 1 000 mm 2,9 km
Linja Kryesore dhe Degëzimi	Kanalizime kryesore & degëzime 200 mm – 600 mm 79,6 km	-
Sipërfaqja e Zonës	18,0 ha (për zgjerimin e ITUZ) 0,7 ha (për SP Kashar)	11,3 ha (për zgjerimin në të ardhmen)

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

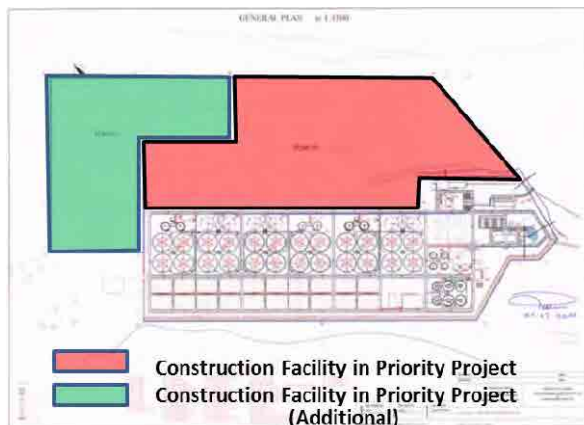
Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 14.2.1 Skema e Procesit të Trajtimt në ITUZ

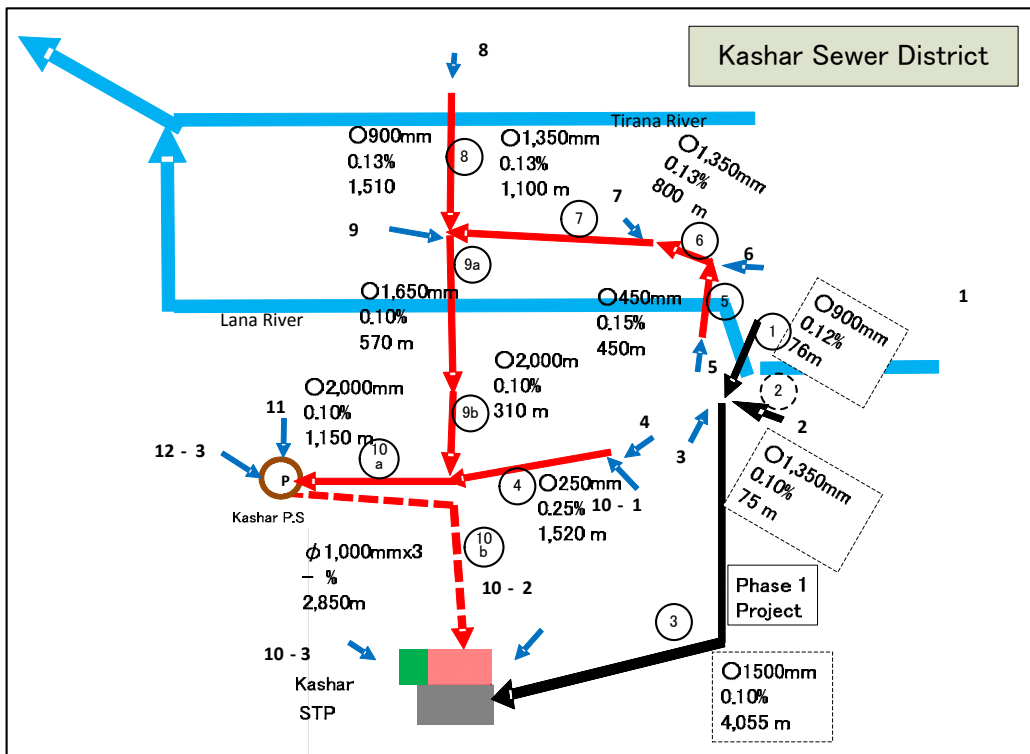
Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 14.2.2 Harta e Zonës së Projektit Parësor

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 14.2.3 Zona e Ndërtimit të ITUZ

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 14.2.4 Konfigurimi Linjës Kryesore në Zonën e Projektit Parësor

Në Tabelën 14.2.2 është përmbledhur kostoja e ndërtimit të projektit parësor. Përfshihet vetëm kostoja e drejtpërdrejtë e ndërtimit, ndryshe nga analiza ekonomike dhe financiare e përshkruar në nënkapitullin 14.5, i cili përfshin shpenzimet indirekte. Plani vjetor i investimeve për secilin objekt të projektit parësor është treguar në Tabelën 14.2.3.

Tabela 14.2.2 Kostoja e Projektit Parësor

								Unit: Million Lek		
Component		Kashar 2nd Phase			Kashar Expansion project			Project Total		
		FC	LC	Total	FC	LC	Total	FC	LC	Total
Direct Construction Cost										
	Trunk Sewer	2167	272	2,439	101	13	114	2,268	285	2,553
	Main Sewer		1748	1,748			0	0	1,748	1,748
	Kashar PS	328	298	626	299	26	325	627	324	951
	Kashar STP	2626	2598	5,224	1,114	911	2,025	3,740	3,509	7,249
	Total of Direct Construction Cost	5,121	4,916	10,037	1,514	950	2,464	6,635	5,866	12,501

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Tabela 14.2.3 Kostoja Vjetore e Investimit

Item	Year	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026
Kasahar STP	C&A	232.7	698.1	698.1	465.4	232.7				91.1	546.6	273.3
	M&E			289.7	579.4	869.1	1,158.8				557.0	557.0
Kashar PS	C&A			134.5	134.5							
	M&E					178.5	178.5				162.5	162.5
Trunk Main Sewer	C&A	677.3	704.4	487.8	487.8	54.4	27.2					114.0
Main&Branch Sewer	C&A	174.8	524.4	349.6	349.6	174.8	174.8					
Land Acquisition		90.0								57.0		
Capacity Building							109.1					

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(2) Hapat e Zhvillimit në Zonën e Fazës II

Hapat e zhvillimit për zonën e Fazës II rekomandohen siç është treguar në Tabelën 14.2.4.

Shmangia e ujërave të zeza të kolektorit të Tiranës në linjën kryesore të kanalizimeve është hapi i parë i Fazës II të projektit, meqë shkarkimi i ujërave të zeza të papërpunuara nga kjo derdhje ka një potencial të lartë për ndotjen e rrjedhës së poshtme të lumit Lana.

Shtrimi i tubacionit të kanalizimit në pjesën perëndimore të Bashkisë së Tiranës dhe Komunës së Kasharit ka më shumë përparësi se në zonat e Komunës së Paskuqanit dhe të Kodër-Kamzës, meqë ato janë si ish zona strategjike për zhvillimin e zonës së Tiranës së Madhe.

Tabela 14.2.4 Hapat e Planit të Zhvillimit për Zonën e Fazës II RK Kashar

Fazë	Përmbledhje e Zhvillimit	Objektet Kryesore që do të Zhvillohen	Zona e Zhvillimit
1	Ujërat e zeza derdhen në lumin e Lanës nëpërmjet kolektorit të Tiranës i cili mbledhet në SP të Kasharit nëpërmjet tubacionit kryesor me rrjedhje të lirë dhe pastaj pompohet deri në Fazën II ITUZ Kashar.	- Strukturë kapërderdhëse në kolektorin e Tiranës - Linja Kryesore nga pika e Devijimit për në Sp të Kasharit - Linja kryesore (Forca Kryesore) nga SP të Kasharit në Fazën II të ITUZ Kashar - SP Kashar - Faza II ITUZ Kashar	
2	Rrjeti i kanalizimeve është zhvilluar në zonën përgjatë kolektorit kryesor, në veri-perëndim të Bashkisë së Tiranës dhe në qendër të zonës së Komunës Kashar, meqë tashmë këto zona janë banuar dendur dhe të urbanizuara. Zona e Zhvillimit Kashar me popullsi 225.000 banorë do të ketë shërbim kanalizimesh, i cili është në proces.	- Linja Kryesore e kanalizimit nga Lumi i Tiranës për në Linjën Kryesore - Dega e kanalizimit është instaluar brenda zonës me ngjyrë vjollcë të treguar në figurë.	
3	Rrjeti i kanalizimeve është zhvilluar në pjesën e jashtme përtej Lumit të Tiranës, Paskuqan dhe Kodër-Kamëz. Zona e Fazës II në pjesën lindore do të ketë kanalizime në këtë fazë.	- Kanalizimi kryesor nga Paskuqani dhe Kodër-Kamza duke kaluar lumin e Tiranës - Zhvillimit i degës së kanalizimit në zonën e caktuar më sipër dhe gjithashtu në zonën lindore të Fazës II të projektit. Shih Figurën në të djathtë.	

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(3) Transformimi në “Projektin e Mbledhjes së Ujërave të Zeza” dhe “Projektin e Trajtimit të Ujërave të Zeza”

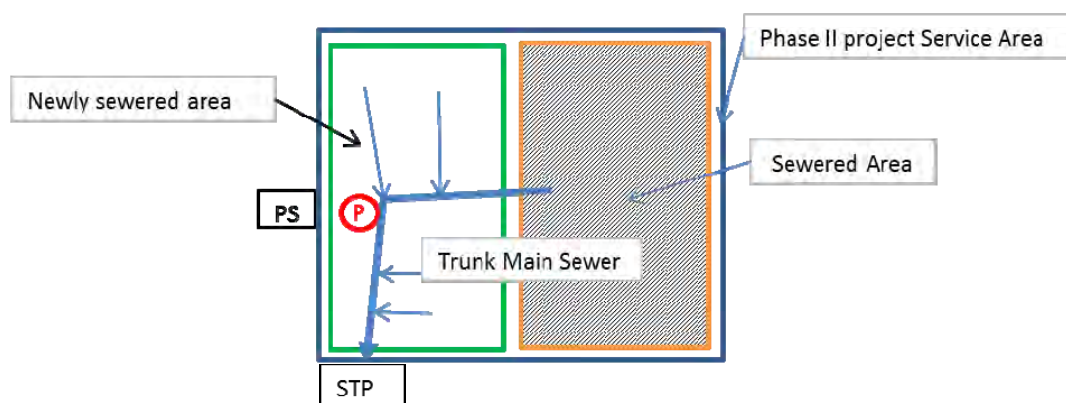
Për analizën ekonomike dhe financiare, 1) Projektin e Mbledhjes së Ujërave të Zeza dhe 2) Projektin e Trajtimit të Ujërave të Zeza janë krijuar për tu përqendruar, përkatësisht në "mbledhje" dhe "trajtim".

Kostoja e ndërtimit, duke përfshirë koston e truallit dhe koston e rritjes së kapaciteteve është alokuar për secilin projekt, siç tregohet në Tabelën 14.2.5. Në Tabelë, një pjesë e koston së linjës kryesore të kanalizimit dhe Stacionit të Pompimit Kashar është ndarë për çdo projekt në përputhje me numrin e përfituesve. Koncepti për ndarjen është paraqitur në Figurën 14.2.4 dhe raporti i alokimit është treguar në Tabelën 14.2.6.

Tabela 14.2.5 Alokimi i Koston për Analizën Ekonomike/Financiare

		Grumbullimi i Ujërave të Zeza	Trajtimi i Ujërave të Zeza	Gjithsej	Shënime
ITUZ Kashar	Faza II e Projektit	0	5,224	5,224	
	Projekti Zgjerimit	0	2,025	2,025	
Stacioni i Pompimit Kashar	Faza II e Projektit	213	413	626	Grumbullim : Trajtim = 0.34 : 0.66
	Projekti Zgjerimit	325		325	
Kolektori Kryesor i Kanalizimeve	Faza II e Projektit	829	1,610	2,439	Grumbullim : Trajtim = 0.34 : 0.66
	Projekti Zgjerimit	114		114	
Kanalizimet Kryesore & Degëzimet	Faza II e Projektit	1,748	0	1,748	
	Projekti Zgjerimit			0	
Shuma	Faza II e Projektit	2,790	7,247	10,037	
	Projekti Zgjerimit	439	2,025	2,464	
	Gjithsej	3,229	9,272	12,501	
Vendi i ITUZ	Faza II e Projektit	0	90	90	
	Projekti Zgjerimit	0	57	57	
Ngritja e Kapaciteteve	Faza II e Projektit	21.8	87.3	109.1	Grumbullim : Trajtim = 0.2 : 0.8
	Projekti Zgjerimit				
Shuma	Faza II e Projektit	2,812	7,424	10,236	
	Projekti Zgjerimit	439	2,082	2,521	
	Gjithsej	3,251	9,506	12,757	

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 14.2.5 Koncepti për Alokimin

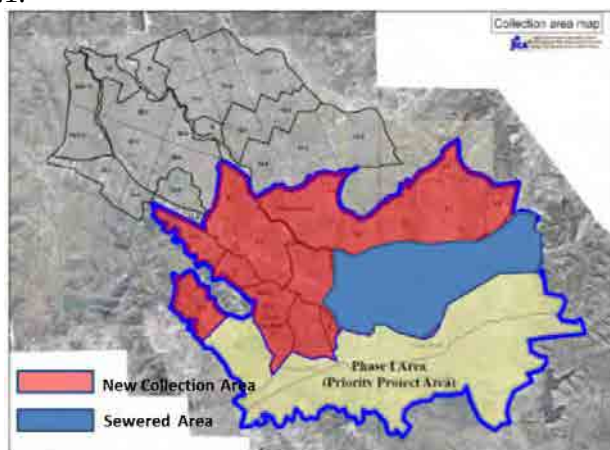
Tabela 14.2.6 Alokimi i Kostos për Analizën Ekonomike dhe Financiare

Klasifikimi	Përmbajtja	Popullsia	Përqindja
Projekti mbledhjes	Numri i klientëve të rinj të lidhur me kanalizimet në 2022 (tarifa e ujërave të zeza mund të mbledhet prej tyre.)	156 369	34%
Projekti Trajtimit	Numri i klientëve ekzistues brenda zonës së kanalizimeve në 2022 (nuk do të ngarkohet tarifë shtesë)	302 558	66%
Punimet e Linjave Kryesore dhe SP të Kasharit kontribuojnë në të dy projektet dhe kështu kostoja është e ndarë midis tyre me normën e alokimit lart			

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

14.3 Projekti i Mbledhjes së Ujërave të Zeza

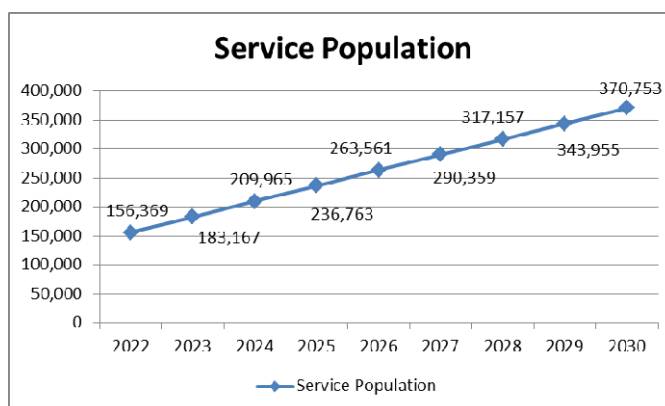
Ky projekt konsiston kryesisht punimet e ndërtimit të tubacionit në zonën e kuqe, e paraqitur më poshtë në Figurë 14.3.1.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 14.3.1 Zona e Mbledhjes së Ujërave të Zeza

Zona e mbledhjes është 2 464 ha dhe popullsia e shërbyer rritet nga 2022-2030 siç është paraqitur në Figurën 14.3.2.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 14.3.2 Rritja e Popullsisë së Shërbyer

Kostoja e ndërtimit dhe kostoja e rritjes së kapaciteteve të ndërtimit për këtë projekt janë përmbledhur siç tregohet në Tabelën 14.3.1. Pjesë e kostonë së linjës kryesore të kanalizimit dhe kostoja e stacionit të pompimit është përfshirë në këtë projekt të sistemit të mbledhjes.

Tabela 14.3.1 Kostoja e Investimit

(Milionë lekë)

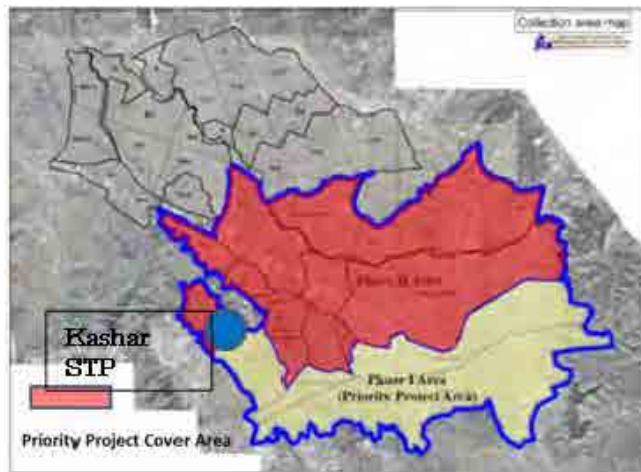
	Investimi Fillestar (2016 deri në 2021)	Faza e Zgjerimit (2024 deri në 2026)	Totali
Kanalizimi Kryesor dhe Degëzimi 0,3 m to 0,6 m L=79,6 km	1 748	-	1 748
<u>Pjesë e</u> Kanalizimit Kryesor 0,25 m to 2,0 m L=10,3 km	829	114	943
<u>Pjesë e</u> SP Kashar Q=141 m ³ /min(Faza fillestare) Q=206 m ³ /min (Faza fillestare)	213	325	538
(Totali)	(2 790)	(439)	(3 229)
Kapaciteti i Ndërtesës	21,8	-	21,8
(Totali)	2 811,8	439	3 250,8

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

*Kostoja F&M në 2022 është 42,9 milionë lekë dhe duke u rritur gradualisht deri në vitin 2030..

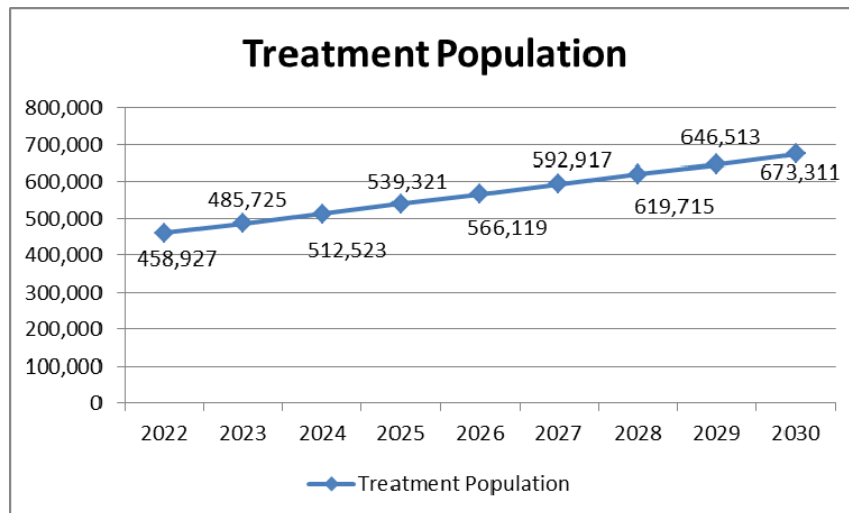
14.4 Projekti i Trajtimit të Ujërave të Zeza

Ky projekt përbëhet kryesisht prej punimeve të ndërtimit të ITUZ. Ujërat e zeza që do të trajtohen në ITUZ do të vijnë nga jo vetëm nga zona e projektit të mbledhjes së ujërave të zeza, por edhe të zonës ekzistuese ku nuk do të vendoset tarifë e re. Zona e shërbimit është e tërë zona e Fazës II Kashar, e paraqitur në Figurën 14.4.1, që mbulon 3 885 ha. Rritja në popullsinë e shërbyer është paraqitur në Figurën 14.4.2.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 14.4.1 Zona e Shërbimit për Impiantet e Fazës II të ITUZ Kashar

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Figura 14.4.2 Rritja e Numrit të Popullsisë që do të Trajtohet

Kostoja e ndërtimit dhe e rritjes së kapaciteteve të ndërtimit për këtë projekt janë përmbledhur siç tregohet në Tabelën 14.4.1. Pjesë e kostonë së linjës kryesore të kanalizimit dhe kostoja e stacionit të pompimit është përfshirë në këtë projekt të sistemit të mbledhjes

Tabela 14.4.1 Kostoja e Investimit

(Milionë lekë)

	Investimi Fillestar (2016 deri në 2021)	Faza e Zgjerimit (2024 deri në 2026)	Totali
Kapaciteti i ITUZ Kashar Faza II : 159 200 m ³ /d Zgjerimi : 226 600 m ³ /d	5 224	2 025	7 249
<u>Pjesë e</u> Kanalizimit Kryesor 0,25 m to 2,0 m L=10,3 km	1,610	-	1 610
<u>Pjesë e</u> SP Kashar Q=141m ³ /min (Faza fillestare) Q=206m ³ /min (Faza fillestare)	413	-	413
(Gjithsej)	(7 247)	(2 025)	(9 272)
Kapaciteti i Ndërtësës	87,3	-	87,3
Kostoja e Tokës	90	57	
Gjithsej	7 424,3	2 082	9 506,3

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

*Kostoja F&M në 2022 është 137 milionë lekë dhe duke u rritur gradualisht deri në vitin 2030..

14.5 Analiza Financiare dhe Ekonomike

14.5.1 Analiza Financiare

Në këtë seksion është kryer një vlerësim financiar i mbledhjes së ujërave të zeza duke krahasuar shpenzimet dhe të ardhurat. Grafiku i lëvizjes së parasë është përgatitur bazuar në supozimet e paragrafëve të mëposhtëm dhe Norma e Brendshme e Rikthimit Financiar (NBRF) në projekt është llogaritur për vlerësim.

Nuk është bërë një vlerësim financiar i projektit të trajtimit të ujërave të zeza. Është hamendësuar se projekti duhet të financohet nga publiku meqë ai nuk pritet të krijojë të ardhura në kohën e studimit.

(1) Hamendësimet Bazë

Në vijim janë dhënë hamendësimet bazë që përdoren për analizën financiare të projektit të mbledhjes së ujërave të zeza. Kjo vlen edhe për analizën ekonomike të projektit të trajtimit të ujërave të zeza, vetëm nëse nuk është përmendur ndryshe.

1) Periudha e Projektit

Periudha e projektit është 35 vjet nga viti 2016 deri në 2051, duke përfshirë edhe periudhën e ndërtimit 2016-2021 dhe 2024-2026, dhe periudha e vlerësimit 2022-2051.

2) Çmimet Bazë dhe Kursi i Këmbimit

Viti bazë i këtij projekti është 2012. Të gjitha shpenzimet dhe të ardhurat janë shprehur sipas çmimeve të vitit 2012. Studimi hamendëson 3,0% normën vjetore të inflacionit gjatë kohëzgjatjes së projektit, e cila është shkalla e synuar e inflacionit e përcaktuar nga Banka e Shqipërisë për vitin 2012.

Kurset e këmbimit të përdorura janë 1 lekë = JPY 0,788 = Euro 0,007 = USD 0,009, të cilat janë normat mbizotëruese në kohën e studimit.

3) Kontigjenca

Në analiza janë përfshirë punime të paparashikuara prej 10%. Çmimi nuk është përfshirë.

4) Taksat

Për analizën financiare, tatimi mbi vlerën e shtuar (TVSH) prej 20% është i përfshirë, ndërsa taksa e korporatave është përjashtuar.

5) NBRF e Synuar e Projektit

Është hamendësuar se UKT, do të kenë mundësi për të marrë kredi bankare dhe/ose do të vërë në dispozicion të ardhurat e saj për të paguar për projektin e grumbullimit të ujërave të zeza Normat mbizotëruese afatgjata të kreditimit të korporatave e bankave tregtare në Shqipëri janë deri në 13,0% në kohën e Studimit. Norma reale e interesit është llogaritur në 9,7%, duke zbritur normën e prituri të inflacionit prej 3,0% për vitin 2012 ($1,13/1,03$ (norma e inflacionit) - 1 = 0,097).

Për këtë arsye, NBRF e synuar e projektit të grumbullimit të ujërave të zeza, duhet të ndryshojë në varësi të peshës së burimeve financiare ndërmjet parave kesh të vetë UKT dhe kredisë bankare.

(2) Kostot Financiare të Projektit

Kostot financiare përfshijnë koston e investimit të projektit dhe kostot e funksionimit e mirëmbajtjes (F&M).

1) Kostot e Investimit

Kostot financiare të investimit të projekteve janë llogaritur në bazë të koston totale inxhinierike të investimit të paraqitura si në nënkapitujt e mëparshëm.

Kostot e Investimit Fillestar

Tabela 14.5.1 tregon kostot e investimit deri në 2021, Faza II e projektit, por analiza financiare dhe ekonomike përfshin investimin e projektit të zgjerimit. Kostoja financiare e investimit fillestar është konvertuar në çmimet e tregut.

Tabela 14.5.1 Kostot Financiare e Investimit Fillestar

(Milionë lekë)

	Grumbullimi i Ujërave të Zeza	Trajtimi i Ujërave të Zeza
Trualli	-	96,5
Punët Civile	2 223,9	3 428,6
Makineri dhe Pajisje	101,2	2 610,5
Ngjitja e Kapaciteteve	18,2	72,8
Gjithsej	2 343,3	6 201,8
Shërbimi i Konsulencës (10%)	234,3	611,2
TVSH (20%)	515,5	1 344,6
Kosto Bazë	3 093,1	8 157,6
Kontigjenca Fizike (10%)	309,3	815,8
Kosto e Përgjithshme Financiare e Investimit	3 402,4	8 973,4

*Kostot e tokës nuk përfshijnë TVSH apo shërbimin e konsulencës.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Kostot e Amortizimit

Kostot e amortizimit, nëse është e nevojshme, janë të përfshira në vitet përkatëse bazuar në jetëgjatësinë ose amortizimin e aseteve përkatëse, siç jepet në Tabelën 14.5.2.

Tabela 14.5.2 Jetëgjatësia e Pritur e Aseteve

	Mbledhja e Ujërave të Zeza	Trajtimi i Ujërave të Zeza
Punët Civile	50 vjet	50 vjet
Makineri & Pajisje	15 vjet	15 vjet

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Në analizë nuk është marrë parasysh vlera e rikuperimit nga shitja e aseteve në fund të jetës.

2) Kostot e Funksionimit

Kostot financiare të funksionimit të Rastit të Projektit janë paraqitur në Tabelën më poshtë, siç llogaritet në nënkapitujt e mëparshëm.

Tabela 14.5.3 Kostot Vjetore të Funksionimit dhe Mirëmbajtjes në 2030-2051

(Milionë lekë)

	Mbledhja e Ujërave të Zeza	Trajtimi i Ujërave të Zeza
Personeli	10,8	12,0
Shërbime/kimikate		28,0
Energji	27,9	113,5
Mirëmbajtje/riparim	14,0	19,8
Asgjësimi i Llumit	-	13,7
Totali	52,7	187,0

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(3) Të Ardhurat Financiare të Projektit

1) Projekti i Grumbullimit të Ujërave të Zeza

Numri i Përdoruesve

Numri i përdoruesve sipas kategorive, dmth, familjet dhe përdoruesit e tjerë (ndërmarrjet private dhe institucionet publike) është vlerësuar në bazë të të dhënave të vitit 2012 të siguruar nga ERRU (Enti Rregullator i Sektorit të Furnizimit me Ujë dhe Largimit e Përpunimit të Ujërave të Ndotur).

Tabela 14.5.4 Përdoruesit e Mbledhjes së Ujërave të Zeza

	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030-2051
Popullsia	156 369	183 167	209 965	236 763	263 561	290 359	317 157	343 955	370 753
Familje	26 962	31 583	36 204	40 824	45 445	50 066	54 687	59 307	63 928
Te tjerë*	3 596	4 212	4 828	5 444	6 060	6 677	7 293	7 909	8 525

*Të tjerë, përfshin ndërmarrjet private dhe institucionet publike.

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Tarifa e Grumbullimit të Ujërave të Zeza

Ecuria e tarifës është treguar më poshtë.

Tabela 14.5.5 Ecuria Historike e Tarifës*

(lekë/m³)

Kategoria e Përdoruesit	2002-2009	2010-2011	2012
Familje	5	10	11
Ndërmarrje Private	10	25	35
Institucion Publik	6	25	30

*Shifrat tregojnë çmimet aktuale.

Burimi: ARSH

Është planifikuar që në vitin 2014 UKT do të rrisë tarifën, siç është paraqitur më poshtë. Për më tepër, vëllimi i ujërave të zeza, që është vlerësuar tani në 80% të vëllimit të ujit, pas vitit 2013 do të llogaritet si 100% e vëllimit të ujit.

Tabela 14.5.6 Faktorët e Strukturës së Tarifës për Blloqe të Ndryshme Konsumi dhe Përdoruesish

Kategoria e Përdoruesit	Blloqet e Strukturës së Tarifës (metër kub/muaj)			
	< 4 ,5	4 ,5 deri në 20	20 deri në 30	> 30
Familje	1 ,0*	1 ,0 deri në 3 ,0	1 ,5 deri në 4 ,0	2 ,5 deri në 6 ,0
Institucion Publik	1 ,0 deri në 2 ,0	1 ,0 deri në 3 ,0	1 ,5 deri në 5 ,0	2 ,5 deri në 10 ,0
Ndërmarrje Private	1 ,0 deri në 2 ,0	1 ,5 deri në 4 ,0	2 ,0 deri në 6 ,0	3 ,0 deri në 12 ,0

* Faktori = shumëzuar me tarifën aktuale
Burimi: ERRU

Shkalla e Mbledhjes së Tarifës së Projektit të Grumbullimit të Ujërave të Zeza

Shkalla e mbledhjes është llogaritur për tu përmirësuar si më poshtë.

Tabela 14.5.7 Shkalla Mesatare e Mbledhjes së Tarifës

2011	2012	2022	2026	2030
90,0%	92,0%	94,7%	95,9%	97,0%

Burimi: ERRU dhe Ekipi Studimor i JICA-s

Megjithatë, analiza financiare përdor normën e mbledhjes prej 100% dhe supozon se shuma e pambledhur do të kompensohet nga UKT-ja dhe jo duke u paguar nga përdoruesit.

Ta Ardhurat e Projektit të Grumbullimit të Ujërave të Zeza

Të ardhurat e projektit të grumbullimit të ujërave të zeza janë llogaritur bazuar në supozimet e mësipërme dhe janë pasqyruar në Tabelën që vijon. Supozohet se vëllimi mesatar i ujërave të zeza për çdo përfitues do të mbetet i qëndrueshëm nga viti 2012 e tutje.

Tabela 14.5.8 Ta Ardhurat e Tarifës së Ujërave të Zeza

	(Milionë lekë)	
	2022	2030-2051
Familje	73	173
Përdorues të tjerë	149	354
Totali	222	527

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

2) Projekti i Trajtimit të Ujërave të Zeza

Popullsia e mbuluar me shërbimin e trajtimit të ujërave të zeza, siç tregohet në Tabelën më poshtë, tregon një rritje graduale nga 2022-2030 dhe pastaj një prirje të qëndrueshme deri në vitin 2051.

Tabela 14.5.9 Përdoruesit e Trajtimit të Ujërave të Zeza (Popullsia)

2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030-2051
458 927	485 725	512 523	539 321	566 119	592 917	619 715	646 513	673 311

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Për projektin e trajtimit të ujërave të zeza është supozuar se nuk ka të ardhura financiare.

(4) Vlerësimi Financiar

NBRF-të e projektit të grumbullimit të ujërave të zeza për tre tarifat e ndryshme të mëposhtme janë llogaritur bazuar në supozimet e mësipërme dhe janë pasqyruar në Tabelën në vijim. NBRF është minus 2,0% në tarifën e tanishme (Rasti 1) dhe është 7,4% në tarifën e rritur të planifikuar të vitit 2014 (Rasti 2).

UKT duhet të jetë në gjendje për të financuar projektin me fonde, që përfshijnë financimet e saj dhe një kredi bankare. UKT duhet të rrisë tarifën siç është planifikuar në vitin 2014.

Për hir të krahasimit, Rasti 3 (tarifa e përballueshme) është përfshirë në Tabelë. Tarifa e përballueshme e mbledhjes së ujërave të zeza është supozuar të jetë e njëjtë me shumën e atyre që “dëshirojnë për të paguar”, ose 1% e ardhurave të disponueshme të përdoruesit bazuar në analizën e Bankës Botërore¹. NBRF e projektit në tarifën e përballueshme është 13,6%.

Tabela 14.5.10 Përmbledhja e NBRF e Projektit të Mbledhjes së Ujërave të Zeza

	Kostoja e Investimit Fillestar (mil. lekë)	Tarifa Mujore sipas Familjeve në 2022 (lekë)	NBRF e Projektit
Rasti 1 (Tarifa aktuale)	3 402	110,2	-2,0%
Rasti 2 (rritja e planifikuar në 2014)	3 402	225,9	7,4%
Rasti 3 (tarifa e përballueshme)	3 402	692,3	13,6%

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Grafiku i lëvizjes së financimit të projektit të grumbullimit të ujërave të zeza sipas skenarit të Rastit 2 është bashkangjitur në shtojcë.

14.5.2 Analiza Ekonomike

Në këtë nënkapitull është kryer analiza ekonomike për (1) projektin e grumbullimit të ujërave të zeza dhe (2) projektin e trajtimit të ujërave të zeza.

(1) Hamendësimet për Analizën Ekonomike

Përveç hamendësimeve bazë të përmendura më sipër për analizën financiare, në analizën ekonomike janë zbatuar hamendësimet e mëposhtme.

1) Rregullimet e Kostove Financiare dhe Përfitimet

Në parim, kostot dhe përfitimet ekonomike janë të përjashtuara nga detyrimet fiskale, si: taksat, dhe subvencionet. Shpenzimet e projektit dhe përfitimet janë përjashtuar nga TVSH-ja prej 20%.

2) Norma e Brendshme e Rikthimit Ekonomik (NBRE) e Synuar

NBRE është një indeks i frytshmërisë së përdorimit të kapitalit të pamjaftueshëm, duke treguar përqindjen mesatare të kthimit, që mund të pritët çdo vit për ekonominë kombëtare përmes investimeve të planifikuara. Institucionet financiare ndërkombëtare, si Banka Botërore dhe Banka Aziatike e Zhvillimit zbatojnë normën e zbritjes sociale prej 10% deri në 12% në vendet në zhvillim.

Projekti përcakton NBRE e synuar në 10%. Kjo do të thotë, nëse NBRE e projektit është më e madhe se 10%, projekti është ekonomikisht i mundshëm dhe duhet të sjellë përfitime neto për ekonominë rajonale.

¹ Banka Botërore, Programi i Zhvillimit i Kombeve të Bashkuara, Qeveria e Indonezisë, *Project Appraisal Manual*, draft, 1994, p.8.

3) Gatishmëria për të Paguar si Përfitim Ekonomik

Gatishmëria për të Paguar

Projekti i Mbledhjes së Ujërave të Zeza:

Gatishmëria për të Paguar (GPP) është matja zëvendësuese e vlerës ekonomike e shprehur si “teprica e konsumatorëve” dhe për këtë arsye është shuma, që përfituesit janë të gatshëm të paguajnë në këmbim të produktit apo shërbimeve që marrin. Koncepti GPP është përdorur gjerësisht si shprehje numerike e përfitimeve ekonomike në projektin e vlerësimit. Nëse çmimi, ose tarifa në këtë rast, është më e lartë se GPP, përdoruesit nuk do ta marrin shërbimin dhe do ti përdorin paratë për produkte apo shërbime të tjera. Prandaj, GPP është quajtur si kënaqësia më e madhe, që përdoruesit mund të arrijnë në forma të ndryshme nga projekti në fjalë. Kështu që, metodologjia e “Gatishmërisë për të Paguar” është përdorur për të llogaritur përfitimet ekonomike të projektit.

Banka Botërore dhe Banka Aziatike e Zhvillimit kanë një nivel për përqindjen e të ardhurave që janë të gatshëm të paguajnë përdoruesit për shërbimet e infrastrukturës. Sipas tyre, GPP për kanalizimet është 1% e të ardhurave të zotërueshme të përdoruesve. Pra, supozohet se 1,0% e të ardhurave të zotërueshme të familjeve (60 000 lekë në muaj në vitin 2012), të jetë GPP e përfituesve familjarë për grumbullimin e ujërave të zeza.

Projekti i Trajtimit të Ujërave të Zeza:

Studimi supozon se Gatishmëria për të Paguar e projektit të trajtimit të ujërave të zeza është gjithashtu 1,0% e të ardhurave të zotërueshme të përfituesve familjarë.

Gatishmëria për të Paguar e përdoruesve të tjerë (ndërmarrjet private dhe institucionet publike) vlerësohet të jenë në përputhje me atë të familjeve për të dy projektet.

Të Ardhurat në Zotërim

Të dhënat e të ardhurave mesatare të familjeve të Prefekturës Tiranë është marrë nga Vrojtimi i të Ardhurave Mujore sipas Prefekturës, 2006-2007 (Instituti i Statistikave, Shqipëri). Shuma është korrigjuar me inflacionin dhe tatimin mbi të ardhurat dhe është llogaritur të jetë 60 000 lekë në muaj në vitin 2012.

(2) Vlerësimi Ekonomik

NBRE e projektit të grumbullimit të ujërave të zeza dhe e projektit të trajtimit të ujërave të zeza është llogaritur bazuar në supozimet e mësipërme dhe është përmbledhur në Tabelën 14.5.11.

NBRE e mbledhjes së ujërave të zeza dhe trajtimit të ujërave të zeza është përkatësisht 15,4% dhe 12,4%, të cilat janë më të larta se norma e synuar prej 10,0%. Për këtë arsye mund të dilet në përfundimin se të dy projektet janë ekonomikisht të realizueshme.

Grafiku i lëvizjes së parave për projektet e grumbullimit të ujërave të zeza dhe trajtimit të tyre janë bashkangjitur në shtojcë.

Tabela 14.5.11 Përmbledhje e NBRE së Projekteve të Mbledhjes dhe Trajtimit të Ujërave të Zeza

	Projekti i Mbledhjes së Ujërave të Zeza	Projekti i Trajtimit të Ujërave të Zeza
NBRE	15,4%	12,4%

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

14.5.3 Përfundim

Projekti i grumbullimit të ujërave të zeza, me rritjen e tarifave të programuara të vitit 2014, pritet të ketë një NBRF prej 7,4% dhe në këtë mënyrë UKT-ja duhet të jetë në gjendje të financojë projektin pa ndonjë subvencion publik. Megjithatë, projekti i trajtimit të ujërave të zeza duhet të financohet nga publiku meqë ai nuk pritet të prodhojë të ardhura në kohën e studimit.

Të dy projektet, ai i grumbullimit dhe ai i trajtimit të ujërave të zeza kanë NBRE të mjaftueshme (respektivisht 15,4% dhe 12,4%) dhe duhet të sjellin përfitim ekonomik neto në rajon.

Sa më sipër, arrihet në përfundimin se projekti është i zbatueshëm.

14.6 Vlerësimi Mjedisor

14.6.1 Masat Lehtësuese të Rekomanduara

Në çdo fazë të projektit është supozuar ndikimi negativ, përkatësisht, në fazën e parandërtimit, të ndërtimit dhe të funksionimit, sipas zhvillimit të planeve të propozuar nga çdo sektor. Për ndikimin negativ duhet të merren masat e duhura zbutëse në çdo fazë të projektit si më poshtë.

14.6.2 Masat Lehtësuese në Fazën e Parapërgatitore

Në Tabelën 14.6.1 është treguar lista e masave lehtësuese në fazën e parandërtimit.

Çështje e Tokës / Plan Zhvendosja

Projektet e propozuara do të kërkojnë truall për kanalizimet kryesore dhe stacionet e pompave. Projektet do të kërkojnë blerjen e truallit për të siguruar këto zona të projektit. Blerja e truallit duhet të përfshijë edhe masat e duhura për kompensimit e pronarëve të tokës.

Infrastruktura Sociale

Ky sektor do të përfshijë punimet nëntokësore të ndërtimit. Këto punime mund të ndikojnë në objektet nëntokësore, si: energjia elektrike, linjat telefonike, tubacioni i furnizimit me ujë dhe kanalizimeve. Identifikimi i këtyre shërbimeve përpara ndërtimit do të jetë i nevojshëm për t'u pasqyruar në dokumentet e tenderit ose dokumentet e kontratës të këtyre punimeve.

Tabela 14.6.1 Lista e Masave Lehtësuese në Fazën e Parapërgatitore

Sektori	Plani / Projekti	Parametrat	Ndikimi Negativ i Mundshëm	Masat Lehtësuese të Rekomanduara	Strukturat Përgjegjëse
Kanalizime / Kullim					
	1.1	Çështja e Truallit/Plan Zhvendosja (Në rastin e ndërtimit të Digës)	Ndikimet të pronarët e truallit, shkaktuar nga blerja e tokës së sheshit të projektit	Njoftim paraprak tek pronarët e truallit, qiradhënësi dhe pronari i objekteve Mbajtja e takimeve konsultative me banorët e prekur Marrëveshja ndërmjet propozuesit të projektit dhe banorëve të prekur Përgatitja e planit të monitorimit Zbatimi i Monitorimit	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit
	1.2	Infrastruktura Sociale	Ndikimet në objektet ekzistuese (linjat telefonike, tubacionet e kanalizimeve, tubacionet e furnizimit me ujë, etj.)	Vrojtimi bazë i objekteve ekzistuese sociale Përgatitja e dokumentit të tenderit ose kontratës në lidhje me dëmshpërblimin për rastin e dëmtimit të objekteve sociale Përgatitja e planit të monitorimit	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

14.6.3 Masat Lehtësuese të Rekomanduara në Fazën e Ndërtimit

Në Tabelën 14.6.2 tregohet lista e masave lehtësuese në fazën e ndërtimit dhe hollësitë e tyre.

Tabela 14.6.2 Lista e Masave Lehtësuese në Fazën e Ndërtimit

Sektori	Plani / Projekti	Parametrat	Ndikimi Negativ i Mundshëm	Masat Lehtësuese të Rekomanduara	Struktura Përgjegjëse
Sektori i Kanalizimeve / Kullimit					
	1.1	Çështja e Truallit/Plan Zhvendosja	Ndikimi që do të shkaktohet nga blerja e truallit	Zbatimi i monitorimit	
	1.2	Infrastruktura Sociale	Ndikimet në objektet ekzistuese sociale (linjat telefonike, tubacionet e kanalizimeve, tubacionet e furnizimit me ujë, etj.)	Njoftim paraprak tek agjencitë ose autoritetet përkatëse Aplikimi për leje nga autoritetet përkatëse Zbatimi i monitorimit	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit Drejtoria e Projekteve dhe e Rrjetit Inxhinierik, BT
	1.3	Shëndeti Publik, HIV/SIDA	Ndikimet mbi punëtorët e ndërtimit gjatë ndërtimit	Përgatitja e detyrueshme e sigurisë dhe e programit të menaxhimit të shëndetit nga kontraktuesi Caktimi i një mbikëqyrësi shëndetësor Zbatimi i edukimit shëndetësor Zbatimi i monitorimit	Kontraktuesi
	1.4	Rreziqet	Trafik i rënduar dhe aksidente të shkaktuara nga punët ndërtimore duke përfshirë aksidentet e trafikut	Përgatitja e detyrueshme e programit të sigurisë dhe të menaxhimit të shëndetit nga kontraktuesi Vendosja e personave, që kontrollojnë trafikun në vendet e ndërtimit	E njëjta gjë -
	1.5	Topografia dhe Gjeografia	Ndikimet e shkaktuara nga rrëshqitjet e dheut	Përgatitja e detyrueshme e programit të sigurisë dhe të gatishmërisë për emergjencë nga kontraktuesi	E njëjta gjë -
	1.6	Ujërat Nëntokësore	Ndikimi në nivelin e ujit nëntokësor për shkak të punimeve nëntokësore	Studimin bazë i ujërave ekzistuese nëntokësore dhe i puseve përreth Pasqyrimi në projektimin mbi sasinë e ujit në dispozicion të ujërave nëntokësore për të shmangur uljen e kësaj sasive Zbatimi i monitorimit	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit
	1.7	Ndotja e Ajrit	Ndikimi i shkaktuar nga prodhimi i pluhurave dhe i ndotësve të ajrit nga punimet ndërtimore	Përgatitja e detyrueshme e një plani për parandalimin e ndotjes së ajrit nga kontraktuesi Spërkatje e detyrueshme me ujë në sheshet e ndërtimit Përgatitja e detyrueshme e planit të alokimit të duhur të mjeteve të ndërtimit Mbikëqyrja e planit të kontraktuesit për alokimin e mjeteve të ndërtimit	Kontraktuesi

Sektori	Plani / Projekti	Parametrat	Ndikimi Negativ i Mundshëm	Masat Lehtësuese të Rekomanduara	Struktura Përgjegjëse
				Zbatimi i monitorimit	
	1.8	Ndotja e Ujit	Ndikimi i shkaktuar nga ujërat e zeza që përmbajnë llumra dhe vajra	Përgatitja e detyrueshme e një plani për trajtimin e ujërave të zeza Zbatimi i monitorimit	E njëjta gjë -
	1.9	Mbetjet e Ngurta	Ndikimi i shkaktuar nga mbetjet e ngurta të krijuara në sheshin e ndërtimit ose zyra	Përgatitja e detyrueshme e një programi të menaxhimit të sigurisë dhe shëndetit nga kontraktuesi Zbatimi i monitorimit	E njëjta gjë -
	1.10	Zhurmat dhe Vibrimet	Ndikimi i shkaktuar nga krijimi i zhurmës dhe vibrimeve nga punët ndërtimore	Përgatitja e detyrueshme e një plani për zvogëlimin e zhurmës dhe vibrimeve Përshtatja e makinerive të ndërtimit dhe pajisjeve për parandalimin e zhurmës dhe vibrimeve Zbatimi i monitorimit	E njëjta gjë -
	1.11	Rrëshqitja e Terrenit	Rrëshqitja e terrenit për shkak të punimeve nëntokësore të linjave kryesore ose degëzimeve	Përgatitja e detyrueshme e një plani të ndërtimit Mbikëqyrja e punimeve të ndërtimit të kontraktuesit Zbatimi i monitorimit	E njëjta gjë -

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

Çështja e Truallit / Plan Zhvendosja

Zbatimi i tanishëm i PVPZH duhet të rishikohet në mënyrë që të saktësohen objektet, që mund të ndërhyjnë me fillimin e punimeve të ndërtimit dhe do të jetë i nevojshëm monitorimi i tij.

Infrastruktura Sociale

Kontraktuesi duhet të marrë miratimin për punën e ndërtimit nga autoritetet përkatëse të objekteve sociale (furnizimi me ujë, kanalizimet dhe linjat telefonike dhe të energjisë) duke paraqitur planin e ndërtimit, duke i dhënë siguri se ndërtimi nuk do të ndërhyjë me këto objekte dhe që kontraktuesi do të dëmshpërblejë autoritetet për çdo dëm të papritur në objektet e tyre, si rezultat i ndërtimit. Për këtë, do të jetë i nevojshëm një monitorim i rregullt.

Shëndeti Publik, HIV/SIDA

Kontraktuesi duhet të përgatisë një program të sigurisë dhe menaxhimit shëndetësor për punëtorët, të kryejë kontrole të rregullta shëndetësore dhe të raportojë rezultatet në një qendër të kujdesit shëndetësor, e cila ka juridiksion në vendin e projektit. Përveç kësaj, kontraktori duhet të caktojë një mbikëqyrës shëndetësor dhe të kryejë një edukim shëndetësor për të rritur ndërgjegjësimin e punëtorëve për higjienën e tyre në mënyrë që të mos ndikojë në mjedisin përreth.

Rreziqet

Kjo çështje mbulon fatkeqësitë dhe aksidentet e trafikut të shkaktuara nga punimet e ndërtimit. Kontraktori duhet të vlerësojnë rreziqet e mundshme gjatë ndërtimit, të vendosë masat që do të merren për shmangien e këtyre rreziqeve dhe të përgatisë një program të menaxhimit të sigurisë dhe të gatishmërisë në rast emergjence. Programi duhet të ndahet me të gjithë stafin duke përfshirë punëtorët e ndërtimit. Në lidhje me aksidentet e trafikut të shkaktuara nga punimet e ndërtimit,

kontraktori merr masa për të caktuar personat, që drejtojnë dhe kontrollojnë automjetet e ndërtimit dhe pajisjet në mënyrë që të mos të pengojnë trafikun e automjeteve të tjera në vendin e projektit.

Ujërat Nëntokësore

Punët për kanalizimet kryesore në sektorin e ujërave të zeza përfshijnë punimet nëntokësore ekzistuese, të cilat mund të ndikojnë në ujërat nëntokësorë. Kontraktuesi duhet të përgatisë një plan ndërtimi për të shmangur ndikimin negativ në ujërat nëntokësore ekzistuese. Rekomandohet gjithashtu monitorimi i ujërave nëntokësore në puset përreth nga kontraktori.

Ndotja e Ajrit

Prodhi i pluhuri dhe i ndotësve të ajrit NO_x, SO_x dhe SPM janë vlerësuar nga punët e ndërtimit dhe funksionimit të pajisjeve të rënda dhe automjeteve të ndërtimit. Kontraktuesi duhet të përgatisë një plan ndërtimi për zvogëlimin e ndotjes së ajrit gjatë ndërtimit, e cila parashikon planin e duhur të orarit të lëvizjes së automjeteve dhe të pajisjeve të rënda si dhe spërkatjen e rregullt me ujë në vendet e ndërtimit. Për të shmangur ndotjen e ajrit gjatë fazës së ndërtimit rekomandohet monitorimi periodik i ndotësve të mësipërm të ajrit.

Ndotja e Ujit

Ndotja e ujit është vlerësuar nga krijimi i ujit të turbullt ose me baltë gjatë punimeve. Kontraktuesi duhet të përgatisë një plan ndërtimi që ka të bëjë me trajtimin e ujërave të ndotur.

Rekomandohen këto masa:

- Duhet të shmanget hedhja e drejtpërdrejtë e mbetjeve të ndërtimit në ujë;
- Duhet të shmanget rikonstruksioni i shtëpive për të pakësuar krijimin e mbetjeve të ndërtimit;
- Duhet të sigurohet shtresë balte për të ndaluar shpërndarjen e sedimenteve;
- Duhet të sigurohen kanale kullimi me rrëzë / baltë, në mënyrë që të kullojnë ujin e shiut
- Punimet e ndërtimit duhet të programohen siç duhet për të minimizuar gjurmimet e tokës në sezonet me shi për të parandaluar erozionin e tokës;
- Rekomandohet ripërdorimi i ujit të trajtuar për larjen e automjeteve dhe pastrimin nga pluhuri

Gjatë fazës së ndërtimit rekomandohet monitorim i rregullt.

Mbetjet e Ngurta

Mbetjet e ngurta të përgjithshme dhe mbetjet e ndërtimit janë vlerësuar në zyrat e ndërtimit, seminarët dhe vendet e ndërtimit. Kontraktuesi duhet të përgatisë një program sigurie dhe menaxhimi shëndetësor, që mbulon lehtësimet në vijim për vlerësimin e prodhimit të mbetjeve të ngurta dhe atyre të ndërtimit gjatë fazës së ndërtimit.

Për mbetjet e përgjithshme në zyrat e ndërtimit dhe seminare:

- Mbetjet duhet të mblidhen nga grumbulluesit dhe të vendosen në vendet e përcaktuara për to;

Për mbetjet e ndërtimit dhe ato të seminareve:

- Vaji i përdorur dhe graso duhet të mblidhen dhe të ruhen në një depozitë dhe të transportohen nga transportues të licencuar në një objekt të licencuar
- Uji me vaj duhet të ndahet nga uji pa vaj dhe të transportohet në një objekt të licencuar;

- Mbetjet e gërmimit duhet të rimbushen në punimet e argjinaturës;
- Prodhimi i betonit duhet të jetë vetëm në sasinë më të vogël të kërkuar.

Gjatë fazës së ndërtimit rekomandohet monitorim i rregullt.

Zhurmat dhe Vibrimet

Krijimi i zhurmës dhe vibrimit është vlerësuar nga ana e funksionimit të pajisjeve të rënda dhe të automjeteve në / nga vendi i ndërtimit.

Kontraktuesi duhet të përgatisë një plan për zvogëlimin e zhurmës dhe vibrimit gjatë fazës së ndërtimit të përbërë nga masat e mëposhtme:

- Kontrolli inxhinierik, si: 1) përdorimi i pajisjeve me zhurmë të ulët, 2) përdorimi i zhurmëmbytëseve, 3) mbyllja e shesheve të ndërtimit, dhe 4) montimi i pengesave;
- Kontrolli administrativ, si: 1) rregullimi i ndërresave të punës dhe 2) shmangia e punës gjatë natës, veçanërisht pranë zonave të ndjeshme ndaj zhurmës (P.sh., spitalet dhe shkollat).

Gjatë fazës së ndërtimit rekomandohet monitorim i rregullt.

14.6.4 Masat Lehtësuese të Rekomanduara në Fazën e Funksionimit

Në Tabelën 14.6.3 tregohet lista e masave lehtësuese në fazën e funksionimit si dhe detajet.

Rreziqet

Në sektorin e kanalizimeve, mund të ndodhin aksidente nga mosfunksionimi i sistemit për shkak të ngjarjeve të papritura, si: ndërprerja e energjisë elektrike apo fatkeqësitë natyrore.

Prandaj, rekomandohen këto masa lehtësuese.

- Identifikimi paraprak i rreziqeve që mund të ndodhin;
- Krijimi i organizatës për përgjigje të menjëhershme për rreziqet e mësipërme;
- Marrja e masave parandaluese dhe krijimi i strukturës për zbatimin e tyre (organizimi i strukturës, përgatitja e manualeve për masat e emergjencës, bashkëpunimi me autoritetet përkatëse, zbatimi i edukimit/trajnitimit, instalimi i pajisjeve rezervë, si gjeneratorë të energjisë elektrike);
- Përgatitja e masave të reagimit të menjëhershëm (masat fillestare reaguese, masat e përgjigjes së menjëhershme, rivendosja e sistemit në punë).

Mbetjet e Ngurta

Procesi i flokulimit vlerësohet se mund të prodhojë llumra, që vijnë nga përdorimi i preparateve shtesë në procesin e trajtimit të ujërave të zeza në sektorin e kanalizimeve.

Prandaj, rekomandohen këto masa lehtësuese.

- Trajtimi i duhur dhe asgjësimi i llumit të trajtuar;
- Mbrojtja vendeve të asgjësimit përfundimtar dhe përdorimi i vendeve të përshtatshëm.

Zhurma dhe Vibrime

Në këtë sektor, gjithashtu, në fazën e funksionimit mund të shkaktojnë zhurmë punimi i pompave dhe ventilatorëve.

Rekomandohen masat e mëposhtme lehtësuese;

- Studimi i masave mbrojtëse nga zhurmat për godinat dhe ndërtimi i pengesave zonore;
- Zbatimi i monitorimit në zonat e banimit përreth.

Aromat e Këqija

Aromat e këqija do të krijohen gjatë trajtimit të ndërmjetëm dhe nga impiantet e depozitimit përfundimtar në sektorin e menaxhimit të mbetjeve të ngurta dhe impiantet e trajtimit të ujërave të zeza në sektorin e kanalizimeve.

Rekomandohen masat e mëposhtme lehtësuese:

- Shqyrtimi i masave për të parandaluar rrjedhjen e erës së keqe nga ndërtesat e impianteve gjatë projektimit të tyre;
- Vlerësimi i orëve të funksionimit të impianteve dhe drejtimi i erës mbizotëruese drejt zonave të banuara përreth;
- Shqyrtimi për përdorimin e deodorantit në procesin e trajtimit;
- Praktikë e rregullt e mbulimit të tokës me dhe për mbetjet ngurta të grumbulluar në objektin e depozitimit përfundimtar në sektorin e menaxhimit të mbetjeve të ngurta; dhe
- Kryerja e monitorimit dhe inspektimit.

Të tjera

Në këtë sektor, kostoja e funksionimit dhe mirëmbajtjes do të rritet për shkak të rritjes së numrit të personelit dhe mirëmbajtjes së objekteve, që kërkojnë lëndë të djegshme dhe energji elektrike.

Rritja e kostos për funksionimin dhe mirëmbajtje mund të shkaktojë ndikim negativ mbi gjendjen psikologjike ose në kushtet e jetesës.

Rekomandohen këto masa:

- Identifikimi i dëshirës së qytetarëve dhe i mundësisë për të paguar shërbimin;
- Realizimi i aktivitete sensibilizuese përmes mediave;
- Përmirësimi i shërbimit të përputhet me rritjen e tarifave.

Tabela 14.6.3 Lista e Masave Lehtësuese në Fazën e Funksionimit

Sektori	Plani / Projekti	Elementët Mjedisor & Social	Ndikimi Negativ Potencial	Masat Lehtësuese të Rekomanduara	Struktura Përgjegjëse
Sektori i Kanalizimeve / Kullimit					
	1.1	Rreziku	Ndikimi në rrezikun që do të shkaktohet nga mosfunksionimi i furnizimit me ujë dhe i sistemit të trajtimit Ndikimi mbi punonjësit gjatë punës së mirëmbajtjes nga prodhimi i gazit të metanit ose H ₂ S	Përgatitja e detyrueshme e programit të menaxhimit të sigurisë dhe gatishmërisë emergjente në manualin e funksionimit Zbatimi i monitorimit gjatë punës së mirëmbajtjes	UKT
	1.2	Ujërat Nëntokësore	Ndikimi në ujërat nëntokësore që do të shkaktohet nga struktura nëntokësore e	Zbatimi i monitorimit të puseve përreth	E njëjta gjë -

			linjave kryesore dhe degëzimeve		
	1.3	Mbetjet e Ngurta	Ndikimi i shkaktuar nga gjenerimi i llumit të trajtuar dhe asgjësimit të tij	Përgatitja e detyrueshme e një programi të menaxhimit të higjienës në manualin e funksionimit	E njëjta gjë -
	1.4	Zhurmat dhe Vibrimet	Ndikimi i zhurmës të shkaktuar nga funksionimi i pajisjeve të pompimit apo ventilatorët	Pasqyrimi në projekt i përshkueshmërisë nga zëri për ndërtesat dhe pajisjet Përputhshmëria me standardet mjedisore Zbatimi i monitorimit	E njëjta gjë -
	1.5	Aromat e Këqija	Ndikimi i kundërmimit që do të shkaktohet nga procesi i trajtimit të ujërave të zeza	Pasqyrimi në projekt i parandalimit të krijimit të aromave Kujdesi ndaj parazitëve Përdorimi i aromatizuesve	E njëjta gjë -

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

14.6.5 Plani Menaxhimit dhe i Monitorimit Mjedisor

(1) Plani i Menaxhimit Mjedisor

Propozuesit e projektit duhet të marrin masat e duhura për: kompensimin e pronarëve të tokës, që do të preken nga projekti, për sigurimin e tokës për objektin e trajtimit të ujërave të zeza dhe stacionet e pompimit. Rritja e ardhshme e tarifave për shërbimin e kanalizimeve do të ndikojë në buxhetin e familjeve. Programi i menaxhimit duhet të jetë në drejtim të vendosjes së tarifës së përshtatshme dhe të marrë parasysh njerëzit në nevojë, të cilët nuk do të jenë në gjendje për të paguar atë.

Tabela 14.6.4 Plani i Rekomanduar i Menaxhimit Mjedisor

Elementi Mjedisor / Social	Çështja	Veprimi i Rekomanduar	Përmbajtjet që do të Mbulohen	Struktura Përgjegjëse
Toka / Plan Zhvendosja	Ndikimet te pronarët e tokës	Përgatitja e Planit të Kompensimit	Përshkrimi i Projektit Kuai Ligjor Kuai Institucional Vlerësimi dhe kompensimi për humbjet Procedura e kompensimit në vlerë të plotë të zëvendësimit Pjesëmarrja e komunitetit Afati i zbatimit	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit, Bashkia e Tiranës
Jetesa	Ndikimi në jetën civile e shkaktuar nga rritja e tarifës së shërbimit	Vendosja e tarifës së përshtatshme Për të bërë gjerësisht të kuptueshëm për publikun	Informimi i publikut nëpërmjet TV, radios, broshurave dhe reklamave Vendosja e tarifës së veçantë për grupet në nevojë	Bashkia e Tiranës

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

(2) Plani i Monitorimit Mjedisor

Në Tabelën 14.6.5 është treguar plani i rekomanduar i monitorimit social dhe mjedisor.

Në fazën e parandërtimit, duhet të kryhet monitorimi për sigurimin e truallit për zbatimin e projektit dhe kompensimin e pronarit. Në fazën e ndërtimit, objektet shoqërore (shërbimet), si: linjat elektrike, rrugët dhe linjat telefonike, që do të preken nga ndërtimi duhet të monitorohen për fillimin e punimeve të ndërtimit. Duhet të monitorohet gjithashtu kontrolli i ndotjes së ajrit, ujit dhe zhurma. Në fazën e funksionimit, duhet të monitorohet cilësia e ujit pas trajtimit, si dhe zhurma e krijuar nga funksionimi i pompave.

Tabela 14.6.5 Plani i Rekomanduar i Monitorimit të Mjedisit

Faza e Projektit	Elementë Mjedisor / Social	Parametra	Vendndodhja ose Objekti	Frekuenca	Struktura Përgjegjëse
Parandërtimi	Çështja Tokës / Plan Zhvendosja	Përparimi në marrëveshjen e kompensimit Numri i ankesave të regjistruara dhe prirjet e tyre Pagesa e kompensimit	Tokat private të prekura nga DeK e projektit	Një herë në 3 muaj	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit (Palë e tretë)
Faza e Ndërtimit	Infrastruktura Sociale	Shkallë ose zona e objekteve që preket Përparimi në kërkesën ndaj autoriteteve përkatëse për fillimin e punime ndërtimore Progresi në miratimin nga autoritetet përkatëse	Objektet shoqërore që do të preken nga projekti	Një herë në 3 muaj	Ministria e Punëve Publike dhe Transportit, Kontraktuesi
	Shëndeti publik, HIV / SIDA	Numri i të sëmurëve Lloji i sëmundjes Prania ose mungesa e HIV/ SIDA Veprimet e marra	Punonjësit e kontraktuesit	Një herë në muaj	Kontraktuesi
	Cilësia e ajrit	NO _x , SO ₂ , CO, PM, PM ₁₀	Zonat e banuara pranë sheshit të ndërtimit	Një herë në muaj	Kontraktuesi
	Ndotja e ujit	pH, Mbetjet BOD (SS), ekstraktet n-Hexane	Zona e rrjedhës së poshtme të ujit e sheshit të ndërtimit	Një herë në muaj	Kontraktuesi
	Mbetjet e ngurta	Burimet e krijimit Sasia e shkarkimit Metodat e mbledhjes Kushti i hedhjes së mbetjeve Lloji i mbeturinave të krijuara Sasia e krijuar	Zona e shkarkimit të mbetjeve	Një herë në muaj	Kontraktuesi
	Zhurmat dhe vibrimet	Niveli i zhurmës (dB)	Zonat e banuara pranë sheshit të ndërtimit	Një herë në muaj	Kontraktuesi
Faza e funksionimit	Ujërat nëntokësore	Niveli i Ujit	Puset përreth	Një herë në vit	UKT

	Ndotja e ujit	Parametrat e mëposhtëm të rezervuarit: Niveli i ujit Temperatura Turbullira DO chlorophyll a COD Sasia e Azoti Sasia e Fosfori Sedimentet në fund	Rezervuar	Një herë në vit	UKT
	Zhurmat dhe vibrimet	Niveli i zhurmës (dB)	Zonat e banuara pranë vendeve të projektit	Një herë në vit	UKT

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

14.6.6 TeR të Rekomanduar për Planet e Propozuara

Projektet e propozuara në këtë sektor do të zhvillojnë impiantet e kanalizimeve për popullsinë, që kalon 150 000 banorë, të cilat do të kërkojnë një VNM të thelluar të përcaktuar në sistemin ligjor shqiptar. Prandaj, TeR supozon se projektet e propozuara do të kërkojnë një VNM të thelluar.

(1) Kërkesat Themelore të Dokumentit të VNM së Thelluar

Informacioni i mëposhtëm duhet të mbulohet në përmbajtjen e dokumentit të VNM së Thelluar.

- Objektivi i projektit dhe përshkrimi i hollësishëm i tij;
- Të dhënat themelore shoqërore dhe mjedisore në vendin e projektit dhe zonën në afërsi të saj;
- Përshkrimi i hollësishëm i përbërës të projektit (impianteve dhe pajisjet);
- Plani i ndërtimit dhe afati;
- Përshkrimi i punimeve të ndërtimit;
- Ndikimet e mundshme sociale dhe mjedisore si dhe masat e tyre lehtësuese për të parandaluar efektet jo të mira;
- Programi i Monitorimit;
- Përputhshmëria me planet kombëtare dhe planin e zhvillimit ekonomik;
- Të dhënat e konsultimit me palët e interesuara;
- Masat rehabilituese për ndotjen e mjedisit ose dëmtimin, dhe kostoja e tyre;
- Procedurat dhe arsyet e përzgjedhjes së vendit të projektit;
- Ndikimi i drejtpërdrejtë dhe jo i drejtpërdrejtë në mjedis;
- Opsionet e projektit dhe ndikimi i tyre;
- Mundësia e rreziqeve për shëndetin dhe mjedisin dhe masat lehtësuese;
- Ndikimet Ndërkufitare në mjedis, nëse ka ndonjë;
 - Përshkrimi i hollësishëm për planin e kursimit të energjisë dhe burimeve natyrore

(2) Konsultimi me Grupet e Interesit

Konsultimi me grupet e interesit dhe përfshirjes së tyre në procesin e hartimit të planit të projektit

është një nga kërkesat themelore jo vetëm në përputhje me sistemin Shqiptar të VNM, por edhe në bazë të kërkesave të manualit të funksionimit ose udhëzimet për vlerësimet shoqërore dhe mjedisore të donatorëve ndërkombëtarë si Banka Botërore dhe JICA.

Grupet e interesit në vijim duhet të përfshihen në procesin e hartimit të miratimit të VNM dhe përgatitjen e dokumenteve të VNM në çdo sektor.

- Propozuesi i projektit: Ministria e Punëve Publike dhe Transportit, UKT (DPUK)
- Agjencia Mbikëqyrëse për VNM-në: Ministria e Mjedisit
- Bashkitë: Komuna, Minibashkitë
- Përfituesi: Qytetarët
- Banor e prekur: Banorët vendorë
- Të tjerë: Universitetet, shoqata e riciklimit, grupet e OJQ-ve

(3) Shqyrtimi i Qëllimit të Punës në Dokumentin e VNM së Thelluar në Secilin Sektor

Projekti i propozuar është bazuar kryesisht në sistemin ligjor shqiptar të VNM dhe do të zbatohet duke shfrytëzuar fondet e donatorëve ndërkombëtarë, si: Banka Botërore apo JICA. Prandaj, dokumentet e VNM duhet të ndjekin manualin operacional të donatorëve apo udhëzimet për shqyrtimin mjedisor dhe social. Për përgatitjen e dokumenteve të VNM për çdo sektor duhet të merren parasysh këto vlerësime që tregohen në Tabelën 14.6.6.

Tabela 14.6.6 Vëmendje e Rekomanduar për Përgatitjen e Dokumenteve të VNM

Tema	Çështja	Veprimi që do të Kërkohet
Situata Sociale dhe Mjedisore Bazë	• Infrastruktura Sociale • Ujërat Nëntokësore • Ndotja e ajrit / Ngrohja Globale • Ndotja e ujit • Zhurma	• Konsultimi me palët e interesuara • Identifikimi i objekteve sociale të prekura (p.sh., uji, energji elektrike, telefoni) • Identifikimi i mjedisit ekzistues shoqëror • Identifikimi i mjedisit ekzistues natyror • Monitorimi i ujërave nëntokësore • Monitorimi i cilësisë së ajrit • Monitorimi i cilësisë së ujit • Monitorimi i nivelit të zhurmës
Konsultimi me Palët e Interesuara	• Shpërndarja e informacionit	• Mbajtjen e takimeve publike konsultative • Përfshirja e opinionit publik • Regjistrimi i rezultateve të takimit
Plani i Ndërtimit	• Problemet mjedisore gjatë fazës së ndërtimit	• Përgatitja e dokumenteve të tenderit, që mbulojnë masat lehtësuese të kërkuara gjatë ndërtimit • Kërkesa për përgatitjen e një plani ndërtim & planifikimi të detajuar të masave lehtësuese dhe plani i monitorimit
Ndikimet e Mundshme	• Të gjitha çështjet mjedisore	• Vlerësimi i ndikimeve të mundshme të drejtpërdrejta dhe të tërthorta
Masat Lehtësuese	• Infrastruktura Sociale • Rreziku • Ujërat nëntokësore • Mbetjet e Ngurta • Ndotja e ajrit / Ngrohja Globale • Ndotja e ujit • Zhurma • Kundërmimi	• Njoftimi i autoriteteve përkatëse dhe miratimi i tyre • Përgatitja e sigurisë dhe planit të menaxhimit shëndetësor • Përgatitja e trajtimit dhe asgjësimit të llumit të trajtuar • Parandalimi i ndotjes gjatë ndërtimit • Përgatitja e planit të monitorimit të mjedisit
Plani i Monitorimit Mjedisor	• Toka / Plan zhvendosja • Infrastruktura Sociale • Rreziku • Shëndeti Publik	• Përgatitja e planit të monitorimit • Zbatimi i monitorimit para, gjatë ndërtimit dhe në fazën e funksionimit

	• Ndotja e ajrit / Ngrohja Globale • Ndotja e ujit • Zhurma • Kundërmimi	
--	---	--

Burimi: Ekipi Studimor i JICA-s

14.7 Rekomandimet për Veprime

(1) Alokimi i Burimeve

Për sa i përket fondit të projektit, meqë Faza I e projektit të Rajonit të Kanalizimeve Kashar është në vazhdim e sipër është financuar nga Qeveria Japoneze nëpërmjet Kredisë ODA të JICA-s, është e dëshirueshme që Faza II e projektit që mbulon pjesën e tjetër të mbetur të kanalizimeve gjithashtu të financohet nga e njëjta kredi. Sipas TeR të shërbimit të konsulencës të projektit me kredinë Japoneze ODA, Ekipi i Kredisë pritet gjithashtu të kryejë studimin e fizibilitetit të Fazës II SD Kashar. Bazuar në rezultatin e Studimit të Fizibilitetit, JICA duhet të marrë disa veprime në Faza II të projektit.

(2) Afati Kohor dhe Ndarja e Zgjerimit të Projektit

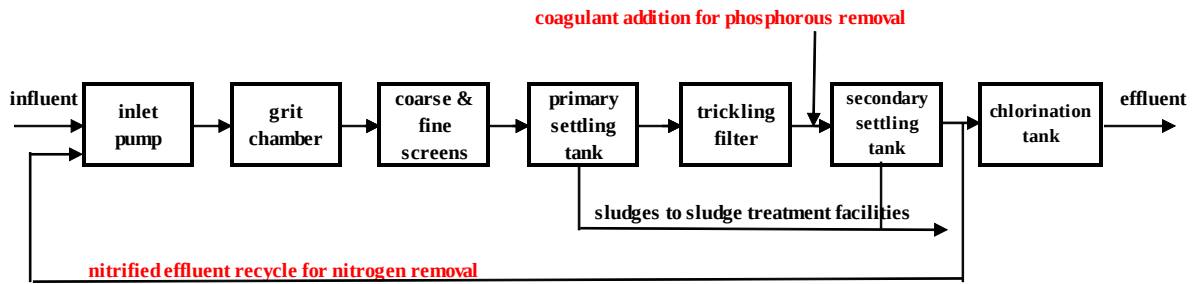
Faza II e projektit Kashar pritet të fillojë në vitin 2016 dhe të përfundojë në vitin 2021, si dhe zgjerimi i projektit kryhet nga 2024-2026. Edhe pse projekti me dy faza është zgjedhur si projekt parësor duke marrë parasysh rritjen e ardhshme të popullsisë, Faza II e projektit të RK Kashar duhet të financohet fillimisht për të mbuluar numrin e popullsisë në të ardhmen e afërme. Zgjerimi i ardhshëm duhet të riplanifikohet duke kontrolluar rritjen e popullsisë së sotme. Kur ekipi i kredisë Japoneze ODA që po kryen Fazën I të projektit, të përfundojë studimin e fizibilitetit të Fazës II të projektit RK Kashar, e cila është pjesë e TeR së Ekipit të Kredisë, kërkohet që të gjykojë nëse Faza II e projektit është financiarisht dhe ekonomikisht i realizueshëm.

(3) Zhvillimi i Kanalizimeve të Zonës së Saukut nga Fondi i UKT

Edhe pse zhvillimi i kanalizimeve të zonës së Saukut është hequr nga projekti parësor, UKT do të përpiqet për të ndërtuar objektet e kanalizimeve në këtë zonë duke përdorur paratë e saj, duke pasur parasysh rëndësinë strategjike të zonës, pasi Faza I e Kashar ITUZ do të përfundojë. Kostoja e ndërtimit nuk është barrë mbi subvencionin e qeverisë/bashkisë.

(4) Çështjet Teknike për Mbrojtjen e Mjedisit

Në pritje të rrepta direktivave të rrepta të BE për largimin e azotit (N) dhe fosfatit (P), rekomandohen disa ndryshime teknike ose përmirësimi i procesit të trajtimit. Figura 14.7.1 tregon një shembull të trajtimit të rrjedhës së ndryshuar për t'iu përgjigjur largimit të normës më të lartë të N dhe P.

Burimi: Konsulenti i Kredisë Japoneze ODA

Figura 14.7.1 Ndryshimi i TF për largimin e N dhe P

Në rast se direktivat e BE-së kërkojnë nivel më të lartë të largimit të BOD, SS, N dhe P, për Fazën II RK Kashar mund të jetë i nevojshëm një rishikim i përgjithshëm i metodës së trajtimit. Metoda aktive e trajtimit të llumit dhe metoda e oksidimit me gropë, të dyja të refuzuara për shkak të kostos së lartë të F&M, do të shqyrtohen përsëri para studimit të fizibilitetit të projektit parësor, që është Faza II e projektit RK Kashar .

(5) Pjesëmarrja në Kursin e Trajnimit në Japoni

UKT nuk ka asnjë përvojë për funksionimin dhe mirëmbajtjen e një impianti të trajtimit të ujërave të zeza. Edhe pse ngritja e kapaciteteve për personelin e F&M dhe për ITUZ dhe tubacionet e kanalizimeve është propozuar në projektin parësor, pjesëmarrja në kursin e trajnimit nga JICA për F&M e kanalizimeve është e dëshirueshme përveç trajnimit gjatë punës. Për personelin e grupit menaxherial, është e nevojshme jo vetëm aspekti i F&M, por edhe trajnimi për menaxhimin.

15. Hapi Tjetër

Ky raport përfshin drejtimet bazë të zhvillimit të sektorëve kryesor të infrastrukturës dhe veprimet parësore, që duhen ndërmarrë për sigurimin e një rritjeje të qëndrueshme dhe të baraspeshuar të Zonës Metropolitane të Tiranës duke synuar vitin 2027, bazuar në një perspektivë afatgjatë, ose deri pas dy dhjetëvjeçarësh.

Është hartuar **një plan tematik**, ku përfshihen: Plani i Përdorimit të Tokës; Plani i Zhvillimit të Rrugëve dhe Transportit; Plani i Menaxhimit të Mbetjeve të Ngurta; Plani i Zhvillimit të Sistemit të Furnizimit me Ujë dhe Plani i Zhvillimit të Sistemeve të Kullimit dhe Kanalizimeve. Megjithatë, plani, si tërësi, është ende subjekt i koordinimit të mëtejshëm me Planin e ri Rregullues, që tani është duke përfunduar nga Bashkia e Tiranës me procesin e dëgjësive me qytetarët. Të gjitha propozimet dhe rekomandimet në këtë raport duhet të qartësohen e shqyrtohen për t'u ndërthurur me planin rregullues përfundimtar, nëse është i nevojshëm.

Planveprimet për projektet/programet parësore janë përmbledhur në një vëllim të veçantë të quajtur “Përmbledhja e Përgjithshme e Projekteve Parësore”, ku jepet informacioni i nevojshëm teknik për përgatitjen e zbatimit të projektit. Tre (3) elementë janë thelbi i tij:

1. Çështje të hollësishme: **Cfarë, ku dhe si** do të kryhet dhe nga **kush**?
2. Harku kohor: **Kur** do të bëhet, duke synuar kohën **kur** do të përfundojë?
3. Alokimi i Burimeve: **Cfarë** fondesh dhe të ardhurash do të përdoren, ekzistuese apo të tjera?

Trupi zbatues apo autoriteti përgjegjës është i lutur ta shohë me kujdes profilin e projektit në mënyrë që ato të bëhen udhërrëfyese të mira dhe të frytshme për zbatimin e projektit.

Paralelisht me punën e planifikimit, u krye një **Vlerësim Strategjik Mjedisor** në përputhje me Ligjin e ri të Planifikimit të Territorit. Megjithatë, duhet të ketë një qasje më të madhe drejt pjesëmarrjes për të përpunuar projektin e planifikuar nga palët e interesuara përpara zbatimit të tij.

* * *

Shtojca

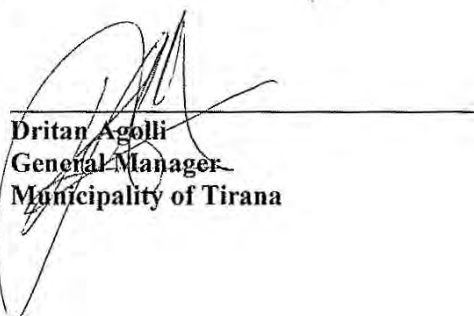
Shtojca 1	Objekti i Punës
Shtojca 2	Minutat e Takimit të Komitetit Drejtues
Shtojca 3	Anëtarët e Ekipit të Studimit

**SCOPE OF WORK
FOR
THE PROJECT FOR TIRANA THEMATIC URBAN PLANNING**

**AGREED UPON
BETWEEN
THE GOVERNMENT OF ALBANIA REPRESENTED
BY
MUNICIPALITY OF TIRANA (MOT)
AND
THE JAPAN INTERNATIONAL COOPERATION AGENCY (JICA)
Tirana,
9th December, 2010**

**Albana Dhimatri
Deputy Mayor**

**Dritan Agolli
General Manager
Municipality of Tirana**

**Kenichi Tsukahara
Leader
Preparatory Study Team
Japan International Cooperation Agency**

I. INTRODUCTION

In response to the request of the Government of the Republic of Albania (hereinafter referred to as "GOA"), the Government of Japan (hereinafter referred to as "GOJ") has decided to conduct "The Project for Tirana Thematic Urban Planning" hereinafter referred to as "the Study") in accordance with the relevant laws and regulations in force in Japan.

Accordingly, the Japan International Cooperation Agency (hereinafter referred to as "JICA"), the official agency responsible for the technical cooperation program of GOJ, will undertake the Study in close cooperation with the concerned authorities of GOA.

The present document sets forth the scope of work with regard to the Study. The sectors covered by the Study are listed on the Scope of the Study (Section IV).

II. OBJECTIVES OF THE STUDY

The objectives of the Study are:

1. To develop the thematic urban plans and short-term and mid-term action plans for their implementation, based upon the Urban Regulatory Plan in Tirana Municipality (URPTM)
2. To transfer relevant skills to Albanian counterpart personnel in the course of the Study in order to pursue steady implementation of the plans to be developed under the Study.

III. STUDY AREA

The Study will cover entire Tirana metropolitan area proposed by the URPTM¹ as shown in APPENDIX 1.

The Study will develop implementable thematic urban plans for the area within the Tirana "yellow line".

IV. SCOPE OF THE STUDY

In order to achieve the objectives mentioned above, the Study shall cover the following activities:

1. Review and analysis of the present situation
 - 1-1. To review and analyze existing urban planning (i.e. URPTM, Transport Master plan etc.) and related data
 - 1-2. To collect and analyze supplementary data, required to formulate the thematic urban plans and action plans and re-examine the direction of urban planning
 - 1-3. To evaluate institutional arrangement for the urban planning such as organizational structure, capacity for implementation, laws and regulations and financial situation and possible relevant proposals
2. Formulation of action plans for the urban development
 - 2-1. To review present condition of urban infrastructure and on-going projects
 - 2-2. To formulate thematic urban plans and 5 years and 10 years action plans for roads and urban transport, engineering infrastructure, and solid waste management, including technical solutions for main networks and facilities, estimation of approximate investment costs, conduct of preliminary economic and financial impacts, and implementation of environmental and social considerations (initial environmental examination (IEE) level)
 - 1) Roads and urban transport sector includes roads, including junctions, parking, and

¹ Study area will be 60 km², as per Appendix 1.

- passengers and goods terminals subsectors. Outputs would be integrated in generic technical plans of the above three subsectors and identification of priority projects.
- 2) Engineering Infrastructure includes water supply (including the water system for the green areas), sewerage, power, and telecommunication subsectors. Outputs of power and telecommunication subsector would be generic plans of multi-purpose ducts, and road lightings. Outputs of sewerage and water supply subsectors would be review and update of existing Master Plans, technical plans for the main networks and facilities, rough cost estimation and identification of priority projects.
 - 3) Solid waste sector technical support includes collection, recycle, pre-selection, and final disposal, for formulating Tirana Local Solid Waste Management Plan, consisting, among other, in generic activates and facilities for the above subsectors.
 3. Technical/knowledge transfer, including on job training, through the implementation of the Study.

V. STUDY SCHEDULE

The Study will be carried out for approximately 14 months, as shown in APPENDIX 2.

VI. REPORTS

JICA shall prepare and submit the following reports to GOA.

1. Inception Report covering the methodology of the Study:
Twenty (20) copies in English at the commencement of the Study
2. Progress Report covering the result of the review and analysis of the present situation.
Twenty (20) copies in English within five (5) months after the commencement of the Study
3. Interim Report covering the formulation of draft technical plans and action plans for the urban development
Twenty (20) copies in English within ten (10) months after the commencement of the Study
4. Draft Final Report covering all result of the Study (with the outputs as described in point IV above)
Twenty (20) copies in English and twenty (20) copies in Albanian, same number of copies of executive summary within fourteen (14) months after the commencement of the Study
The authorities concerned with the Study in the Republic of Albania will provide written comments within one (1) month after receiving the report.
5. Final Report (with the outputs as described in point IV above)
Twenty (20) copies in English and twenty (20) copies in Albanian, same number of copies of executive summary and a digital file copy. Within one (1) month after the receiving of the written comments from Albanian side on preceding Draft Final Report

VII. UNDERTAKING OF GOA

GOA shall accord privileges, exemptions and other benefits to the JICA study team (hereinafter referred to as "the Team") in accordance with the Agreement on Technical Cooperation² between

² Ratified with the Law No. 9688, date 05.03.2007 "Ligji per Ratifikimin e "Marreveshjes se Bashkepunimit Teknik

the GOJ and GOA.

1. To facilitate the smooth implementation of the Study; GOA shall take necessary measures:
 - 1-1. To permit the members of the Team to enter, leave and sojourn in Republic of Albania during the duration of their assignments therein and exempt them from foreign registration requirements and consular fees for the implementation of the Study;
 - 1-2. To exempt the members of the Team (international consultants, assigned by JICA) from taxes, duties and any other charges on equipment, machinery and other material brought into and out of the Republic of the Albania for the implementation of the Study;
 - 1-3. To exempt the members of the Team (international consultants, assigned by JICA) from income taxes and charges of any kind imposed on or in connection with any emoluments or allowances paid to the members of the team for their services in connection with the implementation of the Study; and
 - 1-4. To provide necessary facilities to the Team for the remittance as well as utilization of the funds introduced into Albania and Japan in connection with the implementation of the Study
2. GOA shall bear claims, if any arises, against the members of the Team resulting from, occurring in the course of, or otherwise connected with, the discharge of their duties in the implementation of the Study, except when such claims arise from gross negligence or wilful misconduct on the part of the team.
3. MOT shall act as a counterpart agency to the Team and also as a coordinating body with other relevant organizations for the smooth implementation of the Study, on behalf of the GOA.
4. GOA shall, at its own expense, provide the Team with the following, in cooperation with other organizations concerned:
 - 4-1. Available data and information including maps and photos in relation to the Study
 - 4-2. Arrangement with related ministries and organizations to have meetings and access to necessary data and information for the Study.
 - 4-3. Security-related information as well as measures to ensure the safety of the Team;
 - 4-4. Information on as well as support in obtaining medical service;
 - 4-5. Counterpart personnel;
 - 4-6. Suitable office space with basic office equipment and facilities and
 - 4-7. Credentials or identification cards.

VIII. UNDERTAKING OF JICA

1. To dispatch, as its own expenses, the Team to Albania for the Study;
2. To pursue technical/knowledge transfer to Albania counterpart personnel in the course of the Study.

IX. OTHERS

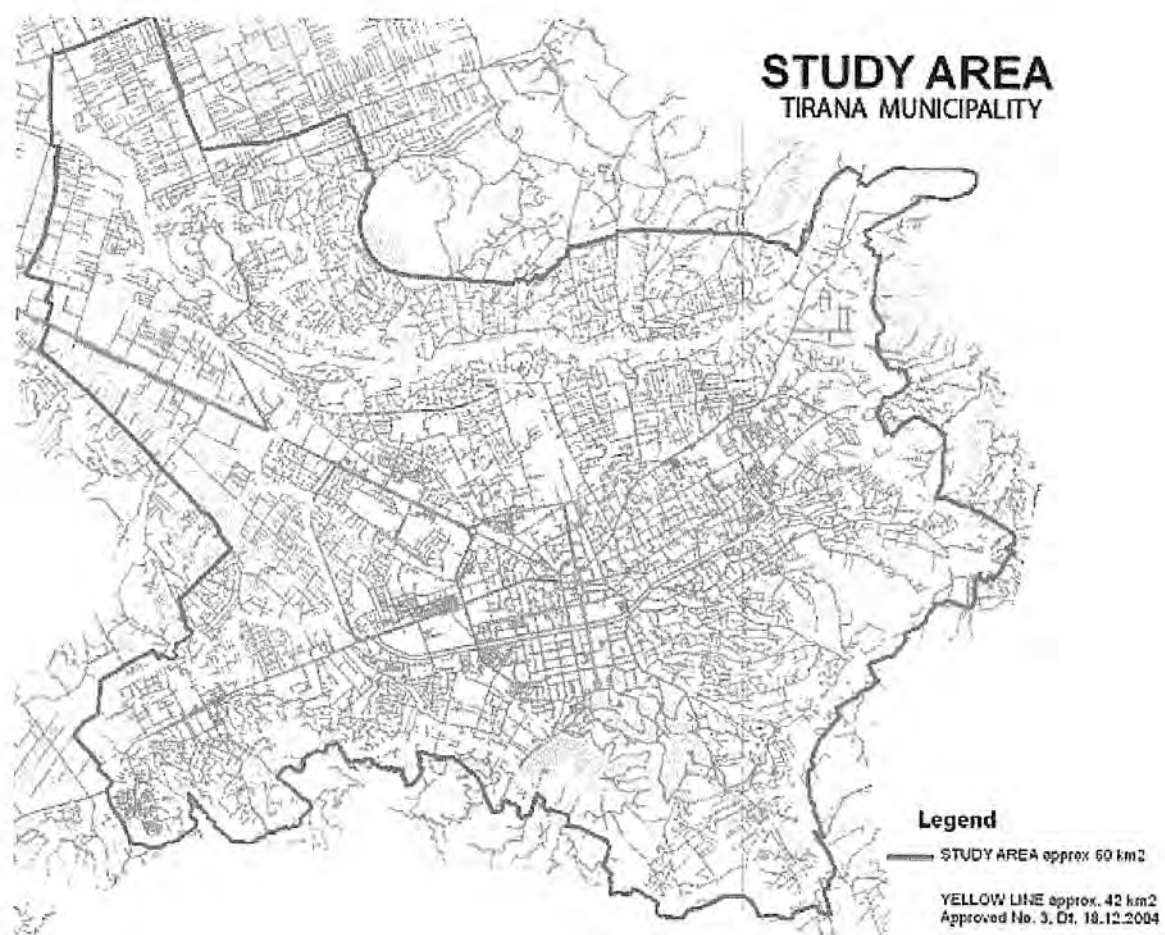
JICA and GOA shall consult with each other in respect of any matter that may arise from or in connection with the Study.

ndermjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Japonisë”, by the Albanian Parliament.

APPENDIX 1 Study Area

APPENDIX 2 Tentative Study Schedule

APPENDIX 1

APPENDIX 2

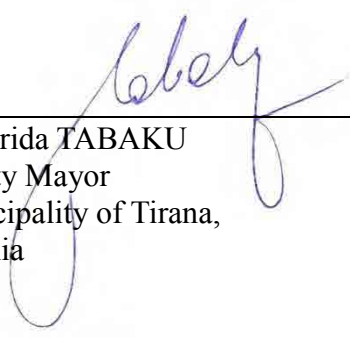
Tentative Study Schedule

Month	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Work in Albania														
Work in Japan														
Report Presentation	▲ IC/R				▲ PR/R					▲ IT/R			▲ DF/R	▲ F/R

IC/R: Inception Report
 PR/R: Progress Report
 IT/R: Interim Report
 DF/R: Draft Final Report
 F/R: Final Report

MINUTES OF MEETING
ON
The 1st MEETING OF STEERING COMMITTEE
FOR
THE PROJECT
FOR
TIRANA THEMATIC URBAN PLANNING
IN
ALBANIA

Tirana, 18th October, 2011

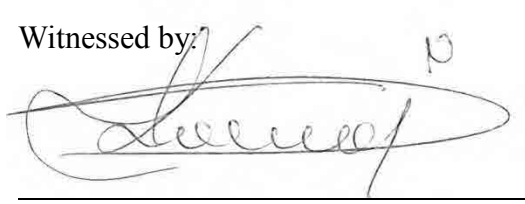

Dr. Jorida TABAKU
Deputy Mayor
Municipality of Tirana,
Albania

Dr. Katsuhide NAGAYAMA
Team Leader
JICA Study Team

Witnessed by:

Mr. Sokol KONOMI
Technical Coordinator,
JICA Albania Office

1. Introduction

Based upon the Minutes of Meeting on the Scope of Work for the Project for Tirana Thematic Urban Planning, agreed between the Government of Albania, represented by Municipality of Tirana (MOT) and Japan International Cooperation Agency (JICA) in Tirana on 28th February 2011, JICA dispatched a Study Team, headed by Dr. Katsuhide NAGAYAMA, to Albania to commence “the Project for Tirana Thematic Urban Planning” (hereinafter referred to as “the Project”) on 6th July 2011.

JICA Study Team started its work activities in Tirana with holding a kick-off meeting with counterpart personnel at the meeting room of MOT on 7th July 2011. At the kick-off meeting, the objectives, expected outcomes and deliverables and the schedule of the Study were confirmed and basic approaches to the Study were shared with both the Counterpart Team and JICA Study Team. Nevertheless, the Counterpart Team was dissolved soon after then, because the new administration was due to be realized under a new municipal leader.

The New Mayor, Mr. Lulzim BASHA, entered into his office at Municipality of Tirana on 25th July 2011, and started organizing his new administration. JICA Study Team first paid a courtesy call to the Mayor and Deputy Mayor, Dr. Jorida TABAKU who is in charge of Territorial Planning on 3rd August, 2011, and requested for their continuous supports to uneventful implementation of the Project.

Dr. NAGAYAMA, the team leader, also paid a courtesy call to Deputy Mayor and made intensive discussions on the planning process, new time-schedule and organization of a Steering Committee of the Project, and confirmed close collaboration with the Tirana Territorial Planning Team, headed by Mr. Flamur KUCI, on 7th October 2011. Based on this discussion, Deputy Mayor officially organized the Steering Committee and officially named the members of the committee, as shown in Appendix 1 attached herewith.

The Mayor, Mr. Lulzim BASHA, received JICA Study Team’s visit to his office on 18th October 2011, and addressed the importance of the JICA’s technical assistance to formulate a practical and balanced development plan to achieve his visions and key strategies. He promised to extend his support to the JICA Study Team.

To resume the Project officially under the new administration, the 1st Meeting of the Steering Committee, chaired by Dr. Jorida TABAKU, Deputy Mayor, MOT, was held at the Tirana International Hotel from 11:00 a.m. on 18th October, 2011. The attendants are as shown in Appendix 2 attached herewith. The JICA Study Team submitted the members “Inception Report (Revised on October 2011)” which describes the study outline, overall work items and approaches, revised work schedule and the organization of the study implementation.

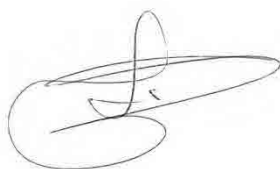
The 1st Steering Committee started with the chairwoman’s opening address, followed by opening remarks by Mr. Sokol Konomi, the representative of JICA Albania Office. Then, Mr. Mr. Flamur KUCI made a presentation on the approach and methodologies of the Tirana Territorial Planning, and mentioned its relevance to the JICA Study in terms of coverage of research/analysis and the time-framework.

2. Comments on the Inception Report

Dr. Katsuhide NAGAYAMA, Team Leader, made a presentation on the Inception Report. Then, the following noteworthy comments were raised by the members of the Steering Committee.

- Mr. Romeo Hanxhari, Director of Environmental Policy Unit, MOT:
 - The issue of waste management for Tirana City, which is recognized as a priority of the Mayor, Mr. Basha, is expected to be appropriately drafted by JICA Study Team. Since a National Law on Integrated Management of Waste, under process of approval, will be enacted soon, the plan needs to be complied with this legal framework in drafting local plans for waste management.
 - On the matter of waste management process, 3 important topics should be kept in consideration during drafting the local plan, that is, 1) the education and public awareness; 2) promotion of public-private partnership in this sector, 3) the stimulation of the economical instruments in the process of the solid waste management.
- Mr. Vladimir Bezhani, Chief Sector of Waste Management, MOEFWA:
 - The JICA Study is expected to address the improvements of the legal framework, drafting a regulation and guideline on the treatment of the biodegradable waste, the appropriate technologies, public awareness and the implementation of a pilot project.
 - Regarding the economical instruments, under the limited competencies of the local government to deal with waste management issue, the Ministry is now considering a proposal to collect the waste tariff/cleaning tariff with the energy bill or the water supply bill.
 - KfW has proposed conduct of a feasibility study of the regional landfill project at the central level. The project will soon start, and so we need a close cooperation with the City team, including the JICA team.
- Mr. Flamur Kuçi, external advisor, Team Leader of Tirana Regulatory Planning:
 - As for the time schedule and phasing process, the JICA team will come up with the thematic assessments, as a first product, in January 2012 by, and the thematic plans on May 2012. The part beyond May 2012, it's mostly for the priority projects, and for more concrete projects to be implemented. Even if this process goes beyond the mandate of the regulatory planning team, MOT will continue the strong cooperation with the JICA team toward a well marriage of us.
 - The JICA team is requested to share data/information, analyses of survey results, overall assessment of the city, and projections of future demands in the process even before January 2012, because a preliminary draft of the Tirana Urban Plan should be depicted at the end of the year 2011.
 - A general vision of Tirana development, in order to draft the technical aspects of the Urban Plan, will be delivered to the JICA team by the regulatory planning team, in a public announcement, or in form of a written document officially approved.
- Mr. Kujtim Harshorva, Director of Roads Directory, MPWT
 - Tirana holds an important issue, the lack of a multimodal terminal, as one of the contributors of the chaotic traffic in Tirana.

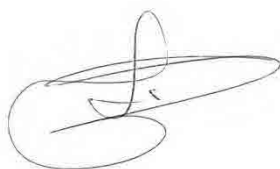
- The improvement of the railway infrastructure needs to be examined. The Ministry is carrying out a study on the rehabilitation of the railway Durrës-Tirana, and train express which will be operated with the next 2 years.
- Tirana is a city with no preferential lanes for mobility and for emergency cases, such as the fire department vehicles or ambulances, and there's a lack of parking places and flyovers to assure smooth traffic flows in the city.
- Mr. Arjan Jovani, Water Regulatory Authority
 - One of the important issues is the improvement of the water supply management system. In this regard, the institutionalization process of the Water Company under authority of the local government should be accelerated based on the decentralization law. As the result of this process, the management of the water supply systems is expected to be improved.
 - Another important topic to be considered is the new tariff structure for water supply. Water Regulatory Authority is now evaluating a new water tariff structure proposed by Tirana Water Company. A rational tariff system should be regulated, taking into account the feasibility of the investment and management of Tirana Water Company, which must be financially self-sustainable.

3. Conclusions Made by the 1st Steering Committee

After such constructive discussions as above, the followings were concluded as the result of the 1st Steering Committee:

- 1) The Inception Report, which contains the revised time-schedule and revised members of the Steering Committee, was officially accepted by the Steering Committee.
- 2) All members of the Steering Committee will provide official cooperation for JICA Study Team to collect data and/or information related to the Project.
- 3) JICA Study Team shall carry out the Study, taking into account the comments mentioned above by the members of the Steering Committee, in close collaboration with the counterpart team and the Tirana Territorial Planning (TTP) Team.
- 4) The TTP Team shall provide JICA Study Team “visions” on Tirana urban development, targeting the year 2020, whilst JICA Study Team shall share findings of surveys and analytical outcomes time to time with the TTP Team.
- 5) Progress Report, which compiles findings and preliminary outcomes to be derived from surveys, will be submitted to the Steering Committee in January 2012, and basic directions of thematic plan for four (4) subsectors, that is: i) road and urban transport; ii) solid waste management; iii) water supply system; and iv) sewerage/drainage system developments. The 2nd Steering Committee shall be held on that occasion.

* * * *

4 of 6

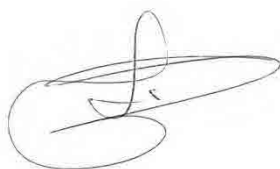

A2-4

Appendix 1

Members of the Steering Committee for The Project for Tirana Thematic Urban Planning (TRIMP)

1. Dr. Jorida Tabaku, Deputy Mayor, MOT (Chairperson)
2. Flamur Kuci, GOA, Advisor of PM on Territorial Planning
3. Taulant Zeneli, General Director of Services, MOT
4. Renato Barbullushi, Director of Urban Control (Tirana Technical Secretariat), MOT
5. Henrik Hysenbegasi, General Director of Strategic Projects, MOT
6. Namik Simixhi, Director of Waste Management, MOT
7. Romeo Hanxhari, Director of Environmental Policies, MOT
8. Jamarber Malltezi, Expert on Environment (Civil Society)
9. Rudolf Shllaku, Region of Tirana (Architect)
10. Ervin Minarolli, General Director of Policies, Ministry of Transport, GOA
11. Pellumb Abeshi, General Director of Environmental Policies, GOA
12. Kreuza Leka, Head of National Territorial Planning Agency, GOA,
13. Avni Dervishi, Head of Water and Sewerage Entity, GOA
14. Ken Yamada, Senior Representative, JICA Balkan Office

Appendix 2

Attendants at the 1st Steering Committee Meeting

Date / Time: 11:00 – 13:00 hrs. 18th October, 2011
Venue: Tirana International Hotel

List of Attendants

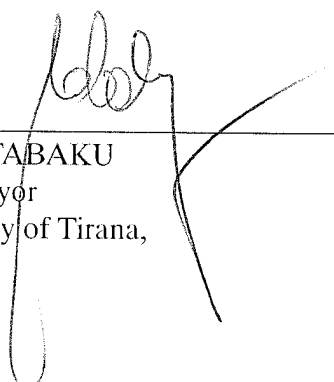
No.	Name	Position/Organization	Tel. No.	E-mail Address
Albanian Side				
1	Dr. Jorida TABAKU	Chairperson, Deputy Mayor / MoT	069 20 84 508	jorida.tabaku@tirana.gov.al
2	Flamur KUÇI	Council of Ministers	068 20 64 814	flamurkuci@gmail.com
3	Henrik HYSENBEGASI	Gen. Dir. Str. Proj. / MoT	067 40 45 752	henrik.hysenbegasi@tirana.gov.al
4	Namik SIMIXHIU	Dir. Waste Manag. / MoT	068 20 84 425	namik.simixhiu@tirana.gov.al
5	Romeo HANXHARI	Dir. Envin. Pol. / MoT	069 20 74 907	romeo.hanxhari@gmail.com
6	Renato BARBULLUSHI	Dir. Urban Contr. / MoT	068 20 66 763	renato.barbullushi@tirana.gov.al
7	Rodolf SHLLAKU	Tirana Region	069 20 86 475	rodolfshllaku@yahoo.com
8	Vladimir BEZHANI	MMPAU (Min. Envin)	068 21 68 188	vladimirbezhani@yahoo.com
9	Redi BADUNI	MMPAU (Min. Envin)	067 20 42 259	redibaduni@moe.gov.al
10	Arjan JOVANI	ERRU (Water Entity)	068 20 36 369	arjanjovani@gmail.com
11	Kujtim HASHORVA	MPWT (Director of Roads)	068 20 87 599	
JICA				
12	Sokol KONOMI	JICA Tirana/Coordinator	068 20 74 475	tirana@jica.rs
JICA Study Team				
13	Dr. Katsuhide NAGAYAMA	JICA Study Team/ Leader (Urban Planning)	066 65 44 849	nagayama@valueplanning.org
14	Masaharu TAKASUGI	JICA Study Team/ Deputy Team Leader (SWM)	066 20 18 771	takasugi-m@jcom.home.ne.jp
15	Isao MITSUNAGA	JICA Study Team (Water)	066 65 44 894	njs_mitsunaga@yahoo.co.jp
16	Kreshnik BAJRAKTARI Jr.	JICA Study Team, Local Staff (Secretary)	066 20 18 773	kreshnikbaj@yahoo.com
17	Erjola MUKA	JICA Study Team, Local Expert (Environment)	066 20 18 772	erjola.muka@gmail.com
18	Kreshnik BAJRAKTARI Sr.	JICA Study Team, Local Staff (Transport)	066 20 18 775	k.bajraktar@gmail.com

MINUTES OF MEETING
ON
The 2nd MEETING OF STEERING COMMITTEE

FOR

THE PROJECT
FOR
TIRANA THEMATIC URBAN PLANNING
IN
ALBANIA

Tirana, 26th January, 2012

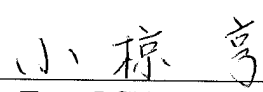

Dr. Jorida TABAKU
Deputy Mayor
Municipality of Tirana,
Albania

for

Dr. Katsuhide NAGAYAMA
Team Leader
JICA Study Team

Witnessed by:

Mr. Toru OGURA
Project Formulation Advisor,
JICA Balkan Office

1. Introduction

Based upon the Minutes of Meeting on the Scope of Work for the Project for Tirana Thematic Urban Planning, agreed between the Government of Albania, represented by Municipality of Tirana (MOT) and Japan International Cooperation Agency (JICA) in Tirana on 28th February 2011, JICA dispatched a Study Team, headed by Dr. Katsuhide NAGAYAMA, to Albania to commence “the Project for Tirana Thematic Urban Planning” (hereinafter referred to as “the Project”) on 6th July 2011.

Dr. NAGAYAMA, the team leader, paid a courtesy call to and made intensive discussions with Deputy Mayor and Mr. Flamur KUCI, team leader of the Tirana Territorial Planning Team, on the submission of Progress Report and a series of Technical Workshops for thematic issues on 12th January 2012. Based on this discussion, Deputy Mayor officially organized the Technical Workshops and the 2nd Steering Committee, as shown in Appendix 1 and 2 attached herewith.

The 2nd Meeting of the Steering Committee, chaired by Dr. Jorida TABAKU, Deputy Mayor, MOT, was held at the Tirana International Hotel from 11:00 a.m. on 26th January, 2012. The attendants are as shown in Appendix 2 attached herewith. The JICA Study Team submitted the members “Progress Report” which describes findings and preliminary outcomes to be derived from surveys. The Progress Report consists of three separate volumes: 1) Summary in English, 2) Summary in Albanian; and 3) Main Text in English.

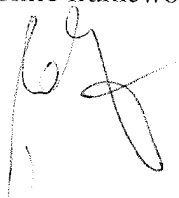
The 2nd Steering Committee started with the chairperson’s opening address, followed by opening remarks by Mr. Toru OGURA, JICA Balkan Office. Then, Dr. Katsuhide NAGAYAMA made a presentation on the progress of the project.

2. Comments on the Progress Report

The following noteworthy comments were raised by the members of the Steering Committee.

Dr. Jorida TABAKU (Deputy Major / Tirana Municipality)

- Expressed the need for immediate strategic decision to be taken by the team of MOT, on the main proposals per topics, such as in, Road & Transport, Solid Waste Management and Water Supply & Sewerage.
- There must be a better coordination between the team of JICA experts and relevant departments, and moreover the technical group of the new regulatory plan, to enable reflection of decisions taken by this group to preliminary and final proposals that JICA team will further make. On this terms JICA team needs to elaborate a number of project ideas have already been officially committed by the technical group, including:
 - Five Ring Roads;
 - Outer Ring Road; and
 - Interurban Road Tirana-Elbasan.
- MOT is waiting for updated information and data on the 2011 census from the Institute of Statistics, in relation to the population and economy. The statistical information should be shared with JICA team, in order to analyze and make further projections on social and economic framework in target years, based on the same data-base.

- It is necessary to include representatives of the communes and all the groups of interest in discussions and meetings, as the strategic group has already done.

Ms. Nerejda HOXHA (Director of Transport and Mobility / MOT)

- To elaborate proposals that JICA team will make on the Road & Transport Sector, there's a need to set up a planning system for data collection, traffic forecasting based on modeling analyses, including software application. In the further studies and evaluations, JICA team should take in account the new areas such as, Kamëz, Kashar, etc.

Mr. Ervin MINAROLLI (Ministry of Public Works and Transport)

- JICA team should take in account a new proposal for reallocation of the train stations.
- JICA team should reflect in their final proposals on Road & Transport, the key goals set up by the EC Transport White Paper 2011, by 2050.

Mr. Avni DERVISHI (Water Regulatory Entity)

- There should be a better coordination and cooperation between relevant departments, and it is necessary to define the service area, or better the area of service coverage.
- After drafting of the action plans and definition of terms by JICA team, there should be a further prioritization of projects per each term of implementation.
- Regarding the water supply tariffs, there should be taken in consideration other countries' cases similar to Albania in the Balkan Region.

Mr. Jamarbër MALLTEZI (Environmental Expert / Regulatory Plan Technical Group)

- Regarding the Road Network and Transport:
 - JICA team should take into account the proposal and decision of the Technical and Strategic Group related to the five ring roads structure;
 - Needs to be foreseen bike lines in almost every road of the city;
 - Must provide transportation modes fitting with different needs of people.
- Regarding the Waste Management:
 - JICA team should include in the short-term actions the incinerator plant in the short-term actions, as the lifespan of Sharra is decreasing.
 - One of the ways to treat the solid waste might be the combustion in the cement factories, to produce energy for the city.
 - It is noted that the technical group is working with complete different data regarding the waste amount generated and disposed. The waste amount that the technical group has taken from the MOT is 282,000 ton/year. Divided by 365 days, it stands for 772 ton/day, and further divided per 0.45 kg/person, which is identified by JICA team, it gives a population of 1.7 million. This figure seems strange.

Mr. Henrik HYSENBEGASI (General Director of Strategic Projects and Foreign Investments / MOT)

- Regarding the LRT, the MOT has identified 2 routes for the tram system, based on the number and traffic studies done previously. As the study for tram system is being conducted by the German consultants financed by EBRD, JICA team will be able to refer to the study outcomes.

Mr. Gjergj BAKELLBASHI (Director of Urban Planning / MOT)

- We should be modest in the ambitious for Tirana to provide the index for municipality, referring to the municipality stands in comparison with Balkan region countries.

Mr. Romeo HANXHARI (Director of Environmental Policy Unit / MOT)

- Practical scenarios in the solid waste management is expected to be developed by the JICA team, including the improvement of final disposal at the Sharra landfill, and the best options to be implemented after closure of the Sharra landfill site.
- Models of partnership with the private sector or PPP schemes are expected to be prepared by JICA team, taking into account available technologies such as incineration facilities, utilization of cement factories, recycling initiatives, etc.

Mr. Pëllumb ABESHI (Director of Environmental Policy / Ministry of Environment, Forests and Waters Administration (MOEFAW))

- Regarding the solid waste management, the actual waste fee cannot cover the total cost of waste management, therefore, there's a need for better calculation of real cost and also to have a separate calculation for each service.
- Intermediate treatment is a needed action and should be developed as a new approach of solid waste management. In this connection, it's necessary to propose a way on how to share the cost of solid waste treatments.
- Regarding the water supply, it is necessary to develop ways and proposals on how to minimize the water usage.

Mr. Taulant ZENELI (General Director of Planning and Service Management / MOT)

- Regarding the water sources, the Study should go in depth of the topic, in terms of other sources and a time schedule of the development in the urgent or middle/long terms.
- In order to lessen the huge amount of water loss, the Study needs to address what actions MOT should take in a phasing manner.
- Regarding the solid waste management, the Study should propose options based on new technologies used in other countries, which MOT could afford to invest and provide the citizens the best service. The option should be the one that citizens afford to pay, and is

financially feasible. Cooperation with the private sector may be indispensable to realize such an option.

3. Conclusions Made by the 2nd Steering Committee

After such constructive discussions as above, the followings were concluded as the result of the 2nd Steering Committee:

- 1) The Progress Report which compiles findings and preliminary outcomes derived from surveys, was officially accepted by the Steering Committee.
- 2) JICA Study Team shall carry out the Study, taking into account the comments by the members of the Steering Committee as mentioned above, in closer collaboration with the counterpart team and the Tirana Territorial Planning (TTP) Team.
- 3) Interim Report, which compiles sector development plans and priority projects, shall be submitted to the Steering Committee in May 2012, and master plans for four (4) subsectors, that is: i) road and urban transport; ii) solid waste management; iii) water supply system; and iv) sewerage/drainage system developments. The 3rd Steering Committee shall be held on that occasion.

* * * *

Appendix 1

Schedule of Technical Workshops

- 17th January (Wd): Technical Workshop on "Road and Transportation Sector": Findings and Planning Directions
- 20th January (Fr): Technical Workshop on "Solid Waste Management": Findings and Planning Directions
- 23rd January (Mn): Technical Workshop on "Water Systems": Findings and Planning Directions
- 8th February (Wd): Technical Workshop on "Multi-municipal Administrative System for Development Management in the Tirana Metropolitan Region"

Appendix 2

Attendants at the 2nd Steering Committee Meeting

Date / Time: 11:00 – 13:00 hrs., 26th January, 2012

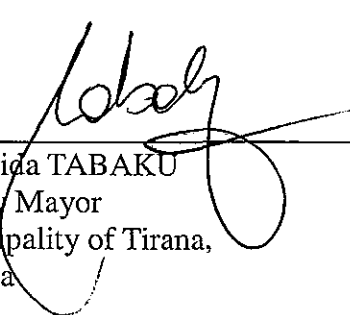
Venue: Tirana International Hotel

List of Attendants

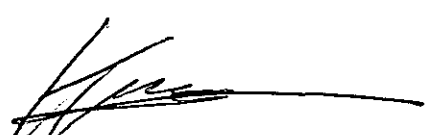
No.	Name	Position/Organization	Tel. No.	E-mail Address
Albanian Side				
1	Dr. Jorida TABAKU	Chairperson, Deputy Mayor / MOT	069 20 84 508	jorida.tabaku@tirana.gov.al
2	Romeo HANXHARI	Dir. Environ. Pol. / MOT	069 20 74 907	romeo.hanxhari@gmail.com
3	Namik SIMIXHIU	Dir. Waste Manag. / MOT	068 20 84 425	namik.simixhiu@tirana.gov.al
4	Avni DERVISHI	Water Entity / Chairman	069 20 80 306	avnidervishi@erru.al
5	Fatlinda STRUGA	Nat. Age. Territorial Plan.	068 23 05 978	strugaf@yahoo.com
6	Rodolf SHLLAKU	Tirana Region	069 20 86 475	rodolfshllaku@yahoo.com
7	Jamarber MALLTEZI	Environment Expert	069 20 81 973	abi.malltezi@gmail.com
8	Taulant ZENELI	Gen. Dir. / MOT	067 40 06 111	taulant.zeneli@tirana.gov.al
9	Ervin MINAROLLI	Min. Pub. Works Transport	067 20 30 212	ervinminarolli@mppt.gov.al
10	Irida HASA	MOT	067 40 96 672	irida.hasa@tirana.gov.al
11	Henrik HYSENBEGASI	Gen. Dir. Str. Proj./ MOT	067 40 45 752	henrik.hysenbegasi@tirana.gov.al
12	Aida GJIMISHKA	MOT	069 40 73 432	aida.gjimishka@tirana.gov.al
13	Nerejda HOXHA	Dir. Transport / MOT	067 40 96 799	nerejda.hoxha@tirana.gov.al
14	Gjergj BAKALLBASHI	Dir. Urban Planning / MOT	069 26 87 604	gjergj.bakallbashi@tirana.gov.al
15	Pëllumb ABESHI	Dir. Policies / Min. Environ.	068 20 72 812	pellumb.abeshi@moe.gov.al
JICA				
16	Toru Ogura	Project Formulation Advisor, JICA Balkan Office	+381-11-2200-750	Ogura.Toru@jica.go.jp
17	Sokol KONOMI	JICA Tirana/Coordinator	068 20 74 475	tirana@jica.rs
JICA Study Team				
18	Dr. Katsuhide NAGAYAMA	JICA Study Team/ Leader (Urban Planning)	066 65 44 849	nagayama@valueplanning.org
19	Masaharu TAKASUGI	JICA Study Team/ Deputy Team Leader (SWM)	066 20 18 771	takasugi-m@jcom.home.ne.jp
20	Isao MITSUNAGA	JICA Study Team (Water)	066 65 44 894	njs_mitsunaga@yahoo.co.jp
21	Kunihiko OZAWA	JICA Study Team (Land Use)	066 20 18 771	ozawa@valueplanning.org
22	Shio KUWABARA	JICA Study Team (Coordinator /Gender & Poverty)	066 20 18 770	kuwabara@valueplanning.org
23	Kreshnik BAJRAKTARI Sr.	JICA Study Team, Local Staff (Secretary)	066 20 18 773	kreshnikbaj@yahoo.com
24	Erjola MUKA	JICA Study Team, Local Expert (Environment)	066 20 18 772	erjola.muka@gmail.com
25	Kreshnik BAJRAKTARI Jr.	JICA Study Team, Local Expert (Transport)	066 20 18 775	k.bajraktar@gmail.com

MINUTES OF MEETING
ON
The 3rd MEETING OF STEERING COMMITTEE
FOR
THE INTERIM REPORT
THE PROJECT
FOR
TIRANA THEMATIC URBAN PLANNING
IN
ALBANIA

Tirana, 6th July, 2012

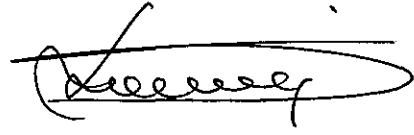

Dr. Jorida TABAKU
Deputy Mayor
Municipality of Tirana,
Albania

Dr. Katsuhide NAGAYAMA
Team Leader
JICA Study Team

Witnessed by:

Mr. Sokol KONOMI
JICA Technical Coordinator Albania

1. Introduction

Based upon the Minutes of Meeting on the Scope of Work for the Project for Tirana Thematic Urban Planning, agreed between the Government of Albania, represented by Municipality of Tirana (MOT) and Japan International Cooperation Agency (JICA) in Tirana on 28th February 2011, JICA dispatched a Study Team, headed by Dr. Katsuhide NAGAYAMA, to Albania to commence “the Project for Tirana Thematic Urban Planning” (hereinafter referred to as “the Project”) on 6th July 2011. Since then, the JICA team has been working in Tirana in accordance with the Inception Report which was officially approved.

The 3rd Meeting of the Steering Committee, chaired by Dr. Jorida TABAKU, Deputy Mayor, MOT, was held to discuss the Interim Report at the Tirana International Hotel from 11:00 a.m. on 6th July, 2012. Attendants are as shown in Appendix 1 attached herewith. The JICA Study Team submitted the members “Interim Report” which describes findings and recommendations on Master Plans for selected sectors such as: 1) Road and Urban Transportation; 2) Solid Waste Management; 3) Water Supply; and 4) Sewerage and Drainage Systems. The Interim Report consists of three separate volumes: Summary in English, Summary in Albanian; and Main Text in English.

The 3rd Steering Committee started with the chairperson’s opening address, followed by opening remarks by Mr. Sokol KONOMI, JICA Tirana Coordinator. Then, Dr. Katsuhide NAGAYAMA made a presentation on the Interim Report. After the presentation, intensive and enthusiastic discussion was made.

2. Comments on the Progress Report

The following are noteworthy comments raised by the members of the Steering Committee.

Mr. Pellumb ABESHI (Director of Environmental Policy / MoEFAW)

Regarding the Waste Management Plan:

- The master plan should be integrated, not only with the national plan, but also with the regional plan and its proposals. The master plan also needs to take into consideration the national targets and objectives on recycling.
- The planning of waste management for Tirana should go beyond the regional administrative boundary, based on the potential of future economic development. Some foreign donors have made some attempts in evaluating the possibility of Tirana-Durres region, in waste management. IFC has already made a feasibility study for the landfill of Durres region and KfW for the regional landfill of Tirana, Durres and Kavaja.
- The assessment for future disposal site, besides Sharra, should be made even outside the administrative boundary of Tirana, identifying a new potential site.
- The waste management should include a consideration on not only the urban waste, but also construction waste and debris as construction activities are growing in Tirana. In this regard, it is important to provide for Municipality of Tirana recommendations on how to manage and how to establish a system for reuse and recycle of this type of waste.
- Recommendations on how to manage hospital waste should be included in the plan, as Tirana generates a considerable amount of hospital waste. Even if its responsibility is

assumed by hospitals themselves, the plan should present some recommendations based on such a local perspective.

Regarding the Wastewater Treatment:

- As the main aquatic environments (Lana River and Tirana River) are extremely polluted, such a treatment process and constant interventions are urgently needed.
- Sludge treatment generated after the wastewater treatment should be included in the master plan. As we have no experiences in this area, the plan needs to include technical proposals and recommendations on the steps and measures to be taken into consideration. Legal instruments or improvements in the existing legal framework, regarding the sludge treatment, should be also discussed.

Ms. Nerejda HOXHA (Director of Transport and Mobility / MoT)

In relation to the New Regulatory Plan:

- In order to have an useful document for MoT, there's a need to be coordinated with all the data and analysis based on the new regulatory plan, in terms of the data related to transport, land use and socioeconomic framework.

As for the Road and Transport Section:

- The department of Transport and Mobility has already engaged its staffs to collaborate with JICA Team and evaluate the methodology used for this study and its application.
- The Five Rings solution needs to be examined in the master plan. Even though JICA Team has made an attempt in analyzing the two ring roads (4th and 5th), it is necessary to know width of the roads and rationales of the proposal that the 4th Ring Road should be considered as a main or secondary road.
- Looking at the charts and making a comparison of the "do-nothing" scenario with the improvements in the 2026, we still see a lot of red in the main junctions, especially the one between Rr. Duresit and Rr. Kavajes. On this regard, it should be suggested what MoT has to do to improve performance of such junctions.
- Regarding the list of priority projects proposed in short-terms period, JICA Team should provide with cost estimates attached to such investments.
- Regarding the bus and bicycle mobility, also as a policy of MoT for a sustainable mobility, JICA Team proposed to integrate bus and bicycle mobility together in intermediate ring roads whose road capacities are limited. It should be cleared what interventions Mot shall carry out for road infrastructures to achieve this proposal. JICA Team should come out with more detailed proposals and activities for the radial roads, short-terms interventions, splitting in times, in order to have a complete mobility network.
- Based on the parking assessment/survey in the central business district (CBD) made by JICA Team, there's a proposal for underground parking facilities. However, this idea takes long time until its realization. What measures should be taken to manage the parking system in the CBD in short- and medium-term? In this regard, it's needed to have a detailed plan, including management measures for the residential parking system.
- The JICA Team's proposal to increase the parking tariff should be rationalized by an analysis. It needs to be addressed how MoT should implement such an increase.

- Regarding the proposed three tramlines, specifically the third ring one, although it is proposed to replace bus services with tram service, how achievable it can be and does this intervention affect the road capacity?
- Regarding the institutional arrangements, the proposal is for establishing a Transportation Authority for the Tirana Metropolitan Area. A few issues need to be cleared, that is, what problems exist with the existing organization system, what improvements will be possible, what value-added benefits can be expected with the new organization, and what financial implications are conceivable for the new organization.

Ms. Jorida TABAKU (Deputy Major / Tirana City Hall)

There are two (2) main concerns about interrelations with the road and transport sector by JICA Team and the New Regulatory Plan which has newly been launched:

- The first is regarding the data which are used for JICA Team, which are related with the previous regulatory plan and not with the new calculations made by MoT for the new regulatory plan. In some cases the information is lacking from the MoT side, but from now on we will make it sure that MoT and JICA Study Team should use the same concept on the time-framework and socioeconomic date. To this end, the report shall be revised and updated with new information so that the thematic plans that we want to develop are based on the new regulatory plan.
- The second issue is related to the fact of being concrete in this stage. Different proposals made in the report and different areas for the study may bring confusion for MoT on how to implement them.
- The master plan should be more practical and not to keep them on a theoretical level. Some issues are on long-term interventions, but we want to be practical with concrete measures and actions for each of the thematic plans that JICA Team will develop.

Mr. Taulant ZENELI (General Director of Planning and Service Management / MoT)

Regarding the Water Supply and Wastewater Section:

- There is a good analysis on the actual system and situation, but a deep analysis is required to identify project priorities, taking into account measures to reduce losses or non-revenue water, to rehabilitate the distribution network, to install water meters, to improve the management, and so on.
- Financial implications need to be examined so that MoT may provide feasible interventions for the UKT, including additional investments and/or practical PPP models for the improvement. An issue on how to determine effective tariffs for waste water treatment needs to be further clarified.

Regarding the Solid Waste Management (SWM)

- As for the tariff of SWM, is the actual system the best one or there are other tariff systems that we can apply? This should be discussed.
- Regarding the 3Rs priority, although this policy should be of the first priority of MoT, this may be too costly for MoT to finance. It is a possible solution to start with waste separation at the Sharra's landfill and then to see the implementation step by step. Actually MoT is working with IFC to see the future development of Sharra's landfill, and MoT is

looking for a PPP model in the SWM sector, so JICA Team is requested to look into these policy directions.

Mr. Avni DERVISHI (Water Regulatory Entity)

- The present report and the progress are appreciated the in comparison with the previous report. The newly proposed idea on two (2) options of intervention for the wastewater treatment in the Farka's area is valued, for reasons of good topographical and geographical conditions in this area.
- Regarding the institutional framework, the idea of establishing a Transportation Authority for the Tirana Metropolitan Area is also appreciated. In this matter, it will be necessary to have such a similar authority, maybe a national one, for wastewater and other base services in Albania.
- The more detailed comments and questions will be sent to the JICA Study Team by email.

Dr. Katsuhide Nagayama (Team Leader, JICA Study Team)

Data update of the Master plans

- The data elaborated and used for the current analyses are basically identical to those presented so far by the regulatory planning technical team. However, no detailed socioeconomic framework has been disclosed yet by the technical team. We are eager to make coordination with the technical team.
- For the sake of traffic analysis, the study area is divided into about 100 TAZs (Traffic Analysis Zone). In order to calculate the transport demand, we need not only the population data, but also the present and future economic data in terms of numbers of employments by each TAZ which represents traffic attractions. Furthermore, numbers of high and higher schools and/or institutions are required by TAZ, because they are significant traffic generators, showing more or less 20 % of total traffic demand. We need more technical discussions with the technical team for this topic as well.

Tariff and Financial Analysis of SWM

- Based on a preliminary calculation, the total investment cost to realize the proposed integrated SWM project (ISWMP) as a whole will account for nearly 30 billion ALL, including engineering studies, construction of facilities, procurements of machines and equipment (M&E) and other administrative costs. The feasibility of a possible PPP model was examined, under assumptions that MoT shares 22% of the total cost for the land acquisition and basic infrastructure related to the project and the remaining cost, or 78% of the total cost. The first finding is that the economic internal rate of return (EIRR) was more than 10%, meaning a conclusion that the ISWMP is economically feasible. On the financial evaluation, it can be understood that the private sector, particularly the local sector can enjoy the 13% of the Financial Internal Rate of Return (FIRR), foreigners 7% and with an average of 5%. Although the average seems to be low, if the FIRR for the private sector of 13% is guaranteed, it will be a possible that some private investors will participate in the project as a partner. For securing the project feasibility and credibility, soft loans from ECA (Export Credits Agencies) or International Financial Agencies are expected to be rendered.
- It should be noted that this calculation was made under an assumption that the tariff is

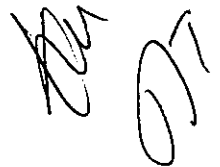
charged at 1,200 ALL/month on household, which is almost double of the present fee. The amount of 1,200 ALL/month is less than 2% of the household income which is considered as an affordable level for SWM on the world average. Thus, JICA Team recognizes that a feasible PPP scheme could be pursuable even for the SWM sector, given rational assumptions for demarcation of responsibilities among the government, the private sector and citizens.

3. Conclusions Made by the 3rd Steering Committee

After such constructive discussions as above, the followings were concluded as the result of the 3rd Steering Committee:

- 1) The Interim Report was officially accepted by the Steering Committee.
- 2) JICA Study Team shall further deepen the Study, taking into account the comments raised by the members of the Steering Committee as mentioned above, in closer collaboration with the counterpart team and the Tirana Territorial Planning (TTP) Team.
- 3) For further technical discussions in relation with the new regulatory plan, another meeting, or the 4th Steering Committee, shall be held in the end of July 2012. JICA Team should make further studies reflecting as many comments as possible by then.
- 4) Draft action plans as well as refined master plans will be discussed in the beginning of October 2012, and the 5th Steering Committee Meeting shall be held on that occasion.

* * * *

Appendix 1: Attendants at the 3rd Steering Committee Meeting

Date / Time: 11:00 – 13:00 hrs., 6th July, 2012
 Venue: Tirana International Hotel

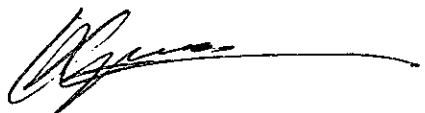
No.	Name	Position/Organization	Tel. No.	E-mail Address
Albanian Side				
1	Dr. Jorida TABAKU	Chairperson, Deputy Mayor / MOT	069 20 84 508	jorida.tabaku@tirana.gov.al
2	Avni DERVISHI	Water Entity / Chairman	069 20 80 306	avnidervishi@erru.al
3	Arjan JOVANI	Water Entity	068 20 36 369	arjanjovani@gmail.com
4	Pëllumb ABESHI	Dir. Policies / Min. Environ.	068 20 72 812	pellumb.abeshi@moe.gov.al
5	Fatinda STRUGA	Nat. Age. Territorial Plan.	068 23 05 978	strugaf@yahoo.com
6	Taulant ZENELI	Gen. Dir. / MOT	067 40 06 111	taulant.zeneli@tirana.gov.al
7	Henrik HYSENBEGASI	Gen. Dir. Str. Proj. / MOT	067 40 45 752	henrik.hysenbegasi@tirana.gov.al
8	Gjergj BAKALLBASHI	Dir. Urban Planning / MOT	069 26 87 604	gjergj.bakallbashi@tirana.gov.al
9	Nerejda HOXHA	Dir. Transport / MOT	067 40 96 799	nerejda.hoxha@tirana.gov.al
10	Irida HASA	MOT	067 40 96 672	irida.hasa@tirana.gov.al
11	Ulrike BEGA	Mayor Adviser / MoT	068 40 75 552	uli.bega@tirana.gov.al
12	Aida GJIMISHKA	Mayor Adviser / MOT	069 40 73 432	aida.gjimishka@tirana.gov.al
JICA side				
13	Sokol KONOMI	JICA Tirana/Coordinator	068 20 74 475	tirana@jica.rs
14	Dr. Katsuhide NAGAYAMA	JICA Study Team/ Leader (Urban Planning)	066 65 44 849	nagayama@valueplanning.org
15	Dr. Sadayuki YAGI	JICA Study Team (Road & Transport)	066 20 18 774	yagis@iri.or.jp
16	Isao MITSUNAGA	JICA Study Team (Water)	066 65 44 894	njs_mitsunaga@yahoo.co.jp
17	Kinuyo FUKUDA	JICA Study Team (Project Evaluation)	066 66 92 418	fukudak@gyros.co.jp
18	Kreshnik BAJRAKTARI	JICA Study Team (Secretary)	066 20 18 773	kreshnikbaj@yahoo.com
19	Erjola MUKA	JICA Study Team (Environment)	066 20 18 772	erjola.muka@gmail.com
21	Ariela KUSHI	JICA Study Team (Urban Planning)	069 20 69 614	arielakushi@yahoo.it
20	Kreshnik BAJRAKTARI	JICA Study Team (Transport)	066 20 18 775	k.bajraktar@gmail.com

MINUTES OF MEETING
ON
The 4th MEETING OF STEERING COMMITTEE
FOR
COORDINATED ISSUES IN THE INTERIM REPORT

THE PROJECT
FOR
TIRANA THEMATIC URBAN PLANNING
IN
ALBANIA

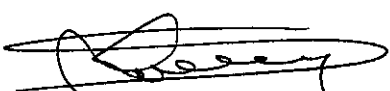
Tirana, 31th July, 2012

P. Dr. Jorida TABAKU
Deputy Mayor
Municipality of Tirana,
Albania

Dr. Katsuhide NAGAYAMA
Team Leader
JICA Study Team

Witnessed by:

Mr. Sokol KONOMI
JICA Technical Coordinator Albania

1. Introduction

Based upon the Minutes of Meeting on the Scope of Work for the Project for Tirana Thematic Urban Planning, agreed between the Government of Albania, represented by Municipality of Tirana (MOT) and Japan International Cooperation Agency (JICA) in Tirana on 28th February 2011, JICA dispatched a Study Team, headed by Dr. Katsuhide NAGAYAMA, to Albania to commence “the Project for Tirana Thematic Urban Planning” (hereinafter referred to as “the Project”) on 6th July 2011. Since then, the JICA team has been working in Tirana in accordance with the Inception Report which was officially approved.

The 4th Meeting of the Steering Committee was held at the Tirana International Hotel from 11:00 a.m. on 6th July, 2012, chaired by Mr. Henrik HYSENBEGASI, General Director, Strategic Projects and Foreign Investment, MOT, substituting for Dr. Jorida TABAKU, Deputy Mayor, MOT. Attendants are as shown in Appendix 1 attached herewith.

Main objectives of this 4th Steering Committee is to discuss three topics: 1) planning issues to be coordinated with the New Regulatory Plan; and 2) JICA Team’s additional work and clarification to respond to comments on the Interim Report which were raised at the 3rd Steering Committee; and 3) newly adjusted working schedule of the JICA Study.

The 4th Steering Committee started with the chairperson’s opening address, followed by opening remarks by Mr. Sokol KONOMI, JICA Technical Coordinator Albania. Then, JICA Team made four (4) sector presentations in line with the agenda as shown in Appendix 2 attached herewith, that is:

First, Dr. Katsuhide Nagayama distributed a paper titled “JICA Team’s Responses and Clarifications to Comments Raised at the 3rd SC Meeting (6th July 2012)” as Appendix 3 attached herewith, which summarizes all responses by JICA Team. Then, he made a presentation of newly adjusted planning framework based on coordination with the technical team for new regulatory planning in terms of: 1) the time horizon of target years; 2) the definition of TMA (Tirana Metropolitan Area); 3) the projection of future population and its distribution patterns; and 4) land use and population densities. Those are all important aspects affecting to the JICA Study.

Secondly, Dr. Sadayuki Yagi presented technical findings and analytical results of his intensive and extensive planning work, based on the new planning framework, so as to respond to all comments raised at the 3rd Steering Committee.

Thirdly, Mr. Masaharu Takasugi made a presentation to overview the Integrated Solid Waste Management Program proposed by JICA Team, and provided insights into further coordination with other donors’ activities such as those by IFC and KfW.

Fourthly, Dr. Katsuhide Nagayama presented the results of coordinated work on Water and Sewerage Systems with UKT and the new planning framework.

Finally, Ms. Kinuyo Fukuda demonstrated economic and financial implications on the implantation of selected priority projects in the roads and urban transportation, SWM and water sectors, based on her extensive economic analyses.

2. Comments

The following are noteworthy comments raised by the members of the Steering Committee, after the presentations by JICA Team.

Mr. Henrik HYSENBEGASI:

We would like to thank JICA Study Team for the hard work and for presenting to us on this 4th Steering Committee their study with the improvement done after the comment we had in the last Steering Committee. I spoke with Dr. Tabaku, the Deputy Mayor, and she feels very sorry for not joining today due to an emergency. She asked me to convey her thanks for your efforts and everything else.

Ms. Nerejda HOXHA:

- I just like to inform to the Steering Committee that we had discussions with JICA Study Team and all the issues that had been discussed in that meetings are covered in today's presentation and also in the answers that you gave to our questions.
- It is clear to everyone that we should keep this cooperation between us in order to speak the same language to have at the end a product that is used by Municipality of Tirana. So, my suggestion is to continue, even during the preparation of Draft Final Report, this common understanding in all the transport issues.

Mr. Namik SIMIXHI:

- I have no particular comments, as we have closely collaborated with Mr. Takasugi regarding all the issues that were raised at the last meeting. Current concern of MOT is the possibility of managing the activities of cleaning and deposit in the Sharra landfill, and possible collaboration with IFC for this purpose.
- Municipality of Tirana is seeking for the possibility of operation by a single operator for cleaning and deposit of urban wastes, keeping expenditures cost at a low level and controlling the cleaning fee at a minimal level. We continue holding this idea, through the cooperation with IFC for its feasibility study, in order to achieve a good administration for SWM. This is very important for Municipality of Tirana.
- Thanks to JICA Team for the collaboration and presentation made, we are increasingly hoping that all proposals will be included in Final Report, which will also be a leading material for short and mid-term policies of Municipality of Tirana in the management of cleaning and waste disposal activity. Thank you once again.

Mr. Henrik HYSENBEGASI:

- I would like to draw attention in two small points. One is the proposed population density. In the regulatory plan presented at Municipality of Tirana, lately by Mr. Kuçi, we have identified five new centers and as you see in the legend the current population densities are between 0.2 to 1. We have clarified with Mr. Kuçi that these centers are unspecified for the moment, and they will have different population densities e.g. for the Boulevard blocks, looking at the project proposal by GRIMSHAW, where shall need higher densities, as new European blocks, but those are designated to be the lowest intensity area.
- In Tirana, new buildings will be highly demanded, taking in consideration that all the

buildings build in last 20 years are not having enough infrastructure capacities with substandard. So our idea for these new central zones shall be developed with higher standards and better infrastructures services. I like to clarify this point with Mr. Kuci.

- My second point is connected to this, having in minds these densities for the second line (or North-South Line) of the tram. We have some new data for the second line. The first line (or East-West Line) was correctly presented. For the second line of the tram, including the public transport terminal, JICA Team is requested to clarify again its economic feasibility of the project, as I will provide the new data for the project.

Mr. Arjan JOVANI: (Water Regulatory Entity)

- Related with the today presentation, we saw the financial and economic analysis of the water management, and we will expect the same analysis for the wastewater management as well.
- The performance data presented by JICA Team are those in 2011. However, by the decision of Water Regulatory Entity (WRE), drinking water and wastewater fees have been amended in early 2012 which mean that they should be taken into consideration because there is an increase for households nearly 30%. So this fact should be taken into account throughout the calculations for costs of operation, maintenance or investments.
- I would like JICA Team, if is possible, to make the fee scheme till the year 2050, based on its consultancy opinions. This plan is usually done in all the projects we have seen from other donors in various cities such as Korca or Pogradec by KfW. So it would be good for us that JICA Team proposes a plan of fees increase as by their opinion.
- We like to have a meeting with JICA Team at the offices of the Entity to discuss more in details about the current problems in terms of water infrastructures such as water supply and sewerage systems.

Mr. Katsuhide NAGAYAMA:

- The economist of our team has already prepared the results on the sewerage project, but because of the time constrain, I cut its presentation. Of course, the sewerage project is one of the target projects for our financial evaluation, including the tariff issue. For further clarification of the status analysis, we would like to have another meeting with you at your office tomorrow.
- Regarding the schedule of our activities, originally we should submit Draft Final Report in September, but because of such coordination process with the Regulatory Plan, we needs to take more time and propose to postpone our schedule. We will do our best, but Draft Final Report including Master Plans and Action Plans will be submitted to you on October 2012.
- Another reason is that your Regulatory Plan is going to be submitted by September to the central approval body, so that we have to know your final report of the Regulatory Plan. Should we need another coordination, we shall take more time for that purpose.

Mr. Henrik HYSENBEGASI:

- As for re-scheduling of the JICA Study, from our side, we are referring to your projects and we want other projects and studies to be based somehow on JICA Study. On having this constrain I would like to push it to have it as soon as possible, but as it seems a necessary

arrangement of the schedule, I would like to talk to Dr. Tabaku, the Deputy Mayor..

Mr. Sokol KONOMI (as closing remarks)

- It seems that cooperation is going smooth in terms of building up a relationship for the transferring the vision of Municipality of Tirana, so I'm quite sure that all the additional comments made in the end will be reflected in Draft Final Report. I would invite both parties to strongly and closely cooperate for anything that they need to talk or which is in the benefit of the project implementation.

3. Conclusions Made by the 4th Steering Committee

After such constructive discussions as above, the followings were concluded as the result of the 4rd Steering Committee:

- 1) JICA Study Team shall further deepen the Study, taking into account the comments raised by the members of the Steering Committee as mentioned above.
- 2) JICA Study Team shall continuously keep current collaboration with the counterpart team in thematic sector planning.
- 3) Draft Final Report, including refined master plans and action plans for thematic sectors will be discussed in October 2012, and the 5th Steering Committee Meeting shall be held on that occasion.

* * * *

Appendix I: Attendants at the 4th Steering Committee Meeting

Date / Time: 11:00 – 13:00 hrs., 31th July, 2012

Venue: Tirana International Hotel

No.	Name	Position/Organization	Tel. No.	E-mail Address
Albanian Side				
1	Henrik HYSENBEGASI	Gen. Dir. Str. Proj./ MOT	067 40 45 752	henrik.hysenbegasi@tirana.gov.al
2	Ervin MINAROLLI	MPWT	067 20 30 212	ervin.minarolli@mppt.gov.al
3	Nerejda HOXHA	Dir. Transport / MOT	067 40 96 799	nerejda.hoxha@tirana.gov.al
4	Namik SIMIXHI	Dir. Waste Management/MoT	068 20 84 425	namik.simixhiu@tirana.gov.al
5	Pëllumb ABESHI	Dir. Policies / Min. Environ.	068 20 72 812	pellumb.abeshi@moe.gov.al
6	Arjan JOVANI	Water Entity	068 20 36 369	arjanjovani@gmail.com
7	Fatinda STRUGA	MoT	068 23 05 978	strugaf@yahoo.com
8	Irda HASA	MOT	067 40 96 672	irida.hasa@tirana.gov.al
9	Aida GJIMISHKA	Mayor Adviser / MOT	069 40 73 432	aida.gjimishka@tirana.gov.al
JICA Side				
10	Sokol KONOMI	JICA Technical Coordinator Albania	068 20 74 475	tirana@jica.rs
11	Dr. Katsuhide NAGAYAMA	JICA Team Leader (Urban Planning)	066 65 44 849	nagayama@valueplanning.org
12	Masaharu TAKASUGI	Deputy Team Leader (SWM)	066 20 18 771	takasugi-m@icom.home.ne.jp
13	Dr. Sadayuki YAGI	Road & Transport	066 20 18 774	yagis@jri.or.jp
14	Isao MITSUNAGA	Water	066 65 44 894	njs_mitsunaga@yahoo.co.jp
15	Kinuyo FUKUDA	Project Evaluation	066 66 92 418	fukudak@gyros.co.jp
16	Kreshnik BAJRAKTARI	Secretary	066 20 18 773	kreshnikbai@yahoo.com
17	Kreshnik BAJRAKTARI	Transport Analysis	066 20 18 775	k.bajraktar@gmail.com

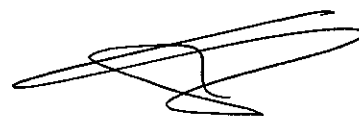
Appendix 2: Agenda of the 4th Steering Committee

Date: 11:00 ~ 13:00 hrs, 31st July, 2012
Venue: Tirana International Hotel

Main Subject: Additional Discussions on the Interim Report

AGENDA

- 11:00 Opening Ms. Jorida Tabaku, Deputy Mayor, MOT
Representative, the JICA Balkan Office
- 11:05 Additional Issues and Plans to be Clarified on the Interim Report (see the attached table)
- A: Adjustment in Basic Planning Framework with the New Regulatory Plan
Dr. K. Nagayama (Leader of JICA Team)
- B: Road and Urban Transport Dr. S. Yagi (Transport Planner)
- C: Solid Waste Management Mr. M. Takasugi (SWM Engineer)
- D: Water and Sewerage Systems Mr. I. Mitsunaga (Water Engineer)
Dr. K. Nagayama (Leader)
- E: Economic and Financial Evaluation for Priority Projects (Preliminary Findings)
Ms. K. Fukuda (Economist)
- ** Tea Break ****
- 12:00 Discussions
- 12:50 Confirmation of Schedule for the Next Step Dr. K. Nagayama (Leader of JICA Team)
- Summary and Conclusions Ms. Jorida Tabaku, Deputy Mayor, MOT
- Closing Remarks Representative, the JICA Balkan Office

Issues to be clarified at the 4th Steering Committee

Sector	Issues	Directions of Discussions
A: Adjustment in Basic Planning Framework with the New Regulatory Plan	1 Area Definition of TMA 2 Time-framework (Planning Target Years) 3 Population Framework 4 Spatial Distribution Pattern 5 Economic Indicators	• Methodologies on planning framework to be adjusted and coordinated with the new regulatory plan.
B: Road and Urban Transport	1 Revised Traffic Demand Forecast 2 Evaluation on Five (5) Rings Structure 3 Public Transport Network (Trams + Buses) 4 Parking Measures 5 Organizational Proposal 6 Priority Programs/Projects	• Additional analytical findings on the Five Rings Structure, based on the new regulatory plan, and clarification of the transport proposals and comments raised at the 3rd S/C.
C: Solid Waste Management	1 Revised Demand Analysis 2 Regional Approach to Integrated SWM 3 Construction and Industrial Wastes 4 Priority and Phasing 5 PPP Model	• Verification of future waste generation amount based on revised population projections, and clarification of comments raised at the 3rd S/C.
D: Water & Sewerage Systems	1 Overall Improvement Program of Water Supply System 2 Introduction of Mini-hydro Project and its Feasibility	• Clarification of proposals and comments raised at the 3rd S/C.
E: Economic and Financial Evaluation Analysis for Priority Projects	1 Definition of "Appropriateness of Tariff" 2 Integrated SWM Project 3 Water Supply Improvement Project 4 Sewerage System Project	• Discussions on financial sustainability for public services, taking into account "people's affordability".

Appendix 3:

July 31, 2012

JICA Team's Responses and Clarifications to Comments Raised at the 3rd SC Meeting (6th July 2012)

1. Road and Urban Transport Sector

Comments & Questions	JICA Team's Response
Directorate of Transport and Mobility	
1. General Comments	
The Consultant should review/compare the new data as per Urban Regulatory Plan and update their analysis and forecast in order to have at the end an useful document for Tirana Municipality.	The latest data and plans have been included in the Study. The target year has also been updated from 2026 to 2027.
Tirana Municipality should discuss the option of an extension to the Consultant's contract based on their assessment on the amount of time needed for such update.	The study schedule will be extended for about two months with a consent of the JICA Headquarters.
Referring to the second objective the transfer relevant skills to Albanian counterpart personnel in the course of the Study in order to pursue steady implementation of the plans to be developed under the Study Directorate of Transport and Mobility has already engaged member of the staff to work closely with the Consultant on the transport planning principles and the application of the modeling software.	We hope the transportation counterpart staff continuously attend the training session we prepare.
2. Road Development Corridor	
- The Consultant have not reflected in their analysis the Ring Road Network ,5 Rings, proposed in the Plan while they describe in details three major ring corridors. - Consultant mention the five ring roads only when analysis the two alternatives for the positioning of Ring Road No 5, south or north of the river not in the rest of the document.	The five ring roads have been fully analyzed and discussed including all the options that the MoT is interested in. The result of discussion will be updated in the forthcoming Draft Final Report.
ANTP 2, in Annex 3.3 is proposing Tirana Bypass that will link the main highway from Durres with the new Tirana Elbasan road section. Have the Consultant consider this option that will make possible that the heavy traffic directing to the East be diverted from Tirana Ring system? How can it impact the freight distribution in Tirana?	Since Tirana Bypass is planned outside the study area, we cannot test it in our future demand forecast. It may be studied as part of further ANTP. However, the study team predicts that the impact of the freight distribution will be limited to the Outer Ring Road because of the truck ban expansion that we propose.
The Consultant have proposed that primary and secondary roads should be placed at intervals of 400	In the road development plan, the study team has tried to follow this guideline so that the entire Tirana

to 700 m in Center Business District while for residential areas they should be placed at intervals of 700 to 900m...how does these intervals fit with the Urban Plan?	metropolitan area would be efficiently and rationally served by roads as well as public transport.
Table 11.4.1 provides Minimum Road Width per each road category. Can the Consultant provide more details or we should understand that all the road under certain categories should have this minimum width? Are these road widths achievable with respect to expropriation etc?	More details of each project will be clarified in a project profile as part of the forthcoming Draft Final Report.
Table 11.4.3 List of Road Development Projects. Consultant provides a list of road development in the road network in short, medium and long term. Can the Consultant provide a financial impact of such investment? or a more detailed analysis providing the current width and the proposed road width?	As part of the action plan, the investment programs of the projects will be studied and included in the forthcoming Draft Final Report.
3. Transport Demand Forecast	
- The Consultant is recommending undertaking a more comprehensive person trip surveys would be necessary to model a daily travel demand for Tirana. How much are the data provided realistic and useful for Tirana Municipality? - Non-home-based trips are not modeled what is their impact on the total trips and what is their impact on the forecast?	Due to the limitation of the scope of the previous Person Trip Survey in 2008, our demand forecast was not for daily traffic but it was limited to the morning peak hours (6:00-9:00 a.m.). As a result, the forecast was limited mainly to the commuting trips (i.e., from home to work or to school), and non-home based trips such as business trips which normally take a considerable share were not included in the forecast. A full-scale Person Trip Surveys is essential for actual transportation planning of a city, and should be regularly conducted at intervals of five to ten years, especially in a city that is developing and expanding in scale.
Socioeconomic attributes are important for Origin Destination Matrices, Urban regulatory plan with 6 poles how much will affect their analysis?	New socioeconomic attributes have been considered for the sub-center developments and have been reflected in the transportation demand forecast as well. The results and discussions will be reflected in the forthcoming Draft Final Report.
Can the Consultant provide a traffic assignment for each investment period, so it will be immediately clear from the chart the impact of the recommended road improvements?	The study team will do the best to include the traffic assignment results in the forthcoming Draft Final Report.
Have mode share percentages changed from Tirana Sustainable Strategy? How is the trend towards PT or car oriented?	- As for the current mode share, since this study and Tirana Sustainable Strategy have the common survey data, the mode shares are essentially the same. - For future, we have a scenario of with/without a parking pricing system. In 2012, the total trips to/from the CBD account for approximately 38,000 vehicles per morning peak. In 2026, without any parking pricing, the total trips to/from the CBD will be approximately 102,000 vehicles per morning peak, which is equivalent to an increase of about 2.7 times

	as the current level. On the other hand, with a parking pricing system (with pricing of 500 Lek per trip), the total trips to/from the CBD will be reduced to some 38,000 vehicles per morning peak, which will lead to the same situation as the current level.
4. Bus and Bicycle Lanes	
Map 11.5.3 shows the proposed development of the bus lanes on the radial road, what about the ring roads?	Dedicated bus lane development is mainly for the line-haul type bus lines connecting the city center to the suburbs through the ring roads.
The Consultant shall provide details on how to realize such bus lanes, by reducing the existing road capacity or through widening of the existing roads? Cost?	The study team has tried to keep the road capacity at least as the existing level. Bus lanes will be provided on the current on-street parking space by clearing the parking vehicles.
Comparison figures of the existing bus and bike lanes, in km, and the proposed one from the Consultant.	Staged implementation plans along with cost and targeted sections will be discussed and included in the forthcoming Draft Final Report.
Same applies for bicycles lanes? What is the Consultant recommendation on the best approach that Tirana Municipality should follow on realizing these dedicated lanes (separate bus from bikes or shared lanes)?	Some bicycle lanes are proposed on the sidewalk. Staged implementation plans and targeted sections will be included in the forthcoming Draft Final Report as well as in the project profile.
5. Parking System Development	
The Consultant have carried out Parking Survey for CBD and is recommending 10 underground parking, for one of which is already awarded the concession contract, Sheshi Italia. Total parking capacity? Until the construction of such underground parking what should be the parking strategy for Tirana Municipality, all roads in the CBD with paid parking or only a selection?	Total additional parking capacity in the 11 parking facilities proposed in the study is about 6,800 vehicles, which is about the double of the total on-street parking cars that are to be removed. As a rule, on-street parking cars need to be cleared away from all primary roads and some secondary roads in the CBD.
What about the rest of Tirana city, what should be the approach, meaning how much we should extend the parking scheme in the town? Will Park&Ride provide an alternative?	Here are some additional measures for the parking problems that could also be applied to outside the CBD: (metered) on-street parking on nearby local streets, utilization/sharing of backyard parking space, (metered) on-street parking allowed only in the daytime off-peak.
Any recommendation on the level of tariffs to be applied?	The tariff that is assumed in the study is 100 Lek/hour, as is currently applied in some private parking facilities. If the parking regulation is properly enforced, the parking pricing system proposed in the study is expected to be effective.
6. Public Transport Development Plan	
The Consultant is recommending to replace Unaza line with the tram line. Why is such replacement recommended? What will be its impact in term of road infrastructure and financial bill?	As one of the bus lines with the largest number of passengers, Unaza tramline is recommended for integrated effect with other north-south and east-west tramlines, thereby resulting in formulation of a more comprehensive network.

The Consultant is recommending reviewing the standards of the commune buses and the whole organization of the bus network in the framework of Tirana Metropolitan area. Can the Consultant provide an action plan on how to achieve it? There are changes needed in the law needed for such recommendation?	Organizational and Institutional Arrangements that is recommended in the study will help to realize the bus route restructuring for the Tirana metropolitan area. Some kind of legislation may be needed.
7. Organizational and Institutional Arrangements	
- The Consultant is proposing establishment of a Transportation Authority, to extend further to Metropolitan Tirana Transportation Authority in medium to long term. While for short term is recommending establishment of Tirana Transportation Planning Commission. - What are the problems with the current organization of the transport in Tirana and what are the expected improvements in the management of transport in Tirana?	Typical problem is for reorganizing the city and bus line structure for the Tirana metropolitan area. An integrated fare system among different public transportation modes shall be soon discussed. Thus, a number of transport issues shall be solved, based on consensus with stakeholders. To this end, an organization with both regulatory and executing functions is recommended to be established, as seen in many cities in Europe. Further discussions on organizational and institutional arrangements will be included in the forthcoming Draft Final Report.

2. Solid Waste Management

Comments & Questions	JICA Team's Clarifications & Replies
Directorate of Environmental Policy, MOEFAW	
1. The Master Plan should be integrated with the National Plan and Regional Plan	The SWM Master Plan comply with the SWM strategy, National Plan, Regional Plan and the Law on Integrated SWM although some of the target levels are achieved a little late due to the financial constraints but the target level is higher when achieved.
2. SWM of Tirana should take it consideration of regional approach	The final disposal facilities will receive waste at least from the neighboring communes currently haul waste to the Sharra disposal site as long as the communes haul residual waste according to the requirements of the Law.
3. Assessment for future disposal site should be carried out for the candidate sites even in the outer area of MOT administration area.	Siting study was conducted with four sites including Sharra expansion. All the four alternative sites locate outer area of MOT administration boundary.
4. The Master Plan need to take into consideration of the national target level on recycling	Yes . As replied in the 1st comment, the Master Plan comply with the relevant superannuated plans.
5. Waste management should consider not only household waste but also consider construction and demolition waste	- The SWM Mater Plan include domestic waste, commercial, business, institutional waste and non-hazardous industrial waste including construction & demolition waste. - But the methods for how to manage construction and demolition waste, hazardous waste, and special wastes should be handled by the national level rules and regulations.
6. Recommendations on how to manage hospital waste	The SWM Master Plan is formulated for municipal waste. Hospital waste or other special wastes are not included for the wastes under the responsibility of LGU. The national level scheme for hospital

	waste should be prepared by the initiative of Ministry of Health.
General Directorate of Planning and Service Management, MOT	
1. Is the current SWM tariff & system is reasonable or any other tariff & system to set in?	- We do not know the base of calculation of current waste fee and the waste tariff, for example the very frequently increasing waste fee for the current household set at 5,000 Lek per year, - Setting a fair tariff to several groups of beneficiaries shall be started with the surveys for waste discharge amount, the nos. of beneficiaries, household and establishments of different groups. - And, the service cost shall be shouldered based on the percentage of waste amount discharged by each group beneficiary. - Outline of the procedures for setting a fair waste tariff will be included in the Final Report.
2. 3R activities are too costly for the moment to MOT.	3R activities are carried out by the waste generators by the guidance of MOT. So, the 3R activities start with raising awareness of the people in the pilot study areas for cooperation to the MOT scheme. - MOT shall spend some money for public relation for raising awareness, education programs and pilot study in the typical types of town areas.
3. Is it possible to start waste separation at Sharra?	- Yes, MOT can start the secondary sorting at the open space of Sharra tentatively but shift to sorting the recyclable materials in the material recovery facilities (MRF) to be constructed in the future. - We proposed to start a 3 bin-system at the pilot study area and expand the activities to the neighboring area and expand to the entire collection area in MOT.
4. MOT is working with the IFC for searching the possibilities of PPP model in SWM sector	- Basically agree to search the possibilities of privatization of SWM services including PPP with a monitoring and evaluation of the activities by MOT. - Our recommendation for the PPP model is dividing into 3 packages, the first package is waste collection service, the second package is intermediate treatment and the third package is final disposal. - It might have some possibility to integrate all these 3 packages into one package if a strong company in technical and financial aspects appears in future.

3. Water Supply System

Comment from WRE	JICA Team's Clarifications & Replies
1. Consultant should provide some recommendations regarding the arrangement of the water distribution tanks. And the manner of consultant's plan for the arrangement of the water distribution tanks should be added in order to cover some of the problematic areas.	UKT has already recognized the problems regarding the shortage of storage volume of the water distribution tanks in the western area, and UKT has launched the construction work to expand the storage volume of water distribution tanks. Furthermore, JICA Team will examine the water demand in each distribution blocks and required storage volume of water distribution tank in each distribution block.
2. UKT has to update the water supply master plan 2000 to include new water distribution	Fully agree.

areas and the plan shall be approved by the MOT and DPUK, Ministry of Public Works.	
3. The issue of wells that are located in the southern and western (wells near the Alimentary Kombinat and wells near the Pools) should be treated in more detail and give recommendations on their future. These wells for our opinion should be issued out of work because they're a risk for the people	There is a possibility of water contamination of the wells in the western area caused of ammonia nitrogen, etc. due to no sewerage systems. JICA Team suggests countermeasures against serious groundwater contamination through urgent development of sewer system in those areas.
4. Consultants should also provide an overall evaluation of the costs that are needed for the implementation of the recommendations for improving the water supply system. In this case it may also be provided with an investment program until 2026 based on the priorities determined by the Consultant.	The cost estimation is on-going and the investment cost up to 2027 shall be estimated by JICA Team, and discussed in Draft Final Report.
5. It is quite interesting and the Consultant's proposal is right for an energy saving plan which is included in the installation work of the pipeline with a length of 11.5 km and 900 mm diameter from the Bovilla Dam to the Plant. This proposal should be detailed by UKT or its shareholders. Consultant should provide an overall evaluation of the cost of the works on this proposal so that the beneficiaries of the plan predict the implementation of this plan in accordance with the priorities given.	The mini-hydro power generation plan with 200 KW will cost approximately 262 million Euro. Should a solar system with 500 KW be attached together with the mini-hydro plant, a total of 700 KW will be able to be generated at the site. This will provide a remarkable cost saving for the treatment plant operation. It is sure hat the project will be financially feasible.
6. Consultant, the context of improving the situation, should include in his recommendations also a plan for the process of installing water meters that are currently up by 60%. Completion of this process will reduce the amount of water losses and water level without income.	In order to upgrade an accounted water ratio, the installation of water meters are being carried out as the major project of UKT to install 10,000 to 20,000 water meters annually. It is expected that the project will continue for next 3 to 4 years to complete installation of the water meters for most of the consumers.
7. Accuracy of some data about the coverage of the service area , total cost and operation with the existing rates. According to the WRE, coverage of the service area for the year 2011 for drinking water was 95% (not 91% as shown in the report) as the coverage of operating costs for drinking water was 120% with the total cost 83 %.	According to the actual performance data of UKT for the year 2011, the coverage of water service area is 91.7% as shown in the report and the coverage ratio of operating costs by revenue accounts for 110%. This is a good news to make UKT's water business financially sustainable.
8. Review the priorities given in the presentation of the Consultant, as we think that they have to be focused on the flow control and management of drinking water and its quality (including the installation of water meters) and capacity building management.	JICA Sudy Team considers that the development of operation and maintenance are required in parallel with the development of water distribution network and the associated facilities to some level. The development of operation and maintenance system should include introduction of a pipeline GIS, auto-water quality monitoring system, etc. Furthermore, the capacity development of the staff will be required for the betterment of operation and maintenance of the facilities/systems.

	These will be further discussed in Draft Final Report.
--	--

4. Sewerage System Development

Comment from WRE	JICA Team's Clarifications & Replies
a1. Consultant should provide an overall evaluation of the stage-wise investment costs so that UKT and MOT can make a more detailed plan for the review of the sewerage system development plan.	- JICA Team respects the project cost evaluation of Kashar Sewer District Phase I, Phase II and Bexulle Sewer District conducted by JICA in 2007. The detail cost estimation and financial analysis shall be carried out in the course of a feasibility study of the proposed project. - The cost evaluation for the Farka Sewerage District (including Sauk area) shall be made in Draft Final Report.
a2. UKT has not developed the sewerage project to meet with the sewage revenue. They should prepare investment/business plan to rehabilitate and upgrade the sewerage system.	After completion of the on-going JICA Loan project, O&M cost of the sewerage system will be covered by the revenue from the sewage fee. UKT should prepare the investment plan and financial analysis after taking-over the sewerage facilities from DPUK.
b. It is realistic to convey sewage from Sauk to the Farka commune sewerage system of which sewage treatment plant is constructed in nearby the river bank of the Erzen river.	- JICA Team agrees that the final configuration of the sewerage system is to convey sewage from Sauk to the Farka commune sewage treatment plant. However, in order to take an immediate measures to cope with current water contamination, the sewage of Sauk shall be tentatively pumped up and transferred to the Kashar Sewer District, assuming the priority order like: ①Sauk Area, ②Kamza Munic. and ③Farka Commune. - Should the development of sewerage system of Farka Commune be given higher priority than that of the Kamza Commune, the Farka Sewer District shall be developed after Kashar Sewer District.
c. Review of the rainfall intensity equation shall be completed.	JICA Team could not carry out such an examination, because the past rainfall pattern data was not available from the Meteorological Agency. The method of calculation of rainfall intensity will be discussed in Draft Final Report so that UKT can conduct a review of the rainfall intensity equation in future.
d. Pervious pavement work shall be the matter to be considered and decide by MOT and UKT.	Fully agree.
e. Drainage system shall be operated and maintained by UKT to reduce financial burden of the Municipality. Actually, 80% of sewerage system in MOT consists of the combined sewer system, which intercepts sewage at the	This comment is in line with JICA Team's ideas..

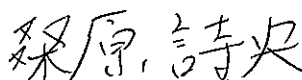
outflows and convey to the sewage treatment plant.	
--	--

Thanks for valuable comments, all of which are taken into account for preparing the forthcoming Draft Final Report.
Dr. Nagayama, Team Leader,

MINUTES OF MEETING
ON
The 5th MEETING OF STEERING COMMITTEE
FOR
COORDINATED ISSUES IN THE ~~INTERIM~~ ^{DRAFT FINAL} REPORT
THE PROJECT
FOR
TIRANA THEMATIC URBAN PLANNING
IN
ALBANIA

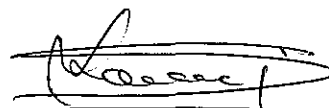
Tirana, 5th October, 2012

Dr. Jorida TABAKU
Deputy Mayor
Municipality of Tirana,
Albania

for Dr. Katsuhide NAGAYAMA
Team Leader
JICA Study Team

P. P. Herynik Hysajgori

Witnessed by:

Mr. Sokol KONOMI
JICA Technical Coordinator Albania

1. Introduction

Based upon the Minutes of Meeting on the Scope of Work for the Project for Tirana Thematic Urban Planning, agreed between the Government of Albania, represented by Municipality of Tirana (MOT) and Japan International Cooperation Agency (JICA) in Tirana on 28th February 2011, JICA dispatched a Study Team, headed by Dr. Katsuhide NAGAYAMA, to Albania to commence “the Project for Tirana Thematic Urban Planning” (hereinafter referred to as “the Project”) on 6th July 2011. Since then, the JICA team has been working in Tirana in accordance with the Inception Report which was officially approved.

The 5th Meeting of the Steering Committee was held at the Tirana International Hotel from 11:00 a.m. on 5th October, 2012, chaired by Mr. Henrik HYSENBEGASI, General Director, Strategic Projects and Foreign Investment, MOT, substituting for Dr. Jorida TABAKU, Deputy Mayor, MOT. Attendants are as shown in Appendix 1 attached herewith.

Main objectives of this 5th Steering Committee is to discuss three topics: 1) technical findings and recommendations on priority projects and/or programs which are identified in the master plan (the Interim Report), 2) proposed action plans for priority projects in Draft Final Report; and 3) working schedule of the JICA Study.

The 5th Steering Committee started with the chairperson’s opening address, followed by opening remarks by Mr. Ken Yamada, Resident Representative of the JICA Balkan Office. Then, JICA Team made four (4) sector presentations in line with the agenda as shown in Appendix 2 attached herewith, that is:

First, Dr. Katsuhide Nagayama made a presentation of outlines of action plans derived from the proposed master plan.

Secondly, Dr. Sadayuki Yagi presented proposed action plans for priority projects in the Road and Urban Transport sector.

Thirdly, Mr. Masaharu Takasugi made a presentation to overview proposed action plans for priority projects in the Solid Waste Management sector.

Finally, Dr. Katsuhide Nagayama presented action plans for priority projects in the Water and Sewerage Systems.

2. Comments

The following are noteworthy comments raised by the members of the Steering Committee, after the presentations by JICA Team.

Ms. Nereida HOXHA:

- Documents/papers for discussions should be delivered before today’s meeting, even though we had a meeting before this meeting with Dr. Yagi and some of the discussions were reflected even in the presentation.
- Another request to JICA Team is to run the model again to analyze a new road network after detailing the Urban Regulatory Plan and public consultation of the plan which will end on 19th October, 2012.

- After Stakeholder Meetings at Mini-Municipalities , we have to finalize all matters come in one together, and have this model run again to see with the new alignment. This further analysis will be the base for the decision to approve the Plan.

JICA (Mr. Sokol KONOMI):

- The time from Draft Final Report to Final Report is considered for all of the feedback, so the Draft Final Report needs to be carefully studied by MOT to achieve a consolidated Final Report.
- Since JICA Study Team proposes most of the details of the city based on its analytical capacity and expertise, those will provide a good choice for the future of the city.

Ms. Ulrike BEGA (Adviser of the Mayor):

- From the city planning point of view, JICA team's effort is highly appreciated to extend the parking strategy a little bit further. As JICA Team investigated nearly all the street profiles in the city and identified a lot of places for possible parking opportunities, it would be at least as a proposal very helpful for formulate parking strategies.
- About the outer ring road, there is a slightly different move on the northern ring road which we will have to inform you later. I found the cost very low you assumed. We have different studies from other projects much more expensive, so it is good to understand how JICA Team derived this cost. And, JICA Team needs to explain the reason why the eastern part of the outer ring road is excluded from the scope.

JICA Team (Dr. Sadayku YAGI):

- The eastern section of the outer ring road is not evaluated for to be a priority project because of its low traffic volume. So, we put it in the medium term development instead of the short term.

Ms. Ulrike BEGA:

- Regarding the Solid Waste Management, the study is proposing an extension of Sharra. This can only be on the medium term. What propositions are underlined to deal with this matter in the long term?
- It seems doubtful that a little bit about 10% of wastes come from the outer communes, mainly Kamza, Paskuqan and Kashar. Waste from the administrative area of Tirana where 300,000 people live cannot be excluded.
- It is still an open question, regarding the extension of Sharra, how long it will last and also, of course combined with all the measurements of minimizing the waste and volume. It will be very helpful if there is a strategic proposal from your side included in your report.
- The next question is on the priority project of the awareness plan on the Tirana River. A multi-administrative awareness plan for solid waste management is one of our most urgent problems to resolve because the administrative border is right on the Tirana River. It is an open landfill. The awareness campaign should be extended along the River as a whole.

JICA Team (Mr. Masaharu TAKASUGI):

- The Sharra's expansion is considered, viewing the situation up to the year 2027, and we can expect about 2 million cubic meters in the site. Even if the Municipality of Tirana dumps 1.4 million cubic meters, we still have a capacity of 600 thousand cubic meters left for the waste from the surrounding communes.

- Basically the responsibility for waste management is assumed by the communes and municipalities. Municipality of Tirana may not receive any waste from the outside of the city boundaries, but at present those surrounding communes, 3 communes dispose the waste, so we cannot reject those present situation for the future plan. That is why we still have some room to receive waste. One of the priority projects includes some cleanup of the illegal dumpsite, and most of the illegal dumpsite is observed along the Tirana River. Cleanup of the illegal dumpsite is proposed to carry out from 2013 through 2016. But, at same time if we are not providing any collection service in that cleanup area, people will discharge again. So, we also expand the collection area to place waste container bins all around those spot of the illegal dumpsite.

Ms. Ulrike BEGA:

- On the water supply diagrams, is it possible to include all the reservoirs into the system? Paskuqan reservoir and Farka Lake were not connected. I'm just concerned about connection between for instance Farka, shoots of the reservoir at Parku Liqenit and for Paskuqan. There is no real solution at the moment but should be clear how they are supplied.

JICA Team (Mr. Masaharu TAKASUGI):

- We are handling only south area of UKT. But UKT is dividing the distribution reservoirs to the Paskuqan area separate from the distribution to the Municipality of Tirana. But anyhow our plan is to improve inside of Tirana in the service area of UKT.
- Water sources are Bovilla, groundwater and some springs. We cannot separate these sources: the Bovilla dam to Municipality, groundwater to Farka or Paskuqan. But, in order to make the water distribution system very effectively, we have to divide those distribution areas for Farka, for Paskuqan and for Municipality of Tirana.

JICA Team (Dr. Katsuhide NAGAYAMA):

- The concept of "Metropolitan Area" is a wise discussion. We have to discuss more on the cross local government administration development in terms of transportation, water, and sewerage. Sewerage plant is covering all the area not only the Tirana Municipality. Also this water supply system needs to look at the metropolitan area wide. The solid waste, based on the current regulatory framework, each local government unit should take care of its own garbage. In that sense, we are looking for mainly Tirana area, but actually we are thinking of waste coming from the neighbor surrounding communes. More coordination between those local governments, not only limited in the Tirana city but also to Paskuqan, Kashar. Those communes must be involved in the discussion.

Mr. Avni DERVISHI:

- This draft final report is appreciated because there is a lot of technical and economical information.
- Two (2) suggestions or comments for concerns of how to consider are raised, namely, when you analyze or give the project for solid waste management, you take some data from the national strategy of that sector but you did not follow this national strategy recommendation in part of institutional reform. If you have read this national strategy they are asking to build a new independent agency, regulatory agency, for solid waste which is going to deal with the tariff methodology, tariff application with license and everything. So, my recommendation is to follow the national strategy.

3/2/9

- Also in the water sector you have to follow the national strategy because you made a detailed project for water demand, for reservoirs, for transmission line, for distribution system but in the national strategy all this is covered in the business plan for utilities. JICA team has to think about the new business plan for utility. In this business plan you have to foresee even the tariff increase for 5 years or 20 years.

JICA Team (Mr. Masaharu TAKASUGI):

- The national plan and national strategy on the solid waste management are already approved by the Government. In December of last year, the Integrated Solid Waste Management Law has passed in the Parliament. And early this year the Albanian National Strategy and National Solid Waste Management Plan have also been approved by the Government. We have reviewed all the national directions and follow them as the official guideline. However, as it does not state exactly time framework for achievement of some targets, we present the target years for some items in our proposal.

Mr. Henrik HYSENBEGASI:

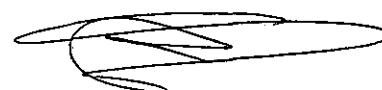
- I would suggest including in the priority projects the river rehabilitation project which is going in parallel with the northern boulevard. The project is being planned right now. The Tirana River rehabilitation project will be in reality according to the social-economic development. The Tirana River will be a second, spacious and green corridor for the city and it is the first priority for the Municipality of Tirana to develop, clean-up, rehabilitate and construct the ring road on the vicinity to encapsulate this river. I would suggest the river project to be included with the new boulevard project in the priorities. This is the first project.
- The second project which has also a socioeconomic impact on the city would be Industrial Business Park (IBP) on the east side of Tirana, as on the northern side we have the Tirana-Durrës corridor with a lot of industrial areas and we have Kombinat on the western side, I would suggest on the eastern part the IBP. This is also a project proposal which we have applied to get finance from IPA Adriatic Funding, so this will become reality soon to create new jobs and as a PPP project with the Municipality, the same as the terminal.
- I would like to suggest these two such as the Tirana River rehabilitation project and the Industrial Park on the eastern part of Tirana at the "Autotraktori" Factory to be include in association with the tram project and the terminal project.

Ms. Ulrike BEGA:

- It is a matter of what you consider a river bank. So, we had this discussion with the Mayor on how to proceed with combination of the river and ring road. That's why once the discussion is solid I would like to give you the data. But one of the main discussion points is how do we ensure for the future that this river stays clean once we have cleaned it up. So, in order not to make any mistake in that direction we have to run with the parallel mechanism, 1) cleaning up, 2) promoting the awareness campaign of making sure that people who are living along the river banks don't use it as a landfill again; and 3) the maintenance issue which we can certainly solve by putting an management group on the river bank. That's why I ask to include the awareness campaign as one of priority projects

Mr. Henrik HYSENBEGASI:

- From the Municipality side, if we think about the top of the priority projects, the river comes first, which has been touched by the Mayor. I think this is the only opportunity

 2.2.24. 5

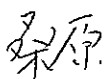
which the Municipality of Tirana has to create another corridor of development, with the new boulevard and the Tirana River projects. Fortunately, the north of Tirana, including the river has very low density and if we act right now we can do it otherwise it would be too late. So, the strategy shall be to rehabilitate the river, not only cleaning but rehabilitation of river and encapsulation of this corridor by a ring road from the north or by both sides ring road. So, I would like to see on the midterm's strategy the river rehabilitation project as well. I will be happy if you include it.

Mr. Gjergj BAKELLBASHI:

- It was a good presentation, and I think it contains a lot of details that will come and very useful as we go into the detailing phase of the master plan. Overall, I think how your proposal will be carried out into the implementation phase is a very important question. Obviously the list is too long, but just to mention a few issues on each topic may come in handy for the final report.
- On the transport issue for example, one of the issues is the location of the freight station. The logistic parks are one of the priorities of the master plan, so use of the rail trams is very important. For the flexibility of the tram routes, as you have suggested, we may need a few other options. One option is the one that goes from the boulevard next to the convention hall and then after Elbasani road.
- A car free inner ring road, it is a challenge, because it was tried to be implemented and it proved not successful. Because everyone desires it, we want a clean air inner ring road, it is a very useful area, but we cannot achieve it. As for the issue of the outer ring road, you suggested the north solution however our idea is to encapsulate it and running it in the both river sides. One of the discussions in the Technical Group for the regulatory plan is to have a by-pass north of Paskuqan. So, how the two get coordinated is very important.
- On the waste issue, how this becomes reality at the city level is a big issue. I think that the 3R strategy will require a different approach on the requirements that the Municipality has.
- On the water plan, an ambition of the Mayor is to have a lot of green areas that need to be watered. I think it will be good to think of the grey water system into the details and how that becomes reality.. Because, now we are using clean water to water green areas and it will become a heavy demand on the Bovilla. And finally, the quality of the drinking water should be improved, as it is not drinkable everywhere. Tirana is remembered to have very good drinking water quality, so we need to push for it again and to come down to details. These are all for you to keep in mind for the Final Report.

JICA Team (Mr. Katsuhide NAGAYAMA):

- Thank you very much for your comments and I would like to touch the schedule of finalizing process. We will take into account all your comments that you raised today and maybe in the end of October we will prepare the Draft Final Report and send it to you and we will need your official comments on the Draft by the end of November then having your comments we would like to get in process of finalization. According to the contract with the JICA side we have to submit the Final Report by the next January. Our report should be adjusted with your plan so that your regulatory plan is looking at the same way as our proposed plan. To this end, as we need your inputs. Thank you very much.

Mr. Henrik HYSENBEGASI:

- Just to summarize the Steering Committee and close the session. I would like to congratulate JICA Team. There is a lot of useful information; there are a lot of new visions and a lot of information which has been also revised time to time. We see a lot of improvement with the reports and everything else. I think the final report will be a very good job. We want to refer to your studies because we trust your study. Thank you very much and I would like to thank also JICA Balkan Office Representative for his participation in today's meeting and I hope to see you with the Final Report by the end of the year.

Mr. Ken YAMADA (Resident Representative JICA Balkan Office) (as closing remarks):

- Thank you very much. I would like to say, on behalf of JICA Balkan Office, congratulations to all attending here today for the successful completion of the 5th Steering Committee meeting for Tirana Thematic Urban Planning project. I am very pleased to join today's active discussions for the action plan and priority projects. I wish that Municipality will initiate the development of the metropolitan area based on this report which JICA Study Team will elaborate until the end of this year. Thank you very much for your attention. Please, have a good day.

3. Conclusions Made by the 5th Steering Committee

After such constructive discussions as above, the followings were concluded as the result of the 5rd Steering Committee:

- 1) JICA Study Team shall take into account the comments raised by the members of the Steering Committee as mentioned above for further studies.
- 2) JICA Study Team shall continuously keep current collaboration with the counterpart team in thematic sector planning.
- 3) Draft Final Report, including refined master plans and action plans for thematic sectors will be submitted to the members of the Steering Committee by the end of October 2012 and official comments on the draft will be taken until the end of November 2012.
- 4) After clarification, correction and finalization based on the comments, Final Report will be submitted to the Steering Committee by January 2013 through a diplomatic channel.

* * * *

2/2/13

Appendix 1: Attendants at the 5th Steering Committee Meeting

Date / Time: 11:00 – 13:00 hrs., 5th October, 2012

Venue: Tirana International Hotel

No.	Name	Position/Organization	Tel. No.	E-mail Address	Signature
Albanian Side					
1	Renato BARBULLUSHI	Dir. Control Territory Develop. / MoT	067 40 96 726	renato.barbullushi@tirana.gov.al	
2	Nerejda HOXHA	Dir. Transport / MoT	067 40 96 799	nerejda.hoxha@tirana.gov.al	
3	Namik SIMIXHI	Dir. Waste Management/MoT	068 20 84 425	namik.simixhiu@tirana.gov.al	
4	Avni DERVISHI	Water Regulatory Entity	069 20 80 306	avni.dervishi@erru.al	
5	Fatlinda STRUGA	MoT	068 23 05 978	strugaf@yahoo.com	
6	Aida GJIMISHKA	Mayor Adviser / MOT	069 40 73 432	aida.gjimishka@tirana.gov.al	
7	Irida HASA	MOT	067 40 96 672	irida.hasa@tirana.gov.al	
8	Ulrike BEGA	Mayor Adviser / MOT		uli.bega@tirana.gov.al	
9	Henrik HYSENBEGASI	Gen. Dir. Str. Proj./ MOT	067 40 45 752	henrik.hysenbegasi@tirana.gov.al	
10	Gjergj BAKELLBASHI	Dir. Urban Planning / MoT	067 40 96 671	gjergj.bakellbashi@tirana.gov.al	
JICA Side					
11	Ken YAMADA	Res. Rep. JICA Balkan Office	381112200751	yamada.ken@jica.go.jp	
12	Sokol KONOMI	Technical Coordinator JICA Albania	068 20 74 475	tirana@jica.rs	
13	Dr. Katsuhide NAGAYAMA	JICA Study Team/ Leader (Urban Planning)	066 65 44 849	nagayama@valueplanning.org	
14	Masaharu TAKASUGI	JICA Study Team/ Deputy Team Leader (SWM)	066 20 18 771	takasugi-m@jcom.home.ne.jp	
15	Dr. Sadayuki YAGI	JICA Study Team (Road & Transport)	066 20 18 774	yagis@jri.or.jp	
16	Shio KUWABARA	JICA Study Team (Coordinator)	066 20 18 770	kuwabara@valueplanning.org	
17	Kreshnik BAJRAKTARI	JICA Study Team, (Secretary)	066 20 18 773	kreshnikbaj@yahoo.com	
18	Kreshnik BAJRAKTARI	JICA Study Team, (Transport)	066 20 18 775	k.bajraktar@gmail.com	

Appendix 2: Agenda of the 5th Steering Committee

Date: 11:00 ~ 13:00 hrs, 5th October, 2012

Venue: Tirana International Hotel

Main Subject: Action Plans for Priority Projects (the Draft Final Report)

AGENDA

11:00 Opening
Ms. Jorida Tabaku, Deputy Mayor, MOT
Mr. Ken Yamada, Resident Representative,
JICA Balkan Office

11:05 Proposed Action Plans for Priority Projects in Draft Final Report

A: Outlines of Action Plans Derived From Master Plan

Dr. K. Nagayama (Leader of JICA Team)

B: Road and Urban Transport

Dr. S. Yagi (Transport Planner)

C: Solid Waste Management

Mr. M. Takasugi (Deputy Leader, SWM
Engineer)

D: Water and Sewerage Systems

Dr. K. Nagayama (Leader of JICA Team)

**** Tea Break ****

12:00 Discussions

12:40 Schedule for the Next Step

Dr. K. Nagayama (Leader of JICA Team)

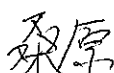
Summary and Conclusions

Ms. Jorida Tabaku, Deputy Mayor, MOT

Closing Remarks

Mr. Ken Yamada, Resident Representative,
the JICA Balkan Office

***** Lunch *****

Study Team Members

	Name	Expertise
1	Katsuhide NAGAYAMA, Ph.D.	(Team Leader) Urban Planning
2	Masaharu TAKASUGI	Solid Waste Management & Planning
3	Sadayuki YAGI, Ph.D.	Road and Transport Planning
4	Kunihiko OZAWA	Land Use and Urban Service Facilities Planning
5	Isao MITSUNAGA	Water Supply System Planning
6	Satoshi OMOTO	Sewerage and Drainage Systems Planning
7	Sampei NAKANISHI	Environmental Considerations & SEA
8	Kenji YAMADA, Ph.D.	Organizational, Institutional and Legal systems
9	Kinuyo FUKUDA	Public Investment and Project Evaluation
10	Atsushi TOYAMA	Engineering design and cost estimate (Water-related Services and Facilities) in Japan
11	Enton PUNAVIJA	Engineering design and cost estimate (Road and Transport Facilities) in Albania
12	Shio KUWABARA	(Coordinator) Gender and Poverty Issues